NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 13414

SHVAMBRANYE

Lev Abramovich Kassil

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

לעוו קאַסיל

שוואַמבראַניע

[illegible] „עמעס", מאָסקווע 1934

ל. קאסיל

שוואמבראניע

דערציילונג

מיט קארטעס, מיט א הערב און מיט א פאָן

אינעם קאפיטל אלוועלטלעכער טארעראם
אפ די זייטן 141 – 142 דארף אומעטום, וווּ ס'איז געדרוקט
אלוועלטלעכער טאדל
זיין אלוועלטלעכער טארעראם.

אין פרעמדע ארכיוו

PRIN D in U S. S R.

יִדיש ב. אָליעזוסקי.

רעדאקטאר פון דער איבערזעצונג מ. הער.

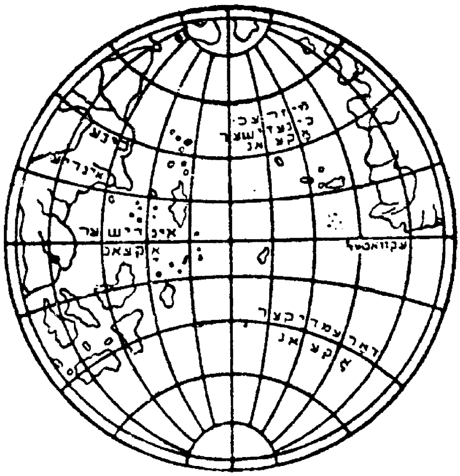

די קארטע פון דער וועלט־רייזע
ביז קאָלומבוסעס.
אמעריקע איז אפ איר ניטאָ

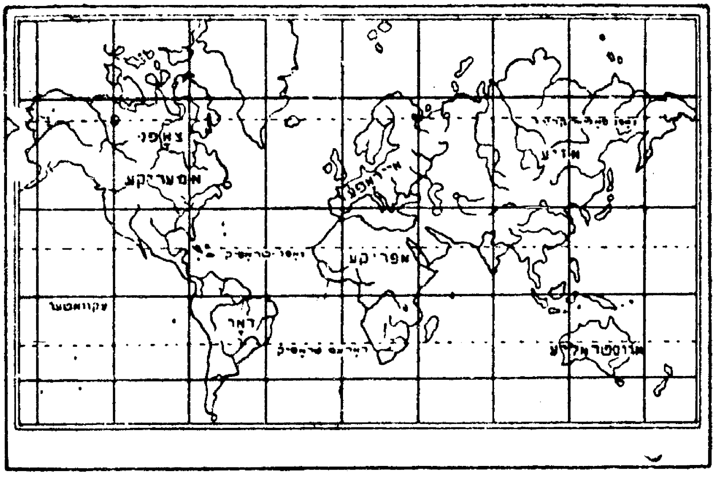

די קארטע פון דער וועלט ביז אונדזער אנטדעקונג.
שוואמבראניע איז אפ איר ניטאָ

ע ר ש ט ע ר ט יי ל

—

דאָס לאַנד פֿונ וואָלקאַנישער אָפּשטאַמונג

די אַנטדעקונג

דעם 11־טנ אָקטיאַבער 1492 יאָר אינאָוונט האָט כריסטאָפאָר קאָלומב אפנ צוויי־און־זעכציקסטנ טאָג פונ זיינ שווימענ באַמערקט פונדערווייטנס ווי עס באַוועגט זיכ עפּעס א פייער. קאָלומב איז אַוועק נאָכנ פייער און האָט אַנטדעקט אַמעריקע.

דעם 8־טנ פעברואַל 1914 יאָר אינאָוונט בינ איכ מיט מיינ ברודערל אָפּגעקומענ שטראָף אינ ווינקל. אפ דער צוועלפטער מינוט האָט מענ מיינ ברודערל, אַלס דעם קלענערנ, באַגנעדיקט. נאָר ער האָט זיכ אָפּגעזאָגט צו פאַרלאָזנ מיכ, ביזוואַנענ עס וועט ניט אויסגיינ מיינ צייט, און איז געבליבנ אינ ווינקל.

עטלעכע מינוט נאָכ דעם האָבנ מיר ערנסט און קאָנקרעט אויסגעפאָרשט די טיפעניש פונ אונדזערע נעזער. אפ דער פערצעטער מינוט, ווענ אונדזערע נעזער זיינענ שוינ געווענ דערליידיקט, האָבנ מיר אַנטדעקט שוואַמבראַניע.

די פאַרפאַלענע דאַמע אָדער די געהיימניש פונ דער הייל פונ מויערקעפּלעכ

אַלצ האָט זיכ אָנגעהויבנ דערפונ, וואָס ס'איז פאַרפאַלנ געוואָרנ די דאַמע.

זי איז פאַרפאַלנ געוואָרנ אינמיטנ העלנ טאָג, און דער טאָג איז פאַרפינצטערט געוואָרנ. דאָס סאַמע שרעקלעכע איז באַשטאַנענ אינ דעם, וואָס ס'איז געווענ דעם טאַטנס דאַמע. דער טאַטע האָט זיכ שטאַרק אַרײַנגעטאָנ אינ שאָכ. און א דאַמע, ווי איר ווייסט, איז א גאַנצ אָנגעזעענע פיגור אפ דער שאָכברעט.

די פאַר־פאַלענע איז געווען פון דעם נײַעם גאַנג פיגורן, וואָס דער טאָקער האָט נאָרוואָס געמאַכט לויט דעם טאַטנס ספּעציעלער באַשטעלונג. דער טאַטע האָט זייער געשעצט די נײַע שאַך־פיגורן.

אונדז האָט מען שטרענג פאַרווערט אָנצורירן די שאַך־פיגורקעס. נאָר זיך אײַנהאַלטן איז געווען ביז גאָר שווער. די אויסגעטאָקטע, לאַקירטע פיגורקעס האָבן געגעבן אומבאַגרענעצטע מעגלעכקייטן צו אויסנוצן זיי פאַר די סאַמע פאַרשיידנסטע און אינטערעסאַנסטע שפּילן. די פענדלעך, צום בײַשפּיל, האָבן אויסגעצייכנט געקאָנט אויספירן די פונקציעס פון סאָלדאַטיקלעך אָדער קעגליעס. די פיגורן האָבן געהאַט אַ גליטשיק געגנעלע פון דיקן־פוצער: צו זייערע קײַלעכדיקע פּאָדעשוועס זײַנען געווען צוגעפּעסטיקט געווענטלעך. די טורעמס האָבן געקאָנט צוניץ קומען פאַר ווינט־לעזולעך. דער קיניג — פאַר אַ סאַמאָוואַר אָדער פאַר אַ גענעראַל. די העלמען פון די אָפיצערן זײַנען געווען ענלעך אַף עלעקטרישע לעמפּלעך. די פּאָר שוואַרצע און ווײַסע פערד האָט מען געקאָנט אײַנשפּאַנען אין קאַרטאָנענע (טעקטורענע) ברישקעס און מאַכן אַ בירזשע פון פורמאַנעס אָדער אַ קאַרוסעל. נאָר באַזונדערס באַקוועם זײַנען געווען בײדע דאַמעס: די בלאָנדע און די ברונעטקע. יעדע דאַמע האָט געקאָנט גילטן אלס ווײַנאַכט־ביימל, אַ פורמאַן, אַ כינעזישע פּאַגאָדע, אַ וואַזאָנע, און אַרכירײַ, מ'האָט זיך בעשומויפן ניט געקאָנט אײַנהאַלטן און ניט אָנרירן די שאַך־פיגורן.

אין יענעם היסטאָרישן טאָג האָט זיך די ווײַסע דאַמע פורמאַן אונטערגענומען אונטערצופירן אַפן שוואַרצן פערד די שוואַרצע מאַל־פּנאַרכירײַ צום שוואַרצן קיניג־גענעראַל.

זיי זײַנען אוועקגעפאָרן. דער שוואַרצער קיניג־גענעראַל האָט זייער גוט מעכאַבעד געווען די דאַמע דעם אַרכירײַ. ער האָט אוועקגעשטעלט אַפן טיש דעם ווײַסן סאַמאָוואַר־קיניג, געהייסן די פענדלעך אָנרײַבן דעם נעקעסטלטן פּאַרקעט, און אָנגעצונדן די עלעקטרישע אָפיצערן. זיי האָבן אויסגעטרונקען צו צוויי פּולע טורעס.

ווען דער קיניג־סאַמאָוואַר איז קאַלט געוואָרן און די שפּיל איז נימעס געוואָרן, האָבן מיר צונויפגענומען די פיגורן און זיי שוין געוואָלט אוועקלייגן אַפן אָרט. און פּלוצעם, — אַב ס'אַר אַן אומגליק! —

האָבנ מיר דערזענ, אַז ס'איז פאַרפאַלנ געוואָרנ די שוואַרצע דאַ־כע... מיר האָבנ זיכ שוינ ניט אויסגעריבנ די קני, קריכנדיק איבערנ דיל אונ זוכנדיק זי אונטער די בענקלעכ, טישנ, שאַפעס, נאָר ס'איז אַלצ געווענ אומזיסט. די דאַמע, די אויסגעטאָקטע פאַסקודע, איז פאַר־פאַלנ געוואָרנ, ווי אינ וואַסער אַרײַנ.

האָט מענ געמוזט מיטײלנ וועגנ דעמ דער מאַמענ. זי האָט אַוועק־געשטעלט אַפ די פיס די גאַנצע שטיב. נאָר אַלעמענס זוכענישנ האָבנ צו גאָרנישט געבראַכט. אַפ אונדזערע אָפּגעשווירענע קעפּ האָט זיכ גערוקט א געוויטער.

אונ אָט איז געקומענ צו פאָרנ דער טאַטע.

יאָ, ס'איז געווענ א שלעכט וועטערל! נאָר וואָס זאָג איכ א וועטערל!.. א שטורעמ, א ציקלאָנ, א הוראַגאַנ, א סאַמומ, א טײַפונ האָט זיכ אַרופגעוואָרפנ אַפ אונדז. דער טאַטע האָט געבושעוועט. ער האָט אונדז אָנגערופנ באַרבאַרנ, וואַנדאַלנ. ער האָט געזאָגט, אַז אַפילע א בער קאָנ מענ אויסלערנענ שעצנ זאַכנ אונ באַגײנ זיכ מיט זײ פאָרזיכטיק.

ער האָט געשריגנ, אַז אינ אונדז שטעקט א גאַזלאָנישער אינס־טינקט פונ צעשטערונג, אונ ער וועט ניט דולדנ דעמ דאָזיקנ אינס־טינקט אונ דעמ וואַנדאַליזמ.

— ביידע, מאַרש אינ „אַפּטייקל" — אינ ווינקל! — האָט צומ סאָפ אויסגעשריגנ דער טאַטע. — וואַנדאַלנ!!!

מיר האָבנ א קוק געטאָנ איינער אַפנ צווייטנ אונ זיכ ביידע צע־רעוועט.

— ווענ איכ זאָל געווענ וויסנ, אַז איכ וועל האָבנ אַזא טאַטנ — האָט זיכ אָסיע צערעוועט — וואָלט איכ בעשימויפנ ניט געבוירנ גע־וואָרנ!

די מאַמע האָט אויכ גענומענ אָפּט פינטלענ מיט די אויגנ אונ שוינ אַפילע גרייט געווענ א וויינ טאָנ. נאָר די באַוואַסערונג האָט ניט ווײ־כער געמאַכט דעמ טאַטנ. אונ מיר זײַנענ אַוועק אינ „אַפּטייקל".

אַפּטייקל האָט זיכ בא אונדז גערופנ דער האַלב־פינצטערער דורכ־גאַנג־צימער לעמ דעמ אָפּטרעט אונ דער קיכ. אַפ א קלײנינקנ פענצ־טערל זײַנענ דאָרטנ געשטאַנענ פאַרשטויבטע פלעשער אונ סלויקלעכ. ס'קאָנ זײַנ, אַז איבער דעמ האָט עס אַזוי געהייסנ.

אינ איינעמ פונ די ווינקלענ פונ דעמ „אַפּטייקל" איז געווענ א

קליין בענקעלע, וואָס איז באַוווּסט אונטערן נאָמען „באַשולדיקונג־באַנק". דער טאַטע אַלס אַ דאָקטער האָט געהאַלטן, אַז עס איז ניט היגיעניש, קינדער זאָלן שטיין אין ווינקל. דעריבער האָט ער אונדז ניט געשטעלט אין ווינקל, נאָר געזעצט.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

מיר זיינען געזעסן אויף דער שאַנד־באַנק. איך אַפּטייקל האָט זיך געבלייבט דער טפּיסעריקער בייגאַשמאַשעס. אַסקע האָט געזאָגט:

— דאָס האָט ער זיך װעגן צירק געזידלט... וואָס דער בער קאָן זיך ניט באַגיין מיט קיין זאַכן? יאָ?

— יאָ.

— און וואַנדאַלן זיינען אויך אין צירק?

— וואַנדאַלן — דאָס זיינען באַרבאַרים, — האָב איך אים טרויעריק געגעבן צו פאַרשטיין.

— כ'האָב זיך טאַקע אַזוי אָנגעשטויסן — האָט זיך אַסקע דער־פרייט, — זיי זיינען אָנגעטאָן אין קייטן.

אין דער קיך־טיר האָט זיך באַוויזן דער קאָפּ פון דער קעכן אַנוש־קע.

— וואָס איז דאָס? — האָט זי אין צאָרן אַ פּליעסקע געטאָן מיט די הענט. — איבער דעם באַלעבאָס אַ צאַצקע זאָל מען קינדער אין ווינקל זעצן... אָך, זינדיקער מיינע! ברענגען אייך עפּיטער די קאַץ צו שפּילן זיך?

— לאָז צורו מיט דיין קאַץ! — האָב איך אַ בורטשע געטאָן, און די שווין פאַרלאָשענע באַליידיקונג האָט אויפגעפלאַמט מיט אַ נייער קראַפט.

דער ביינאַשמאַשעס איז געדיכטער געוואָרן.

דער אומגליקלעכער טאָג האָט זיך געענדיקט.

די ערד האָט זיך אויסגעדרייט מיטן רוקן צו דער זון. און די וועלט האָט זיך צו אונדז אויך אויסגעדרייט מיט דער סאַמע ניט־אָנגענעמער זייט. די וועלט איז געווען זייער טרויס. ווי ס'האָט געלערנט די געאָגראַפיע, נאָר קיין אָרט פאַר קינדער איז דאָרטן ניט אָפּגעגעבן געוואָרן.

איבער אַלע פינף וועלט־טיילן האָבן געהערשט די דערוואַקסענע. זיי האָבן באַלעבאַטעוועט מיט דער געשיכטע, זיינען געשאַפן רעדנ־דיק, געגאַנגען אויף בעיען, קאָמאַנדעוועט מיט שיפן, געשריבערט, גע־

מײַסטערט עמעצע זאַכנ, ליב געהאַט, געראַטעװעט, גענאַנװעט, געשפּילט אינ שאַכ... אונ די קינדער זײַנענ געשטאַנענ אינ װינקל...
די עלטערע האָבנ, װײַזט אויס, פֿאַרגעסנ זײערע קינדערשע שפּילנ אונ די ביכלעכ, װעלכע זײ האָבנ מיט פֿאַרגעניגנ געלײענט, װענ זײ זײַנענ געװענ קלײנינקע. װײַזט אויס, זײ האָבנ פֿאַרגעסנ! אַניט װאָלטנ זײ אונדז דערלויבט זיכ באַװעגנ מיט אַלעמענ אינ גאַס, קריכנ איבער דעכער, פּליושקענ זיכ אינ קאַליוזשעס אונ זענ געזאַטענע װאַסער אינ א שאַכ־קיניג...
אַזוי האָבנ מיר בײדע געקלערט, זיצנדיק אינ װינקל.
—לאָמיר אַנטלויפֿנ! — האָט מיר פֿאָרגעלײגט אָסקע.
— ביסט, קאָנסט לויפֿנ, קײנער האַלט דיכ ניט... — נאָר װוּ־הינ? — האָב איכ דערװידערט — אַז סײַװי זײַנענ אומעטום גרויסע... אונ דו ביסט א קלײנינקער.
אונ פּלוצעמ האָט מיר א בלענדיקע אידײ א זעצ געטאָנ אינ קאָפּ. זי האָט דורכגעריסנ די פֿינצטערניש פּונעמ „אַפּטײקל”, װי א בליצ, אונ כ'האָב זיכ גיט פֿאַרװוּנדערט, װענ באַלד טאַקע האָט א דונער גע־טאָנ (נאָכדעמ האָט זיכ אויסגעלאָזנ, אַז דאָס האָט אַנושקע איג קיכ אַראָפּגעװאָרפֿנ די סקאָװאָראָדע).
מ'האָט אונזערע ניט געדאַרפֿט לויפֿנ, מ'האָט ניט געדאַרפֿט זוכנ דאָס צוגעזאָגטע לאַנד. עס איז געװענ דאָ, לעמ אונדז. מ'האָט עס נאָר געדאַרפֿט אויסטראַכטנ. כ'האָב עס שוינ געזענ אינ דער פֿינצטער. אַג דאָרטנ, װוּ די טיר אינ אָפּטרעט אַרײַנ... פּאַלמענ, שיפֿנ, פּאַלאַצנ, בערג...
— אָסקע, א לאַנד!..—האָב איכ אויסגעשריגנ, קוים כאַפּנדיק דעמ אָטעמ. — עהר! א נײַע שפּיל אויפֿנ גאַנצנ לעבנ.
אָסקע האָט זיכ פֿרישער בײַנ אַלצ באַטאַפּט די צוקונפֿט.
— שאַ, אונ איכ װעל פֿײַפֿנ... א מאַשיניסט זײַנ! — האָט גע־זאָגט אָסקע. — נאָר אינ װאָס שפּילנ?
— אינ א לאַנד!.. מיר װעלנ איצט אַלע טאָג װוינענ ניט נאָר אינ שטוב, נאָר איכ גלײב װי איכ אַזא לאַנד... אינ אונדזער מעליכע!..
אונ איצטער — פֿאַרנעמענ די ערטער! מיר אַנטדעקנ דאָס לאַנד, די לינקע פּאַרויס! איכ גיב א הודאָק.
— שוינ, די לינקע פּאַרויס — האָט געענטפֿערט אָסקע. דו—ו—ו!!
—שטילער! —!האָב איכ א קאָמאַנדעװע געגעבנ — לאָז אָפּ דעמ

קאַנאַט פון פאָדערטייל פון שיף, לאָז אַרויס דעם דאַמף.

— ש־ש־ש — האָט אַסיע געצישט, פאַרקלענערנדיק די שנעלקייט, אָפּלאָזנדיק דעם קאַנאַט פון פאָדערטייל פון שיף און אַרויסלאָזנדיק דעם דאַמף.

און מיר זײַנען אַראָפּ פון דער באַנק אויפן ברעג פונעם נײַעם לאַנד.

— און ווי וועט עס זיך אָנרופן?

אונדזער באַליבט בוך איז דעמלט געווען שוואַבס „גריכישע לעגענדעס". מיר האָבן באַשטימט אָנרופן אונדזער לאַנד „שוואַבראַניע". נאָר דאָס דערמאָנט אַ „שוואַבערע", מיט וועלכער מע וואַשט די דילן. דעמלט האָבן מיר אַרײַנגעשטעלט דעם בוכשטאַב „מ", און אונדזער לאַנד האָט זיך אָנגעהויבן רופן „שוואַמבראַניע", און מיר — שוואַמבראַנער. דאָס אַלץ האָט געדאַרפט בלײַבן בעסאָדסוידעס.

די מאַמע האָט אונדז באַפרײַט פונעם „אָפּטײקל". איר איז אַפילע ניט אײַנגעפאַלן, אַז זי האָט איצט צו טאָן מיט צוויי אונטערטאַנער פונעם גרויסן לאַנד שוואַמבראַניע.

און אין אַ וואָך אַרום האָט מען געפונען די דאַמע. די לאַץ האָט זי פאַרקײַקלט אונטערן קאַסטן. דער טאַקער האָט דערווײַל אויסגעטאָקט אַ נײַע מאַלקע פאַרן טאַטן. דעריבער איז די דאַמע געוואָרן אונדזערע. מיר האָבן זי באַשטימט מאַכן פאַר דער פאַרטרעטער פון דער שוואַמבראַנער געהיימניש.

בײַ דער מאַמען אויפן טיש, אונטערן שפּיגל, איז געשטאַנען אַ שײַנע פון אַלעמען פאַרגעסענע הייל. די הייל איז געמאַכט געוואָרן פון מוי־ערקעפּלעך.—

די קלייגינקע מעשענע געקעסטלטע טירלעך האָבן פאַרמאַכט דעם אַרײַנגאַנג אין דעם געמיטלעכן היילכל. אַהינצו האָבן מיר באַשטימט פאַרשליסן די דאַמע.

אויף אַ פּאַפּירל האָבן מיר אויסגעמאָלט הרײַ בוכשטאַבן ש. ג. ג. שוואַמבראַנער גרויסע געהיימעניש. נאָכדעם האָבן מיר פאָרזיכטיק אויפגעריסן דאָס שטיקעלע געוואַנט אונטער דער דאַמע און אַרײַנגערוקט אַהינצו דאָס פּאַפּירל.

די דאַמע האָבן מיר אַרײַנגעזעצט אין הייל, און קוים צו באַמערקן, פאַרזיגלט די טירעלעך מיט טרױוואַקס... די דאַמע איז געווען פאַרורטיילט אויף אײביקער טפיסע. ווען איר ווײַטערדיקן גורל וועל איך דערציילן שפּעטער.

א פאַרשפּעטיקטע פּאָרעדע

שוואַמבראַניע איז געווען א לאַנד פון א וווּלקאַנישער אָפּשטאַמונג. צעגליטע קויכעס בושעווען אין אונדזער פּלאַנעטע. זיי קלעמט צונויף די פאַרהאַרטעוועטע קאָרע פון דער ערד. אָפט צעשפּאַרן זיי די ערדישע קאָרע און דעמלט קריכט אַרויס פון די אָקעאַנישע טיפענישן א נײַ לאַנד.

שוואַמבראַניע איז געווען א לאַנד פון וווּלקאַנישער אָפּשטאַמונג. צעגליטע און רײַפנדיקע קויכעס בושעווען אין אונדז, נאָר זיי האָט צונויפגעקלעמט דער פאַרהאַרטעוועטער, פאַרשטיינערטער שטייגער פון דער אַלטער פאַמיליע און דער אַלטער געזעלשאַפט. מיר האָבן געוואָלט א סאַך וויסן און נאָך מער קענען. די „נאַטשאַלסטווע" האָט אָבער דערלויבט וויסן נאָר דאָס, וואָס איז געווען אין די גימנאַזיסטישע לערנביכער און אין נאַרישע לעגענדעס, און קענען האָבן מיר נאָר גאָרנישט געקענט. דאָס האָט מען אונדז נאָך ניט געלערנט.

מיר האָבן געוואָלט אָנטיילנעמען אין לעבן באַגלײַך מיט די גרויסע. נאָר אונדז האָט מען פאַרטעליגט זיך שפּילן אין סאָלדאַטיקלעך, און האָבן זיך אַרײַנגעמישט די עלטערן, דער לערער אָדער דער גאָראָדאָ־ וווי. א סאַך מענטשן האָבן געלעבט אין רוסלאַנד, זײַנען געגאַנגען איבער די גאַסן, זיך געשטופּט אין הויף.

נאָר מיר האָבן געמעגט האָבן צו טאָן נאָר מיט יענע, וועלכע זײַנען געפעלן געוואָרן אונדזערע אָנפירער און דערציִער.

אונדז האָט געצויגן צו דער קאָלאָסאַלער וועלט־מאַשין.

אויב איר האָט א געמיטלעכן דירעלע, — האָט מען אונדז געלערנט, טאָ זיצט און רוקט זיך ניט. איר האָט דערגרייכט דעם אידעאַל.

דאָס אַלץ האָט געהייסן: דערציִונג פון אָרנטלעכע מענטשן.

די קויכעס, וואָס האָבן געריסן אין אונדז, האָבן ניט געקאָנט איפּ־ רײַסן מיטאַמאָל די קאָרע פון דער דערציִונג, געבן גלײַך א ווירקלעכן אויסברוך. מיר האָבן נאָך דעמלט ניט געוווּסט דעם אויסוועג. מיר האָבן געטאַפּט אין דער פינצטער, געמאַכט קליינע צימער־ערד־ציטער־ נישן, און אָט איז אויפגעוואַקסן שוואַמבראַניע — דאָס לאַנד פון וווּל־ קאַנישער אָפּשטאַמונג. נאָר דער ווירקלעכער היסטאָרישער ק ר א ט ע ר איז, פאַרשטייט זיך, געווען ניט אין דעם האָזיקן לאַנד־שפּיל.

כ'האָב זיך געשפּילט מיטן ברודער אין שוואַמבראַניע עטלעכע יאָר נאָכאַנאַנד, מיר זײַנען צעטעווינט געוואָרן צו איר, ווי צו א צווייט

הײמלאנד. האָט איז געװענ א מעכטיקע מעלוכע. נאָך די רעװאָליוציע — אָט די שטרענגע טיראניע, אָט דער װונדערלעכער פעדאגאָג און יונג־װיזער, האָט אונדז געהאָלפנ צעשטערנ די אַלטע געװױנהײטנ, און מיר האָבנ פאַרלאָזנ די אױסגעטראַכטע רײמענ פונ שװאַמבראַניע.

בא מיר זײַנענ געבליבנ די „שװאַמבראַנער בריװ", די געאָגראַפישע קאַרטעס און די מיליטערישע פלענער פונ שװאַמבראַניע, די געמעלנ פונ איר פלאַג און הערב. לױט די דאָזיקע מאַטעריאַלנ און זיכרױנעס איז אָנגעשריבנ די דערצײלונג. אינ איר װערט, אגבֿ, דערצײלט די געשיכטע פונ שװאַמבראַניע, ס'װערנ באַשריבנ די רײַזעס פונ די שװאַמבראַנער, אומגעהײַערע פאַסירונגענ אינעם דאָזיקנ לאַנד און פיל אַנדערע זאַכנ. נאָר דער טאָכ פונ דער דערצײלונג שטעקט גאָר ניט דאָ.

די שפיל האָט פאַרנאָטירט אַלצ, װאָס ס'איז פאָרגעקומענ אינ דער װירקלעכקײט, אַלצ, מיט װאָס עס זײַנענ דעמאָלט פול געװענ אונדזערע קינדערישע מוחעס. מלחמה, פאַלשער העראָיזמ, אידעאַלנ פונ קלײנבירגערלעכנ העלדנמוט, פאַרקריפלטע דערציִונג, רעװאָליוציע, דאָרשט נאָכ געזעלשאַפטלעכקײט, די פרוּװנ צו אָריענטירנ זיכ אינ דעמ, װאָס עס קומט פאָר, די אַנטשטײונג פונ דער נײַער שול, די יאָרנ פונ חורבנ, די צעפאַלונג פונ דער אַלטער פאַמיליע אאַז״װ. דערפאַר איז די דערצײלונג װעגנ דער ניט געשטױגענער שװאַמבראַניע — פריִער פונ אַלצ א װאָרהאַפטיקע — א ביסל א פאַרשײַטע, נאָר א גאָר װאָרהאַפטיקע דערצײלונג װעגנ ניט קײנ אױסגעטראַכטע, נאָר א פאָרגעקומענער רעװאָליוציע.

די געאָגראַפיע

מע קאָנ זיכ איבערצײַגנ, אז די ערד איז
קײַלעכדיק:
זעצ זיכ אפנ אײגענעמ הינטערכײלעק —
און גליטש זיכ.
מאַיאַקאָװסקי

װי יעדעס לאַנד, האָט שװאַמבראַניע געדאַרפט האָבנ א געאָגראַפיע, א קלימאַט, א פלאָרע, א פאַונע און א באַפעלקערונג.

די ערשטע קאַרטע פונ שװאַמבראַניע האָט געמאַכט אָסיע. ער האָט אַראָפגעמאָלט פונ עפעס א דאַנטיסטישער רעקלאַמע א גרױסנ צאָנ מיט דרײַ װאָרצלענ. דער צאָנ איז ענלעכ געװענ אַפ א טולפאַנ, אַפ דער

קרוין פון די ניבעלונגען און אפן בוכשטאב „ש" — דעם ערשטן בוכשטאב פון שוואמבראניע. ס'איז געווען אנגענעם איינצוזען אין דעם א מין סימבאל. און מיר האבן איינגעזען. ס'איז געווען דער צאן פון דער שוואמבראנער באכמע. שוואמבראניע האבן מיר צוגעגעבן די קאנטורן פון א צאן. איבערן אקעאן זיינען צעווארפן אינדזלען און פלעקן. לעבן די פלעקן איז געווען אן ערלעכע אויפשריפט: „דער אינדזל רעכנט זיך ניט, ס'איז אומגערן געמאכט א פלעק". ארום דעם צאן האט זיך געשפרייט דער „אקיאן". איבער דער גלאטקייט פון אקעאן האט אסיע געמאכט שטורעמדיקע ווינטן און האט פארצייכנט, אז דאס זיינען „כוואליעס"... ווייטער איז אף דער קארטע געווען אנגעמאלט א „יאם", ווו איין ווינציקער האט אנגעוויזן „מיטן שטראם", און דאס אנדערע האט געמאלן „און אזוי איז קענען". ס'איז נאך געווען א „פליאזש", דער טייך באלמא, וואס האט זיך געצויגן, ווי א שנירעלע, די הויפטשטאט שוואמבורג, די שטעט ארגאנסק און דראגאנסק, די בוכטע „אויסלאנד", „יענערברעג", א האפן, בערג, און צום סאף „דאס ארט, ווו די ערד ווערט פארקיילעכט"...

די אויסגעקרומטקייט פון אונדזער פלאנעטע האט זייער באאומרויקט אסיען. ער האט אליין אן שום טייַנעס געשטרעבט זיך איבערצייגן, צי די ערד איז קיילעכיק גוט, וואס מיר זיינען דערמלט נאך ניט באקאנט געווען מיט מאיאקאווסקיס, אניט וואלטן אומגעקומען אסיעס היילעכ, ווייל ער וואלט, פארשטייט זיך, אויסגעפרוווט די קיילעכדיקייט פון דער ערד מיטן אייגענעם געזעס... נאר אסיע האט געפונען אנדערע אויפאנים צו דערווייזן דאס. פארן ענדיקן די קארטע פון שוואמבראניע האט ער מיך אויסגעפירט מיט אן ערנסטער מינע הינטער טויער פון אונדזער הויף. לעבן די שפייכלערס זיינען קוים צו באמערקן געשטאנען רעשטלעך פון עפעס א קיילעכיק בערגל — א פאסטאמענט פאר א קלויסטער, צי א קלומבע. די צייט האט קימאט אויסגעגלייכט דאס בערגל. שפעטער האט מיך אסיע צוגעפירט צום בערגל און מאיעסטעטיש אנגעוויזן מיטן פינגער.

— אט, — האט ער געזאגט — אט איז דאס ארט, ווו די ערד ווערט פארקיילעכט.

כ'האב ניט געוואגט ווידערשפרעכן: ס'קען זיין, אז די ערד ווערט פארקיילעכט פונקט דא. נאר קעדיי ניט אראפפאלן פארן קלענערן ברודערל, האב איך געוואגט:

— אזוי מיר א זאכ! אָט האָב איכ געזענ אינ סאראטאָוו אזא אָרט, וואָס ווערט נאָכ בעסער פאַרקיילעכט.

אויסערגעוויינלעכ סימעטריש האָט זיכ באקומענ אפ דער קארטע

אונדזער שוואמבראניע. די שטרענגע גרענעצנ פונ דעמ שוואמבראנער קאָנטינענט האָט געמענט מעקאנע זיינ יעדער אָרנאמענט. אינ מיי־רעוו — בערג, א שטאָט אונ א יאמ. אינ מיזרעכ — בערג, א שטאָט אונ א יאמ. לינקס — אנ איינגוס, רעכטס — אנ איינגוס. די דאָזיקע סימעטריע האָט פאַרווירקלעכט די גרויסע גערעכטיקייט, וואָס אפ איר האָט באזירט די שוואמבראנער מעלוכע אונ וואָס איז געלעגנ אינ גרונט פונ אונדזער שפּיל. אינ די ביכער זיינענ דאָס גוטס, אונ דאָס שלעכטס ווערט צעטראָגנ ערשט אינ די לעצטע קאפּיטלענ, אָבער אינ שוואמ־

בראַניע זײַנענ די העלדנ באַלוינט געוואָרנ, אונ די פּאַסקודניאַקעס אויס־
געראָטנ געוואָרנ פונ סאַמע אָנהייב. שוואַמבראַניע איז געווענ אַ לאַנד
פונ כאַמע זיסנ ווילשטאַנד אונ גלענצנדסטער פּאַרפּולקאָמקײַט. איר
געאָגראַפיע האָט געוואוסט נאָר גלאַטע ליניעס.

סימעטריע — דאָס איז גלײַכגעוויכט פונ דער ליניע, ליניייִשע גע־
רעכטיקייט. אַלע גליקנ, אַפילו די געאָגראַפישע, זײַנענ געווענ פאַרטיילט
סימעטריש. לינקס אונ אײַנגוס, רעכטס אונ אײַנגוס. אינ מײַרעוו —
דראַנזאָנגיק, אינ מיזרעכ — אַטלאַנטיס. דיר אַ קאַרנ, מיר אַ דובל,
יוישער.

געשיכטע

איצט, ווי עס פּאַסט פאַר אַנ עמעסער מעלוכע, האָט זיכ שוואַמ־
בראַניע געדאַרפט באַזאָרגנ מיט געשיכטע. דאָס האַלב יאָר שפּילנ זיכ
האָט אַרײַנגענומענ אינ זיכ עטלעכע יאָרהונדערטנ שוואַמבראַנער ערע.

די געשיכטע פונ אַלע לײַטישע מעלוכעס באַשטייט, ווי די לערנ־
ביכער זאָגנ, דעריקער פונ מילכאָמעס. שוואַמבראַניע האָט אַמליס גענ־
מעגנ מילכאָמע האַלטנ. נאָר ס'איז אײַנגעלעבנ ניט געווענ מיט וועמענ
צו האַלטנ מילכאָמע. דעמאָלט האָט מענ גענומענ דעם אונטערשטנ טייל
פונעמ גרויסנ צאָנ אָפּהאַקנ אינ צוויי האַלבע קײַלעכנ. לעמ זיי האָבנ
מיר אָנגעשריבנ „אַ פּ אַ ר ק אַ נ". אונ אינ די אָפּגעהאַקטע האַלבנ
קײַלעכנ האָבנ זיכ באַוויזנ צוויי פײַנטלעכע מעלוכעס: קאַלדאַניע —
(פונ די ווערטער „קאַלדונ — אַ מעכאַשעפּ אונ קאַלעדאָניע) אינ
באַלוואַניע — (פונ די באַגריפנ באַלוואַנ אונ באַליוויע). צווישנ באַל־
וואַניע אונ קאַלדאַניע האָט זיכ געפונענ אַ ג ל אַ ט אָ ר ט. ס'איז
ספּעציעל אויסגעטיילט געוואָרנ אַפּ מילכאָמע האַלטנ. אַפּ דער קאַרטע
איז טאַקע אַזוי געווענ אָנגעשריבנ: „מילכאָמע".

דאָס דאָזיקע וואָרט, אָנגעשריבנ מיט גרויסע אונ שוואַרצע בוכ־
שטאַבנ, האָבנ מיר אײַנגיכנ דערזעענ אינ די צײַטונגענ...

מיר האָבנ זיכ פאָרגעשטעלט, אַז אַ מילכאָמע קומט פאָר אַפּ אַ גוט
אײַנגעטראָמפּלטנ אונ ריינ־אויסגעקערטנ פּלאַץ, אַשטײגער ווי אַ פּאַ־
ראַדנ־פּלאַצ. די ערד ווערט דאָ ניט פאַרקײַלעכט. דאָס אָרט איז געווענ
אַ גלײַכס אונ אַ גלאַטס.

— די גאַנצע מילכאָמע איז באַרעכנט מיט אַ טראָטואַר, — האָב
איכ אײַנגערעדט דעמ ברודער...

— און א וואָלגע איז פאַראַן אַף דער מילכאָמע? — האָט זיך אָסיע אינטערעסירט.

פאַר אים האָט דאָס וואָרט וואָלגע באַטײַט יעדן טײַך ביכלאַל. בײַ די זײַטן פון דער מילכאָמע האָט זיך געפונען די „געפענגעניש". אַהינצו פלעגט מען אַרײַנזעצן די געפאַנגענע סאָלדאַטן. אַף דער קאַרטע איז דאָס אויך געווען אָפּגעמערקט מיט דרײַ אויפשריפטן „געפענקעניש".

די מילכאָמעס אין שוואַמבראַניע פלעגן זיך אָנהייבן אַזוי: דער פּאָטשטאַליאָן פלעגט קלינגען אין פּאַראַד-טיר פונעם פּאַלאַץ, ווו ס'האָט געוווינט דער שוואַמבראַנער קייסער.

— שרײַבט זיך אונטער, אײַער קייסערלעכע מאַיעסטעט, ס'איז א רעקאָמענדירטער בריוו, — פלעגט זאָגן דער פּאָטשטאַליאָן.

— פונוואַנען קאָן דאָס זײַן? — פלעגט זיך ווונדערן דער קייסער, באַנעצנדיק דעם בלײַפעדער מיט שפּײַעכץ (אָסיע איז געווען דער פּאָטשטאַליאָן, און איך — דער קייסער).

— עפּעס א באַקאַנטע האַנטשריפט, — פלעגט זאָגן דער פּאָטש-טאַליאָן — דאַכט זיך פון באַליוואַניע, פון זייער קייסער.

— און פון קאַלדאָניע איז קיין בריוו ניט געווען? — פלעגט פרעגן דער קייסער.

— מע שרײַבט — פלעגט דער פּאָטשטאַליאָן ענטפערן מיט אי-בערצײַגונג, פּונקט ווי ער וואָלט קאָפּירן אונדזער פּאָקראָווסקער פּאָטשטאַליאָן ניבאַהע (יענער פלעגט שטענדיק זאָגן „מע שרײַבט", ווען מע פלעגט אים פרעגן, צי זײַנען פאַראַן פאַר אונדז בריוו).

— קייסערינע! גיב א שפּילקע! — פלעגט נאָכדעם שרײַען דער קייסער.

אויפעפענענדיק מיט דער שפּילקע דעם קאָנווערט, פלעגט דער שוואַמבראַנער קייסער לייענען:

„טײַערער הער קייסער פון שוואַמבראַניע!

וואָס מאַכט איר עפּעס? מיר לעבן, אַדאַנקען גאָט, גאַנץ נײַשהאָישע. נעכטן איז בײַ אונדז געווען א גרויסע ערדציטערניש און דרײַ ווולקאַנען האָבן אויסגעבראָכן. נאָכדעם איז נאָך געווען א גרוי-סע טרייסע אין פּאַלאַץ און א שטאַרקע פאַרפלייצונג. אין יענע וואָ-ך האָט זיך באַקומען א מילכאָמע מיט קאַלדאָניע. נאָר מיר האָבן זיי

צעקלאַפּט אַף שטיקלעך און זאַלטמען אַרײַנגעזעצט אין געפּענקעניש. ווײַל אַלע באַלוואַנצעס זײַנען זייער דרײַסטע און העלדן. און אַלע שוואָמבראַנער זײַנען נאַראָנים, כוליגאַנעס און וואַנדאַלן. און מיר ווילן מיט אײַך מילכאָמע האַלטן. מיט גאָטס הילף מעלדן מיר אײַך אין צײַטונג אַ מאַניפעסט. גייט אַרױס מילכאָמע האַלטן אַף דער מילכאָמע. מיר וועלן אײַך באַזיגן און אַרײַנזעצן אין געפּענקעניש. און אויב איר וועט ניט אַרויסגיין אַף דער מילכאָמע, זײַט איר פּאַכדאָנים, ווי מיידלעך. און מיר באַראַכטן אײַך, איר זײַט נאַראָנים.

גיט איבער אַ גרוס אײַער מאַדאַם, דער קייסעריניע און אײַער קרוינפּרינץ.

אַפּן אָריגינאַל אָפּגעשטעמפּלט מיטן פּוס פון מײַן מאַיעסטעט, מיטן קנאַפּ — דער באַלוואַנער קייסער".

אָט דאָס איז געווען אונדזער דיפּלאָמאַטישע שפּראַך. מיר האָבן זי געשעפּט פון די היסטאָרישע ראָמאַנען, פון די צײַטונגען און געשפּרעכן אַפן הויף.

איבערלייענענדיק די בריוו, פלעגט זיך דער קייסער בייזערן. ער פלעגט אַראָפּנעמען פון דער וואַנט די שאַבליע און רופן די שלײַ־פערס. נאָכדעם פלעגט ער אַוועקשיקן „אַ טעלעגראַמע מיט אַ ספּעציעלן קוריער און אַ באַצאָלטן ענטפער". אין דער טעלעגראַמע פלעגט שטיין געשריבן:

„איך גיי אַף אײַך".

אין לערנבוך פון רוסישער געשיכטע פלעגט שטיין אַזעלכע וואָרע־נונגען זײַנע פײַנט יאַראָסלאַוו צי כוויאַטאָסלאַוו. „איך גיי אַף אײַך" פלעגט טעלעגראַפירן דער גרויספירשט ווײַל איך האָטן די פּעטשע־ניעגן אָדער די פּאָלאָוצעס, אין פלעגט זיך יאָגן „געקאָמע נעמען אין די נאַרישע כאַזאַרן". נאָר מיט אַזאַ גראָבן יונג, ווי דער באַלוואַנער קייסער, האָט ניט געלוינט ריידן אַף [illegible] דעריבער פלעגט דער שוואָמבראַנער קייסער אויסמעקן: „איך גיי אַף אײַך" און אָנשרײַבן „איך גיי אַף דיר"... פלעגט דער קייסער אײַנלאָדן אַף אַ זייזים דעם ליפעקאַנט פון דער מעדיצין פון זײַן מאַיעסטעט, דעם לײַב־אויבער — דאָקטער, אין פלעגט נעמען שטעלן זיך צום פּריזיוו.

— נו, — פלעגט זאָגן דער לײַב־אויבערדאָקטער, — וואָס מאַכן מיר עפּעס. ווי האַלט עס מיטן מאָגן?.. האַ־אַ... וויפל מאָל? — אין נאָכדעם פלעגט דער קייסער זאָגן צום פורמאַן.

— וויאָ! געפֿאָרן, מיט גאָטס הילף! טרײַב אַף וואָס די וועלט שטייט.

און ער פֿלעגט אָפּפֿאָרן אַף דער מילכאָמע. אַלע פֿלעגן שרײַען הורא און אים אָפּגעבן „טשעסט". און די קייבעדיניע פֿלעגט פֿון בענצטער פּאָכען מיט א ווײַס טיכעלע.

פֿאַרשטייט זיך, פֿון אַלע מילכאָמעס פֿלעגט שוואַמבראַניע אַרויס די זיגערן, ווי רוסלאַנד אין די אַלטע לערנביכער פֿון געשיכטע.

באַלוואַניע איז באַזיגט און פֿאַרייניקט געוואָרן צו שוואַמבראַניע.

מ׳האָט נאָך ניט באַוויזן אונטערקערן דעם „פּלאַץ-מילכאָמע" און דורכלאָפּטערן די „געפּענקעניש", ווי אַף שוואַמבראַניע האָט זיך שוין א לאָז געטאָן קאַלדאָניע. קאַלדאָניע איז אויך באַזיגט געוואָרן.

אַף „יענעם ברעג" איז אויסגעטיילט געוואָרן אַף דער קאַרטע אַן אָרט פֿאַר אויסלאַנד. דאָרטן האָבן געוווינט די בוצפּעדיקע פּיליגווי־נען — רײַזנדע איבער אײַז-לענדער, עפּעס א מיטל-זאַך צווישן פּי־ליגרימען (אווילע רענל) און פּינגווינען. די שוואַמבראַנער האָבן זיך עטלעכע מאָל געטראָפֿן מיט די פּיליגווינען אַפֿן פּלאַץ פֿון דער מיל־כאָמע. אויך דאָ פֿלעגן שטענדיק זיגן די שוואַמבראַנער. פֿונדעסטוועגן האָבן מיר ניט פֿאַרייניקט די פּיליגווינער מיט דער שוואַמבראַנער אימפּעריע. אַניט וואָלט ניט געווען מיט וועמען צו האַלטן מילכאָמע. פּיליגוויניע איז איבערגעלאָזן געוואָרן אַף צובט, צו קולטיווירן געשיכטע.

פֿון פּאָקראָווסק ביז דראַנדזאָנסק

אין שוואַמבראַניע האָבן מיר געוווינט אין דער הויפּטגאַס פֿון דער שטאָט דראַנדזאָנסק, אין א בריליאַנטן הויז, אַפֿן 1001-טן שטאָק.

אין רוסלאַנד האָבן מיר געוווינט אַפֿן מאַרק-פּלאַץ אין דער סלאָ־באָדע פּאָקראָווסקאיא (שפּעטער די שטאָט פּאָקראָווסק) אַף דער וואָלגע, אַנטקעגן סאַראַטאָוו. מיר האָבן דאָרטן געוווינט אַפֿן ערשטן שטאָק.

דורך די אָפֿענע פֿענצטער פֿלעגט זיך אַרײַנרײַסן דער קוויטשיקער געשריי פֿון די הענדלערס, דאָס פֿריִענדיקע אַלטוואַרג פֿונעם מאַרק איז געווען אָנגעוואָרפֿן אַפֿן פּלאַץ. די איבעטשעפּאַנטע פֿערדלעך האָבן געטרייסלט מיט די טאָרבעס, בראָמטשענדיק דאָס עסן... די יונגער

האָבן פֿאַרהויבן די האָלאָבליעס צום הימל, ווי אין געבעט. עסנוואַרג, קראַם, באַקאַלײ, גרינס, גאַלאַנטעריי, האַנטאַרבעט... דינהויטיקע קאַ־ווענעס זײַנען געלעגן פּיראַמידעסווײַז, ווי סנאַדיאָרן אף די באַסטיאָ־נען פֿונעם פֿילם „די פֿאַרטיידיקונג פֿון סעוואַסטאָפּאָל״.

דער דאָזיקער פֿילם איז געגאַנגען אַפֿן דאָג, אינעם „סינעמאַטאָ־גראַפֿישן עלעקטרע־טעאַטער״ „עלדאָראַדאָ״. דעם קינעמאַטאָגראַף פֿלעגן שטענדיק אַרומרינגלען ציגן. גאַנצע טשערעדעס פֿלעגן זיך פֿאַר־שענען בײַ די אַפֿישן און צופֿרידן דרייענדיק מיט די וויידלעך, פֿלעגן די דאָזיקע הערנערדיקע מעצענאַטן אַרומהריזען דעם ליטאָגראַפֿישן טרויער פֿון וועראַ כאָלאָדנאַיאַ * פֿרעמען.

פֿון „עלדאָראַדאָ״ צו אונדזער וווינונג האָט זיך געצויגן די אַזוי־גערופֿענע „ברעשקע״ אָדער ברעכאַלאָווקע. אָוונט־צײַט פֿלעגט איבער ברעכאַלאָווקע פֿאַרקומען אַ שפּאַציר. גאַנץ ברעשקע האָט צוויי קוואַרטאַלן. די שפּאַצירער פֿלעגן זיך שאַרענווײַז שטויבן אַהין און צו־ריק, פֿון ווינקל צו ווינקל, ווי קלייניטשקע כוואַליעס אין אַ וואַנע פֿון ברעג צו ברעג. די מיידלעך פֿלעגן זיך באַוועגן אין דער מיט, זיי פֿלעגן שווימען פּאַמעלעך, ווי וויגנדיק זיך. אַזוי שווימט די קאַווענער שאָלעכץ בײַ די יאָגער האַפֿנס. אַ הוילע קנאַקערײַ פֿון געפּרעגלטע יאָדערס האָט זיך געהערט צווישן דעם האַמוין. גאַנץ ברעשקע איז געווען שוואַרץ פֿון יאָדערן־שאָלעכץ. יאָדערן פֿלעגט מען בײַ אונדז רופֿן „פּאָקראָווסקער געשפּרעגן״.

לענגויס ברעשקע פֿלעגן שטיין אין רייען באָבערים אין גומענע באָטן, אָנגעטאָן אף די שטיוול. די באָבערים פֿלעגן מיט אַן עלע־גאַנט־אײַנגעבויגענעם פּינטל אַראָפּנעמען פֿון די ליפּן גאַנצע קרענצ־לעך אָנגעשטעפּטע שאָלעכץ. די באָבערים פֿלעגן זיך גאַנץ איידל ווענדן צו די מיידלעך:

— דערלויבט זיך צוטשעפּען. ווי רופֿט מען אײַך מיטן נאָמען... מאַרוסיע צי קאַטיע?

— אַי, לאָז צורו... ס׳אַרא גיבער! — פֿלעגט ענטפֿערן דאָס מיידל. — נו, כאַפּט דיך דער רוען... טשעפּע זיך צו.

און אַ גאַנצן אָוונט פֿלעגט זיך שווער שטייגן פֿאַר די פֿענצטער די טעמפּע שרײַענדיקע און שײַלנדיקע ברעכאַלאָווקע.

* וועראַ כאָלאָדנאַיאַ — דעמלט אַ באַוווסטע קינאָ־אַקטריסע.

און מיר פלעגן זיצן אין פינצטערן גאסט-צימער אפן פענצטער. מיר פלעגן קוקן אפן דער האלב-פינצטערער גאס. פארביי פלעגט שווי־ מען ברעשקע. און אפן פענצטער פלעגן מיר אויפטורעמען פאלאצן, לופטשלעסער, פאלמעס. פלעגן זיך צעלאָזן, און א ניט-געהערטע פאַ־ נאַנאדע פלעגט אונדז אופטרייסלען. די צעשטערונג-סצענאריאדן פון אונדזערע פאנטאזיעס פלעגן רייסן די נאכט. מיר פלעגן צעשיסן ברעשקע פון אונדזער פענצטער. אפן פענצטער איז געווען שוואַמ־ בראַניע.

צו אונדז פלעגט דערגיין די סירענעס פון די וואָלגער דאמפערס. זיי פלעגן זיך ציִען פון דער ווײַטער טיף פון דער נאכט, ווי פעדעם: אייגע דיגינקע און ציטעריקע, ווי די הערעלעך אין אן עלעקטראָ־ לעמפּעלע, און אנדערע גראָבע און אָנגעצויגענע, ווי די באַס-סטרונע אין א קלאַוויר. און אפן עק פון יעדן פעדעם איז ערגעץ געהאנגען א דאמפער אין דער פינצטער איבער-וואָלגע. מיר האָבן אַפּ אויסווײ־ ניק געוווּסט דעם אלעפבייז פון דער דאמפער-שפּראַך. מיר פלעגן לייענען די סירענעס ווי א ביכל. אָט איז דער קאמעטענער, פּערלנ־ בער, דער הויכ-אויסגעצויגענער און פאמעלעכ אָפּשטאַרבנדיקער „דערנענטערונג"-הודאָק פון א דאמפער פון דער געזעלשאפט „רוס". ערגעץ האָט אויסגעזידלט א פארכאַלעמט שיפל, א הייזעריקער בוק־ סיר, און איינגעשפּאַנטער אין א שווערער בארזשע. אָט זײַנען צוויי קורצע העפלעכע פייפן: דאָס האָבן זיך באגעגנט „סאמאָליאָט" מיט „קאווקאז און מערקורי".* מיר ווייסן אפילו, אז „סאמאָליאָט" גייט ארויף קיין ניזשני, און „קאווקאז און מערקורי" אראָפּ, קיין אסטראַ־ כאן, ווײַל „מערקורי" האָט זיך געגריסט דער ערשטער.

דזשעק דער באגלייטער פון די מאטראָסן

בכלל איז די וועלט פאר אונדז — א בוכטע, אן אָנגעפילטע מיט דאמפערס, דאָס לעבן — א שטענדיקע נאוויגאַציע, און יעדער טאָג — א רייס. אלע שוואַמבראַנער זײַנען זעלבסטפארשטענדלעך מאַ־ טראָסן. יעדער שוואַמבראַנער האָט בא זיך אפן הויף אן אייגענעם דאמפער. און פאר סאמע כאַשעוועסדיקע בירגער פון שוואַמבראַניע איז

* „סאמאָליאָט" און „קאווקאז און מערקורי" — שיפ-געזעלשאפטן.

אנערקענט דזשעק דער באגלייטער פונ די מא-
טראָסנ.

דער דאָזיקער מעלוכע-מאנ האָט צו פארדאנקענ זיינ אָפשטאמונג דעמ קליינינקנ ביבעלע „דער טאשנ-באגלייטער פונ מאטראָסנ אונ ווערטערבוך פונ די נייטיקע פראזנ". דאָס דאָזיקע ביבעלע, א פאר-שמאָלצטס ביז חורבנ-טיקייט, האָבנ מיר געקויפט פאר פינפ קאָפע-קעס אפנ מארק, אונ די גאנצע כאָכמע פינעמ ביבעלע האָבנ מיר אריינגעלייגט אינ מויל פונ אונדזער נייעמ העלד — דזשעק דעמ באגלייטער פונ די מאטראָסנ. אזוי ווי אינעמ ביבעלע איז געווענ אי א קורצע לאָציע אונ נאוויגאציע אי א ווערטערבוך, איז דזשעק געוואָרנ אנ עמעסער פאָליגלאָט.* ער האָט גערעדט דייטש, ענגליש, פראנצוי-זיש אונ איטאליעניש. ווענ איך פלעג פאָרשטעלנ דזשעקנ, פלעג איך פאָשעט לייענענ קעסיידער דעמ ווערטערבוך פונ די נייטיקע פראזנ. ער פלעגט זיך באקומענ אויסגעצייכנט:

— א דונער, בליצע, וואסערהויזנ!.. א גוטמאָרגנ איך, הער אָדער פריילינ, כאָטש מארגנ באָנזשור, צי רעדט איר אפ אנדערע שפראכנ?

— יאָ, איך רייד אפ דייטש אונ אפ פראנצייזיש, גוטמאָרגנ, גוטנ אוונט, זייט געזונט. גוטנ מארגנ. אבענד, אדיע. איך בינ אנגעקומענ מיטנ דאמפער, מיט דער שיפ, צופוס, רייטנדיק: פאר מיר, א פיע, א שוואל... א מענטש פונ יענער זייט בארט. אונ אוממא אינ מארע. ווי גרויס איז דער פרייז פארנ ראטעווענ? וויפל איז דער בערגע-לוינ?..

אָפט פלעגט דזשעק אויספארשעמט לייגנ. איך פלעג מוזנ רויט ווערנ פאר אימ.

— לאָצמאנ, זעצ מיך אוועק אפנ זאמדבאנק, — האָט זיך געביי-זערט דזשעק אפ דער 103-טער זייט, אָבער אפ דע 104-טער זייט פלעגט ער זיך שוינ מוידע זיינ אפ אלע שפראכנ.

— כ'האָב בעקיווען אויפגעזעצט די שיפ אפנ זאמדבאנק, קעדיי צו ראטעווענ א טייל פראכט...

...אונדזער פאָהראָוסקער טאָג הייבנ מיר אָנ מיט א רעגנעטעמ-רינג-הודאָס, נאָכ לינגדוק אינ בעט. דאָס קערנ מיר זיך אומ פונ דער

* א מענטש, וואָס רעדט אפ א סאך שפראכנ.

באנאכטיקער שוואמבראניע. אנושקע זעט גערולדיק צו אונדזער אינ־
דערפרײַקע פראָצעדור:

— א שטילן — קאָמאנדעוועט אָסיע נאָכן אָפּפּײַפּן — וואַרפ די
„טשאלקע״.*

מיר וואַרפן אראָפּ די קאָלדרעס.

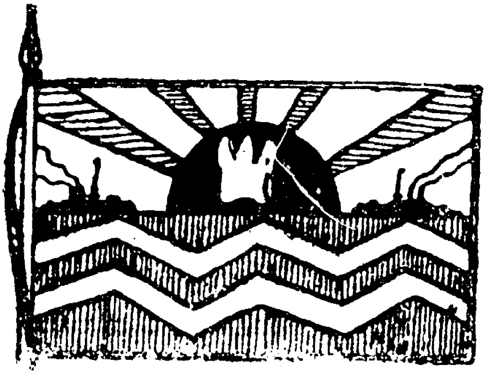

די מלוכה־פאָן פון שוואמבראניע

— שטיי. לאָז אראָפּ דעם טראַפּ.

מיר לאָזן אראָפּ די פיס.

— א גוטמאָרגן.

די שוואמבראנער מאטראָסן גייען באקומען די פראכט פון וויסנ־
שאפט און דערציִונג.

בא א שטילן האפן

אונדזער שטוב איז אויך א גרויסער דאמפער. דאָס הויז האָט גע־
וואָרפן דעם אנקער אינעם שטילן האפן פון דער פּאָקראָווסקער סלאָ־
באָדע. די כוואליעס פון ברעכאלאָוויקע וואַשן עס ארום.

דעם טאטנס דאָקטער־קאבינעט איז א קאפּיטאן־בריקל. דער אריינ־
גאנג פאר די פּאסאזשירן פון צווייטן קלאס, ד.ה. פאר אונדז, איז
פארבאָטן. דער גאסט־צימער איז דער ערשטער קלאס. דער עסצימער —
די קאיוט־קאמפּאניע. די טעראסע איז דער אָפענער שיף־דעק. אנויט־
קעס צימער און די קיך — דער דריטער קלאס, דער טריום — די

* טשאלקע ([illegible]) — די שטריק, מיט וועלכע מע בינדט צו א שיפל צו א
ברעג־סלופּ.

מאשינ-אָפטײלונג. דער ארײנגאנג פאר די פאסאזשירנ פונ צװײטנ קלאס איז אהערצו אױכ פארבאָטנ. א שאָד... דאָרטנ איז אנ עמעסער רחוב. דער קױמענ איז דאָרטנ ניט אפצוהאלטנ, נאָר אנ עמעסער. דער אױװנ הודעט מיט עמעסנ פײער. פונ דער קאױט-קאָמפאניע קלינגט מענ אומגעדולדיק. דער סאמאָװאר גיט א פײפ צום אָפגײנ. דער סאמאָװאר לױפט, נאָר אנושקע כאפט אימ אונ טראָגט אימ, א געפאנגענעמ, אינ קאױט-קאָמפאניע. זי טראָגט דעמ כאמאָװאר מיט אױסגעצױגענע הענט, א ביסל דערװײטערט פונ זיכ. אזױ טראָגט מענ קלײנטשינקע קינדער, װענ זײ קלײבנ זיכ אָפטאָנ ניט קײנ שײנע זאכ.

מע פאָדערט אונדז „ארופ“, אונ מיר פארלאָזנ די מאשינ-אָפטײלונג פונ שטוב.

מיר גײענ אװעק אָנ בײשעק. די קיכ איז דער הױפט-אילױמינאטער פונ אונדזער דאמפער. װי מע זאָגט, דאָס פענצטערל אינ דער װעלט. אהינצו גײענ שטענדיק ארײנ מענטשנ, װעגנ װעלכע מע האָט אונדז א ײ נ מ אָ ל פ א ר א ל ע מ אָ ל געזאָגט, אז ס'איז ניט קײנ פאסיקע באקאנטשאפט. ניט קײנ פאסיקע באקאנטשאפט באטײט: אופקױפער פונ אלטװארג, שלײפערס, קאטערינשטשיקעס, קאראָבײניקעס, טשערקעסנ-שלאָסערס, פאָטשטאליאָנענ, פײערלעשער, בעטלער, קומענקערער, הױפ-װעכטער, די קעכנס פונ די שכײנימ, קױלנ-טרעגער, ציגײנערקעס, פורמאנעס, באָנדערס, קוטשערס, האָלצהעקער...
דאָס זײנענ אלצ פאסאזשירנ פונ דריטנ קלאס. מיסטאמע זײנענ זײ די סאמע בעסטע, די סאמע אינטערעסאנטע מענטשנ אפ דער װעלט. נאָר אונדז רעדט מענ אײנ, אז ארומ זײ שװיבלט אונ גריבלט מיט אלערלײ מיקראָבנ אונ שעדלעכע באצילנ. אסיע האָט אפילע אײנמאָל געפרעגט בא לעװאָנטי אבראמקינ, דעמ אָרעמענ אָפטרעט-ראמער, דעמ מײסטער פונ פאָמױניצעס:

— ס'איז עמעס, װאָס מע זאָגט, אז אפ אײכ שװיבלט אונ גריבלט... נײנ... חה. קריכנ סקארלאטינקעס?

— טו-טו — האָט זיכ פאלײדיקט לעװאָנטיע — װאָס פאר סקארלאטינקעס... אפ מיר גײענ ארומ גלאט אזױ זיכ געװײנלעכע לײז... אונ סקארלאטינע, — אזא כײע איז גאָר ניטאָ... סקארלאפענטרע איז פאראנ, דאָס איז אזא אינזעקט, אזא שלאנג, זי לעבט אינ די קישקעס.
— בא אײכ, הײסט עס, — האָט זיכ דערפרײט אסיע — איז פול אונ פול מיט סקארלאפענטרעס אינ די קישקעס? יאָ?

אבראמסקיס האָט זיכ גאָר באליידיקט, ער האָט אָנגעכאפּט די היטל אפנ קאָפּ אונ האָט מיט קאמ א האק געטאָנ די טיר.

זייער א באלערעוודיק אָרט איז די קיכ. בײַ אונדז אינ שוואמבראניע זיצט דער קייסער אליינ אינ קיכ אונ דערלויבט דאָרטנ אלעמענ זיצנ.

אינ פּאָקראָווסק, צומבײַשפּיל, פאר ניטל, קומענ אהערצו די קינדער פראווענ קאָליאדעס. זיי זינגענ:

מאלאניע געגאנגענ
געבעטנ איוואנקענ:
איוואנקע, מײַנ סאטע..

אפנ נײַעמ יאָר קומט אונדז „באגריסנ" דער גאָראָדאָווי אליינ. ער גיט א קלאפּ מיט די אָפּצאסנ אונ זאָגט:

— איכ האָב די ערע...

מע טראָגט אימ ארויס אפ א טעלערל א קעלישעק בראָנפנ אונ א זילבערנעמ רובל. דער גאָראָדאָווי נעמט דעמ קארב, באדאנקט אונדז אונ טרינקט פאר אונדזער געזונט. מיר קוקנ אימ אינ מויל. דער גאָראָדאָווי גיט א גרעפּצ אונ ווערט שטיל, ווי פארשטאָרבנ, עס שײַנט, אז ער הערט זיכ צו ווי דער בראָנפנ גיסט זיכ ארײַנ אינ זײַנ פּאָליציייִשנ מאָגנ. נאָכדעמ גיט ער נאָכאמאָל א קלאפּ מיט די אָפּצאסנ אונ לייגט צו די האנט צומ דאשעק פונ היטל.

— פארוואָס טוט ער עס? — ווערט אָסיע טשיקאווע.

— דאָס גיט ער אונדז אָפּ ערע, — האָב איכ אימ געגעבנ צו פארשטיינ. — געדענקסט, ווענ ער איז ארײַנגעגאנגענ, האָט ער געזאָגט: „איכ האָב די ערע"... אונ איצט גיט ער זי אונדז אָפּ.

— פארנ רובל? — האָט געפרעגט אָסיע.

דער גאָראָדאָווי איז פארשעמט.

— וואָס טוט איר דאָ, ארבאראָזיצעס! — דערהערט זיכ דעמ טאטנס באס.

— טאטע, — שרײַט אָסיע — אונ אונדז האָט דאָ דער פּאָליציאנט אָפּגעגעבנ ערע פאר א רובל.

— איבערגעצאָלט, איבערגעצאָלט — לאכט דער טאטע — די ערע פונ א פּאָליציאנט איז אפילע קיינ פּיאטאק ניט ווערט... נו, לעבעדיקער — מארש פונ דער קיכ... ווי הייסט דאָס דאָרטנ בײַ אײַכ? מיטנ לינקנ אקסל צוריק, מיטנ רעכטנ פאָרויס...

דער היימישער קאַפּיטאַן

דער טאַטע איז א הויכ־וווּקסיקער בלאָנדין, א קוטשעראַזער. דאָס איז אַן אומגעהייער האָרעפּאַשנער מענטש, וואָס ווייסט ניט וואָס איז אַזוינס מידקייט. ווען ער האָרעוועט זיך אָן, קאָן ער אויסטרינקען א גאַנצן סאַמאָוואַר. ער רעדט זייער הויך. ווען ער ווערט אין כּעס און שרײַט אויף די מאָגערע נאַרישע פּאַציענטן פון די בוטערס, האָבן מיר שטענדיק מורא, די קראַנקע זאָלן ניט אויסגיין פון שרעק. מיר, אויף זייער אָרט, וואָלטן געוויס געשטאָרבן. אָבער אַזוי איז ער זייער א פריילעכער מענטש. עס טרעפט זיך אַמאָל אַזוי: עס קומט צו אים א קראַנקער, בײַ אים „אין ברוסט ברענט ווי א פײַער" און אין עטלעכע מינוט אַרום פאַרגעסט שוין דער קראַנקער וועגן דער ברוסט און כאַפּט זיך פאַרן בויך, — ער איז שוין קראַנק געוואָרן פון געלעכטער... און ווען דער טאַטע אַליין הייבט אָן בושעווען, וואַרפט זיך די קאַץ מיט אַן אימפּעט אונטערן בופעט און אין אַקוואַריום ווערט א קאָכעניש. צו אַנטשיקעס יעדער טראָגט ער אַרויס די מאַמע צו מיטיק אויף די הענט. ער שטעלט זי אויעך אויפן דיל און זאָגט: „די באַלעבאָסטע איז געקומען צו פאָרן".

א כאַב פריילעכע ווערטער ווייסט דער טאַטע.

— פּרעס און פאַרפּאַטשקע דעם פּאָנעם — זאָגט ער אינדרויסן באַם וואַרעמען. — היי, איר, הויבערבערייער, קאַלאַנצעס, באַלוואָנצעס, באַהאַלט די שנורעלעכצ, — און פאַרקוועטשט אינדרויסן געווער צווישן דעם טייטל־פינגער און דעם מיטלסטן. פון אים האָט זיך דאָס אויסגעלערנט דער שוואַמבראַנער קיכער ווענדן זיך צום קוטשער:

„יאָג זיי אין ווידל און אין גריווע"

אַמאָל, ווען מע דאַרף פאַרטיידיקן אַן איבעריק בעטל פאַרן נײַ געלשאַפטלעכן שפּיטאָל, טרעט דער טאַטע אַרויס אויף א וואָלאָסט־פאַרזאַמלונג. און די זאַטע־פאַרזאַמלונג גוואַלדעוועט: מע דאַרף ניט... און נאָכדעם ווערט אײַנשטימיק באַשלאָסן: „סאַראַ־טאָווסקי וועסטניק", ווי דער העכסטער האָט געריפן דעם הער דאָקטער צו אָרדענונג, און ווי דער הער דאָקטער האָט געפאָדערט אַרײַנשרײַבן אין פּראָטאָקאָל דעם הער גובערנאַטאָרס ווערטער, און ווי הער גוטניק...

דער טאַטע איז באַקאַנט מיט דער גאַנצער כלאָבאָרע. די אויסגע־

פּוצטע באַבנע־פּראָצעסיעס האַלטנ קימאַט שטענדיק פאַר זייער בויז
זיב אָפּצושטעלנ בא אונדזערע פענצטער. א פאַרטרייבער האַרמידער
רינגלט ־עמלט ארומ אונדזער שטוב. ברעשקע איז פאַרשאַטנ מיט
קאַנפעטנ. הונדערטער גלעקלעכ קלינגענ אפ די מיט סטענגעס באַציר־
טע באַמטנ. אפ די פּאַדרישטע שליטנס צווישנ מעפּיבער ברילט אנ
אָרקעסטער. אונ מע טאַנצט, עס טאַנצנ אינ די ברייטע שליטנס גופע
די קווינטשענדיקע שאַרבנטעס, — הייטע זוי בירעקעס, מיט סטענגעס
אינ פאַפירענע קוויטנ אינ די הענט:

ציניע, דודעטשקע דו־מינע, ע! אוכ!
ביסט א פריילעכע, א פינע, דעכ! דוכ!
גיב־זשע פריילעכ מיר די האַנט, אָכ! עכ!
אינעם פרעמדנ, פרעמדנ לאַנד, דעכ! דעכ!

נאָכ א זאַכ געדענק איכ וועגנ דעמ טאַטנ.

די שיפּעלעכ, די מיגנער, די אַרבעטער פונ טאַרטאַק, פונ דעפּאָ אינ פונ דער ביינ־מיל זיינענ געגאַנגענ האַרגענענ די בולינאַנעס. פונ די בולינאַנעס האָט מענ שיינ אינ דער כלאָבאַדע ניט געקאָנט אויס האַלטנ.

די פּאָליציי האָט גאָרנישט ניט געטאָנ. די אַגיווינער האָבנ אַליינ באַשטימט פאָטער ווערנ פונ זיי. ב׳איז צונויפגעשטעלט געוואָרנ א צעטל פונ די לאַמע גרעבסטע גאַזלאָנימ. מיטנ צעטל אַדרעסנ איז דער האַמוינ געגאַנגענ פונ גאַס צו גאַס. דער האַמוינ איז געגאַנגענ אינ געטאַרנעט...

איינער פונ די אָנפירער פונ דער באַנדע בולינאַנעס האָט זיכ באַ־ האַלטנ באַמ טאַטנ אינ שפּיטאָל. ער איז געלעגנ געווענ קראַנק. ער האָט געבעטנ ראַטעווענ אימ, ער איז געפאַלנ צו די פיס.

דער צעהיצטער האַמוינ האָט ארומגערינגלט דעמ שפּיטאָל. ער האָט געגוואַלדעוועט אונ געהירעט בא די פאַרמאַכטע טויערנ. דער טאַטע איז ארויס צומ האַמוינ.

— יאָב ווילט איר?.. ב׳וועל ניט לאָזנ, — האָט געזאָגט דער טאַטע. — פאַרהערייעט דעמ דייטל. איר וועט מיר נאָכ אָנטראָגנ קרענק אינ שפּיטאָל נאָכדעמ וועט מענ נאָכ האַפנ רעזינפּעציעס...

— יאָ, דאָקטער גיב אַהערצו יאָר ארויס באַלגאַלעווע... מיר גיבנ אנ אינטעראַפט. מיר וועלנ אימ שיינ... אויסהיילנ.

— באַמ קראַנקנ באַלבאַטעשקע — האָט שטרענג אינ אפגעהאַרט

געענטפערט דער טאטע — איז א הייכע טעמפעראטור. איכ קאָנ אים ניט אויסשרייבנ. אונ טומלט ניט. אניט שרעקנ זיכ די קראנקע — אונ דאָס איז פאר זיי שעדלעכ.

דער האמוינ האט זיכ שטיל צוגערוקט נעענטער. דעמלט איז ארויס אנ אלטער טרעגער אונ האט אזוי געזאָגט:

— כעוורע, דער דאָקטער האט רעכט. זיי לאָזנ ניט זייער ספּע-ציאליטעט. קומט, כעוורע, מיר וועלנ מיט באלבאטשנ מאכנ א סאָפ א צווייטנ מאָל. אנטשולדיקט וואָס מיר האָבנ אייכ באאומרויִקט.

באלבאטשנ האט מענ געפּאטערט אינ דרײַ כאדאָשימ ארום.

די כאנאָנסקער ערד

דער טאטע איז זייער א היציקער. אז ער איז אינ קאס, פאר-שרײַט ער די וועלט. אינדז ניט מענ דאמלט ארײַנ א בײַלעק אפ וואָס די וועלט שטייט. אזש א רויכ גייט פונ אונדז... דעמלט טרעט ארויס אפ דער סצענע די מאמע. די מאמע דינט אונדז אלס א מאָדעראטער (דעמפער, פארטויבער) בא דעם טאטנס צו פיל שרײַענדיקע גע-שפּרעכנ. דער טאטע הייבט אָנ קלינגענ שטילער.

די מאמע איז א פיאניסטקע, א לערערנ פונ מוזיק. גאנצענע טעג צעלויפנ זיכ איבער אינדזער שטיב די „צעכייענדיקע גאמעס", עס שפּרינגענ אונ גרימפּלענ די עקזערסיסנ (געניטונגענ). די טרויעריקע שטימ פונ א פארקאטערטער שילערנ צײַלט אפ פארשלאָפנ:

— איינס-אונ, צוויי-אונ, דריי-אונ, פיר-אונ... איינס-אונ, צוויי-אונ...

אונ די מאמע זינגט מיטנ מאָטיוו פונ דעם אומשטערבלעכנ „כא-נאָנ".*

— ערשטער, פינפטער, דריטער פינגער, ווידער דעם ערשטנ אונ פערטנ. שטילער די האנט, האלטנ ניט, פינפטער, ערשטער...

אינ אינדזער גאנצע קינדהייט איז געווענ אײַנגעזעצט אפ דער מוזיק. ביז איצטער וויינענ זיכ אלע מײַנע זיבראנענ מיטנ מאָטיוו פונ כאנאָנ. אינ נאכ די טעג, וואָס זײַנענ דערטרונקענ אינ דער קלעפּיקער [illegible] פונ זיץ, די טעג פונ אינדזער דיפטעריט, סקארלאטינע,

* א באוווסטער זאמלבוכ פונ געניטונגענ פאר פיאניסטנ.

מאָלען, קרופּ, דערמאָנען זיך אָן אַקאָמפּאַנעמענט. די מאַמע האָט אונדז אַליין אויסגעבאָוועט.

די מאַמע איז אַ קורצזיכטיקע. זי בייגט זיך נידעריק צו צום פּולט, און צום אָוונט שווינדלט איר אין די אויגן פון די שוואַרצינקע ווי־בריאַגען, וואָס חופן זיך נאָענט.

אינעם טאַטנס קאַבינעט אויפן טיש איז פאַראַן אַ פּאַפּיר־האַלטער: אַ דינע, לאַנגע בראָנזענע פרויען־האַנט האַלט רעצעפּטן, פּאַסטקיווי־טאַנציעס, רעכענונגען. די מאַמע האָט פּונקט אַזעלכע הענט. אַ צעפּעסטעטע פּרילן, האָט זי העלדיש פאַרלאָזן די גרויסע שטאָט און איז אַוועקגעפאָרן מיטן טאַטן אין „זעמסטווע", אין דאָרף, צו דער ווילטער און שטילער וויאַטקע. דאָרטן איז איר באַשערט געווען אָפּצוזיצן פיל שלאָפלאָזע נעכט בײַ דעם שוואַרצן איבערגעקוועטלטן פראָסטיקן פענצטער. פון די פענצטער פלעגט בלאָזן. דאָס נאַכט־לעמפּעלע פלעגט פינטלען, ווי וויינענדיק. פון יענער זײַט פענצטער איז געווען אַ שרעקלעכע פינצטערניש און אַ זאַווערוכע... אין ערגעץ אַזאַ פאַרגליווערטער ווייענדיקער פינצטערניש, פלעגט פאָרן דער טאַטע אין אַ פייערשן שליטן אין אַ דאָרף פאַר צוואַנציק קילאָמעטער ווײַט. בײַ די זײַטן פלעגן צאַנקען פײַערלעך. דאָס זײַנען אָבער געווען ניט קיין הײַזער, נאָר וועלף. עס פלעגט אָפּהילכן אַ ווײַטער גלאָק — דער לײַכטטורעם פון זאַווערוכעדיקע נעכט. דער טאַטע פלעגט פאָרן אַהין, וווּ דער גלאָק פלעגט קלינגען. פון די שנייבערג פלעגט אַרויסקריכן אַ שוואַרץ דאָרף. בײַם צאַנקענדיקן פײַער פון אַ ליכטל פלעגט דער טאַטע אין דער שטיקעניש פון שעפּסנטשולופּעס מאַכן אַ דרינגענדיקע אָפּעראַציע. נאָכדעם פלעגט ער וואַשן די הענט און פאָרן אַהיים.

אַ הודאָק האָט אופגעוועקט שוואַמבראַניע

ווינטער־צײַט גייט איך אַרום איבער פּאָקראָווסק אַ זאַווערוכע. מיט שניי און ווינטער שפּאַרט זיך אַרײַן דער סטעפּ אין דער בלאָבאָדע. די נאַכט נאַכט קלינגען דעמלט די פּאָקראָווסקער קלויסטערס. אַ גלאָק — איז דער לײַכטטורעם פון דער זאַווערוכעדיקער נאַכט. ער ווײַזט אָן אַ וועג די פאַרבלאָנדזשעטע אין סטעפּ. דער גלאָק נעמט אַ מענטשן אין וועג פאָרן קאַלטער און פירט אים אַרויס אויפן וועג.

נאָר פֿאַר אונדז זײַנען אַלע אין דער היים. בײַ אונדז איז וואַרעם. פֿון יענער זײַט פֿענצטער שפּינט די ווינטערדיקע ווערעטענע אַ דינינקן פֿאָדעם און וויעט אין קוימען. דאָס סווישטשעט אונדזער הויז — דער דאַמפֿער, ער באַהאַלט זיך אויס אין שטילן האַפֿן פֿון דער זאַ־ווערוכע און פֿון אַלע אומגליקן.

בײַ אונדז זײַנען די שטענדיקע געסט. דער שטײַערן־אינספּעקטער טשערפּאַגיאַג, דער קלײנינקער צאַנדאָקטער פּאָפּליער. אָסיע האָט אים אָנגערופֿן אַלפֿיטאָעס און צו אַלעמענס פֿאַרלעגנהײט „צאָנ־פּולווער". דער טאַטע שפּילט מיטן אינספּעקטער אין שאָך, און די מאַמע שפּילט אויפֿן קלאַוויר פּאַדערעווסקיס אַ מענועט. אַנושקע טראָגט אַרײַן דעם סאַמאָוואַר, און דער סאַמאָוואַר הירזשעט אַף אַנושקען.

— גל... גל... — הירזשעט ער אונטער: — גלאָ־אָ־אָמפּ...

דער פֿרײַלעכער אינספּעקטער שרעקט אַנושקען, ווי שטענדיק. צום הונדערטן מאָל שטעלט ער פֿאָר, ווי ער וויל קלוימערשט אַנושקען מאַכן פֿאַשן (אָנלייגן קישעלעך אין די זײַטן). דערבײַ לאָזט אַרויס דער אינספּעקטער אַ מאָדנעם גרילציקן קלאַנג:

— קרקלב־כ־כ...

צום הונדערטן מאָל שרעקט זיך אַנושקע און קוויטשעט. און דער אינספּעקטער לאַכט און פֿרעגט:

— „ווידאַלמינדאַלי"?

דער טאַטע קוקט אויפֿן זייגער און זאָגט:

— נו, אַרבאַראָווצעס, מאַרש פּאָפֿן. מיר פֿאַרהאַלטן אײַך ניט.

מיר זאָגן געהאָרכזאַם „אַ גוטע נאַכט" און גייען אָפּשווימען אין דער באַנאַכטיקער שוואַמבראַניע.

די טראָסן אָפּגעבונדן, דה. די שיך זײַנען אויסגעטאָן. אין קינ־דער־צימער הערן זיך די אָפּגאַנג־סירענעס:

— די לינקע פֿאָרויס. ש־ש־ש־ש... ואו־או... מיטל־גאַנג. פֿאָרויס ביזן פֿולן... פֿולער!

איצט זײַנען מיר יעדער שוואַמבראַנער. אינדזן זײַנען נימעס גע־וואָרן די שטילע האַפֿנס, די עקזערסיסן, דאָס קלינגעניש פֿון די פּאַ־ציענטן, דאָס, וואָס מע לאָזט אונדז ניט אַרײַן אין קיך.

מיר שווימען צום צווייטן היימלאַנד. די ברעגן פֿון גרויסן צאָן הייבן זיך שוין אויף פֿון דאָרטן, ווו די ערד פֿאַרקײַלעכט זיך. אין

דער הייל פונ מויערגעפלעכ שמאכט די קייסערינע, די היטערנ פונ דער געהיימעניש. די הראנדזאָנסקער פאלאצנ ווארטנ אפ אונדז.

אָנגעקומענ. איכ שטיי אפנ קאפיטאנ-בריקל אונ דריק אָנ דעמ הור־דאָק-הייבער. ס'וואקסט אויס א הודאָק. א דערנענטערונג-הודאָק. א לאנגער דערנענטערונג-הודאָק.

עם הודעט.

איכ עפנ אויפ די אויגנ. פּאָק־פּאָווסק. דער קינדערצימער. א הודאָק.

אינ די פענצטער קלאפט אנ אליארמ-סירענע. דער גאנצער צימער איז פול מיט א גרויסער אונ שווערער הודערײַ. דער הודאָק גייט איי־בערנ שטוב, שלאָגנדיק מיט די שטעק-שיכ.

עם הודעט.

אונ דעמלט לעבנ אופ אינ שטוב די גלעקלעכ. מע קלינגט פונ דער פאראדנער טיר. מע קלינגט פונ קאבינעט אינ קיכ. עס קלינגט דער טעלעפאָנ. עס הערט זיכ ווי דער טאטע שרײַט:

— אכ, משגעוואָלים! — צעטראָגט זיכ איבערנ שטוב, — וואָס איז? זיי האָבנ ניט פאָרויסגעזענ? נו, גוט, פאראנ טראָג-בעטלעכ? איכ בינ שוינ גרייט. איכ וועל באלד זײַנ. אינ שפּיטאָל ווייסט מענ.

עס הודעט, עס הודעט עמעצנס א גרויסער אומגליק.

די מאמע איז ארײַנגעלאָפנ אינ קינדערצימער אונ דערציילט:

אפ דער ביינ־מיל איז א קאטאסטראָפע. דאָס הייסט אנ אומגליק. ס'איז אײַנגעפאלנ די הויכע וואנט פונ טריקנ-קאמער.

דער דירעקטער האָט געהייסנ ארופלייגנ אפ איר צו פיל ביינער אפ טריקענענ. אונ זי איז געווענ אנ אלטע. מע האָט דעמ דירעקטער גע־ווארנט. די וואנט האָט ניט אויסגעהאלטנ אונ איז אומגעפאלנ. פופציק ארבעטער זײַנענ געבליבנ אונטער איר. די מענטשלעכע ביינער אונ יענע, וואָס האָבנ זיכ געטריקנט — אלע אינאיינעמ.

דער טאטע מיט אנדערע דאָקטוירים זײַנענ אוועקגעפארנ ראטעווענ די פארווונדעטע.

— יאָ... אזוי... אזוי... אזוינע זאכנ, ווײַזט זיכ אויס, קאָנענ פאר־קומענ.

ניינ. בא אונדז אינ שוואמבראניע וואָלט דאָס קיינמאָל ניט געקאָנט זײַנ. פאר קיינ פאל ניט!

קריטיק פון דער וועלט און פון דער אייגענער ביאָגראפיע

איינעם מיט דער וואנט פון דער ביין־מיל איז אויך איינגעפאלן אונדזער גלויבן אינעם וווילטיק פונעם מעכטיקן שייוועט דערוואקסענע. אין זייער וועלט האט זיך דא און דארטן ארויסגעוויזן א היפש ביסל פאסקודסטווע. מיר האבן די וועלט הארב קריטיקירט, מיר האבן פעסט־געשטעלט, אז:

1. אין דער וועלט באלעבאטעווען ניט אלע דערוואקסענע. אין איר באלעבאטעווען נאר די, וואס טראגן קאקארדעס אף די היט־לען, גוטע פעלצן און ריינינקע קעלנערלעך. די איבעריקע — און זיי זיינען די מערהייט — רופן זיך „ניט פאסיקע באקאנטשאפט".
און זיי וועלן אויך מוזן אנטדעקן פאר זיך א וואסער־עס־איז לאנד אזוי ווי אונדזער שוואמבראניע.

2. דער דירעקטער פון דער ביין־מיל האט דערהארגעט און צע־קאליעטשעט פופציק מענטשן — די, וואס פאסן ניט פאר קיין באקאנטשאפט, — און איז געבליבן אומבאשטראפט. די שוואמ־בראנער וואלטן קיינמאל ניט אריינגענומען אזא אין דער שפיל.

3. איך און אסיע טוען גארניט (מיר לערנען זיך נאר), און קראוודישע, אגרעשקעס פלימעניצע, וואשט די דילן און דאס געפעס בא די שכיינים און עסט א צוקערקע נאר זונטיק. זי האט גאר קיין ערד ניט, זי האט קיין שום שוואמבראניע ניט...

מיר פארענדיקן אונדזער רעשימע פונעם אלוועלטלעכן אומ־וווילשטאנד דערמיט, וואס מיר נעמען אים ארום מיט א גרויסן פיגור־קלאמער. דער קלאמער איז ענלעך אף א פליענדיקער מעווע. באם נעזל פון דער מעווע שטייט א הייס און פארטרעטיק ווארט: א ו ס־ג ע ר ע כ ט.

„מיר זיינען דעמאָקראטן"

שפעטער האבן מיר אויך אריינגעטראגן אין רייסטער פון די אומ־גערעכטיקייטן אונדזער דערציונג. איצט פארשטיי איך, אז מע דארף ניט שטארק זידלען אונדזערע עלטערן. זיי זיינען געווען ניט מער ווי

מענטשן פון זייער צײַט און אוואַדע גאָר ניט פון די ערגסטע. אין
דער גרעסטער מערהייט אינטעליגענטישע פאַמיליעס האָט מען די קינ־
דער דערצויגן נאָך מיינט מאָל ערגער. דאָס דעמאָלטיקע נידערטרעכ־
טיקע לעבן האָט אונדז פונקט אַזוי געקאַליעטשעט, ווי אונדזערע
עלטערן...

נאָך אַ טשיקאַווע זאַך: אונדזערע עלטערן האָבן גערעכנט, אַז זיי זײַ־
נען אַפילע ניט פרעמד דעם דעמאָקראַטיזם. צום בײַשפּיל, די קאַליושע,
וואָס מיר האָבן געמאַכט באַם אַקוואַריום, האָבן מיר אַליין געמוזט
אויסווישן. רופן צוליב דעם אַנישקען איז געווען פאַרבאָטן. דער טאַ־
טע האָט מיט שמאָלץ גערעדט וועגן דעם צווישן באַקאַנטע. ווײַטער,
קעדיי דערציִען אין אונדז דעמאָקראַטישע געפילן, פלעגט דער טאַטע
פאַרטעמען מיט אונדז אַ רײַזע אָן אַ קוטשער. מע פלעגט דינגען אַ
טאַראַנטײַקע מיט אַ פערד. מיר פלעגן פאָרן „אין פאָלק". דער טאַטע
אין אַ משעכוטשאַנעם העמדל האָט אַליין אָנגעטריבן די פערד. דער
טאַטע פלעגט געשמאַק שרײַען: „טפּר־ר־ר", „נאָ", „היי". נאָר אויב
אָפּן שמאָלן וועג פלעגט זיך פונדערווײַטנס באַווײַזן אַ יואָסעד־עס־איז
געערטע דאַמע, פלעגן אַנטשטיין שוועריקייטן. דער טאַטע פלעגט
אונדז בעטן אין פאַרלעגנהייט:

— נו, יאַטן, זיינט עפּעס... נאָר הויך... אַז זי זאָל זיך אומקוקן.
איך קען דאָך, סאָפּסאָלאָטפּ ניט שרײַען צו איר: „היי, היט זיך"... בײַ־
פראַט נאָך, אַז דאָס איז, דאַכט זיך, אַ באַקאַנטע...

מיר פלעגן זינגען. ווען דאָס פלעגט ניט העלפן און די דאַמע פלעגט
ניט אַראָפּגיין פון וועג, דעמאָלט פלעגט דער טאַטע שיקן מיך. איך
פלעג אַראָפּקריכן פון דער טאַראַנטײַקע, צוגיין צו דער מאַדאַם און זיך
ווענדן צו איר העפלעך:

— מומע, מאַדאַם... דער טאַטע בעט אײַך אַ ביסל אָפּרוקן זיך,
אַניט קאָנען מיר ניט דורכפאָרן, און מיר קאָנען אײַך אומגערן
צעקוועטשן...

די דאַמע פלעגט זיך געוויינלעך באַלײַדיקן. גאָר פון וועג פלעגט
זי אַראָפּגיין. געענדיקט האָט זיך דאָס פאָרן אין פאָלק, דער דאָזיקער
וועג־דעמאָקראַטיזם מיט דעם, וואָס דער טאַטע האָט אונדז אַלעמען
איינמאָל איבערגעקערט אין אַ גראָבן. פון דעמאָלט אָן האָבן מיר אויפ־
געהערט רײַזן.

די וועלט פונ באלעכייִם

קעדיי אייִנצופלאנצנ אינ אונדז א ליבע צו באלעכייִם און אײדע-לער מאכנ אונדזערע נעיטאָמעס, זייִנענ אייִנגעשאַפט געוואָרנ פארשיי-דענע פאַרשטייער פונ דער באלעכייִמ־וועלט. אויסער קעצ און הינט זייִנענ געווענ פיש. די פיש האָבנ געלעבט אינ אקוואריום. איינמאָל האָט מענ באמערקט, אז די קלייִנינקע גאָלדענע פישלעכ האָבנ אָנגע-הויבנ פארשווינדנ ווערנ אייִנס נאָכנ אנדערנ. נאָכדעמ האָט זיכ ארויס-געוויזנ, אז אָסיע פלעגט זיי ארויסכאפּנ, ארייִנלייגנ זיי אינ א קעסטעלע פונ שוועבעלעכ און נאָכדעמ באגראָבנ. אימ איז זייער געפעלנ געווענ דער לעוויע-צערעמאָניאַל. אינ הויפ האָט מענ געפונענ א גאנצנ בעסאָלמענ פונ פיש.

נאָכדעמ איז פאָרגעקומענ אַנ אומאָנגענעמלעכקייט מיט דער קאצ. די קאצ האָט מוירעדיק צעדראַפּעט אָסיעס הענט: אָסיע האָט מיטנ טאטנס צייִנ־בערשטל געריייניקט דער קאצ די ציינ...

גאָר א טרויעריקע געשיכטע איז פאָרגעקומענ מיטנ בעקעלע. דאָס בעקעלע האָט דער טאטע געקויפט ספּעציעל פאר אונדז. דאָס בעקעלע איז געווענ א קלייִנס, א שווארצס, א קוטשעראַוועס. ס'איז געווענ ענלעכ אפ א קאָלנער, וואָס איז אנטלאָפנ פונ טאטנס פעלצ. דער טאטע האָט עס געבראכט אינ גאסט־צימער. די דינינקע פיסלעכ פונעמ בעקעלע זייִנענ זיכ צעפאָרנ אפנ לינאָלעום.

— אָט — האָט געזאָגט דער טאטע — דאָס איז פאר אייִכ! נאָר וועט עס גוט אָפּהיטנ.

דאָס בעקעלע האָט אפ דעמ געענטפערט „בע־ע־ע" און באלד אָנגע-שאָטנ „צעדער־ניסלעכ" אפנ טעפּיכ. נאָכדעמ האָט עס ארומגעהרויזשעט די אטלאָסענע טאַפּעטנ אינ קאבינעט און האָט נאָכ געמאכט דעמ פאָטעל. צומ גליק איז דער טאטע אינ דער צייִט (נאָכנ וואָרמעס) געשלאָפנ און האָט דאָס אלצ ניט געזענ. מיר האָבנ זיכ א ביסל גע-פּאָרעט מיטנ פרייִלעכנ בעקעלע. נאָר גיכ איז דאָס אונדז נימעס גע-וואָרנ, און מיר האָבנ פארגעסנ אַנ אונדזער קאָהאָקילענעמ כאַווער. דאָס בעקעלע איז ערגעצ פארשווּנדנ. אינ א שאָ ארומ האָבנ גיכ אינ פוסטנ גאסט־צימער דערהערט הילכיקע אַקאָרדנ פונ דער פּיאַנינע. דאָס איז דאָס בעקעלע ארופגעשפּרונגענ אפ די קלאַווישנ. דער טאטע האָט זיכ פונ דעמ אויפגעכאפּט און האָט זיכ גענומענ אייִלנ און שפּי-

מאָל. ניט אָנצינדנדיק קיין פייער, האָט ער אין דער פינצטערנייש ארופגעצויגן די הויזן און גענעצטדיק איז ער ארויסגעגאַנגען אין עס־צימער. פון שרעק האָבן מיר זיך ביידע גלייך אוועקגעזעצט אַף איין בייגקל. די מאַמע האָט אַ פּליעסקע געטאָן מיט די הענט. דער מאַנס האָט אַ קוק געטאָן אַראָפּ און איז פאַרציטערט געוואָרן... איין הויז איז אים דערגאַנגען נאָך ביז די קני. צעהרויזעטע, נאַסע און אויס־געשמירטע שטיקער שמאַטעס זיינען געהאַנגען אַף דעם פּוס... אָט וווהין ס'איז פאַרפאַלן געוואָרן דאָס בעקעלע.

דעם זעלבן אָוונט האָט מען דאָס בעקעלע אָפּגעפירט צוריק צום באַלעבאָס.

פון אַ פיין הויז

מ'האָט אונדז אויך געלערנט גוטע מאַנירן. פריער פון אַלץ איז פאַרבאָטן געוואָרן דריגען מיט די פיס און פּלוידערן באַם וואַרמעס. שווייַגן באַם עסן — דאָס האָט מען שטאַרק געשעצט. דער טאַטע האָט באַשטימט אַ פּרעמיע: אַ גריוועניק פאַר אַ שטילן וואַרמעס. דער טאַטע האָט פאַרזיכערט, אַז ער וועט פון דעם ניט אָרעמער ווערן. דער טאַטע האָט קיין טאָעס ניט געהאַט. קיינער פון אונדז האָט קיינמאָל ניט פאַרדינט קיין גריוועניק.

מע האָט אונדז אויך געפּרוּווט דערציִען מיט פרעמדע געדונגענע הענט. מע האָט גענומען אַ באָנע פון אַ „פיינעם הויז". מ'האָט זי גערופן אַוגוסטע קאַרלאָוונע, אַזאַ בייזע מאַכשייפע האָב איך מער ניט באַגעגנט. מיך האָט זי פיינט באַקומען פון אָנהייב אָן, און מיר איז זי דערווידער געוואָרן ביז גאָר.

— נו־ן — האָט זי מיך געצייצט — אָט בין איך צו ייִדן אייך אַרײַנ־געפאַלן. אוי, אוי, אַ גוטע ראַסע... דו ווייסט, אַז דיינע אורעלטערן האָבן קריסטוסן צום צייַלעם צוגעקלאַפּט. גאָט האָט אייער ראַסע פאַרשאָלטן, און דיר וועט אַ מויז אַף יענער וועלט אויסעסן דעם בייך. אַזוי... דו ווייסט, ווי מע רופט אייך? זשידעס, רופט מען אייך... יאָ.

— איר זייט אַ יודאָפאָבקע* און אַ נאַר — האָב איך געזאָגט שיר ניט וויינענדיק — אַנושקע זאָגט אויך, אַז איר... זייט אַן אַלטע יענטע... אָט. און טאַמער וועט איר גאָבאַמאָל... וועל איך זיך דעמאָלט קלאָגן פאַר דער מאַמען.

* אַנטיסעמיטקע.

— אוואַרע, אוואַרע, — האָט געזאָגט אונדזערע קאַראָלינאַ — גיי, גיי, קלאָג זיך, גיב איבער. יעדע דער פּאַרעטער איז אויך געווען פֿון איִערע.

איך האָב זיך ניט געקאָנט גיין קלאָגן. פֿלעגן איך זוינען באַנאַכט. די באַלייריקונג האָט מיר געפֿרעסן די גערערים, ווי די מייז, וואָס די באַנע האָט מיר צוגעזאָגט אין געגעם. א פּלאַן פֿון נעקאַמע איז גרייט געוואָרן. ווען די באַנע איז איינמאָל אַרײַן אין קינדערצימער, האָט איר א קלאַפּ געטאָן איבערן קאָפּ די באַרשט. די באַרשט האָט זיך געהאַלטן אף דער טיר. אין דעם זעלבן מאָמענט האָבן א קלונג געטאָן די גלעקלעך פֿון די צוגעבונדענע לייצעס, און דאָס נאַכטטעפּל דאָני איר א בלענד געטאָן סאַמע בא דער נאָז, ווי א בלויער מעטעאָר. דאָס טעפּל האָט זיך געוויגט אונטער דער ליכטערע... נאָך דעם איז געווען א סקאַנדאַל. איך האָב געמוזט זיצן אין „אַפּטייקל". אָבער אַלץ איז קלאָר געוואָרן. אַנושקע איז אַוועק נאָך א פּורמאַן. איך האָב זיך אָפּגעזאָגט געזעגענען זיך מיט איינוטעניע.

ארום אונדז

דער טאַטע און די מאַמע האָבן געאַרבעט פֿון אינדערפֿרי ביז אָפּדערנאַכט. און מיר זײַנען געוואַקסן — דער עמעס זאָגנדיק — גלענצנדיקע לײדיקגייער. אונדז האָט מען אײַנגעאָרדנט א קלאַסישע „גאָלדענע יוגנטהייט" מיט אידעאַלן אויסגעלייענטע פֿון א ביכל פֿון דער „גאָלדענער ביבליאָטעק". מיר האָבן געהאַט א ספּעציעלן צימער פֿאַר גימנאַסטיק, קינדערישע צונג, אויטאָמאָבילן און דאַמפּערס. מ׳האָט אונדז געלערנט שפּראַכן, מוזיק און מאָלן... מיר האָבן געוווּסט אף אויסווייניק די מעשהלעך פֿון די ברידער גרים, די גריכישע מיטאָלאָגיע און די היסטאָרישע בילדער. נאָר אַלץ איז פֿאַר מיר בלאַס געוואָרן, ווען כ׳האָב איבערגעלייענט עפּעס א ביכל, וואָס האָט זיך אָנגערופֿן, ווי מיר דוכט, „ארום אונדז". אין דעם ביכל איז זייער פּשוט געווען באַשריבן ווי מע באַקט ברויט, ווי מע מאַכט עסיק, ציגל, ווי מע גיסט שטאָל, ווי מע גאַרבט לעדער. דאָס דאָזיקע ביכל האָט אויפגעדעקט פֿאַר מיר די קאָמפּליצירטע און טשיקאַווע וועלט פֿון זאַכן און פֿון די מענטשן, וואָס מאַכן די זאַכן.

די זאַלץ אויפֿן טיש איז דורכגעגאַנגען דורך דער גראַדירניע, דאָס

מישוחנענע טעפּל מיטנ באָרשט — הורב דער ראַמנע. די שיב, די שאָלנ,
די שער, דאָס פענצטער, די לאָקאָמאָטיוו, טיי — דאָס אַלצ, וואָס זיב
ארויס, האָט דערפינדנ, ארויסבאַקומענ אונ געמאַכט די גרויסע קונציקע
מענטשלעכע ארבעט. די דערציילונג וועגנ דעמ שאַפנ-פעלצל איז געווענ
א סאַכ אינטערעסאַנטער אײדער דער מיטאָס וועגנ דער גאָלדענער פעל.
מיר האָט זיב שרעקלעכ פאַרוואַלט אַליינ מיטמעטנ נייטיקע זאַכנ. נאָר
די אַלטע ביכער אונ די לערער, וואָס האָבנ באַגײַסטערט געראַדיענ
וועגנ בעקרוינטע העלדנ, האָבנ נאַרנייש דערציילט וועגנ מענטשנ, וואָס
מאַכנ זאַכנ. פונ אונדז האָט מענ דערציילט אָדער לידיקגייער, אומבאַ
האַלפענע מויגעניבצנ, אָדער א גנײַעדיקע קאַבטע פּינישמיער —
מענטשנ פונ „רייגער גייסטיקער ארבעט”. עמעס, מע פלעגט אונדז אַפט
שענקענ קוביקעס אונ קליינע ציגל אונ מע פלעגט אונדז פאַרלייגנ מאַכנ
א מינ געבעבדיקע ענלעבקעט פונ מאַשינעס. די ענערגיע האָט געזיבט
אַנ אויסוועג. מיר האָבנ אויסגעקאַרטשעוועט די פרוזשינעס פונ די דײַ
יאַנעס, דערלערנענדיק דעמ ווירקלעכנ געביי פונ די זאַכנ, אונ האָבנ
באַקומענ דערפאַר גרויסאַרטיקע פעטש.

מיר האָבנ אַפילע מעקאַנע געווענ אײנעמ פעקטיסטקע, דעמ בלעכערס
ראַבנ שילער. פעקטיסטקע האָט אונדז ניט געקאַנט אָנדירנ פאַר אינדוזרע
קורצע הויזנ. עמעס, ער איז געווענ אַנ אַנאַלפאַבעט, דערפאַר אָבער האָט
ער געמאַכט עמעסע עמערס, עכטע קווערטלעכ, רעאַלע שייפלנ, טאַצנ,
וואַנעס. נאָר אײנמאָל, בייסנ באָרנ זיב, האָט אונדז פעקטיסטקע באַ
וויזנ אַפ זײַנ געלויבטיקנ לײַב רעאַלע בלויע וואונדנ, עמעסע וואונדנ,
ווירקלעכע סימאָנימ פונ דער האַרבער לער פונ זײַנ בייזנ באַלעבאָס.
דער בלעכער האָט געשלאָגנ פעקטיסטקען. ער האָט געצווונגענ דאָס יונג
נעלע ארבעטנ א גאַנצנ טאָג, ער האָט אימ געקאַרמעט מיט פאַרשיידענע
אָפּפאַל-פּאָסטרעבנייע, אונ שלאַנגיק פעקטיסטקעס איבערנ מאָגערנ
רוקנ, האָט ער אימ מיט די פויסטנ ארײַנגעקלאַפּט זײַנ בלעכערי
שע טוירע...

פילאָסאָפיע אונ האַנטווערקערײַ

מיר האָבנ איבערהערט מעראַנע זײַנ פּעקטיסטריענ. פיינלעכע געדאַנ
קענ ווײַנע ארײַנגעדרונגענ אינ אונדזערע קעפּ. מענטשיש פונ גײַסטיקער
ארבעט האָבנ זיב אונטערגעוואָרפנ די זאַכנ אונ האָבנ נאַרישט געראַנט

מאַכן מיט זיי. און מענטשן — די מייסטערס זיינען געווען דערשראָקן
און האָבן אַליין קיין זאַכן ניט געהאַט.
ווען אין אונדזער וווינונג פלעגט פאַרמיסטיקט ווערן דער קלאָזעט,
אָדער דער שלאָס פון בופעט פלעגט פאַרקלעמען דעם שליסל, אָדער ווען
מע פלעגט דאַרפן אָפּרוקן די פּיאַנינע און פאַרבינדן די עלעקטרע־באַ־
לייכטונג, פלעגט מען אַראָפּשיקן אונטערן אין קעלער־שטוב, וווּ ס'האָט
געוווינט אַן אַרבעטער פון אינזבאַנדעפּאָ, ס'זאָל קומען עמעצער.
עמעצער פלעגט קומען. און די זאַכן פלעגן אים פאָלגן. די פּיאַנינע
פלעגט מען אָפּטראָגן אין דער ניטיקער ריכטונג. דער פאַרבינטער שאַל־
טער פלעגט אַנציקט קנאַקן מיטן ציגל פון קאָנטאַקט. די קאַנאַליזאַ־
ציע פלעגט זיך אויסהוסטן, און דער שלאָס פון בופעט פלעגט באַפרײַ־
ען דעם שליסלבאָרד. די מאַמע פלעגט זאָגן: „גאָלדענע הענט" און —
פלעגט נאָכדעם איבערציילן אין בופעט די זילבערנע לעפעלעך...
דערפאַר, ווען די איינוווינער פון קעלער־שטוב פלעגן דאַרפן שרײַבן
א בריוו אין דאָרף אַרײַן, פלעגן זיי אַנקומען צו אונדז אַרויף. און ווער
עס איז איינער ווייטער ווייטאַגנט ווערן געבעטן פאַרשרײַבן „אין די
ערשטע שורות" די גרוסן צו ווײַטע צעדרייטער טאַטעס, מאַמעס, באָ־
בעס, זיידעס, שוועסטער און שוועסטער, פלעגן זיי זיך וואַנדערן אָפן קאָל:
— אַט דאָס הייסט מוירע! וואָס איז אינדזער האַנטווערק — הוילע
פינצטערניש. אָן פאַרשטאַנד.
אין האַרצן אָבער האָבן די ביידע גאָרניט געקאָנט אָנקוקן איינער
דעם אַנדערן.
— איך מיר א קינצל! — פלעגט זאָגן דער טאַטע באַליידיקט —
פאַרבינדן דעם קלאָזעט... די מאַכן אַן אָפּעראַציע, מאַכן, צומבייספּיל,
א טרעפּאַנאַציע פון א שאַרבן.
און אונטן האָט מען געטראַכט.
— דו וואָרסט א פּראָוו געטאָן קריכן אַף אַלע פיר אינמיטן צוג.
איך מיר אַן אַרבעט קריכן מיט דער פּען!..
צווישן אונדז און דער קעלער־שטוב זיינען געווען אויך באַציונגען.
ווי אין דעם באַוויסטן מיטבעלע ווען דעם בלינדן וואַנדערער און זײַנע
וועגדיקע לאַמען פּרינצן. אַף זייער קעגנזײַטיקער פינגער אָפּהענגי־
קייט האָט זיך געהאַלטן זייער צוויי־פלאַנטע פּרינצעסין. דער בלינ־
דער פלעגט טראָגן אַף זיך זײַן באַוער. דער לאָמער, וויצנדיק אַף די
אַקסלען פון זײַן פּרינץ, פלעגט באַטראַכטן דעם אָרט אַרומיקן

דעמ קורס אונ קאָמאַנדעווענ. פונדעסטוועגנ האָבנ אַלע מענטשנ פונ דער גרופּע „ניט פּאַסיקע באַקאַנטשאַפט" געקענט אַליינ מאַכנ זאַכנ. ס'קאָנ זײַנ, אַז זיי וואָלטנ אַוודאי אויכ געקענט אויסלערנענ, נאָר... אונדז האָט מענ געגרייט פאַר „מענטשנ פונ ריינער גײַסטיקער אַרבעט". — האָבנ בײַ יערפאַר געמוזט קלעפּנ פונ די אומזיסטיקע בײַלאַגעס צו די זשור־נאַלנ לעבנלאָזע מאָדעלנ פונ זאַכנ, קאַרטאָנענע שיפנ, פּאַפּירענע זאַ־וואָדנ טרייסטנדיק זיכ דערמיט, וואָס אַפנ קאָנטינענט פונעמ גרויסנ צאָנ קענענ אַלע אײַנוווינער פונ קליינ ביז גרויס ניט נאָר לייענענ אָפּ אויסנווייניק מײַסעלעכ, נאָר אויכ אײַנבינדנ זיי... אָבער שוואַמבראַניע איז דאָכ געווענ ניט מער ווי אַ שפּיל־מאָדעל פונ דער וווּנדערלעכער וועלט.

גאָט אונ אָסיע

אָסיע איז געווענ אַ וווּנדערלעכער פּלאָנטער־קאָפּ. ער האָט זיכ נאָר פרי אויסגעלערנט לייענענ, אונ צו פיר יאָר האָט ער שוינ פאַרגעדענקט, וואָס איר ווילט, פונ די שילדנ ביז דער מעדיצינישער ענציקלאָפּעדיע... אַלצ, וואָס ער האָט איבערגעלייענט, האָט ער פאַרגעדענקט, אונ דערפאַר איז אינ זײַנ קאָפּ געווענ אַנ עמעסער מישמאַש: ניט פאַרשטענדלעכע אונ נײַע ווערטער פלעגט ער שרעקלעכ איבערדרייענ. ווענ אָסיע פלעגט רײַדנ, פלעגנ זיכ אַלע קאַטשענ פונ געלעכטער. ער פלעגט פּלאָנטערנ פּאַמידאָרנ מיט פּיראַמידעס. אײנמאָל, בעתנדיק די מאַמע אָנשמירנ אימ פּוטערברויט, האָט אָסיע געזאָגט:

— מאַמע, שמיר מיר אָנ אַ בראַמאַפּוטער...

— גאָט מײַנער — האָט די מאַמע געזאָגט — ס'איז עפּעס אַ וווּנ־דערקינד!

אינ אַ טאָג אַרומ האָט אָסיע געזאָגט:

— מאַמע, אינ קאָנטאָר איז אויכ פאַראַנ אַ וווּנדערקינד, אַפּ אימ קלאַפּט מענ אונ מע דרוקט.

דאָס האָט ער צונויפגעפּלאָנטערט וווּנדערקינד מיט אונדערוווּד*. אײנמאָל נאָר ער האָט אויכ געהאַט ריכטיקע באַגריפנ אונ אָנשויונגענ. אײנמאָל האָט אימ די מאַמע איבערגעלייענט די באַרימטע מוסער־דערציילונג וועגנ אַ יונגטלעכנ, וואָס האָט זיכ געפוילט אײַנצובייגנ זיכ נאָכ אַ פּאָד־

---

* אַ כיסטעמ שרײַב־מאַשינקעס.

קאַווע אונ האָט נאָכדעמ געמוזט צונויפקלײַבנ פונ וועג די בלוימענ, וועלכע זײַנ פאָטער האָט בעקיוונ געוואָרפנ אפ דער ערד.

— האָסט פאַרשטאַנענ דעמ טאָג דערפונ? — האָט געפרעגט די מאַמע.

— פאַרשטאַנענ — האָט געזאָגט אָסיע — דאָס איז וועגנ דעמ, אַז מע טאָר ניט עסנ קיינ ניט געוואַשענע פאַרשטויבטע יאַגעדעס...

אַלע מיטאָגנ האָט אָסיע געהאַלטנ פאַר זײַנע אַלטע באַקאַנטע. ער האָט געקאָנט מיט יעדערנ אינ גאַנצ פאַרפירנ א געשפּרעכ, פאַרטוימלענ־דיק זיי מיט די סאַמע אומבאַגרײַפלעכע פראַגנ.

איינמאָל האָב איכ אימ איבערגעלאָזנ אַליינ אינ פאָלקסגאָרטנ זיכ שפּילנ. אָסיע האָט צופעליק פאַרוואָרפנ די פּילקע אינ קלומבע. ער האָט זי געוואָלט אַרויסנעמענ אינ, טרעטנדיק איבער די קוויטנ, האָט ער פּלוצעמ דערזענ א ברעטעלע: „דאָס גראָז ניט טרעטנ“. ער האָט זיכ דערשראָקנ. דערמיט האָט אָסיע באַשטימט זיכ ווענדנ נאָכ זײַטיקער הילפ. אינ דער טיפעניש פונ דער אַליי, מיטנ רוקנ צו אָסיענ, איז געזעסנ א הויכע שוואַרצע דאַמע. פונ אונטער דער שטרויענער הוט זײַנענ אירע לאַנגע קרײַזלעכ געפאַלנ אפ די אַקסלענ.

— מײַנ פּילקע איז פאַרשפּרונגענ. ווו „קוויטנ ניט רײַסנ“ — האָט געזאָגט אָסיע דער דאַמע אינ רוקנ אַרײַנ.

די דאַמע האָט זיכ אויסגעדרייט אונ אָסיע האָט מיט שרעק באַמערקט, אַז בא איר איז א געדיכטע באָרד. אָסיע האָט פאַרגעסנ אָנ דער פּילקע.

— מומע! — האָט ער געפרעגט — מומע! פאַרוואָס האָט איר א באָרד?

— איכ בינ דענ א מומע? — האָט מיט א צעטרעטלעכ באַסאָווע קאָל געזאָגט די דאַמע — איכ בינ דאָכ א גאַלעכ, א גײַסטלעכער.

— א גאַסנ־לײַכטער? — האָט אָסיע געזאָגט מיט אומצוטרוי — איז פאַרוואָס־זשע טראָגט איר א קליידל? — ער האָט זיכ פאָרגעשטעלט, ווי אומבאַקוועמ עס מוז זײַנ צו קריכנ אינ אַזא לאַנג קליידל צי באַ־לײַכטנ די גאַסנ.

— ס'איז ניט קיינ קליידל — האָט געענטפערט דער גאַלעכ — ס'איז א ריאַסע. איכ בינ געקליידעט לויט מײַנ אַמט. א פּאַטער בינ איכ. פאַרשטאַנענ?

— באַלד — האָט געזאָגט אָסיע, זיכ דערמאָנענדיק אינ עפּעס — איר

זײַט א פֿאָטער, אין אַ מאַמעלע איז אײן פֿאַראַן. אין גראַמאַפאָן איז
פֿאַראַן אזא מוזיק: פֿאָטערלעך־מאַמעלעך...
— אוי, הע, שקאַץ אײנער — האָט זיך צעלאַכט דער נאַלעך — כיכט
ניט קײן קריכט, יאָכן? װער איז דאָס דײַן טאַטע? אַב, א דאָקטער...
יאָ, יאָ, כ׳פֿאַרשטײ... א ייִד הײסט עס.. װעגן נאָט װײסטו?
— כ׳װײס — האָט געענטפֿערט אָסיע — נאָט הענגט בא אנרישתע
אין קיך... און װינקל... יעזוס קריסטוס איז זײַן פֿאַמיליע...
— נאָט איז אימעטום — האָט שטרענג געזאָגט דער נאַלעך —
אין דער הײם, אין פֿעלד און אין באַד — אומעטום. אָט רײדנ מיר
איצט צװישן זיך, און נאָט הערט אונדז... ער איז שטענדיק מיט אונדז.
אָסיע האָט אַ קוק געטאָן אַרום און אַרום, נאָר נאָט האָט ער
ניט דערזען. אָסיע האָט באַשלאָסן, אז דער נאַלעך שפּילט מיט אים אין
עפּעס א נײַער שפּיל.
— נאָט איז אפֿדערעמיטן, צי נאָר אזױ זיך? — האָט ער געפֿרעגט.
— נו, באַטראַכט אלײן, נו, װער האָט עס אלץ געמאַכט? — האָט
געפֿרעגט בא אים דער נאַלעך, אָנװײַזנדיק אף די קװײטן.
— אַפּ מײַן ערנװאָרט, ניט איך. אזױ איז געװען — האָט זיך אָסיע
דערשראָקן, מײנענדיק, אז דער נאַלעך האָט באַמערקט די צעטראָטענע
קװײטן.
— נאָט האָט דאָס אלץ באַשאַפֿן — האָט פֿאַרענטפֿערט דער נאַלעך.
און אָסיע האָט א טראַכט געטאָן: „נאָט, זאָל ער מײנען, אז כ׳איז
נאָט, — אבי ניט איך”.
— דיך אלײן האָט אױך נאָט באַשאַפֿן — האָט דער נאַלעך געזאָגט.
— ניט עמעס — האָט געזאָגט אָסיע — מיך האָט די מאַמע באַ־
שאַפֿן.
— און די מאַמע װער?
— איר מאַמע, די באָבע!
— און די סאַמע ערשטע מאַמע?
— זי איז אלײן אַרױס — האָט אָסיע געזאָגט (איך האָב שױן מיט
אים געלײענט קולטור־געשיכטע), — צו ביסלעכװײַז, פֿון א מאַלפּע.
— אוב — האָט געזאָגט דער פֿאַרשװיצטער נאַלעך — און אומ־ער־
הערטע, און אומגעװעלעכע רעציונג, מע פֿאַרדאַרבט די קינדער.
און ער איז אװעק שטױבנדיק מיט דער ריאַסע.
אָסיע האָט מיר געגנוי איבערגעגעבן זײַן גאַנצן דיספּוט מיטן נאַלעך

— אזא קאַמיזשער — האָט זיך דערמאָנט אָביע — ער טראָגט א הליידל, האָט א באָרד.

אונדזער פאַמיליע איז געווען קימאַט אַן אַפּיקאָרסישע. דער טאַטע האָט געזאָגט, אַז ער צווייפֿלט, צי ס'איז פֿאַראַן א גאָט, און די מאַמע האָט געזאָגט, אַז גאָט — דאָס איז די נאַטור, נאָר ער קאָן באַשטראָפֿן. גאָט איז אַמאָל אויפֿגעקומען אין באַנאַכטיקן געוויין פֿון דער ניאַנקע, נאָכדעם איז ער אַרײַן אין שטוב דורך דער שוואַך פֿאַרמאַכטער קיך־טיר. גאָט איז באַשטאַנען פֿון אַן אייל־לעמפּל, פֿון גלאָקן־קלאַנג און אַן אי־קאָנע, פֿון געשמאַקן רייעכהאַקוידעש, וואָס האָט זיך געטראָגן זון די פֿרישע פּייסעכדיקע קוילעטשן. און אַמאָל פֿלעגט ער מיט זיך פֿאָרשטעלן עפּעס א ווײַטע בייזע קראַפֿט, וואָס האָט געוווינערט אין הימל און נאָכ־געשפּירט, צי ס'איז אַן אַווירע, צי ניט קיין אַווירע אַרויסצושטעלן א צונג דער מאַמען. אין בוך „מײַנע ערשטע הייליקע געשיכטע" איז גע־ווען א בילדל, ווי גאָט איז געזעסן אַף א הימל און האָט באַשאַפֿן די גאַנצע וועלט אין דער ערשטער וואָך. נאָר דאָס ערשטע בילד פֿון נאַ־טורווייסנשאַפֿט האָט צעווייעט דעם רויך. און גאָט האָט מער ניט גע־האַט אַף וואָס צו זיצן.

די הימלישע שוואַמבראַניע

ס'איז נאָך איבערגעבליבן עפּעס א הימלישע קיניגרײַך. ווען עס פֿלעגן הילכן אַרעמעלײַט און אַנישקע פֿלעגט זיי זאָגן „נעמט ניט פֿאַר אומ־גיט", פֿלעגט זי טרייסטן אַז זיי זײַנען, אַז אָרעמע, אָרעמע קאַפּצאָ־נים, און ווען שטאַרבן אָרעמע, וואָס פֿאַלן ניט פֿאַר אונדזער באַקאַנטשאַפֿט, ווערן אַרײַנגעפֿאַנג נאָך דער טויט אינעם הימלישן קיניגרײַך און ווערן זיך דאָרטן מעכטיק זײַן אינעם גאַניידן־עדל.

איינמאָל האָב איך מיט אָסיען באַשלאָסן, אַז מיר וועלן שוין אַרײַנ־געפֿאַלן אין אזא מין הימלישן קיניגרײַך. אונדזער שכנטע, די ייִנגסטע מאַריכע, האָט באַלד געהאַט. איר באַלעבאָס איז פֿאַרגעקומען אין טראַנצקער קרייסטער. אַנישקע האָט אונדז מיטגענומען מיט זיך.

אין קלויסטער איז געווען שיין, ווי אין שוואַמבראַניע. ס'האָט גאַנץ ניט געשמעקט. אַרום זײַנען געווען אָנגעטאָרט מאַראַנץ און פֿאַרשיי־דענע אָרטיקלען. זיי זײַנען געווען אַרומגעצייגט מיט געלבע בלומען. באַנקן און דרייבן איז געווען טאָג. האָט דאָ געברענט ליכט. און אָרע,

מעלייט און קאפצאנים זיינען געווען ווי אין אן עמעס היימליש קיניג־רייך. און אלע האבן זיך געצייילעכט.

נאכדעם איז ארויס דער הויפט־גאלעך און האט אנגעהויבן פאר־שטעלן, אז ער איז קלוימערשט גאט. ער איז געווען אנגעטאן אין א גרויס גאלדן העמד, און איבערן קאפ האט ער אויך אנגעטאן עפעס א לאנג באווערע־מיצל, אויך א גאלדנס. ער איז געבליבן שטיין פאר א טומבעטשקע, וואס איז ענלעך געווען אף א נאכטטישל. פאר דער טומבעטשקע האט מען אויסגעבעט א לייַלעך. מארישע, די גאנצע אין קווייטן, ווי א פרינצעסן, איז אוועק באנאנד מיט איר כאסן זיך צונויפריידן פאר טרעפן זיך, פונקט ווי מיר, ווען מיר שפילן זיך טרע־פעניש. זיי האבן זיך פאשעט געשטעלט מיט די פיס אפן לייַלעך. מיר האבן ניט געהערט וועגן וואס זיי האבן גערעדט מיטן גאלעך, נאר אסיע האט אונדז פארזיכערט, אז זיי פארטרעפן, און איצטער פרעגן זיי באם גאלעך — א קאסטן מיט געלט צי א גאלדענער ברעג! און נאכדעם זאל דער גאלעך האבן געזאגט „אהו" און מארישע האט געזאגט „איך קאן ניט". דער גאלעך האט געזאגט דעם כאסן — „צעלאך זיך", און דער כאסן — „איך וויל ניט". מארישע האט א ביסעלע געווינט.

— אט וא נאר — האט אסיע געזאגט — צו וואס דאס רעווען? ס'איז דאך אפצופלייסן.

נאכדעם האבן זיי אנגעהויבן שפילן אין רינגעלעך, און ווען זיי האבן גענדיקט, האט דער גאלעך געהייסן זיך פעסט האלטן בא די הענט.

מיר האבן געמיינט, אז זיי וועלן שפילן אין א „רעדל", נאר דער גאלעך האט זיי אנגעהויבן פירן ארום דער טומבעטשקע. דער כאסן האט געזונגען עפעס ניט פארשטענדלעכס, נאר אונדז האט זיך אויסגעדוכט „ליבכט וועמען, ניך וא קויש, א־לי־לוליע, ניך א קויש". מארישע האט אויסגעקליבן איר כאסן און זיי האבן זיך צעקושט...

צוזאמען באזוכן דעם קלויסטער האבן מיר באשלאסן, אז דאס הימלי־שע קיניגרייך — דאס איז אזא שוואמבראניע, וואס די דערוואקסענע האבן אויסגעטראכט פאר די ארעמעלייט.

אין אונדזער שוואמבראניע האב איך איינגעפירט נייטלעכע ניט צוליב צירונג, נאר מער צוליב געלעכטער. דער הויכט־גאלעך פון שוואמ־ראניע איז געווען דער פאטריארך העמאטאגען. דאס האט דערמאנט אן דעם פאטריארך הערמאגען. אויסער דעם האט זיך העמאטאגען גערופן די קלעפיקע פריקרע מיקסטורע, מיט וועלכער מע האט אונדז געשטאפט...

די פּאָקראָווסקער סאַנדריליאָנע

די מייסעלעכ פֿלעגנ זיכ אויסלאָזנ מיט א גוטנ סאָפ. קעכינס פֿלעגנ ווערנ פּרינצעסנס, אָנגעשלעפּערטע שיינהייטנ פֿלעגנ זיכ אויפֿכאַפּנ, מאַכשייפֿעס פֿלעגנ אומקומענ, קלוגמערשטע יעסוימימ פֿלעגנ געפֿינענ זייערע עלטערנ... אָבער לעצטנס ווייל פֿלעגט מענ שפּילנ א כאַסענע, מעד אונ ביר פֿלעגט זיכ דאָרטנ גיסנ אונ קיינער פֿלעגט ניט געניסנ.

אינ שוואַמבראַניע, אינעמ האַלב‑פֿאַנטאַסטישנ לאַנד, האָט אַלע זאַכנ באַשיינט אונ געקרוינט — דער גוטער סאָפ. אונ מיר זיינענ געקומענ צומ אויספֿיר, אַז די מענטשנ וואָלטנ געלעבט א סאַכ בעסער אונ גליקלעכער, ווענ זיי וואָלטנ זיכ געשפּילט אינ א מייסעלע, ווי מיר. נאָר ס'האָט זיכ אַרויסגעוויזנ, אַז מייסעלעכ לאָזנ זיכ אויס גוט נאָר אינ די ביכלעכ. אינ דער ווירקלעכקייט האָט אַפֿילע דאָס מייסעלע געהאַט א ניט קיינ אָנגענעמענ סאָפ. אונ אינעמ סאָפ פֿונ דעמ ווירקלעכנ מייסעלע, אינ וועלכנ ס'האָבנ געשפּילט א שפּיל טאָג אונדזערע אַרומיקע מענטשנ, איז ניט געווענ קיינ מינד, נאָר עס האָט זיכ באַוויזנ דער גאָראָדאָווי.

ווער ווייסט דענ ניט דאָס מייסעלע וועגנ דער אָרעמער שטיב‑אָד־בעטערינ מיטנ נאָמענ סאַנדריליאָנא, וועגנ איר בייזער שטיפֿמאַמע, דער עקספּלואַטאַטאָרינ?.. ווער האָט ניט געהערט וועגנ די טויבנ, וואָס האָבנ אויסגעפּיקט די גאַנצע הרעטשקע פֿונעמ קריגל מיט אַש, וועגנ דער גוטער פֿייע, וואָס האָט געקראָגנ פֿונ דער כאַנדריי א קאָנטראַמאַרקע אויפֿ דעמ באַל אונ וועגנ דער טופֿליע, וואָס איז פֿאַרלאָרנ געוואָרנ אינ פּאַלאַץ? נאָר ס'א פֿראַגע, צי עמעצער ווייס, אַז דאָס מייסעלע וועגנ דער סאַנדריליאָנע איז באַשריבנ אינעמ אַלטנ קאָנדוויט־זשורנאַל פֿונ דער פּאָקראָווסקער מענער־גימנאַזיע.

דער אויפֿזעער פֿונ דער פּאָקראָווסקער גימנאַזיע צאַפּ־צאַראַפּיטש האָט באַשריבנ אויפֿ די זייטנ פֿונעמ קאָנדוויט א גאַנצ וואַריאַנט פֿונ דער דאָזיקער אומשטערבלעכער געשיכטע. נאָר צאַפּ־צאַראַפּיטש איז געווענ קורצ אונ שאַרפֿ. דעריבער וועט מיר אַליינ אויסקומענ דערציילנ וועגנ דער פּאָקראָווסקער סאַנדריליאָנע.

גערופֿנ האָט מענ זי מאַרפֿושע, געווענ איז זי א דינסט‑מיידל, צענטער וויליק האָט זי געדינט בא אונדז אינ הויז געלעבנ פּאָסט־מאַרקעס.

געשטעמפּלטע אָדלערס

מאַרקעס פֿלעגנ אָנקומענ פֿונ חיַיטע שטעט אונ לענדער. אונטער זיי, אינ די קאָנווערטנ, זיַינענ געווענ אַריַינגעלייגט גרוסנ אונ די שורע־רענ, מוידאָעס, ביטעס, דאַנקענ, די נייַסטע רעפֿועס פֿאַר מעדירנ אונ אַנדערע קרענק. דעמ טאַטנ (אַלס אַ דאָקטער) פֿלעגנ די אויסלענדישע פֿירמעס שיקנ רעקלאַמע־פּראָספּעקטנ פֿונ פּאַטענטירטע מעדיקאַמענטנ. נאָר מאַרפּושענ האָט ניט אינטערעסירט דער אינהאַלט פֿונ די קאָנווערטנ. זי פֿלעגט נאָר אַראָפּריַיסנ פֿונ זיי די מאַרקעס אונ נאָכדעמ אַרויסוואַרפֿנ די קאָנווערטנ. אינעמ געקאָווערטנ קאַסטנ אונטער מאַרפּושעס בעט זיַינענ הונדערטער מאַרקעס געלעגנ אויסגעסאָרטירט אינ פּאַפּיראָסנ־פּודעלעכ.

די קאָנווערטנ פֿלעג איכ מיטנ ברודערל צעריַיסנ אינ קיכ. אפֿנ באָדנ פֿונ פֿילאַטעליע איז פֿאַרשטאַרקט געוואָרנ אונדזער פֿריַינטשאַפֿט מיט מאַרפּושענ. מיר האָבנ געוווּסט אַלע אירע סודעס. מיר האָבנ געוווּסט, אַז דער פֿורמאַנ פֿונעמ טאַטנס שפּיטאָל איז מאַרפּושעס סימפּאַטיע אונ אַז דער אָנגעשטעלטער פֿונעמ אַפּטייק־מאַגאַזינ איז גלאַט אַ נאַרישט אונ אַ גרויסהאַלטער, וויַל ער רייצט מאַרפּושענ, רופֿנדיק זי „מעטלאַמאַרפֿאָזע”... מיר האָבנ זיכ אויכ דערוווּסט, אַז אויב אַ מענטש ניסט אַ ניס, דאַרפֿ מענ אימ באַלד טאָקע זאָגנ: „אַפּ־טשכי”, אַ שוועבעלע אינ נאָז, אַ ביסל גראָז, אַ שליסל פֿונ שלאָס, ס׳זאָל קיצלענ אינ נאָז; ניס אפֿנ ווינט. די קישקעס פֿונ הינט, די קישקעס אינ רינ, אינ שלייעס דער ביינ. אַלצ... אופּ! אינ די אפּדערנאַכטנ פֿלעגט מאַרפּושע עפֿענענ דעמ קאַסטנ אונ דערלויבנ אונדז באַטראַכטנ אירע ריַיכטימער. דאָ זיַינענ געווענ גאַנצע קאָמפּלעקטנ פֿונ פּעטערס די גרויסע אינ אַנדערע מאָנאַרכנ. די קייסאָרימ אַלעקסאַנדערס זיַינענ צונויפֿגע־באַרטירט געוואָרנ לויט די נומערנ I, II אונ III, אַז די קייסערישע נעווער זיַינענ געשטאַנענ געשטעמפּלטע דאַטעס. די געשטעמפּלטע אָדלערס האָבנ צעפּיזשעט די פֿעדערנ אינ די רויטע, גרינע אונ בלויע פֿירענ מיט די איינגעצייכנטע קאַנטנ. אויסטערלישע ליבנ זיַינענ געזעסנ הינטער די גראַטעס פֿונ די שטעמפּלענ. מיר האָבנ ווי פֿאַרקישעפּטע באַטראַכט אָט די בונטע קאָלעקציע אונ מאַרפּושע, מישנדיק מיט ליבע די קייסאָרימ אונ די אָדלערס, האָט געטרוימט אפֿנ קאָל: „איז אָט, אַז כ׳וועל אָנקלייבנ ביז צוויי טויזנט, וועל איכ זיי פֿאַרקויפֿנ. אינ פֿאַרנ געלט וועל איכ זיכ אויפֿנייענ אַ טאַלעט־קלייד. פֿונ פֿאַרנט מיט פֿעדע־

לעב. פונ הינטנ א באנד אונ ארומ א שלייער אינ האפט, אינ מירנ זענ, צו וועט ער מיכ רופנ מעטלאמאָרפאָזע... מירנ זענ"...

גאזארטיקע נאטשאלסטווע

מיטיע לאמבערגנ האָט מענ אויסגעשלאָסנ פונ דער צווייטער סאראַטאָווער גימנאזיע דערפאר, וואָס ער האָט זיכ ניט פיַינ אָפגערופנ וועגנ „זאקאָנ באָזשי". ער איז אָנגעקומענ אינ פּעטראָפּאוולאָווסקער גימנאזיע אונ האָט זיכ באזעצט בא אונדז. מיטיע האָט זיכ געהאלטנ פאר „א קאָרבנ פונ דער רעאקציע" אונ דערפאר האָט ער געהאלטנ פאר זיינ הייליקנ חוב אָנצוטאָנ אלע צאָרעס דער נאטשאלסטווע. ער האָט געזאָגט:

— איכ נעמ געקאָמע, דה. איכ שפּיַי אפ דער נאטשאלסטווע אינ אלע אירע ארטנ — אינ פּליסיקנ, הארטנ און גאזארטיקנ צושטאנד.

פאר דער נאטשאלסטווע אינ פּליסיקנ אונ קאפּעדיקנ צושטאנד האָט מיטיע געגעבנט די עלטערנ. פאר דער הארטער נאטשאלסטווע האָט מענ געמוזט אָנערקענענ דעמ דירעקטאָר אונ די לערער פונ דער גימנאזיע. מיט די ווערטער „גאזארטיקע אונ אומעטום הורבדרינגענדיקע נאטשאלסטווע" האָט מיטיע געמיינט די רעגירונג, די פּאָליציי אונ דעמ זעמסקי נאטשאלניק. אפנ זעמסקי נאטשאלניק האָבנ די גימנאזיסטנ געשאַרפט די ציינ צוליב איינענע טעמימ. דערבנ האָבנ די גימנאזיסטנ פונ די העכערע קלאסנ דערמאָנט די נעמענ פונ דער גימנאזיסטקע זאָיע שווידטשענקאָ אונ עמע אינער. ווענ ס'פלעגנ זיכ ענדיקנ די לימודים, פלעגט דעמ זעמסקיס שליטנ אָפט אָפּוואַרטנ אפנ ראג זאיענ מיט עמענ. אפנ שטאָטגליטש איז שטענדיק די גאזארטיקע געשטאַלט פונ גראָבנ זעמסקי נאטשאלניק געשוועמענ מיט איינער פונ די מיידלעכ. די גימנאזיסטנ האָבנ זיכ געכמירעט אונ געזאָרפנ אינ אימ שניי־שטיי־קער פונ הינטער די פּאַרקאַנעס. אפנ פּארקאנ פונ גריטש איז געווענ אָנגעמאָלט א גרויסער שווארצער קאָטער אונ ס'איז געווענ אויפגעשריבנ „קאָטאָק".

ווייַנאכטנ

אפ יאָנטעוו איז צו אונדז געקומענ צו נאכט אונדזער שוועסטערקינד וויטיע, א יונגער מאָלער (איצט איינער פונ די אָנפירער פונ דער אסאָציאציע פונ רוסישע קינסטלער „אכר"). וויטיע איז געווענ אויסערגעוויינלעכ פריילעכ, דערפינדעריש אונ גרימאסיש...

— זיי זײַנען א סימפּאַטישער — האָט געזאָגט װעגן אים מאַרפּו־
שע — נאָר זיי זײַנען מעסוקן גרויסנאַוויק.

אָפּ יאָנטשעװ האָט מען אין דער קאָמערצפּאַרזאַמלונג אײַנגעאָרדנט
א גרויסן באַל־מאַסקאַראַד פֿאַר דער אויבערװעלטער געזעלשאַפֿט.
באַקאַנטע דאַמען האָבן געגרייט קליידער. אונדז האָט מען אויך צו־
געשיקט אײַנלאַדונג־בילעטן. און דאָ איז מיטיען אײַנגעפֿאַלן א גלענצנ־
דיקע אידעע — אָנזאָלצן אַפֿן מאַסקאַראַד דעם זעמסקי נאַטשאַלניק. דער
טאַטע האָט מיט באַגײַסטערונג אָנגענומען די אידעע. װיטיע האָט פֿאַרגע־
ליגט זײַן הילף אַלס קינסטלער. מ׳האָט אָנגעהויבן צוטראַכטן קליידער.
א גאַנצן טאָג זײַנען אַלע אַרומגעגאַנגען פֿאַרטראַכטע און שטיל יאָװינג־
דיקע. פֿון צײַט צו צײַט פֿלעגט מיטיע אַרײַנלויפֿן מיט א שײַנענדיק
פּאָנים און אויסשרײַען:

— כ׳האָב צוגעטראַכט! שרעקלעך לעבעדיק...

— נו? — האָבן אַלע געזאָגט.

— מע דאַרף זיך אָנטאָן װי זעלבסטמערדער... און אַפֿן מעס, דאָ,
אַפֿן קלייד, אָנשרײַבן: „כ׳בעט אַלס שולדיקן אין מײַן טויט רעכענען
דעם זעמסקי נאַטשאַלניק“... כאַ־כאַ...

— און די מוזיק שפּילט דערבײַ שאָפּענס מאַרש — האָט אָפּגעפּאָ־
טעריש צעגעגעבן די מאַמע, — שרעקלעך קאָמיש!

— יאָ — האָט טרויעריק געזאָגט דער טאַטע — כ׳האָב נאָך קײנ־
מאָל אין מײַן לעבן אַזוי ניט געלאַכט.

דער פֿאַרשעמטער מיטיע האָט זיך געשטעלט אַפֿן קאָפּ און דרינגענ־
דיק מיט די פֿיס האָט ער געשריגן:

— אָט אַזוי װעל איך אַפּצולאַכעס שטיין מיט די פֿיס אַרויף, ביז־
װאַנען די אידייען װעלן מיר ניט צוקומען צום קאָפּ.

12 אזייגער באַנאַכט האָט דער טאַטע צוגעטראַכט. ער האָט װירק־
לעך צוגעטראַכט א װוּנדערלעכן קלייד. איבער דעם איז בכלל דעם
טאַטנס פּלאַן געװען א גלענצנדיקער: אַפֿן מאַסקאַראַד האָט געזאָלט גיין
מאַרפּושע, און זי האָט עס געדאַרפֿט איבעראַשן דעם היציקן זעמסקי
נאַטשאַלניק.

אַלע זײַנען אַװעק אין קיך.

— מאַרפּע פּאָסאַדניצע — האָט פֿײַערלעך געזאָגט דער טאַטע —
צי װילט איר ניט גיין אַפֿן באַל־מאַסקאַראַד אין דער קאָמערצפּאַרזאַמ־
לונג?

— גאַנצ מײַנער האָט זיכ פאַרלוירנ מאַרפּושע — מע גײט דאָכ אַהינצו לויט אײַנלאַדונג־בילעטנ. װיזשע קאָנ איכ אַהינצו גײנ?

— מיר װעלנ אײַכ, מאַרפּושע, מאַכנ פאַר דער קײסערינע פונ באַל. נאָר דערצו דאַרפ מענ האָבנ... אַלע אײַערע מאַרקעס. װאָס? איר זשאַ־לעװעט?

— מאַרפּושע — האָט מיטיע געזאָגט מיט באַגײַסטערונג — באַ־קלערט זיכ. אינ אײַערע הענט איז דער גורל פונעם זעמסקי נאַטשאַל־ניק. אינ אײַערע הענט איז דער גורל... איר װעט זײַנ די קײסערינע פונ באַל.

— עכ, זאָל שוינ זײַנ אַזוי — האָט געענטפערט מאַרפּושע נאָכ אַ שװערנ איבערלײגנ זיכ אונ איז אַרונטערגעקראָכנ אונטערנ בעט נאָכנ קאַסטנ.

טעג, צונויפגעקלעפּטע מיט סינדעטיקאָנ

צװײ טעג האָט די גאַנצע שטוב געאַרבעט איבערנ אָנצוג. בעת צע־שניטענע קאַרטאָנ אונ פּאַפּיר זײַנענ געלעגנ אױפנ טיש אינ דעמ „פּאַ־רעצכ קיכ“, װי מאַרפּושע האָט גערופנ דעמ טאַטנס קאַבינעט. אַלע זײַנענ געװענ פאַרפּאַטשקעט אינ פאַרב אונ גומיראַביק. פונ די סינ־דעטיקאָנ־טיוביקעס האָבנ זיכ געצויגנ קלעפּיקע שפּינװעבס־פעדעמ.

װיטיע איז אַרומגעגאַנגענ באַלעבאַטיש פאַריסנ די נאָז, אונ פונ אימ האָט זיכ געגאָסנ שװײס אינ טרײַס. דער טאַטע האָט אומזיסט גע־פּרוּװט אָפּרײַסנ אַ אַרגענטינער מאַרקע פונ זײַנ רעקל. די מאַמע האָט געלערנט מאַרפּושענ, װי אױפצופירנ זיכ, אונ עטלעכע ענגלישע פראַזעס. איכ מיט אָסיענ האָבנ זיכ פאַרװאַנדלט אינ אַ סיאַמער צװילינג, זיכ זעצנדיק צופעליק אױפ אַ שטענגע, װאָס איז געװענ באַקלעפּט מיט סינ־דעטיקאָנ. די שטענגע האָט זיכ צוגעקלעפּט צו די הױזנ. מיר האָבנ זיכ פעסט צוגעקלעפּט אײנער צומ צװײטנ.

אָפּגעגאַנגענ פאַרנ מאַסקאַראַד, אַנ אָנגעפּאַרפומירטע, מיט אַ פּײַ־נער פריזור, האָט מענ מאַרפּושענ אָנגעטאָנ אינ דעמ אינגאַנצנ שוינ פאַרטיקנ אָנטאָנ. דאָס איז געװענ אַ קאָלאָסאַלער פּאָסט־קאָנװערט, אַ פולשטענדיק גרײטער צומ אָפּשיקנ. די האַלב־אַרישינאָװע מאַרקעס זײַנענ געװענ אָנגעקלעפּט באַ די װינקלענ. אױפ יעדערער פונ זײ איז אַװעק אַ גוטע מײע מאַרפּושעס מאַרקעס. די צײכענונג אינ דעמ קאָליר פונ די מאַרקעס האָט קינציק צונויפגעקליבנ װיטיע. אונטער די מאַרקעס זײַנענ

דורכגעגאנגענ פעטע קאָלייעס פונ אויסערגעוויינלעכע שטעמפּלענ. דער אדרעס איז געווענ אָנגעשריבנ מיט א שיינעמ ראָנדע

> רעקאָמענדירט
>
> # צאָפנ־פאָליוס
>
> גאס פונ קאפיטאנ גאטעראס, א שטוב מיט א טעראסע רעכטס פונ דער לאווע
>
> די פאָליארע זעמסקע אופראווע
>
> זײַנ קאלטגעבורט דער צאָפנ־מאיעסטעט
>
> **דעמ נאטשאלניק דעמ זעמסקי**
>
> **דעמ הער עמסקי**
>
> צוריק־אדרעס: פראָג. פרענט אפנ ראָגי.

מאַרפושענ האָט מענ פאַרכאַכמעט אינ א קאָנווערט. אפנ קאָפּ האָט מענ איר אָנגעטאָנ נאָך א קאָנווערט, פאַרשטייט זיך, א סאך א קלענערנ. בא די ווינקלענ זײַנענ אויך געווענ מאַרקעס. אפנ קאָפטור־קאָנווערט איז געווענ אָנגעשריבנ:

דעמ אנאָנימ וועס איר ניט וויסנ,
עס מעג אײַך ווי פאַרדריסנ!

אונ איר וועט זיך ניט דערשלאָגנ,
קיינער וועט אײַך גאָרנישט זאָגנ.

מאניע, זאָיא, עמא, טונע —
אלע וועלנ הײַנט זײַנ שטומע.

מאַרפישעס שיך זײַנענ אויך אינגאנצנ פאַרקלעפט געווענ אינ מאַר־קעס. די קאָנווערטנ האָבנ זייער געקלייהט מאַרפושענ.

— ביסט אזא שיינע, מאַרפושע, — האָט איר געזאָגט אסיע — ביסט מאַמעש ענלעך אפ דער מומע, וואָס אפ דער קאַרטינקע: „וואַשט דעמ קאָפּ מיט פיקסאַפאָנ". אפילע שענער.

א ווײַסע זײַדענע מאַסקע מיט א זילבערנעמ זוימ האָט פאַרדעקט מאַרפושעס געזיכט. אלס ערנ־פאַטשטאַליאָנ איז אויסגעוויילט געוואָרנ וויטיע. אינ שטאָט האָט אימ קיינער ניט געקענט, אינ אויסער דעמ

האָט ער זיכ נאָכ אָנגעקלעפּט א פּאָר שוואַרצע וואָנצעס און אָנגעטאָנ דער מאַמעס שוואַרצע הוט מיטנ שטרויס־פּעדער. די קינסטלעכע וואָנ־צעס און די נאַטירלעכע נאָז האָבנ אימ צוגעגעבנ א כאַזלאָנישנ און ראָ־מאַנטישנ אויסזעג... א מינ שפּאַנישער גראַנד אָדער א רומענישער טאָ־טעריִנשטשיק.

די אנאָנימקע

װיטיע איז װוּליונגעריש צוגעפּאָרנ מיט זײנ װערט־פּאַקעט צומ קלוב. אונטער די באַלויכטענע פענצטער בורקעט א באַראַבאַנ. די מוזיק איז פאַרהרויזעט געוואָרנ אינ דער אָפענער פאָרטקע. װיטיע האָט עלע־גאַנט אַראָפּגענומענ מאַרפּושענ און איר אויסגעטאָנ דעמ מאַנטל. ער פאַרנייגט זיכ פאַר איר, ווי סע פּאַסט פאַר א גרויסאַרטיקנ קאַוואַליער:

— טרוּאַקאַר וואָזעמ נאָטר דאַמ דע פּאַרי אַבראַקאַדאַבראַ! — רעדט ער צו איר, פאַרדרייענדיק די צוגעפּרוירענע וואָנצעס.

די גאַרדעראָבשטשיקעס קוקנ אפ זיי מיט אַכטונג. פונ די ברייטע טרעפּ שטראַלט די ליכט, און ס׳הערט זיכ מוזיק און פריילעכער יאָנ־טעוודיקער טומל. אינ דינר הייכ האָט מענ באַלד אַרומגערינגלט מאַר־פּושענ, לייענענדיק מיט נײגיר דעמ אַדרעס. אפ א מינוט פאַרטויבט דער געלעכטער די מוזיק. נאָר פּלוצעמ פאַרשווינדט דער געלעכטער. מאַרפּושע זעט, ווי אינ דעמ אָוואַלנ שפּיגעלע פונ איר מאַסקע קוקט אַהינ די פאַרלאָרענע פיזיאָנאָמיע פונעמ זעמסקי.

דער זעמסקי לייענט און רויטלט זיכ. נאָר מאַרפּושעס פּיס, קליי־ניקע און באַקלעפּטע מיט מאַרקעס, פאַרכאַפּנ דעמ זעמסקי.

— נ—יאָ— זאָגט דער זעמסקי—טײַערע אַנאָנימעטשקע... דער־לויבט אפ א וואַלס?..

— אָלרײַט — ענטפערט די אַנאָנימעטשקע — שפּיק אינגליש?

דער זעמסקי האָט זיכ פאַרלאָרנ. אינגליש קענ ער ניט פונדאַנענ אַהער. דער גוויר אַדאָלף עדאַוויטש שטאַרק פּרוּווט אימ העלפנ. ווי־ניט־ווי גיבנ זיי איר צו פאַרשטיינ מיט זשעסטנ, אז דער נאַטשאַל־ניק לאַדט זי איינ אפ א וואַלס. די מוזיק שפּילט. די מוזיקאַנטנ בלאָזנ אָנ די באַקנ, און עס דוכט זיכ אויס, אז די וועגט ווערנ צע־בלאָזנ פונ דער פויקערײַ. די מוזיק קוועטשט אימ דאָס האַרץ, ווי א נאַס נאָזטיכעלע. דער זעמסקי איז מעבאַבעד מאַרפּושענ מיט געפּרוי־רנס. שטאַרק צעגייט פונ נאַכעס. פונקט ווי דאָס געפּרוירנס. דער זעמ־

סקי קושט דער אַנאַנימקעס האַנט. די ראַמען זיינען־איבערזיכטיק. איר בערן זאָל קריכן האַשאַרעס אין כערפּאַנטין. עס שיטן זיך קאָנפעטי. אין מאַרפּושעס טעלערל שיטן זיך זשעטאָנען — שטימען פאַרן פּריז.

— מוזיק, האַלט! — דונערט דער זעמסקי נאַטשאַלניק, נאָך דער מוזיק־אָרקעסטער ווערט ניט גלייך אַנשטימט, פּונקט ווי א טראַמפּאַן, ווען עס ענדיקט זיך די פּלאַטע.

— הערן, — שרייט דער זעמסקי — די גרעסטע צאָל זשעטאָנען האָט צונויפגעקליבן די מאַסקע „בריון”. איר קומט דער ערשטער פּריז — א גאָלדענער זייגער! הורא, דער ווונדערלעכער אַנאָנימקע, הוראַ!! לאָמיר עפענען דעם בריון!

דער זאַל רוישט. עמעצער שעפּטשעט מאַרפּושען:

— ביסט א יאַט, מאַרפּע — פּאַקאַדניצע, אַזוי א יאַט.. האָק ווייטער!

מיטיע שטייט צווישן די כאָרווידים־גימנאַזיסטן, די גימנאַזיסטן קוקן. מיטיע גייט צו צום זעמסקין. ער זאָגט:

— איר ווייסט, כ'האָב זיך, האַבט זיך, דערוווסט, ווער ס'איז די אַנאָנימקע.. דאָס איז א באַוווסטע.. נאָר איינגטלעך, וואָס רייד איך! כ'האָב דאָך צוגעזאָגט שווייגן.

— איך בעט אייך, יונגערמאַן — שעפּטשעט דער זעמסקי — שפּייט אפן צוזאָג. דערציילט! איר ווילט געפרווירנס?

— ניין, פרעגט ניט — ענטפערט אים אַפּטאַפּיקענייש מיטיע און עסט אוף דאָס געפרווירנס.

— לאָמיר, הערן, עפענען דעם בריון! — שרייט דער זעמסקי.

נאָר פּלוצעם באַווייזט זיך אין זאַל דער גרויסנאָזיקער אומבאַקאַנטער מיט די גרויסע וואָנצעס.

— קאַראַמבאַ קאַראַקאַטאַג מעליספּוד דמינאַנט ספּעט אַקאַרד אַליער אַנפּאַט — רעוועט דער אומבאַקאַנטער, נעמענדיק מאַרפּישען אונטער דער האַנט, פירנדיק זי צו די טרעפּ.

דער זעמסקי לאָזט זיך נאָך אים. מאַסקעס, דאָמינאָס, אַרלעקינען, גוסאַרן, קוויטן־טעפּלעך, פּיקדאַמען, באַבעלעך, שפּאַניערנס, באָיאַרן — דער גאַנצער בונטער מאַסקאַראַד־האַמוין לאָזט זיך צו די טרעפּ. וויטיעס שרעקלעכע נאָז און וואָנצעס האַלטן אים די נייגעריקייט פון די געסט. קלוימערשט צופעליק שטופּן אָפּ די גימנאַזיסטן דעם אוי־לעם. מאַרפּושע טוט אָן דעם מאַנטל, און דער שליטן פאָרט אָפּ.

וויטיע איז אַריינגעשפּרונגען אין שליטן. זיי טראָגן זיך איבער

די שלעפעריקע גאסנ. בא מארפושעג קלעפנ זיכ צו די ברעמענ. די לאמטערנעס, ווי מעדוזעס, באוועגנ גאָלדענע פעדעמ. סאנדריליאָנע קערט זיכ אום אינ קיכ.

באנאכט האָט שטיל געקלאפט אפנ לוידיקנ קאסטנ דאָס נײַע זוויי־גערל. א גליקלעכע אונ א מידע, שלאָפט מארפושע, דער צעריסענער קאָנווערט — די שאָלעכצ פונ דעמ לעגענדארישנ אָוונט — וואלגערט זיכ באם בעט. באם שוועל שטייענ אינ ערנ־קאראול פיר פּאָר אומדוויי־נע שיכ. אינדערפרי דארפ מענ זיי אויספוצנ.

סאנדריליאָנע איז דעמאסקירט

אינ דער צײַטונג „סאראטאָווסקי וועסטניק", אינ דער פּאָקראָווסקער כראָניק, איז געווענ אָפּגעדרוקט:

„מיטוואָכ איז אינ קלוב פונ די [illegible]רע־פארזאמלונג פארגעקומענ א גראנדיעזער באל־מאסקאראד. [illegible] וענ א סאכ אינטערעסאנ־טע קליידער. דעמ גרעסטנ דערפאָלג [illegible]אט די מאסקע ‚דער אנאָ־נימער בריוו". דאָס קלייד איז געמאכט געווענ אינ דער פאָרמ פונ א פּאָסט־קאָנווערט מיט עמעסע מארקעס, שטעמפּלענ אונ מיט א שארפ־זיניקנ אדרעס. מיט רעכט האָבנ די בײַגעווענע באשטימט פארנ דאָ־זיקנ קלייד דעמ ערשטנ פריז. דעמ פריז — א גאָלדנ זייגערל — האָט דער זעמסקי נאטשאלניק ה' ראזודאנאָוו אינטערגעטראָגנ דער מאסקע. ווי שטארק די געסט האָבנ זי געבעטנ, האָט די מאסקע דאָכ ניט גע־וואָלט ארויסזאָגנ ווער זי איז. אונ אנ אומבאקאנטער מענטש האָט זי אוועקגעפירט פונ מאסקאראד. מע מיינט, אז דאָס איז געווענ אנ אָנ־געקומענע אקטריסע".

אונ אינ צווייטנ ארומ, ווענ די גאנצע שטאָט האָט זיכ געמא־טערט אינ געהאלטנ אינ איינ טרעפנ, האָט מענ דעמ טאטנ ארויסגע־רופנ צו דעמ זעמסקיס פארמיגרענעוועטער פרוי.

נאָכנ באטראכטנ די קראנקע האָט דער טאטע געטרונקענ טיי מיטנ זעמסקי. ראזודאנאָוו האָט פארגעוואָרפנ דעמ טאטנ:

— וואָס ווײַס איר ניט געקומענ אפנ מאסקאראד? אמ מײַנ ערנ־וואָרט, איר האָט א סאכ פארלאָרנ. כ'קענ אײַכ אײַנפארמירנ, אז דאָרטנ איז געווענ אזא מאסקעלע, אזו... מ'האָט מיכ אפילע, א ביסעלע פאר־טשעפעט, גאָר היטרעאר כ'אריא פיסלעכ! אונ די הענט! א ראסע, זאָג

איכ אײב, װאָס ראָטע הײסט, און אױסלענדערנ, װײזט אױס... זי גײט מיר פונ זינענ ניט אַרױס!

— נו, װאָס רעדט איר — האָט דער טאַטע געזאָגט באַשײדנ — װאָס איז דאָס פאַר אַן אױסערגעװײנלעכע זאַכ? ס'איז דאָכ אונדזער דינסט מאַרפושע.

— אַכ?! — האָט זיכ אַ װאָרפ געטאָנ אַפנ געלענ פונ שטול דער זעמסקי, רויט װערנדיק, און זײַנ געזיכט האָט זיכ גלײַכ אױסגעצױגנ, מאַכמעס ס'האָבנ זיכ אַראָפּגעלאָזנ זײַנע גראָבע ליפנ און די אױגנ האָבנ זיכ פאַרקאַטשעט אַפ אַרױפ.

דער טאַטע האָט זיכ שױנ ניט געקאָנט אײַנהאַלטנ און האָט זיכ אױסגעלאַכט, אַז דעם זעמסקיס פרױ האָט באַלד װידער באַקומענ אַ מיגרענ.

דאָס שיכעלע פונ דער סאַנדריליאָנע

דערמיט, אײגנטלעכ, ענדיקט זיכ די דערצײלונג װעגנ דער לעצטער סאַנדריליאָנע. דער פּאַוש האָט מאַרפושענ ניט געבראַכט קײנ שיכעלע אינ קיכ אַרײַנ. דערפאַר האָבנ זיכ די סימאָנימ פונ דער סאַנדריליאָנע נעמ שיכעלע אָפּגעשװיכט אַפ די זײַטנ פונעם קאָנטרױט-זשורנאַל. די װײלדע טײַבעלעכ, װאָס האָבנ אַרױסגעשלעפּט פאַר מאַרפושענ פונ טאָפּ איש אַ גרײַפּעלע גאָלד, זײַנענ באַשטראָפּט געװאָרנ.

אינ עטלעכע טעג אַרום האָט מענ לעמ דעמ זעמסקי נאַטשאַלניקס גאַנעקל געפונענ אַ גװאַלדיק גרױסנ גומענעמ באַט. דער באַט איז געװענ פעסט צוגעשרױפט צו די טרעפּלעכ פונ גאַנעק.

דעם זעלבנ אינדערפרי האָט עמעצער אַרײַנגעהאַנגענ פאָלגנדע „באַפעלנ":

באַפעל

איכ באַפעל דער גאַנצער פרױענ-באַפעלקערונג פונ דער שטאָט פּאָקראָװסק מעלדנ זיכ אינעם כאַמע קורצנ טערמינ צו דעם זעמסקי נאַטשאַלניק, קעדײ אָנצומעסטנ אַפנ רעכטנ פוס דאָס שיכעלע, װעלכעס ס'האָט פאַרלױרנ די אַנאָנימע באַזוכערנ אַפנ מאַסקאַראַד אינ דער קאָמערצ-פאַרזאַמלונג. די, אַז װעמ עס װעט גוט זײַנ דאָס שיכעלע, װעט גלײַכ באַשטימט װערנ אַלס זעמסקע נאַטשאַלניצע. דער זעמסקי נאַטשאַלניק פאַרפליכטעט זיכ זײַנ אײביק אונטערנ קנאַפל פונעם דאָזיקנ שיכעלע.

דער זעמסקי נאַטשאַלניק ר אָ ז י ר אַ נ אָ װ.

מיט דערצײלט, אַז אינדערפרי, בײַם װאַשנ די פּאָליצײ האָט צוזעמענ נומענ דעמ באַט פונ גאַנעק, האָט אײנע אַ ביטעריאַנקע, דערהערנדיק

וועגן דעם באַפעל, באַשטימט א פּרגין טאָג איך מאָל, נאָר דער פּוס איז ניט געקראָכן.

— א ביסל צו קליין — האָט די פרוי געזאָגט מיט פאַרדרוס און האָט אויסגעשפּיגן אין באָט אַריין.

מיטיען און זענען דרײַ באַוויירטע „פאַר ניט קיין פּאַסיקע בייצפּעדיקע שקאַצערן, וואָס קאָמפּראָמעטירט דעם לערנ־אַנשטאַלט, און פאַר שלעכטער אויפפירונג „אין געזעלשאַפטלעכן אָרט", האָט מען געמאַכט א פאַרוואָרף און פאַרקלענערט די צייכנס פון אויפפירונג. דאָס איז דער עפּילאָג, דער אונטערשייד צווישן דער געשיכטע פון דער פּאַריאָזיקער באַנדריליאָנע און דעם אַלטן מיטעלע וועגן דער סאַנדריליאָנע.

„די וויסנשאַפט ווייס א סאַך שימיקעס"

שוין לאַנג האָט אונדז אונדזער מיטגעטיילט, אַז די וויסנשאַפט ווייס א סאַך שימיקעס. דאָס איז געווען די געהיימע פאָרמולע פון איינעם א ראַרטנ־פּאָקוס.

די קאַרטן פלעגט מען אויסלייגן פּאָרווײַז, לויט אַלצייניע בוכשטאַבן, און די פאַרטראַכטע פּאַר פלעגט גרינג געפינען ווערן. פינדאַנען איז געהונגען, אַז די וויסנשאַפט איז ווירקלעך אַלמעכטיק און ווייס א סאַך... אָט דאָס... שימיקעס... וואָס ס'איז אַזוינס שימיק האָט קיינער ניט געוווּסט. מיר האָבן געזוכט אין ענציקלאָפּעדיעס און ווערטערבוכן, אָבער דאָרטן איז „שימיק" אויך ניט געווען.

נאָכדעם האָב איך וועגן דער באַדײַטונג פון דער ייִבנעש... דערהערט אין גימנאַזיע.

נאָר די מעכטיקייט פון דער וויסנשאַפט איז דאָ ניט דער... געיאָגן אַזוי אַנטשולדיקן, ווי אין אַנישקעס פּאָקוס. פון דער קאַבאַריע פלעגט די וויסנשאַפט אַראָפּפאַלן און פאַרשטיין אַנדערע קעפּ. א מיהעניע און ניט פאַרדייטע, ווי זעגרישפּאָג. וועגן דעם שימיק האָט אויך קיינער פון די לערער נאַרנישט ניט געזאָגט זאָגן קלאָר די שילער, וואָס זיצן דעם צווייטן יאָר אין קלאַס. האָבן מיר געגעבן אַן אייצע זיך ווענדן וועגן דעם צום לערער פון לאַטײַן.

— פון וועמען האָבט איר געהערט דאָס דאָזיקע וואָרט? — האָט געפרעגט פאַרלאָרן דער אַמביטענער לאַטיניסט.

די שילער זײַנען שטיל געוואָרן, אָפּוואַרטנדיק וואָס ס'וועט זײַן.

— פון אונדזער קעכן — האָב איך געענטפערט באַ אַ פרייליכן מומל פון קלאַס.

— ניי אין ווינקל און שטיי ביזן קלונג — האָט מיר איבערגע־שלאָגן דער אָנגעצינדענער לאַטיניסט — און דער פראָגראַם פון דער גימנאַזיע איז, דאַנקען גאָט, נים פאַרויסגעזען, אַז מע דאַרף דערלער־נען דורכשלאָגן אוץ קאָנטראָרעס, באַלוואַן!

בכלל איז מיר אין גימנאַזיע שרעקלעך נים געגאַנגען מיט אַט די פאַרשאָלטענע פראַגן. צום בײַשפּיל, אַפן לימעד פון געשיכטע האָט מיך פאַרינטערעסירט „פאַרוואָס האָט מען איוואַן דעם גרוזאַמען נים אַרײַנגעזעצט אין טפיסע, אויב ער האָט אַזויפיל אויסגעהאַרגעט אומ־זיסט און אומנישט".

— וואָס רעדט איר? — איז בלייך געוואָרן דער לערער פון גע־שיכטע — דעם קייסער פון גאַנץ רוסלאַנד?.. איר ווייסט וואָס איר רעדט?

— אויב אַזוי, הייסט עס, קאָן דער קייסער הארגענען, אייב ער וויל? — האָב איך נים אויפגעהערט פרעגן.

— ס'איז געווען אַ שווערע צײַט — האָט זיך פאַרלאָרן דער לע־רער — און די רעפּובליקע ווייטן...

— און איצט? — האָב איך פאָרגעזעצט. נאָר דער לערער האָט זיך אויפגעהויבן אַזאַ אָנגעצונדענער, אַז איך בין גלײַך שטיל געוואָרן.

אַן אומאָנגענעמלעכקייט איז אייך געווען אַפן לימעד פון „רוסיש". ס'זײַנען געגאַנגען די לימודים פון איבערדיקלעכן לייענען. אין קלאַס האָט מען לוים דער ריי געלייענט „טאַראַס בולבא". מיר איז אויסגע־קומען לייענען דאָס אָרט, ווו די זאַפּאָראָזשצעס וואַרפן אין דניעפּער די נאָר אומשולדיקע ייִדן, און יענע ווערן דערטרונקען... מיך האָבן ביז טרערן גערירט די אומגליקלעכע. מיר איז געוואָרן שווער צו לייענען. דער גאַנצער קלאַס האָט געקוקט אַף מיר, ווער סטאַם מיט בייזער נײַ־געריקייט. ווער מיט פאַרקידנע שמייכלעך און ווער מיט אָפענער צוּ־פרידנקייט. און איך — איך בין דאָך אויך געווען פון יענע, וועמען די לוכטיקע קאָזאַקן האָבן דערטרונקען... מיך האָט מען באַטראַכט, ווי אַן אַנשייולעך לערנמיטל. און גאַנאַל — גאַנאַל, אַזאַ גוטער שרײַבער, אַ קאָמיקער האָט זיך נידערטרעכטיק איזדיעקעוועט איינעם מיט די קאָזאַקן איבער די ייִדישע פּיס. וואָס האָבן געשווינדלט אינדערלופטן...

דער קלאַס האָט געלאַכט, און איך האָב דערפילט, אַז איך טרינק זיך אין די אייגענע טרערן, ווי די ייִדן אין דניעפּער.

— איך... איך וועל מער ניט לייענען, — האָב איך געזאָגט דעם לערער אָזערניקאָוו — כ'וועל ניט לייענען — און שוין! נידערטרעכטיק! אַ ביזויען, אַז גאָגאָל זאָל אַזוי שרייבן.

— נו, נו! — האָט אָזערניקאָוו גראָב איבערגעשריִען — קריטיק וועלן מיר דורכגיין אין פערטן קלאַס. און איצט פאַרשטאָפּ דעם פאָנטאַן.

און איך האָב פאַרשטאָפּט דעם פאָנטאַן. איך האָב פאַרשטאַנען, אַז אונדזער גימנאַזיסטישע וויסנשאַפט איז ניט אויסגערעכנט אַף באַפרידיקן, ווי מע האָט דעמאָלט אָנגערופן, אונדזערע גייסטיקע פאַרלאַנגען. זוכנדיק דעם עמעס, האָב איך זיך ווידער גענומען בלאָנדזשען איבער די פרייע לאַבוועס פון שוואַמבראַניע.

דער באַרימטער העלד פון די אויפגאַבעס, וואָס איז באַשיידן אָנגערופן געוואָרן „איינער“, דער דאָזיקער איינער, וואָס האָט געקויפט 25 מיט דריי פערטל אַרשין געוואַנט צו דריי רובל אַן אַרשין און פאַרקויפט נאָכדעם צו 5 רובל, האָט געליטן צוליב שוואַמבראַניע גרויסע העזויקעס. די רייזנדער, וואָס זיינען אַרויסגעפאָרן איינער אַנטקעגן דעם אַנדערן פון די פּונקטן א און ב, האָבן זיך בעשטימטיג ניט געקאָנט טרעפן, ווייל זיי האָבן נעפּלאָנטערט איבער שוואַמבראַניע, נאָך די באַפעלקערונג פון שוואַמבראַניע און אַפילו פעדזאַ האָט פריער באַגריסט מיין אומקערן זיך.

אַן אָרט אַפן גלאָבוס

ווען איך האָב זיך אומגעקערט אַפן קאָנטינענט פון גרויסן צאָן, האָב איך זיך גענומען צו רעפאָרמעס, פונקט ווי פעטער דער גרויסער.

פריער פון אַלץ האָט מען געדאַרפט גרונטפעסטיקן שוואַמבראַניע אַף אַ וועלכן-שהאיז באַשטימטן אָרט פונעם ערדקיילעך. מיר האָבן באַאיר אויסגעפונען אַן ערטעלע אַפן ווייטן אָקעאַן, אינעם דאָרעמדיקן האַלב-קיילעך. ווען בא אונדז איז געווען ווינטער, איז אין שוואַמבראַניע אַוויאַרום ... זומער. און שפּילן איז דאָך אינטערעסאַנט אין דעם, וואָס איז איצט ניטאָ.

איצט האָט זיך שוואַמבראַניע פעסט באַזעצט אַפן גלאָבוס. דער

קאָנטינענט פון גרויסן צאָג איז געלעגן אינעם שטילן אָקעאַן צו מיי־
רעכטס פון אויסטראַליע, אויסשליסנדיק א שטיק פונעם אינדי־
אָקעאַניע. די צאָפנגרענעץ פון שוואַמבראַנער קאָנטינענט, רעגנדיק
ביזן עקוואַטאָר, האָבן געבליט מיט דער טראָפּישער רעגנקייט, און אירע
דאָרעמדיקע זיינען פאַרפראָרן געוואָרן פון דער נאָענטער שכנות
מיט דער אַנטאַרקטיק.

נאָכדעם האָב איך אויסגעטייטלט אַף דער שוואַמבראַנישער ערד
דעם אינהאַלט פון אַלע איבערגעלייענטע ביכלעך. אָפטע, באַמערקנדיק זיך
ניט אָפּצושטיין פון מיר, האָט זיך אויסגעלערנט נייע ווערטער אין
פרעגט זיי פּלאָנטערן און ראַכמאָנעס.

טאָגטעגלעך, ווי נאָך איך פרעגן קינדער פון גימנאַזיע, פרעגט מיט
אַפילו אָפּריכן און א ווינט אין שפּעטשטע.

גרויסע נייעס! ראַשע איז אויסגעפאָרן קיין קיראַנו אַף יאָר
נאָך שאָראָרן... אין הינטערן וואַלד באַראַגנעם האָבן זיך אריבער
וואָרפן אַף אים ... און אים גענומען האַרגענען! און דאָ האָט נאָך פונעם
איבערוואָרף טעראָקאָטע אָנגעהויבן ווערן א דויב מיט א פייער. גוט, וואָס
זיין נעטריער באַראַ בערנאַר האָט אים געראַטעוועט — ער האָט אָנ
געהויבן האָוועקן...

איך האָב זיך געבייגט אָנשטייבן, אַז באַ אָביען און קאָפּ האָבן זיך
איבערגעפּלאָנטערט קוראַגאַ מיט ניגאַראַגאַ. באַראַגנעם אין קאָניבאַרן
טעראַקאָטע און דראַראַטאָע, שאָראָראַר און קאַטאַלאָט, די אריבערגע
באַראַ בערנאַר האָט ער איבערגעפּראַקטערט מיטן מין הינט בעגבער
נאָך... און אויבן אויף היפּש ער דעם וואַראַנ, רעבאַר, וואָס ער שפּיט
מיט פייער.

די אָפּשטאַמונג פון די פּאַסקודניקעס

מיר זיינען געוואַקסן. די ביכשטאַבן פון מיין האַנטשריפט האָבן זיך
ווייניק געביטן באַר די הענט. די שיריקלעך האָבן זיך ווי די פּאַראַבל
געצייכנט אַף רעכטס. און איבער־יאָרן האָבן מיר זיך איבערצייגט, אַז
אַף דער וועלט איז פּראַג ייִדיש גלייבעוודיק און אַבסאָלוט גראָד
ליניעס, נאָך דיגעלבע קרייזן און פּיראַמידן פּראַבע פּלאַבריוטן. באַ
דער נאַטור, האָט זיך אויסגעווייזן, זיינען כאַראַקטעריסטיש ווייטער
שפּריבן...

דער האָזיקער איבערגאַנג פון דער יוגנט האָט זיך באַוויזן פון דער

אייביקן קאמף, וואס הערשט אין דער נאטור. די קאמפליצירטע קאנטורן פון די קאנטינענטן האבן אויך געהאט אפ זיך שפורן פון דעם דאזיקן קאמף. יאמען האבן זיך אריינגעריסן אין דער ערד. די טריקעניש האט ארומגערינגלט אירע פינגער אינעם בלייען קאפ פונעם יאם. מע האט געמוזט רעווידירן די גרענעצן פון אונדזער שוואמבראניע. אזוי האט זיך באוויזן די נייע קארטע.

נאר דא האבן מיר באמערקט, אז דער קאמף ליגט נישט נאר אין יענער פון געאגראפיע. עפעס א קאמף פירט זיך אין מיטן גאנצן לעבן, הערט איינער שפורן פון דער געשיכטע און באווייזט זי. אן דעם דאזיקן קאמף וואלט אפילו אונדזער שוואמבראניע געווען לאנגווייליק און טויט. די שפיל איז געווארן שטייענדיק, ווי וואסער אין א זומפ. מיר האבן נאך דעמאלט נישט געוויסט, אז דער קאמף שאפט די געשיכטע. אין אונדזער געמיט־לעכער היים האבן מיר זיך נישט געראנגט באהענגען מיט דעם אימפעטיק דורכדרינגענדיקן גרויסן קאמף פאר עקזיסטענץ. און מיר האבן דעמאלט באשטימט, אז אט די אלע מילכאמעס, רעוואָלוציעס און — אז דאס אלץ איז א קאמף צווישן גוטס און שלעכטס. דאס איז אלץ. און כדי די שוואמבראנער שפיל זאל זיך אנטוויקלען, האט מען געמוזט באווייזן אין שוואמבראניע א פאר פארטייען. דער מאמע גרעבער פאב־ריקאנט פון שוואמבראניע איז געווען דער בליט־ארשטיקער גראף איראָנאל שאמטעלענא.

צו יענער צייט האט מען אין אלע זשורנאלן רעקלאמירט איראָ־נאל שאמטעלען — א מאָדערנעם הייל־מיטל פון שטיינער אין די נירן און אין לעבער. אפ די מעלדונגען וועגן „איראָנאל" פלעגט מען מערסטנ־טייל זען אויסגעמאלט א מענטש. יעמען ס'האבן געפייניקט שטיי־נער לעבער. די שטיינער זיינען געווען געשילדערט ווי א צייגל, וואס האט צעשפּאלטן דעם לעבער פונעם אומגליקלעכן. אדער מע פלעגט אָנמאלן א מענטשן מיט א קליידער־באַרשט, וואס האט געריבן א גרויסע מענטשלעכע ניר. דאס אלץ, האבן מיר באשטימט זיינען דעם בלוט־ארשטיקן גראפס פארברעכנס.

דער אויבערשטער שטאָק פון דער וועלט

באַמיט די לעבער פון די הייזער געהערן דער ווייטער וועלט. נאך בינדבעטיקען לינן זיי הויך איבער דער לאנגווייליקער ערד און וואַרטן זיך נישט אונטער אירע געזעצן. די לעבער האבן אהיפירט די שוואמב־

ראַנער. איבער זייערע קדמא שיפֿן און קאַרניזן דורך די ביידעמער און בראַנדמויערן פֿלעגן איך מאַכן ווײַטע און קאַפּריזנדלדיקע רײַזעס. קריכנדיק פֿון דאַך צו דאַך, האָט מען געקאָנט אײַנזעען דעם גאַנצן קוואַרטאַל מיט אונטערנדיק זיך אָן דער ערד. און פֿאַרנאַכט איז גוט גע־ ווען ליגן אויפֿן אָפּגעקילטן בלעך צווישן קוימענס און דעם שטאַרקעסטן קוקן אין הימל. דער פֿאַרנאַכטער הימל איז געשווימען איבערן קאָפּ, און דער דאַך איז געשווימען קעגן דעם וואָלקנשטראָם. אויפֿן מאַסט האָט אַנטשפּרונגען־ווייטשעס דער וואַכטע־שטאַר. דער טאָג, ווי אַ גרויסע פֿייגל, האָט געהאַלטן באַלד צוזאַמענגיין צום אָוונט. דער טאָג האָט אויפֿגע־ הויבן די רויטע ווינקלען פֿון זונאונטערגאַנג און געוואָרפֿן שאָטנס אין הויף, נעגלדיקע ווי אַנקערס. נאָר גיין איבער די דעכער איז געווען שטרענג פֿאַרבאָטן. פֿיליפּיטש, דער הויף־וועכטער, האָט מיט אַ בעזעם אָפּגעהיט די איבערערדיקע געגנט. ער איז געווען זשאַבאַס און שטרענג.

די באַלעבאַטים פֿון די פֿרעמדע הויפֿן, רעזשעגנדיק ווי איך קריך איבער זייערע דעכער, האָבן געשריגן, אַז ס׳איז „שוין צײַט, אַז דעם דאַקטערס קינדער זאָלן אויפֿהערן שלאָנדערן איבער די דעכער". באַמיט ס׳האָב ניט געקאָנט פֿאַרשטיין, פֿאַרוואָס מיר דעם דאָקטערס קינדער דאַרפֿן קריכן אויסשליסלעך איבער דער ערד. נאָר די פֿאַרפֿלויגטע ווער־ טער „דעם דאָקטערס קינדער" האָבן אונדז איבעריק פֿאַרפֿאַלגט און גע־ צוווּנגען זײַן ליטויש.

איינמאָל האָט מיך פֿיליפּיטש שיר ניט געפּאַקט. ער האָט מיך אויס־ געשפּירט. ער האָט זיך געיאָגט נאָך מיר, דונערנדיק איבערן בלעך, ווי עליאָהו האַנבאַווי... אינעם נאָענטן הויף, וווּהין כ׳האָב געוואָלט אַראָפּ־ שפּרינגען, האָט מען אַראָפּגעלאָזן דעם הונט פֿון דער קייט. אין צווייטן הויף איז געשטאַנען דער באַלעבאָס אין אַ פּאָר ראָזע גאַטקעס, און דאָס האָט מיר גאַראַנטירט, אַז ער וועט מיר באַלד געבן „אַזאַ פֿאַרציע, אַז איך וועל שוין מער ניט קריכן איבער זײַנע דעכער"... נאָר דאָ האָב איך באַ אַן אַנדער שכייניש בראַנדמויער באַמערקט אַ לייטער. כ׳האָב אַרויסגעשלעפּט פֿיליפּיטשן אַ צונג און זיך געראַטעוועט.

אַ מיידעלע אין בעז

דער הויף, אין וועלכן איך בין אויפֿגעוואַקסן, איז פֿול געווען מיט ביימלעך. די ביימלעך האָבן אײַנגעשלאָגן דעם ליליאַדישן פּינעם בעז. דאָס פֿעדל האָט גוט און מעכטיק געבליט.

אונטער מײַנ פלײצע האָב איכ דערהערט גרינגינקע, שטילע טריט. פונ סעדל איז ארויסגעלאָפנ א פריילעכ מיידעלע מיט א לאַנג גאָלדנ צעפל אונ מיט א פראַלניק אינ די הענט. זי האָט מיכ גענומענ אומ־מערקזאמ באטראכטנ. איכ האָב מיט דער פלייצע זיכ גענומענ רוקנ צומ טויער.

ייִנגעלע, פארוואָס איילט איר זיכ? — האָט מיכ געפרעגט דאָס מיידעלע.

— כ'האָב מורע פאַרנ הויפ־וועכטער — האָב איכ געענטפערט.

דאָס מיידעלע האָט שוואַרצע שפרינגענדיקע אייגעלעכ, ענלעכע צו די פילקעס, מיט וועלכע מיר שפילנ זיכ. כ'האָב געפילט, אז כ'וועל זיכ ניט ראטעווענ. נאָר אנטלויפנ האָט מענ ניט געקאָנט.

— איר האָט מורע פאַר די הויפ־וועכטערס? — האָט זי געפרעגט.

— כ'וויל זיכ מיט זיי ניט אָנהייבנ — האָב איכ געענטפערט מיט א קאמ־באטיש איכ נימ אפ זיי מיטנ לינקנ גאָלעבל דורכנ רעכטנ אקסל. איכ האָב ארײַנגעלייגט די הענט אינ די קעשענעס, דאָס מיידע־לע האָט אפ מיר א קוק געטאָנ מיט אכטונג.

— וויאזוי קאָנ מענ עס דורכנ אקסל? — האָט זי געפרעגט.

כ'האָב באוויזנ. מיר האָבנ א ביסל געשוויגנ. נאָכדעמ האָט דאָס מיי־דעלע געפרעגט:

— איר זײַט אינ וועלכנ קלאַס?

— אינ ערשטנ — האָב איכ געענטפערט.

— איכ בינ אויכ אינ ערשטנ — האָט זיכ דערפרייט דאָס מיידעלע — בא אײַכ איז ווער קלאַסנ־הער א שטרענגער?

— בא אונדז איז א מענטאָר, אינ ניט קיינ הער.

— אונ בא אונדז איז א דאמע — האָט געזאָגט דאָס מיידעלע — א בייזע איז זי, א שרעק.

ווידער האָבנ מיר א ביסל געשוויגנ.

— אונ בא אונדז — האָט געזאָגט דאָס מיידעלע — קענ איינע א שילערנ באוועגנ מיט די אויערנ. אלע זײַנענ איר מעקאנע.

— אויכ מיר א זאכ — האָב איכ געזאָגט — בא אונדז איז פאראַנ איינער, שפײַט ער ביז דער סטעליע. אינ איז ער געזונט! מיט איינ לינ־קער האנט קאָנ ער אלעמענ אויסקלייגנ. מיטנ פויסט קאָנ ער א פארבינע צעברעכנ... מע דערלויבט אימ נאָר ניט. אניט וואָלט ער זיי, אפ מײַנ ערנוואָרט, צעבראָכנ.

ווידער שווײַגנ מיר. אינעמ שכײנעסדיקנ הויפ האָט אָנגעהויבנ שפּילנ א קאטערינקע. איכ האָב גענומענ באטראכטנ דעמ הויפ, זוכנדיק א טעמע פארנ געשפּרעכ. א רויכ איז געשווומענ אינ הימל. א גרויסער שלאנג — א קאָנווערט מיט א לאנגנ עק — האָט זיכ געדרייט איבערנ דאכ.

— בא מיר וועט די ספּראָנטשקע קײנמאָל ניט פארזשאווערט ווערנ — האָב איכ פּלוצעמ א זאָג געטאָנ — דערפאר ווײל זי איז פונ ניקל... ביטע, איר קענט זי אָנטאפּנ.

כ'האָב אראָפּגענומענ דעמ רימענ. דאָס מיידעלע האָט מיט אינטערעס אונ איידלקײט באטראכט די ספּראָנטשקע. כ'בינ געוואָרנ העלדישער, כ'האָב אראָפּגענומענ די היטל אונ איר באוויזנ, אז אינווייניק אונטערנ האָטעק איז מיט א כימישנ בלײַער אָנגעשריבנ מײַנ פאמיליע, כּדי די היטל זאָל ניט פארפאלנ ווערנ. דאָס מיידעלע האָט איבערגעלייענט.

— אונ מיכ רופט מענ טאניע. נאָר מײַנ עמעסער נאָמענ איז טאיסיע אפּילאָווא — האָט געזאָגט דאָס מיידעלע — אונ אײַכ רופט מענ ליאָניע, — יאָ?

— ליאָניע — האָב איכ געענטפערט — דערלויבט זיכ זײַער אָנגענעמ באקענענ...

די ערשטע שוואמבראנערנ

איצט פלעג איכ, דער פרײַער זונ פונ שוואמבראניע, אלע טאָג אראָפּלאָזנ זיכ פונ דאכ אינ טאָל פונ בעז. אונ טאיע אפּילאָווא איז באשערט געווענ צו ווערנ די שוואמבראנער באווע. אָסיע איז געווענ קעגנ. ער האָט געשריענ, אז פאר קײנ שומ נאָטערײַענ וועט ער ניט ארײַננעמענ אינ דער שפּיל קײנ מיידעלעכ. ווירקלעכ, ביז איצטער זײַנענ אינ שוואמבראניע ניט געווענ קײנ מיידלעכ. כ'האָב אָבער דערוויזנ אָסיענ, אז אינ אלע לײַטישע ביכלעכ גאנווענט מע צו אונ מע ראטעוועט פרויענ, אונ אז אינ שוואמבראניע וועט מענ אײַכ איצט אָנהייבנ גאנווענענ אונ ראטעווענ. אויסער דעמ האָב איכ צוגעגרייט פאר דער ערשטער שוואמבראנערנ א ווונדערלעכנ נאָמענ: הערצאָגיניע קאסקארע סאנגרארא (די טאָכטער פונ הערצאָג קאסקארע בארבע). אפילע אינעמ זשורנאל „ניווא”, וואָס פונ זײַנ טאָוועלע האָב איכ גענומענ אָט דעמ נאָמענ, געדענק איכ, איז געווענ אָנגעשריבנ, אז דאָס קלינגט „גרינג אונ

אײדל". אַסיע האָט געמוזט מאַסקים זײַן. און איך האָב אָנגעהויבן ציבעלעך אַדרעסירן קאַסקאַרען, דה. טאַניען, אין די אינײאָנים פֿון שוואַמבראַניע. צוערשט האָט זי גאָרנישט פֿאַרשטאַנען, נאָר נאָכדעם האָט זי זיך אָנגעהויבן ציבעלעך אָריענטירן אין דער געשיכטע און אין דער געאָגראַפֿיע פֿונעם קאָנטינענט פֿון גרויסן צאָג. זי האָט צוגע־ זאָגט שטרענג היטן דעם סאָד.

כ'האָב אײַנגאַנצן אײַנגענומען טאַניען, װען איך האָב זיך אָנגעטשעפּעט א פּאָר פּאַפּירענע עפּאָלעטן און געמעלדן, אַז איך גיי מילכאָמע האַלטן מיט פּיליגוויניע און אַז כ'וויל איר ברענגען א טראָפֿיי.

אָבער צווייטן טאָג האָב איך זיך אומגעקערט פֿון דער פּיליגווינער קאַמפּאַניע. איך בין געשפּרונגען איבער די דעכער מיט די טראָפֿייען אין די הענט. די טראָפֿייען זײַנען באַשטאַנען פֿון צוויי שמאַנט-קו־ כנס. איר און מיר. פֿון מײַן קוכן האָט אַסיע אָפּגעגריזשעט א שטיקל.

איך בין אַראָפּגעשפּרונגען פֿון װאַנט און בין פֿאַרשטײנערט געוואָרן. באַנאַנד מיט טאַניען האָט איבערן סעדל געשפּאַצירט אַן אומבאַקאַנט ייִנגעלע, אין אַן אוניפֿאָרם פֿון א שילער פֿונעם מיליטערישן קאַדעט־ טישן קאָרפּוס. ער איז געווען א כאַב עלטער און העכער פֿון מיר. ער האָט געטראָגן עמעצנס עפּאָלעטן און אַן עמעצנס שפּין און ביכלאָל האָט ער זיך גרויס געהאַלטן.

— האַ! — האָט ער אויסגעשריגן דערזעענדיק מיך — אָט דער איז דאָס אײַער שוואַמבראַמאַן?

— הערט אים — האָט פֿאָרגעזונצט דער קאַדעט באַרײַדעוודיק — איר זעט א צעווילט ייִנגל... איז ווי־זשע שעמט איר זיך ניט אָנרופֿן א פֿרײַנד מיט אַזעלכע שײנע נעמען?!! איר ווייסט, וואָס איז אַזוינס קאַסקאַרא באַנאַדאַ? דאָס זײַנען, אַנטשולדיקט מיר פֿאַרן אויסדרוק, פֿראַשקעס הענט א פֿאַרשפּאַרעניש... ער, די אימפּעריקלעבער יאָרה, מע זעט באַלד, אַז עס איז א דאָקטערס א זינדל...

דאָס האָט מיך אָנגעצינדן.

— א קאַדעט ווי א פּלאָקן אין בעט! — האָב איך א געשריי געטאָן און בין אַרויף אויפֿן דאַך. מיט א האַלבן קוכן האָב איך דערלאַנגט דעם קאַדעט. אַנדערהאַלבן האָב איך אַליין אויפֿגעגעסן.

נאָכדעם האָב איך זיך אָוועקגעלייגט אויפֿן דאַך און גענומען איבער־ לעבן. איבער מיר האָט געסווישטשעט דער וואַכטעריסטאַר. אײַנזאַם און שטאָלץ בין איך געשווּמען קיין שוואַמבראַניע. און דער טאָג, ווי א שיף,

האָט געהאַלטן באַם צושווימען צום אָוונט. און אינעם הויף זײַנען גע-פֿאַלן שאָטנס נעגלדיקע, ווי אַנקערס.

— צום טײַוול! — האָב איך געזאָגט.

נאָר דאָס איז ניט שײַעך געווען שוואַמבראַניע.

דער קריג-טעאַטער

אין שטוב קומט פֿאַר א מילכאָמע. א ברודער גייט אף א ברודער. די דיסלאָקאַציע, ד.ה. די לאַגע פֿון די קעמפֿנדיקע צדדים איז אַזאַ: שוואַמבראַניע איז אין טאַטנס קאַבינעט, פּיליגווויניע — אין עסצימער. דער זאַל איז אָפּגעגעבן פֿאַר דער מילכאָמע. אינעם פֿינצטערן דורכגאַנג-צימער געפֿינט זיך די געפֿענקעניש.

איך, אַלס דער עלטסטער, בין נאַטירלעך בײַ די שוואַמבראַנער. איך גרײַף אָן, באַשיצנדיק זיך מיט א פֿאָטעל און מיט די בלעטער פֿון די פֿיקוסן און ראָדאָדענדראָנען. דאָס ברודערל אָסיע האָט זיך פֿאַרהאַלטן אונטער דעם פּיליגווויִשער שוועל פֿון עסצימער. ער שרײַט:

— בוסיפֿאַ... פֿון ליאַליע! איך זע דאָך דיך, איך האָב דיך שוין צוויי מאָל דערהרגעט... און דו קריכסט נאָך אַלץ. לאָמיר מאַכן „אויס שפּיל"!

— ניט „אויס שפּיל" נאָר וואָפֿנשטילשטאַנד — האָב איך אים בייז פֿאַרריכט — און ווידער האָסטו מיך ניט דערהרגעט אף טויט, דו האָסט מיך נאָר אָפּ דורך און דורך קאָנטוזשעט.

אין דורכגאַנג-צימער, ד.ה. אין געפֿענקעניש, שמאַכט קלאַוודיושע פֿון שכנישן הויף, מיר האָבן זי ספּעציעל אײַנגעלאַדן אין דער שפּיל, צו זײַן א געפֿאַנגענע, לויט דער ריי איז זי אָדער א שוואַמבראַנער אָדער א פּיליגווויִער באַרמהאַרציקע שוועסטער.

— מע וועט מיך שוין גיך באַפֿרײַען פֿון געפֿענקעניש? — פֿרעגט פֿאַרכטיק קלאַוודיושע. איר האָט שוין אָנגעהויבן דערעסן דאָס זיצן כּטאם אַזוי אין דער פֿינצטערניש.

— קאָנסט וואַרטן — ענטפֿער איך שטרענג. — אונטערן דרוק פֿון דעם סוינעס גרעסערע קרעפֿטן איז אונדזער העלדיש כאַיל אָפּגעטראָטן אין פֿולער אָרדענונג אף די פֿריִער צוגעגרייטע פּאָזיציעס.

דעם דאָזיקן אויסדרוק האָב איך גענומען פֿון די צײַטונגען. די טאָג-טעגלעכע ידיעות פֿון פֿראָנט זײַנען פֿול מיט שײנע פֿאַרנעפּלטע ווערטער,

וואָס באַהאַלטנ די פֿאַרשיידענע מיליטערישע אומאָנגענעמלעכקייטנ, קאָרבאָנעס, מאַפּאָלעס אונ דאָס לויפֿנ פֿונ די אַרמייענ. אונ דאָס אַלצ רופֿט זיכ קלינגענדיק אונ פֿײַערלעכ: דער קריג־טעאַטער.

אַפֿ די פֿאַראַד־בילדלעכ פֿונ דער „ניוואַ" דינט דאָס פּראַנטעוואַטע בײַעל אַפֿ פֿרײַלעכ די מאָלערישע מילכאָמע. אַפֿ די שטילע גענעראַלישע אַקסלענ האָבנ זיכ צעלייגט די באַגילדעטע פּאַפּיליאָטקעס פֿונ די עפּאָ־לעטנ אונ אַפֿ ווײַסע ברוכטנ גלאַנצנ די אָרדענ־שטערנס. אַפֿ די קאַ־לענדאַרנ, אַפֿ די פּאַפּיראָסנ־קעסטלעכ, קאַרטלעכ, באָנבאָניערקעס, — אומעטומ וואַרעמט זיכ הערואיזמ דער העלדישער קאָזאַק קאָזמאַ קריו־טשקאָוו.

אַרויסלאָזנדיק דעמ טשוב פֿונ אונטער דעמ אַפֿ א זײַט פֿאַר־וואָרפֿענעמ היטל פֿאַרניכטעט ער פּאַטרולנ, עסקאַדראָנענ, פּאָלקנ, גאַנ־צע אַרמייענ דײַטשנ... אַפֿ די גימנאַזיסטישע גאָטעס־דינסטנ ווינטשעוועט מענ לאַנגע יאָרנ דעמ „קריסטוסגעליבטנ ביצעל". מיר, די גימנאַזיסטנ, אַרומגעבונדנ מיט הערנקאַליטנדיקע שאַרפֿנ, פֿאַרקויפֿנ איבער די גאַסנ די פֿענדלעכ פֿונ די פֿאַרבינדעטע.

אינ די פֿרעסעס, וואָס ווערנ איבערגעגעבנ פֿונ דער „ווײַסער ראָמאַשקע"*, קלינגענ געשאָקענע קריגערישע מאַטיוועס. מיט שטאָלצ ליגנ מיר צו די הענט צו די דאַשעקעס פֿונ די היטלענ, רעדזשענדיקע שלאַנקע אָפֿיצערנ.

טראָפּייענ אַפֿנ פֿראָנט... געפֿאַנגענע... איז הינטער, מוזיק, שפּיל דעמ זיג! מיר האָבנ געזיגט — עס לויפֿט, עס לויפֿט דער פֿײַנט... אויטאָמאָבילנ, פּאַניפֿעסטנ... איז פֿאַרנ צאַר, פֿאַר ראָסיי... פֿאַר אונדזער גלויבנ...

אַפֿנ אָריגינאַל איז מיט דער אייגענער האַנט פֿונ זײַנ קייסערלעכער מאַיעסטעט אויסגעקריצט: „ניקאָלײַ".

די וועלט איז פֿול מיט מילכאָמע. די מילכאָמע — א גרויסע, א שיינע, א פֿײַערלעכע פֿילמ אָנ אומרוערע געשפּרעכנ, באַלוימעס, שפּילנ, געדאַנקענ. מיר שפּילנ נאָר אינ מילכאָמע.

...דער וואָפֿנשטילשטאַנד האָט זיכ געענדיקט. מײַנ מיליטער שלאָגט זיכ אַפֿ די צוטריטנ פֿונ פֿאָדערצימער.

---

* דער טאָג פֿונ דער „ווײַסער ראָמאַשקע" איז באַשטימט געוואָרנ פֿאַר געלט־זאַמלונגענ צו קעמפֿנ קעגנ טובערקוליאָז.

561—5

אין קריג־זאַל באַווײַזט זיך אויסגעשריבן די נײַטראַלע אַנושקע אין פּאָרטרעט, מיר זאָלן טייקעף באַפֿרײַען קלאַוודיען פֿון געפֿענקעניש. אַז איר וואַרט די מאַמע אין קיך.

ס'ווערט געמאָלדן „אויס שפּיל", ד.ה. וואַפֿנשטילשטאַנד. מיר לויפֿן אין קיך.

קלאַוודיעס מאַמע, דער שכיינעס קעכן, א פּראָווינציאַלער מיט א שטענדיק פֿאַרשוואָלן געזיכט, זיצט לעבן טיש. א גרויסער קאָנווערט ליגט לעבן איר. זי גריסט זיך מיט אונדז און נעמט פֿאָרזיכטיק דעם בריוו.

— קלאַוודיושע — זאָגט זי, דרייענדיק אין פֿאַרלעגנהייט דעם קאָנווערט, — פֿון פּעטרונקען איז אָנגעקומען א בריוו. בעט דעם יונגנמאַן, ער זאָל איבערלייענען אין דער הויך. ווי לעבט ער דאָרטן... גאָט מײַנער..

איך זע אויפֿן קאָנווערט דעם הייליקן שטעמפּל „פֿון דער ווירקנדיקער אַרמיי".

מיט דערעכערעץ נעם איך דעם בריוו אין האַנט. א באַנג אַפּטייל און באַגײַסטערונג האָט זיך אָנגעקליבן אין די שפּיץ פֿינגער. פֿון דאָרטן א בריוו! א בריוו פֿון דער מלחמה! „מאַרש פֿאָרויס, מאַרש, שוואַרצע גוסאַרן!" „אָפּגאָ אָריגינאַל איז מיט דער אייגענער האַנט פֿון זײַן מאַיעסטעט..."

איך לייען הויך, מיט א פֿרייִלעכער שטימע:

„...און נאָך טײַערע מאַמע, יעוודאָקיע קאָנסטאַנטינאָווגא, אַבער איך זיך אײַך מיטיילן, אַז דעם דאָזיקן בריוו שרײַב איך ניט אונטער מיט דער אייגענער האַנט, ווײַל מע האָט מיך שטאַרק פֿאַרוווּנדעט אין שלאַכט, און מע האָט זי מיר אין לאַזאַרעט אָראָפּגעשניטן ביז עלנבויגן, אָראָפּגעשניטן אינגאַנצן..." איך שטעל זיך אָפּ א דערשיטערטער... קלאַוודיעס מאַמע וויינט אַפֿן קאָל, צופֿאַלנדיק מיטן צעשויבערטן קאָפּ צום טיש.

וועלנדיק ווי ניט איז טרייסטן אי זי אי אַליין זיך, זאָג איך ניט זיכער:

— ער וועט נשווים באַקומען אַן אָרדען... א זילבערנעם... ער וועט ווערן א געאָרגי־קאַוואַליער...

כ'האָב עס געזאָגט, ווײַל כ'האָב דערפֿילט, אַז די רעפּוטאַציע פֿון דער מלחמה איז אונטערגעגנעצט געוואָרן פֿונעם נאָענטן בלוט... נאָר כ'האָב דאַכט זיך געטאָן א גרויסע נאַרישקייט!

דער אויסזען פון דער מילכאָמע דורכן פענצטער

אין קלאס גייט א געדנער לימעד פון אלגעברע. קארלינסקי, דער לע־רער פון מאטעמאטיק, איז קראנק. צייטווייליק פארבייט אים דער גוזא־ליקער נהגיק — דער אקציז־באאמטער סמאליקאוו געגאדי אלעקסיי־עוויטש, וואס באהאלט זיך פון דער מאביליזאציע, און מיר רופן אים גניעדוי אלעקסיאוו.

אפן פלאץ, פאר דער גימנאזיע, לערנט מען און מע מושטירט די סאָלדאטן פונעם 214־טן פאָלק. דורך דער אָפענער פארטקע, פלאָנטער־דיק די אלגעבראישע פאָרמולעס, פליען אריין לידער און די קאָמאנדע:

— אב, צומבא, צומבא, צומבא, מאדריד און ליסאבאָן!... גלייך זיך! ערשטע, צווייטער... ציילט זיך!

— ראסקודריא־קודריא־קו־ראסקודריאוואיא מאיא...

— איינס־צוויי! איינס־צוויי... מיט דער לינקער!... איינס־צוויי!

— טשובאריקי — טשובטשיק...

— זדרא־זשלא־וואשדיטסטוואָ!...

— ווי שטייסטו, טעמפל? גלייך זיך! לעבעדיקער!..

— פאָרויס שטעכן, צוריק שטעכן, פאָרויס קלאפ!.. לויף איינס!.. אריש!...

— אורא־א־א־א !!

פון די ברייט צעגומענע מײַלער, פון די אנגעשטרענגטע העלדזער קריכט מיט א כריפע דער „הורא”. די באגנעטן קריכן עקלדיק אין די טשוטשעלעס. הויפן שטרוי קריכן ארויס ווי קישקעס פונעם צעטרענטן זאקבויך.

— ווער האָט זיך דארטן פארקוקט אין פענצטער? מארטינענקאָ, אדעראבע, באווייז נאָר איבער, וואס איך האָב נאָרוואס געזאָגט.

דער גרויסער מארטינענקאָ, מיטן צינעמעניש בינדיג, רייסט אָפ די אויגן פונעם פענצטער און שפרינגט אוף:

— נו, וואס האָב איך נאָרוואס געגעבן צו פארשטיין? — שטייט צו צו אים גניעדוי אלעקסעאוו. — ניט געהערט... אין פענצטער גע־קוקט... נו, צו וואס איז גלייך דער קוואדראט פון דער סומע פון צוויי קאטעטן?...

— נו... ס׳האָט... — פלאָנטערט מארטינענקאָ און הייבט אָן פליצעמ

אונטערוווינסענ: ער גליַיכט זיכ אפ רעכטס... ערשטער, צווייטער, ציילט זיכ, פּליוס פּאַרדאַפּלטע שערענגעס...

דער קלאַס סיַיכט פונ געלעכטער.

— איכ שטעל אײַכ, לערער, אַנ אײנס! מאַרש צומ ווענטל.

— פּאַראַנ! — ראַפּאָרטירט מאַרטינענקאָ אונ ווערט פאַרגליווערט אינ א מילימעטרישער פּאָזע.

דער קלאַס איז זייער פריילעכ. די פּענעמ זינגענ.

— מאַרטינענקאָ, ארויס וואַנ פונ קלאַס! — באַפעלט דער פּעדאַגאָג.

מאַרטינענקאָ קאָמאַנדעוועט זיכ אַליינ:

— צומ צערעמאָניאַל־מאַרש... זיכ גליַיכנ אפ דער קאַמעראַדע... איבערנ קאָרידאָר... אַרש!..

— וואָס איז דאָס פאַר א שקאַצערײַ? — שפּרינגט אפ דער לערער, — כ'וועל אײַכ פאַרשרײַבנ אינ זשורנאַל. איר וועט זיצנ נאָכנ לימעד.

— שטובאַריקימשטובמשיק — דערהערט זיכ דורכ דער פּאַרטע — ווי שטייסטו, מענטל! הדני שאַ אונטער דער ביקס... מטיבאַריקימישובמשיס...

די ערשטע קאַנאָנ, אַפּטשכי!

באַצ!!! הינטערנ טאָוול האָט אויסגעשאָסנ דאָס אייזעלע... טראַ־א־אַכ!.. מאַרמאַ. ווייסנדיק מאַליקאָוס האָס צו שיבערנ, האָט עמיצער אַרײַנגעלייגט פּאַטראָנעס אינ דער הרובע.

דער לערער ווערט בלייכ אונ שפּרינגט אופ. איבערנ קלאַס קריכנ א שטינקנדיקער רויכ. דער לערער לויפט צומ טאָוול. אפנ זיצנ טרעט ער אָנ אפ אַנ אומשולדיק קנייַלכל פּאַפּיר. דער קלאַס וואַרט שטיל. טראַכ!!! דאָס קנייַלכל האָט זיכ אופגעריסנ מיט א טראַסק. דער פּעדאַגאָג שפּרינגט אונטער פאַרצווייפלט. ווי נאָר זיינ צווייטע פּאָדעשווע האָט זיכ אָנגערירט אָנ דיל, קומט פּאָר אונטער איר א צווייטער אופרייס. דער קלאַס קריכט אראָפּ אונטער די פּאַרטעס, ווערנדיק זיכ מיט שטומענ געלעכטער. דער אופגערעגטער לערער דרייט זיכ אויס צומ קלאַס. נאָר אפ די פּאַרטעס דערזעט ער קיינעמ ניט. דער קלאַס איז ליידיק. מיר דרייענ זיכ, מיר קאַטשענ זיכ פונ געלעכטער אינטער די פּאַרטעס.

— אויסוואָרף! — שרײַט דער לערער פאַרצווייפלט — אַלעמען וועל איך פאַרשרײַבן!!!

ער לאָזט זיך פּאָרויכטיק אַף די שפּיץ פינגער, צו דער קאַטעדרע. פון זײַנע פּאַרעשוועס גייט אַ רויך. ער נעמט אַרויס פון דער קאַטעדרע די טאַבאַקערקע, די איינציקע טרייסט אין די שווערע מינוטן. נאָר אין טאַבאַקערקע האָבן מיר שוין לאַנג אָנגעשאָטן פּולווער און צעריבענעם פעפער.

מיט אויפגערעגטע נאָזלעכער כאַפּט ער אַ שמעק פון אָט אָ דעם שוידערלעכן געמיש. נאָכדעם ווערט ער פאַרגליווערט — מיט אַן אָפן מויל און אויסגעגלאָצטע אויגן.

אַ שוידערלעכער, אויפרייצנדיקער אַפּטשכי האָט אים אויסגעטרייסלט. דער קלאַס ווערט ווידער פול. די פּאַרטעס שפּרינגען פון געלעכטער. מאַרטינענקאָ קאָמאַנדעוועט, אויפהייבנדיק די האַנט.

— די צווייטע קאַנאָן — פײַער!

— אַ־אַפּ־טשכי!!! — גיט אַ ניס דער אומגליקלעכער סאַמליקאָוו.

— די דריטע קאַנאָן!...

— טשכיי!.. אָך!

אומגעריכט האָט זיך געעפנט די טיר. מיר שטייען אויף. ס'גייט אַרײַן דער דירעקטאָר. די שיסערײַ, דער געלעכטער און דאָס קאַנאָנען־ניסן האָבן אים צעצויגן.

— וואָס קומט דאָ פאָר? — פרעגט דער דירעקטאָר קאַלט, באַטראַכטנדיק דעם רויט געוואָרענעם פּעדאַגאָג און די אויסגעצויגענע פּנימער פון די גימנאַזיסטן.

— זיי... אַב... אַאַ! — שטאַמלט גניעדוי אַליסקיאָוו — אַפּטשכי!... אַב... טשכי!..

דעמאָלט פרעגט דער דעזשורנער געבן צו פאַרשטיין דעם דירעקטאָר:

— יורענאַל באַגדאַנאַוויטש, די גאַנצע צײַט האַלטן זיי אין איין גרעפּצן און ניסן...

— זיך פרעגט מען ניט — הייבט זיך אָן אָנשטויסן דער דירעקטאָר — נידערטרעכטיקע יינגלעך!.. גענאַדי אַלעקסייעוויטש! זײַט אַזוי גוט, קומט אַרײַן צו מיר אין קאַבינעט!

ניסנדיק דעם דירעקטאָר אין פּלייצע, שלעפּט זיך אַלעקסיאָוו אורעס נאָכן דירעקטאָר.

מער האָט ער זיך שוין אין קלאַס ניט אומגעקערט.

מיר זײַנען פּאָטער געוואָרן פון גניעדוי אַליעקסאָוו.

דער קאָמאַנדיר פֿון קלאַסן און דער מענטאָר פֿון דער ראָטע

— די צײַט שמעקט מיט פּולווער! — זאָגן די דערוואַקסענע, און שאָקלען פֿאַרצווייפֿלט מיט די קעפּ.

דער גערוך פֿון פּולווער דרינגט דורך די גימנאַזיע. די קלאַסן זײַנען געפֿערלעך. יעדע פּאַרטע איז א פּולווער־סקלאַד, אן אַרסענאַל, א צייכהויז. אַלע טאָג רעגיסטרירט דער קאָנדויט:

— וויטאַלי מאַליאַנאָוו, א שילער פֿון פֿערטן קלאַס, זיך געפּרוּווט אַנטלױפֿן „אויף דער מילכאָמע". דער הער אויפֿזעער האָט אים פֿאַרהאַלטן באַם האַפֿן. בא וויטאַלי מאַליאַנאָוו האָט מען אָפּגענומען: א רעוואָלווער פֿון דער סיסטעם „סמיט־וועסאָן" און א געגאַנווטע קעסעלע, וואָס געהערט א שמאַטע־הענדלער, מ׳זײַנען אַרויסגערופֿן געוואָרן די עלטערן.

— באַם שילער פֿון צווייטן קלאַס ניקאָלײַ שטשערבינין האָט מען געפֿונען אין דער פּאַרטע: איין שפּאַליעט, א הענטל פֿון א שאַשקע, א פּאַקעט מיט פּולווער און עפּעס א לידיק מעטאַל־רעדל. אין רענצל האָט מען בא אים געפֿונען א שטיקל פֿון א באַגנעט, א רעוואָלווער „פּינאַטש", א סאָלדאַטישן קיבעט, א קאָקאַרדע און א האַנט־גראַנאַטע (אן אויסגעלאָדענע). ער איז צוויי מאָל איבערגעלאָזן געוואָרן צו דרײַ שאָ נאָך די לימודים.

— דער שילער מאַרטשין טערענטי האָט קלימישעש אומגעשרן צוויי מאָל אויסגעשאָסן בײַם דעם לימעד. ער האָט צעבראָכן א שויב אין פּראָמריטיקס די לופּעס. מ׳האָט אים פֿאַרהערט באַזונדער די לימודים אין משך פֿון א וואָך צײַט.

די גימנאַזיסטן גייען קלינגענדיק: די קעשענעס זײַנען פֿול מיט אויסגעשאָסענע הילזעס. מיר קלײַבן זיי אויף אויפֿן טיר, הינטערן בעסיי־ לעם. א ראַבעטסדיקער ווינט שפּילט אויפֿן בעסאַלמען אין קעסטעלעך. פֿון היטמערן בשתּל ווען מען די האַנט־מאַטערס פֿון די וואַקס־מילן. זיי מאַשינען דעם כּערנל מיט די פּאַכנדיקע געזאַנטריצן פֿון זייערע פּלינלען. דער גאַנצער האָריזאָנט זעט אויס ווי די ברוסט פֿון א העלד. אויפֿן קליינעם פּלאַטאָ טרעט דאָס מיליטערישע שטעטל.

אין אירע הילצערנע באַראַקעס געפֿינט זיך אין דער 214־טער פּאָלק. דער ווינט ברענגט צו טראָגן דעם רייעך פֿון באָרשט, שטיוול און אַנדערע רייכעס פֿון יאַרמייִשן הינטערלאַנד. צווישן אונדז, גימנאַזיסטן, אין

די סאָלדאַטן פֿונעם 214־טן אינפֿאַנטעריע־פּאָלק הערשט א געזעצטע־לעבע פֿרײַנטשאַפֿט. דורך די דראָט־פֿאַרצאַמונגען פֿונעם מיליטערישן שטעטל, בײַטן מיר אויס אונדזערע פּוטערברויט, אוגערקעס, געזויערטע עפּל און אַנדערע ציווילע פּראָדוקטן אויף באַנוצטע אָביעקטן פֿון אַרמייִשע אַמוניציע: פּוסטע פּאַטראָנעס, ספּראָנטשיקעס, קאָקאַרדעס און צעריסענע עפּאָלעטן. באַזונדערס טײַער זײַנען אָפֿיצירישע עפּאָלעטן. פֿאַר איין אויסגעשטיקטע עפּאָלעט מיט א פּראָפּאָרשטשיק, האָב איך דעם קאַפּטענאַרמוס מיכאַל דאָלבאַנאָוו געגעבן: צוויי פּוטערברויטלעך מיט שינקע, א שטיק שאָקאָלאַד „גאָלאָפּעטער" און דעם טאַבאַק פֿונעם פּאַפּיראָס „טריומף".

— א ביסל וואָליול, — האָט געזאָגט דערבײַ מיכאַל דאָלבאַנאָוו, — נאָר צוליב באַקאַנטשאַפֿט. הייסט עס, לויט מײַן מיינונג זענט איר גימנאַזיסטן אַרציינס, ווי אונדזערע סאָלדאַטן... אי די אינפּאָרט אַ דאָס לערנען עטעס, זאָג איך?

מיכאַל דאָלבאַנאָוו האָט ליב געהאַט רייִדן וועגן בילדונג:

— נאָר די מיליטערישע וויסנשאַפֿט, ברידער, פֿאָדערט אָנשטרענגונג, — האָט דאָלבאַנאָוו פֿילאָסאָפֿירט, אַרײַנרײַבנדיק דערבײַ אונדזער קאָלבאַס, — מיט אײַער לערנען קאָן מען דאָס ניט פֿאַרגלײַכן. יאָ. דאָס איז אײַך ניט קיין אַריטמעטיקע, אַלגעבּרע און אַנדערע ליטעראַטור... אָט זאָג מיר, אויב דו ביסט א געבילדעטער, ווי דאַרף מען זאָגן דעם פּאָלק־קאָמאַנדיר — „וויסאָקאָראָדיע" אָדער „וויסאָקאָבלאָגאָראָדיע"?

— מיר זענען דאָס נאָך ניט דורכגעגאַנגען, — האָב איך זיך באַרעכטפֿערטיקט פֿאַרשעמט.

— ועסט... נו, און דער קאָמאַנדיר פֿון קראָס איז בײַ אײַך ווער? א בייזער?

— א שטרענגער, — ענטפֿער איך, — ווי נאָר עפּעס, שטעלט ער גלײַך צום ווינקל, פֿאַרשרײַבט אין קאָנדויט און לאָזט איבער אָן יאַרמעס. א טיגער!

— אָט א פֿאַסקודסטווע! — האָט אונדז מיטגעפֿילט מיכאַל דאָלבאַנאָוו — ס'קומט אויס, אַז ער איז א טיגער, ווי אונדזער ראָטנער.

— און בײַ אײַך איז פֿאַראַן א ראָטנער אויך? — פֿרעג איך.

— ניט קיין אויך, נאָר א קאָמאַנדיר — ראַקעס זאָלן אים עסן! — פֿאַרכט אונדז דאָלבאַנאָוו — [illegible]. דער קאַ־

מאנדיר, דער פארומשיס קאפיטאן נענאדי אלעקסעיעוו, דער פאר־פלוכטער טײַוול.

— גניעדוי אליעקסיעוו! — האָב איך אויסגעשריגן איבעראשט.

סאָלדאַטעלעך

די ערשטע גימנאזיסטקעס האָבן געשפּאצירט איבער בערעשקע מיט די פראפּאָרשטשיקעס. כאָטש עס איז געווען קעגן דעם מינהג, נאָר פונדעסטוועגן האָט מען פאר די העלדישע אָפיצערן געמאכט אַן אויסנאם. די כאָלדאטן פלעגן נעבן „טשעסטי", די גימנאזיסטקעס פלעגן קאָקעטיש פליקן קאָרפּי. מיר זײַנען זיי מקנא געווען.

איינמאָל איז בײַם דעם ליכטער ארײַנגעגאנגען אין קלאס דער אינספּעקטער. זײַן באָרד האָט אויסגעזען דירנדיק און אימפּאזאנט.

— אין שטאָט זײַנען אָנגעקומען די ערשטע פארוואונדעטע פון דער ווירקנדיקער ארמיי, — האָט געזאָגט דער אינספּעקטער, — מירן זיי גיין באגעגענען... היי, קאמפּאטשאטקע, צו אײַך רייד איך, דאכט זיך ציטיג, גלאָצט דו אײַער, דו וועסט בא מיר איבערבלײַבן נאָך אַ שעה. אזוי, הייסט עס, זאָג איך, וועלן מיר ארויס די גאנצע גימנאזיע באגעגענען אונדזערע העלדישע סאָלדאטן. ווערבע... האָבן... זיי זאָגט מען עס... געליטן פארן לאנד, פארן קייסער און פאר אונדזער פּראוואָסלאווער גלויבן... מיט איין וואָרט, זײַט אויסשטענדיק, צו צוויי אין אַ שערענגע! נאָר פירט זיך אין גאס, ווי געהעריק. איר הערט! אניט וועל איך אײַך... ארבאראָווצעס, טײַגעניכצעס, באשיבוזוקעס, איר ווייסט מיך האָבן צו געדענקען!

די גאסן זײַנען פול געווען מיט מענטשן. עס זײַנען געהאנגען די טריקאָלירנדיקע פאָנען. די פארוואונדעטע האָט מען אײַנציקווײַז געפירט אין די באזיצטע פאלאצן פון די שטאָטישע גבירים. יעדן סאָלדאט האָט אונטערגעהאלטן אַ דאמע פונעם צדקה־קרײַז. די דאמען זײַנען געווען אָנגעטאָן ווי בארעמהארציקע שוועסטער. דאָס אלץ איז געווען ענלעך אַז אַ כאסענע. די גאָראָראָוועס האָבן אָפּגענעבן „טשעסט".

די פארוואונדעטע האָט מען באשטאט אינעם נײַעם לאזארעט, אין דער געוועזענער פּראָגימנאזיע־שול. דאָרטן האָבן געבארעבאטשעט פארנאפּעטע דאמען. דאָ טאקע, אין דער גרויסער זאלע, איז אײַנ־

געארדנט געווארן א פייערלעכער קאנצערט. די אויסגעצוואונגענע, ארומ-
געווארפענע פראנטאוויקעס, ארומגעוויקלטע מיט קישעלעכ-באנבאניער-
רעס, מיט שאבלאנען קאנפעקטן האבנ אין פארלענגטע געהערט די
פאטריאטישע רעדעס. אייניקע האבנ געהאלטן די שטאלצן מיט
שלייפלעכ באצירטע, דער גרעסטער טייל זיינען געווען נאר גרינג
פארוואונדעטע. די דאמען האבנ זיך איש געבייזערט:

— דאס איז דאך אומרעכטפערטיק, — האבנ זיי זיך געשטעפעטעט
אנטוישט — מיטאמ בא ארעמען א נישטיקער גאבל — באטעט איין
שייטער פאל זאל זיין! באראטאיי דאס אייערע געדאנק דריי דאפער-
גינבלאיע... א ראישטאר! א קאשמאר!

אנדערער א גימנאזיסט שירעצאוו, פון פערטן קלאס האט אפרע-
ציטירט די לידר „בעלגישע ריעדער". דינסטער זיין שלייפע האבנ זיך
ארייגעשטעפטע יעדן גימנאזיסט פון צווייטן קלאס אין באגלייט מיט
גימנאזיסטישע באזעגנונגען זיין לייענט. די טאכטער פונעם יעסבר-
נאטשאלניק, די גימנאזיסטקע ראיראנאיא, האט איבערגעשפילט אפן
ראיאל גלינקעס „ישאיראנאק". די פארזאמלטע האבנ זיך אומ-
ריק געדרייט אין די בענקלעך. דער לעצטער איז ארויסגעטראטן דער
פארמאצעווט פון דער פריוואטער אפטייק, — א פאעט אין א טענאר.
נאכדעם האט זיך פון בעסטן איבערגעגעבן א דינער ייבער פאלאט
אין דאס זיך פארבליבן איבגעהויבט.

— ביטע! ביטע! — האבנ אלע געשריגן און אפלאדירט אים.
יעדע אלע זיינען שטיל געווארן, האט דער פארזיצנדער געזאגט:

— ליבלייבט זאגן... דער דאקטער איז באשעפט דערין. דאקטעטי-
רעס אין שייכנער זאל! מיר זיינען איבער דעם אלעם זייער
דאנקבאר. נאר ייען איר... אנגעשטרענגט... עס ווערט זיך שלאפן,
ווייל מיר האבנ אין יענע ניט מען דיין איין ניט צוגענומען.

„מאלא קומשא"

אין די באראקעס האט מען געשמירט סאלדאטן. אין דער אפיציר-
ישער פארזאמלונג האט עפעס א פראפאגאנדעסטישער אגענטור דעמ
צייכענען. ארמיאנסקאיא מאלאדיא". דער באליידיקטער האט איבערגעשיקט
אינעם באליידיקער אין איפ דערהאנגעט אפן ארט. די פארוואונדעטע

פֿון פֿראָנט האָט מען געפֿירט, ווי עס האָט זיך געמאַכט, און געלייגט, ווי ס'האָט זיך געמאַכט.

נאָכדעם האָט מען גענומען פּערעמישל. די מעל־הענדלער, סוב־יעקטן פֿון דער פֿאָרשטאָט קראָסניאַווקע און אייניקע משיגאָוויקעס זײַנען דורכגעגאַנגען איבער די גאַסן און האָבן געטראָגן, ווי אַן איקאָ־נע, דעם קייסערס פּאָרטרעט. זיי האָבן פֿאַרפּאַסקודעט די ליפּן מיט געוויינען, מיט דער דרעקאַלירנדיקער שמאַטע און מיטן גערוך פֿון דענאַטוראַט. פּונקט ווי מע וואָלט די פֿײַערונג אונטערגעוואַרעמט אַף א ספּירטאָווקע.

ווידער איז דער אינספּעקטאָר געגאַנגען איבער די קלאַסן. ער האָט געטראָגן זײַן פּאַראַדנע באָרד, א פֿײַערלעכע אין א זינגרײַכע, ווי א הייליקײַט.

מיר זײַנען אַרויס אַפֿן גאַנעקל פֿון דער גימנאַזיע באַגריסן די מאַניפֿעסטאַנטן. לויטן דירעקטאָרס סיגנאַל האָבן מיר געשריִען „הוראַ".

און ס'איז געווען עפּעס עקלדיקס אין אַט דער רעוועדיקער מאַסע. ס'האָט זיך אויסגעדוכט, אַז זיי וועלן באַלד נעמען האַקן פֿענצטער און האַרגענען מענטשן... עפּעס א מין טעמפּע, שטיקנדיקע קראַפֿט האָט זיך געריקט אַף אונדז און געדריקט דעם באַוווסטזײַן. דאָס איז געווען ענלעך אַפֿן געפֿיל פֿון א מענטשן, וואָס פֿאַלט אַראָפּ אַפֿן סאַמע עק — אין דער „מאַלאַ קוטשאַ", ווען אַף דיר, אַף דעם הילפֿלאָזן, וואַלגערט זיך אַן די פֿינצטערע דערשטיקעניש און מע האָט אַפֿילע ניט די מעג־לעכקײַט אַרויסצולאָזן א געשריי...

פֿינדעסטוועגן איז אַלץ דורכגעגאַנגען בעשאָלעם. נאָר באַנאַכט האָט מען אַרויסגערופֿן דעם טאַטן דעם דאָקטער ראַטעווען א יונ־גערן פּאַטריאָט, וואָס האָט זיך אָנגעטרונקען מיט דענאַטוראַט.

די מאַניפֿעסטאַציע האָט געמאַכט א גוואַלטיקן אײַנדרוק אַף אַסיען. אַסיע איז געווען א גרויסער פֿלאַטערקאָפּ, א נאָכמאַכער און א פֿאַנטאַסט. פֿאַר יעדער זאַך האָט ער געפֿונען א שפּאָגל־נײַעם טאַכ־לעס. ער האָט גענומען די צווייטע נײַעס פֿון די זאַכן. איך יענע טעג, ווי מע זאָגט הײַנט, האָט אַסיע אַרומגעשפּילט... דאָס אָפּגעבראָכענע בענקל... פֿון אוניטאַז. פֿריִער אַרײַנגערוקט אין בענקל פֿון אוניטאַז דעם קוימען פֿון סאַמאָוואַר און ס'האָט זיך באַקומען א קיילעוואַטע־ „מאַשינע" מיט א שיילכל. נאָכדעם האָט ער דאָס בענקל אָנגעטאָן דעם

הילצערנעם פערד אפן קאפ, ווי א כאמעט. דאס אלץ האט מען נאך געקאנט דערליידן, כאטש ס'איז געווען נים לייכט... נאר אפ מארגן נאך דער מאניפעסטאציע האט אפיע ארגאניזירט אין הויף א שוואמ־בראנער און א פולשטענדיק גאט־לעסטערישע פראצעסיע. קלאוודייטע האט געטראגן אף א בארשט עמעצנס א פאר הויזן, מיט שטריפקעס, וואס האבן געדארפט פארשטעלן די קירכנפאן. און אפיע האט גע־טראגן דאס בארימטע בענקל. און דער לאב האט ער ארײנגעשטעלט, ווי אין א ראם, דעם פארטרעט פונעם קייסער ניקאלײ דעם צווייטן, וועלכן ער האט אויסגעשניטן פון דער „ניווא".

דער אופגערעגטער הויפטוועכטער האט געבראכט די מאניפע־סטאנטן צום טאטן. ער האט געסטראשעט, אז ער וועט אנקלאגן אין דער פאליציי, נאר ווען ער האט אראפגעלאזט אין קעשענע דעם טאטנס א קליין כאבארל, איז ער גיך שטיל געווארן.

דער סוינע אין פאקראוועסק

אינגיכן האט מען געבראכט קיין פאקראוועסק די ערשטע פארטיען געפאנגענע. דאס זיינען געווען עסטרייכער. אין גרויע היטלען, געטראגן אין גוואלדאווע גראבע שיך, ארומגעריסענע און דערשראקענע זיי־נען זיי געשטאנען בא דער וואקזאל־פארוואלטונג. א נייגעריקע מאסע האט אן סינע באטראכט די געפאנגענע.

— אווסטריאקעס! — האבן געשריען די יינגלעך.

דער אינספעקטער האט אונדז געפירט אנקעגן פונעם באן; אין געפאנגענעם סוינע. דעם אינספעקטערס צווייש־פיציקע קריגערישע באָרד האט פאנאנדערגעפעגט דעם אוילעם. מיר זיינען אויך פארוים. הונגערי־קע, אופגעציטערטע פנימער האבן אונדז אונטערטעניק באטראכט. און דאס איז געווען דער „סוינע", דער עמעסער, דער נישט אנגעמאָל־טער, דער לעבעדיקער פיינט, טאקע דער זעלבער פיינט, וואס אינטערן דרוק פון זיינע גרעסערע קויכעס, איז אונדזער כוואַליע, ווי עס שרייבן די צייטונגען, אפגעטראָטן אויף אזוי ווייטער... עטלעכע סעקונדן האבן מיר זיך נאך געבלאָזן, זיך אנגעמענדיק קינסטלעך מיט כיינע, נאר אינ־גיכן האבן מיר אפגעהערט צו בלאָזן זיך... אויסער נייגעריקייט איז בא אונדז גארנישט געבליבן צו די פארברייטטע געפאנגענע מאדיארן, טשעכן...

דער אינספעקטער, ווי אנ אויפזעער פונ א מוזיי, האט רויק אונ זייכער אנגעהויבנ דערציילנ דעמ ארומיקנ אייזלעמ וועגנ עכטערבנ, וועגנ זיינ פאזנע אונ פלארע.... נאר פלוצעמ האט זיכ איינער פונ די געפאנגענע געווענדעט צו אימ אפ רוסיש, נאר מיט עפעס אנ אקצענט:

— איכ בעט באמ הער אנטשולדיקונג, נאר קיינ זעברעס זיינענ ניטא בא אונדז...

דער אינספעקטער האט זיכ פארלארנ.

— פונדעסטוועגנ, ווי זאגט מענ עס, טרעפנ זיי זיכ אמאל — ענטפערט אימ מיט געבעט דער אינספעקטער.

— אינ זאאלאגישנ גארטנ, — ענטפערט וויכ דער געפאנגענער.

אינ דער זעלבער צייט האט שוינ סטיאפקע גאורדיע באוויזנ אויסצובייטנ א בילקע מיט וואבלע אפ א פאר עסטרייכישע עפאלעטנ. כ'איאוועק א פרייליכער האנדל. נאר ווי דער אינספעקטער האט עס דערזענ, האט ער גלייכ באפוילנ אויפהערנ אט דעמ, לויט זיינ אויסדרוק, ניט פאסיקנ האנדל, געבנדיק צו וויסנ דערמיט, אז מע קאנ ארעסטאנ אינ קאנדוויט אויכ פאר האבנ באציונגענ מיטנ פוינט.

דער גייסט פונ דער צייט

בייסנ לימער פונ געשיכטע זאגט דער לערער:

— די טערקנ, פונקט ווי אלע מוסולמענער, טיילנ זיכ אייס מיט זייער אומענטשלעכער אכזאריעס, בלוטדארשטיקייט אינ רעציכע. זייער היילינער קאראנ לערנט זיי הארגענענ קריסטנ אנ ראכמאנעס, ווייל וואס מער „אומגלייביקע" קריסטנ א טערק הארגעט, אלצ מער אווירעכ וועדנ אימ פארגעבנ. נאר אינ דער איצטיקער מילכאמע האבנ די קולטור-רעדלע דייטשנ איבערגעשטיגנ אינ בלוטדורשטיקייט די טערקנ. זיי, די דייטשנ, האבנ בארבאריש כארעוו געמאכט..

דער קלאס דרייט זיכ אייס אונ קוקט מיט פארווורפ אפ ליפערנ: קופעלד איז א דייטש. דער קלאס קוקט פארביטערט אפ רעקלינגענ. רעקלינג איז אויכ א דייטש. דער קלאס קוקט בייז אפ קלייבערנ, וויחקעלנ, פריצלערנ... קרייבעת, ווירקעלע, פריצלער — זיי זיינענ אלע דייטשנ. דער סוינע! — דער פיינט איז אינ קלאס!

— אונ די יידנ? — פרעגט פלוצעמ דער קליינטשיקער נעשקע קריי-

בערג — און די יונגע ס'איז עמעס, וואס מע זאגט, אז זיי זיינען אויך ביטהורישטיק, קירץ מיבעליטש! און זיי פארקויפן רוסלאנד...

איצטער קוקט דער גאנצער קלאס אף מיר. איך רויטל זיך אזוי שרעקלעך, אז מיר ווײַזט זיך אויס, אז דאס בלוט אין פּנים האט זיך שוין דורכגעריסן דורך דער הויט.

— דאס קער זיך ניט אן צום לימעד, — ענטפערט דער לערער, — היינט ריידן מיר ניט וועגן זיי.

בייכנ איבערנס ווערט דער טאוול — די שווארצע טריבונע, דער אריארם-גראַק פון קלאס — באדעקט מיט גרויסע אויפשריפטן: „שלאָג די יעקעס!" „קרייבערג — דעמטש, פעפער, קאַרבעס..." „אלע יידן זיי־נען פארעטער".

דער ווייטערדיקער לימעד איז „וואקאן באושי". נאָכן קלינג, ווי שטענדיק פאר דעם דאזיקן לימעד, קומט דער אינספעקטאר. ער נייט צו צו מײַנע פארטע.

געצנדינער, ארויס! — שרײַט דער אינספעקטאר, — טרייבן ארויס, דעזערטירער, די רעשאַים פון גאַנצן פאלאַץ.

איך און די דעמטען פארלאזן דעם קלאס.

די דעמטען האבן מען אין אנדערע מיטבאמט ניט אָנגענומען. זיי האט מען ניט דערלאזן אין דער גימנאזיסטישער ארמיי. די גימנאזיע האט מיטבאמט מיט דער לייטענאנטישער שול. מיר האבן אונדזער אר־מיי, די לייטענאנטער — ווייטע. די מיטבאמטע קומט פאר הדרך מאל אין וואָך אבן כאפכאַישער סיסטעם. ביידע צדדים האבן טראנשייעס, פעסטונגען, שווערקאַבנס. א פלאַץ, וואס שוימט איבער דער כאפכאַיע־יער בלאָטע, באבקעט מיט פּילווער און הילצערנע שווערדן. מארטינענ־קאָ ביידינ איז אונדזער הויפּט-קאָמאנדיר. די דעמטען האבן אפילע אן עמענ וויכטערע ווילקע פירטר — דעם קידושנערס זון. אף דער אונדזע קומען פאר פאַרביטערטע שלאַכטן. מיט גרימצאָרן שפּרינג מיר אין דער גרויסער בריטבאַר. איבעריקנס איז די סיבע אן עמעסע און דאס בלוט אינ. די גאַטשארכמאָנע ווייב וועגן דער דאזיקער מיטבאמע, גאר פון טאקטישע טעמים שטערט זי ניט.

— קינדער, ווייסט איר, כאפן זייער גיך אוּם דעם גנבט פון דער צנט — ריידן טיפּוניק די עלטערע.

דער צנטרנבסט, זייער א שווערער „גנבט", הייננט הורך אונדזער גאנצע גימנאזיע.

מע לערנט אונדז מילכאָמע האַלטן

ווינטער האָט מען אונדז אויסגעפירט, צוזאַמען מיט דער פּרויען־גימנאַזיע, אין מיליטערישן שטעטל באַווײַזן אַ מוסטער־שלאַכט. אַרום איז געווען ווײַס און קאַלט. דער פּאָלקאָווניק האָט געגעבן צו פֿאַרשטיין די דאַמעס פֿונעם צדאַקע־קרײַזל, ווי עס קומט פֿאָר אַ שלאַכט. די דאַמעס האָבן זיך געוואָרעמט די הענט אין די מופֿטעס, באַגײַסטערט זיך און ווען מע האָט אויסגעשאָסן, האָבן זיי פֿאַרשטעקט די אויערן. די שלאַכט איז אײגנטלעך געווען זייער ניט שיין, און גאָר ניט ענלעך אויף די מילכאָמעס פֿון דער „ניוואַ". שוואַרצע פֿיגורקעס זײַנען געקראָכן איבערן פֿעלד, און אַ שווימענדיקער רויך האָט זיך פֿאַרוואַנדלט אין אַ פֿאָרהאַנג. ס'האָבן זיך עפּעס אָנגעצונדן פֿײַערלעך. מ'האָט אונדז געגעבן צו פֿאַרשטיין: דאָס זײַנען סיגנאַל־פֿײַערן. דער קלאַנג פֿון דער קייסער־שיסער־ רײַ האָט פֿאַרטרונקען דערמאָנט אינעם פּאָכן פֿון אַ פֿאָן פֿון די שיסער־ פֿאָנען. האָט שרעקלעך געשטונקען. דער פּאָלקאָווניק האָט געזאָגט:

— אַטאַקע.

די פֿיגורלעך האָבן אָנגעהויבן לויפֿן, שרײַענדיק הוראַ.

— אַלץ, — האָט געזאָגט דער פּאָלקאָווניק.

— ווער־זשע האָט געווונען? — האָט זיך פֿאַרינטערעסירט דער איי־ לעם, וואָס האָט נאָרניט פֿאַרשטאַנען.

דער פּאָלקאָווניק האָט אַ טראַכט געטאָן און געזאָגט:

— יענע האָבן געווונען.

נאָך דעם קוקנדיק אין דער הייך, האָט דער פּאָלקאָווניק געוואָרנט:

— און באַלד וועט אַ קלאַפּ טאָן דער באָמבע־וואַרפֿער.

דער באָמבע־וואַרפֿער האָט ווירקלעך אַ קראַך געטאָן. און זייער שטאַרק. די דאַמען האָבן זיך שטאַרק דערשראָקן. די פֿערד און די בייד־ מאַנעס האָבן זיך אַ טרייסל געטאָן. די פֿורמאַנעס האָבן זיך אויסגעצוידלט אין הימל. די שלאַכט האָט זיך געענדיקט.

די ראָטע, וואָס האָט אָנטיילגענומען אין דעם מוסטער־שלאַכט, איז דורכגעגאַנגען פֿאַרבײַ די געסט. די ראָטע האָט געפֿירט אַ קלוגער־קער פֿאָרפּאָרוטשיק, ווילינגערישן צופֿײַפֿנדיק. אַ שטרענגענדיק די צעט־ קילטע העלדזער, האָבן די סאָלדאַטן געזונגען:

אין־עכ, ווען די גימנאַזיסטקעס וואָלטן קענען נאָר...
וואָלטן אַלע גימנאַזיסטן געוואָרן פֿליִער...

די גימנאַזיסטקעס האָבנ זיכ איבערגעקוקט. די גימנאַזיסטנ האָבנ זיכ צעהירושעט. עטלעכע פונ די לערער האָט א הוסט געטאָנ. די גראַ־ בינ נאַטשאַליצע האָט זיכ אָנגעהויבנ באַומרויקנ.

— פּאַרפּאַרישטשיק! — האָט א געשריי געטאָנ דער פּאָלקאָווניק — וואָס איז דאָס פּאַר א ב... באַלאַגאַנ?! אויפהערנ!

אַפּשטייענדיק פונ דער טאַפֿל, פּיאַנטערידיק זיכ אינעמ גרייבנ שוי־ נעל אינ יעדנדיק געשטריכלט איצ די גרייסע שטייול, האָט זיכ נאָב־ געשלעפּט א קליינ מאָגער פּאָלקאָט. ס'האָט זיכ געפרעגט נאָכהאַלטנ די טאַפֿל ניט ניט געטאָבנ מיט די פּינגער, אינטערגעשפּרונגענ אינ איז דאָב אַפּגעשטאַנענ. די גימנאַזיסטנ האָבנ דערקענט, אז דאָס איז ווידל. ייִנ יינ קאַרליסקע לערנט מיט מיר אינ איינ קלאַס.

— איז א סאָלדאַט! — האָבנ געשריענ די גימנאַזיסטנ, — בא אונדז אינ קלאַס לערנט זיכ דײַנ זינ. אַנ שטיינ עס, דאָב דינסטל.

דער יונגער יעפרייטער האָט א געשריי געטאָנ ווידלענ:

— ווידל, הייב אופ דעמ ווייזל!

אַלע האָבנ זיכ געלאַכט. ווידל האָט אַנטלויפֿנ דעמ שינעל אינ איבערגעבנדיק דאַנקבאַר דעמ האַרז, האָט ער, אינטערשפּרינגענדיק, געפרעגט זיכ אַנאָגנ די טאַפֿל. דער אייגענער האָט געלאַכט. קאַרלישקע איז געשטאַנענ אַראָפּגעלאָזט דעמ קאָפּ. רויטע פלעקנ האָבנ זיכ באַוויזנ אויפ זײַנ פּנים.

— א גוואַלדיק אומגעלומפּערט פאָלק וואָלנ אט די מענטשנ, — האָט געזאָגט די גראַבע נאַטשאַליצע פונ דער פּרויענגימנאַזיע. — דײַנ מאַמע איז דאָכ א דײַטש? — האָט זי געפרעגט קאַרלישקען.

— מײַנ מאַמע איז א רוסישער סאָלדאַט! — האָט געזאָגט קאַר־ לישקע.

— ער ליגט! — האָבנ זיכ צעשריענ די גימנאַזיסטנ, — א דײַטש איז ער.

— מײַנ מאַמע איז א סאָלדאַט, — האָט איבערגעחזרט קאַרלישקע.

— דײַנ מאַמע איז א דײַטש, וואָס איז מאָביליזירט געוואָרנ אינ דער רוסישער אַרמיי, — האָט אים שטרענג פאַריכט די נאַטשאַליצע.

אינ דער היימ האָט מיט אומגעדולד געוואַרט אויפ מיר אַסיע. ער האָט שוינ געוואַרט וויסנ, ווי ס'האָט אויסגעזעענ די שלאַכט.

— מ'האָט שטאַרק געשלאָגנ? — האָט געפרעגט אַסיע.

— דו ווייסט, — האָב איך געזאָגט, — די מילכאָמע, לאָזט זיך אויס. איז אפילע א האָר ניט שיין.

וועגן דער קײַלעכיקער ערד, דער גרויסער רעוואָליוציע און דעם קליינינקן יאַם

דער טאַטע און די מאַמע זײַנען אוועק צוגאַסט. אַנושקע לעיגט אייך די ליכט אײַן זאַל — מע הערט, ווי ס'האָט א קנאַק געטאָן דער אויסשאַלטער און זי גייט אוועק אין קיך. א ביסל שרעקלעכע פּוסטקייט קריכט אַרײַן אין שטוב. עס קלאַפּט דער זייגער אין עסצימער. אין די שייבן רײַסט זיך דער ווינט. איך זעץ זיך צום טיש, און מאַך אן אָנשטעל, אז איך גרייט די לימודים, אָסיע מאָלט שיפן. א סאַך שיפן. פון זייערע אַלע קוימענס גייט א רויך. איך נעם בײַ איר דעם רויט־בלויען בלײַפעדער און הייב אָן אויספאַרבן אינעם לערנבוך די לאַטײַנישע פּראָנאָמען. אַלע וואָקאַלן — מיט רויטער פאַרב און די קאָנסאָנאַנטן — מיט בלויער. ס'באַקומט זיך זייער שיין. פּלוצעם האָט אָסיע געפרעגט:

— ליאָליע, פאַרוואָס ווייס מען, אז די ערד איז א קײַלעכיקע?

— דאָס ווייס איך. וועגן דעם שטייט געשריבן אין דער ערשטער זײַט פון דער געאָגראַפיע.

איך דערצייל איר לאַנג־לאַנג וועגן דער שיף, וואָס איז אוועק ווײַט־ווײַט אינעם יאַם. די שיף בלײַבט ניט. מע זעט זי ניט. און ווײַזט אזוי, איז די ערד א קײַלעכיקע.

נאָר אָסיע איז ניט באַפרידיקט:

— עפּשער איז זי דערטרונקען געוואָרן, די שיף? האַ, ליאָליע?

— טשעפּע זיך אָפּ פון מיר, זעסט דאָך, אז איך גרייט די לימודים.

איך פאַרב ווײַטער אויס די פּראָנאָמען. שטיל.

— און איך ווייס, פאַרוואָס מע זאָגט, אז די ערד איז א קײַלעכיקע, — זאָגט ווידער אָסיע.

— נו — איז ווייס!

— איך ווייס... דערפאַר, ווײַל דער גלאָבוס איז א קײַלעכיקער... וואָס? האַ?..

— ביסט אַליין א קײַלעכיקער נאַר. אָט וואָס?

בײַ אָסיען בלאָזן זיך אָן די ליפּן. עס האַלט בײַ א קריג. נאָר... אין טאַטנס קאַבינעט קלינגט הויך דער טעלעפאָן. מיר לאָזן זיך לויפן

אינ קאַבינעט, איבעריאָגנדיק איינער דעמ צווייטנ. דאָרט איז פּוסט. פינצטער אונ שרעקלעכ. נאָר כ'גיב א דריי דעמ שאַלטער אונ גלײַכ ענדערט זיכ דער צימער, ווי א פאַרגרעסערטער נעגאַטיוו פונ א פאָטאָגראַפיע. די פענצטער זײַנענ געווענ ליכטיקע אונ זײַנענ געוואָרנ פינצטערע. די ראַמענ זײַנענ געווענ שוואַרצע אונ זײַנענ געוואָרנ ליכטיקע. אונ דעריקער ס'איז ניט שרעקלעכ. איכ נעמ דאָס טרײַבל, נאָכמאַכנדיק דעמ טאַטנס קאָל:

— איכ הער אײַכ. וואָס?

עס לאַכט זיכ אויכ. אז מע קלינגט פונ סאַראַטאָוו, עס קלינגט אונדזער ליבער פעטער ליאָשע. ער איז שוינ לאַנג ניט געווענ בײַ אונדז, די מאַמע האָט אונדז געזאָגט, אז ער איז יעצט אויסגעפאָרנ. נאָר איכ מיט [illegible] האָבנ איינמאָל אונטערגעהערט, אז ער זיצט אינ טפיסע דערפאַר, וואָס ער איז קעגנ קייסער אונ קעגנ דער מילכאָמע. אונ איצט האָט מענ אימ, הייסט עס, אַרויסגעלאָזט. אונ מיר ביידע שרײַענ אינ טרײַבל:

— פעטערל! קומ צו פאָרנ!

— ניט, ניט! — לאַכט דער פעטער אינ טעלעפאָנ — אונ די, ליאַליע, פאַרגעס ניט איבערגעבנ דעמ טאַטנ אונ דער מאַמענ. זאָגנ זיי [illegible] קומענ. אז איכ האָב זיי געקלינגענ אונ זיי איבערגעבנ, אז אינ רוסלאַנד איז א רעוואָליוציע... א ציוויליזירטע רעגירונג. דער קייסער האָט זיכ אָפּגעזאָגט... כאָטש איבער. — אינ דאָס קאָל באַמ פעטער איז א באַזונדערס פרײַלעכס אונ א קיינמאָל ניט געהערטס...

— פעטערל, — שרײַ איכ, — ווי אַזוי־זשע איז דאָס געוואָרנ?

— ביסט נאָכ א קליינינקער. — וועסט נאָכ ניט פאַרשטיינ!

— כ'וועל פאַרשטיינ, — האָב איכ זיכ באַליידיקט, כ'ל פאַרשטיינ! איכ בינ שוינ אינ דריטנ.

אונ דער פעטער פונ סאַראַטאָוו, פונ יענער זײַט וואָלגע, דערציילט מיר דורכנ טעלעפאָנ וועגנ מילכאָמע, צעשיסענע פונ אַרבעטער, שטרײַקנ, פאָגראָמענ, וועגנ רעוואָליוציע אונ וועגנ גלײַכהייט אונ ברידערלעכקייט...

— איר האָט געענדיקט, — קריכט אַרײַנ אינ טרײַבל א פרעמדער קאָל, — די צײַט איז שוינ אויסגעגאַנגענ.

— קרררכ! — האָט מענ אונדז איבערגעריסנ. אונ איכ שטיי פונקט ווי איכ וואָלט אויסגעוואַקסנ אויפ דרײַ יאָר. איכ שטיי אונ בינ גרייט צו ווערנ אויפגעריסנ פונ אַלצ, וואָס כ'האָב געהערט פונ פעטער.

נאָר דאָ דערזע איך אַמעצן. אַמעץ איז פאַרלאָרן.

— עך, דו! — ווער איך אויפגערעגט — דו זאָגסט נאָך, אַז דו ווייסט, פאַרוואָס די ערד איז קײַלעכיק. ווי שעמסטו זיך ניט? אָנגע-נעצט...

כ'האָב זיך אײַנגעהאַלטן, ביז וואַנען דו וועסט ענדיקן רײדן דורכן טעלעפאָן, און האָב ניט באַמערקט.

איך לויף אין קיך אַרײַן. צונויף בײַ אַנישקען איז אַ באַקאַנטער פאַרוואונדעטער סאָלדאַט! אַ שוואַרצער אין פאַרמיטע. אַפן ברוסט הענגט בײַ אים אַ זילבערנער געאָרגי־קרייץ.

איך שרײַ באַגײַסטערט:

— אַנישקע! ערשטנס איז איצט אַ רעוואָלוציע... פרײַהייט אין אַן דעם קייסער... אַמיען דאַרף מען איבערטאָן די הויזן און איבערוויישן אין קאַבינעט...

איך ווערג זיך, איך דערצייל אַלץ, וואָס כ'האָב געהערט פונעם פּע-טער. און פּליצעם שטייט אויף אַנושקעס סאָלדאַט. די לינקע האַנט איז בײַ אים פאַרבאַנדאַזשירט און מיט דער רעכטער נעמט ער מיך אַרום. כ'האָב זיך פאַרלאָרן. דער סאָלדאַט דריקט מיך פעסט צו צו זיך!

— עך, טײַערע, אַט האָסטו מיך דערפרייט! אַדאַנק דיר, צי דען איז דאָס עמעס? — און ער הרעט עמעצן מיטן גרויסן פויסט אין די שוואַרצע פענצטער. — נו, וואַרט נאָר! מיר האָבן זיך דערוואַרט!..

איך קוק אין פענצטער. נאָר דאָרטן איז קיינער ניטאָ. און דער סאָלדאַט אַנטשולדיקט זיך.

— פאַרצײַט מיר, יונגערמאַן... צופיל האָט איר מיר איצט... ווי... וויאַזוי... גאָט מײַנער... דרײַ יאָר האָט זיך אונדזער בלוט געגאָסן... אַ דאַנק דיר... אַזוי ווי אַ יאָנטעוו...

עס ציטערט בײַ אים מאָדנע די נאָז. ער וועט מיסטאָמע באַלד אַ ניס טאָן.

געשפּרעך דורכן דירעקטן דראָט

אין עסצימער קריך איך אַרויף אויף אַ שטול און קלאַפּ אין ווענטי-ליאַטער. דאָס איז אַ מין טעלעפאָן. אויפן צווייטן שטאָק וווינען די זשיזשווילסקעס, — ניוראַ און וועראַ. בײַ זיי איז אויך פאַראַן אַ ווענטי-

ליאטער. אז מע גיט א קלאפ בא אונדז, הערט מענ בא זיי. אינ ווענ־טיליאטער הער איך ניורעס קאָל:

— איך הער.

— א גוטנ אָוונט אײַך (בכלל „דוצנ" מיר זיך, נאָר דורכנ טעלע־פאָנ דארפ מענ זאָגנ „איר"), א גוטאָוונט אײַך, ניורע. גרויסע נײַסנ: א רעוואָליוציע, אונ בא אונדז זיצט א סאָלדאט.

— אונ בא מיר איז אויך פאראנ נײַס, — זאָגט ניורע, — טרעפט!

— נאָך ערגעץ א רעוואָליוציע?

— ניינ, די באָבע האָט אונדז געשענקט א סערוויז אונ נאָך מיט א טעצל.

איך ווארפ דאָס טרײַבל, ווײַל איך גיי אוועק פונ ווענטיליאטער. ווי פארשטייענ דענ עפּעס?

פרײַ! — זאָגט דער סאָלדאט

מיר לאדנ אײַנ אינ זאַל אנושקענ מיט איר סאָלדאט. מיר האָבנ אפ דער בארשט אָנגעטשעפּעט אנושקעס רויט טיכל אונ מיר גייענ איבערנ טעפּיך. דעמ סאָלדאט גיבנ מיר אָסיעס קליינ ביקסל. דער סאָלדאט באווײַזט די מילבאָמע. מיר אַלע זינגענ:

איבער די קאווקאזער בערג
א גימנאזיסט געקראָכנ.
ער שרײַט: „אראָפּ דעמ קייסער!"
א רויטע פאָנ זיך פאָכעט.

אינ זאַל האָט וווּנדערלעך געשמעקט מיט יאלאווע שטיוול. מיר זײַ־נענ ווייטער באגלייטער געגאנגענ מיטנ סאָלדאט אונ ער גיט אונדז לויט דער ריי פארלעפּנ מיטנ צינג זײַנ ציגארקע.

אָסיע זיצט בא אימ אפ די קני אינ, אונטערשפּרינגענדיק, פרעגט ער:

— נו, פרווו טרעפנ... וואָס וועט זײַנ, אויב א וואלפיש וועט פליצעמ אָנפאלנ אפ א העלפאנד... ווער וועט יעמענ באזיגנ? — נו, טרעפט.

— כ'ווייס ניט, — האָט געענטפערט דער סאָלדאט, — נו, זאָג, ווער?

— כ'ווייס אויך ניט, — האָט אָסיע געענטפערט מיט א זיפץ, —

דער טאַטע ווייס אויך ניט און דער פֿעטער אויך ניט. קיינער ווייסט ניט.

וועגן דעם וואָלפֿיש און דעם העלפֿאַנד קריגן מיר זיך לאַנג. און מיטן סאָלדאַט האַלטן פֿאַרן העלפֿאַנד. און אַנושקע אַפּצולאַכעס — פֿאַרן וואָלפֿיש.

דער סאָלדאַט נעמט זיך צו דער פּיאַנינע. ער קלאַפּט מיט א פֿינגער אין א קלאַוויש און פּרוּווט זיך זינגען די „מאַרסעליעזע". אַנושקע כאַפּט זיך, אַז ס'איז שוין שפּעט, און אַז מע דאַרף גיין שלאָפֿן — פֿרי! — זאָגט דער סאָלדאַט, און מיר גייען שלאָפֿן.

זעלבסטבאַשטימונג פֿון די נאַציאָנאַליטעטן

אויפֿן דיל פֿונעם קינדער־צימער זיינען אָנגעצייכנט לעוואַנעדיקע „קלאַסן". כאָטש שפּרינגען איבער זיי אויף איין פֿוס. מיר ליגן אויפֿן דילע בעטן און רײדן וועגן דער רעוואָלוציע. איך דערצייל אַסיען, וואָס כ'האָב געהערט פֿונעם פֿאָטער, אָדער געלייענט אין די צייטונגען וועגן מלחמה, וועגן קייסער, וועגן אַרבעטער און פּאָגראָמען...

פּלוצעם פֿרעגט אַסיע:

— ליאַליע, האַ, ליאַליע? די זאָגסט „א ייִד". וואָס איז אַזוינס א ייִד?

— נו, אַזאַ מין פֿאָלק... פֿאַראַנען פֿאַרשיידענע אין רוסלאַנד, צום בײַשפּיל, אָדער דורכגעטריבענע. א „דורכגעטריבן פֿאָלק", זאָגט דער טאַטע. עס זיינען פֿאַראַן דײַטשן, פֿראַנצויזן. און עס זיינען פֿאַראַן ייִדן. דער טאַטע איז א ייִד, און דו ביסט א ייִד.

מיר זיינען דען ייִדן? — פֿאַרוווּנדערט זיך אַסיע — אַפֿילו סיי איך און עמעס? זאָג אויף דיין ערנוואָרט, צי מיר זיינען ייִדן.

— אויף מיין ערנוואָרט, מיר זיינען ייִדן.

אַסיע איז דערשיטערט פֿון דער אַנטדעקונג. ער דרייט זיך לאַנג אין בעט און שוין דורכן שלאָף הער איך, ווי ער פֿרעגט, קוים שעפּ־טשענדיק, קעדיי ניט אויפֿוועקן מיך:

— ליאַליע!

— נו?

— די מאַמע איז אויך א ייִד?

— יאָ, שלאָף.

איכ װער אײַנשלאָפֿנ פֿאָרשטעלנדיק זיכ, װי איכ װעל מאָרגנ אינ קלאַס זאָגנ דעם לאַטײַניכט: „נידער מיט אַלטנ רעזשים, צום װענט שטעלנ! איר האָט ניט קײנ פֿולע רעכט". מיר שלאָפֿנ.

באַנאַכט האָט זיכ אַ אומגעקערט דער טאַטע מיט דער מאַמען. איכ כאַפּ זיכ אויף. װי אַלע מענטשנ נאָכ טעאַטער אינ צונאַכטס זײַנ — זײַנענ זײ מיד אונ צערײצט.

— אַ װוּנדערלעכער פּיעסע איז געװענ, — זאָגט דער טאַטע, — בײַ אונדז װעט מענ קײנמאָל אַזאַ ניט קאָנענ מאַכנ, אונ װוּהינ גײט אַװעק דאָס געלט?..

איכ הער, װי די מאַמע װוּנדערט זיכ, דערזעענדיק אויפֿנ לײַכטער בײַ דער פּיאַנינע אַ ניט־דעררײכערטע ציגאַרקע. דער טאַטע איז אַװעק דורכשװענקענ דעם האַלדז.

ס'האָט אַ קלינג געטאָנ די גלעזערנע פּראָפּקע פֿונ גראַפֿינ. אונ פּלוצעמ האָט דער טאַטע הױכ אַ הוס געטאָנ די מאַמע, ניט געקוקט אַפֿ דער שפּעטער צײַט. דער טאַטע פֿרעגט עפּעס. דער טאַטע רעדט פֿרײלעכ אונ הױכ. זײ האָבנ געפֿונענ מײַנ צעטעלע מיט דער גרױסער נײַס. כ'האָב דאָס פֿאַרנ שלאָפֿ אָנגעשריבנ אונ עס פֿאַרױקט אינ דער פּראָפּקע פֿונ גראַפֿינ.

דער טאַטע מיט דער מאַמען גײענ אַרײַנ אַפֿ די שפּיץ־פֿינגער אינ קינדער־צימער. דער טאַטע זעצט זיכ אויפֿנ בעט, נעמט מיכ אַרום אונ זאָגט:

— רעװאָלוציע שרײַבט מענ מיט אַנ „ע" אונ ניט מיט קײנ „י". רעװאָלוציע, די־י... אונ שנעקט מיכ אינ נאָז.

אינ דער װעלכער צײַט כאַפּט זיכ אַפֿ אָסיע. ער האָט אַפּילע אינ שלאָפֿ די גאַנצע צײַט געהאַלטנ אינ אײנ טראַכטנ װעגנ דער אַנטדע־קונג, װאָס ער האָט געמאַכט.

— מאַמע... הײבט אָנ אָסיע.

— װאָס האָסטו זיכ אויפֿגעכאַפּט? שלאָפֿ

— מאַמע, — פֿרעגט אָסיע, שױנ װענדיק זיכ אויפֿנ בעט, — מאַמע, אינ אַנדער קאַץ איז אויכ אַ ייִד?

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

אינדערפֿרי האָט אונדז אַנושקע אויפֿגעװעקט אַזױ:

— שטײט אויפֿ, איר אַלע, װער װי שלאָפֿנ... צײַט אינ גימנאַזיע.

די שלאָפֿנ (איכ אונ אָסיע) טוענ זיכ אָנ. פֿאַרנ פֿרישטיק דער־

מאַך איך זיך אָן די גוט־אויסגעלערנטע לאַטײַנישע פֿראָנאָמען: „היק, העק, האָק...“

איך גיי אַהיים צוזאַמען מיט אָסיען. ס'איז וואַרעם. עס צעגייט דער שניי. די פֿורמאַנישע פֿערד טרייסלען מיט די טאָרבעס. אָסיען דיכט זיך, ווי שטענדיק, אַז די פֿערד גריסן אים. אָסיע שטעלט זיך אָפּ לעבן יעדן פֿערד און, מאַכנדיק מיטן קאָפּ, זאָגט ער:

— פֿערדל, אַ גוטמאָרגן!

די פֿערדלעך שווײַגן. די פֿורמאַנעס, וועלכע קענען שוין אָסיען, שרײַען אָפּ זיי. אײַן פֿערד טרינקט פֿון אַ עמער. אָסיע פֿרעגט דעם פֿורמאַן:

— פֿערד טרינקען אויך קאַקאַאָ? יאָ?

איך לויף, איך יאָג אין גימנאַזיע. זיי ווייסן דאָך נאָך ניט. איך בין דאָך דער ערשטער. זיך אויסטײַענדיק, פֿלי איך אַרײַן אין קלאַס אין, פֿאָכנדיק מיטן רענצל, שרײַ איך:

— יאַטן, מ'האָט אַראָפּגעוואָרפֿן דעם קייסער!!!

דער קאָנדויט און שוואַמבראַניע

אַלע אונדזערע איבערצײַגונגען אין פֿאַרשטעלונגען, קענטענישן און בלאָנדזשענישן, סימנים און סימפּאַטיעס — דאָס אַלץ האָט אין זיך אײַנגעזאַפּט דער ווײכער באָדן פֿונעם קאָנטינענט פֿון גרויס־צאָג.

און אַלע אונדזערע העלדנטאַטן און פֿאַרברעכנס, אַלע איניאַנים און געשעענישן זײַנען פֿאַרשריבן געוואָרן אין שטראָפֿזשורנאַל פֿון דער גימנאַזיע — אינעם קאָנדויט. דאָרטן זײַנען פֿאַרשריבן געוועזן די לעבנס פֿון מײַנע דרײַ באַוווּסטע: מיטיע לאַמבערג, דער רעדלפֿירער פֿון די עלטערע קלאַסן, דער גוזאַר מאַרטינענקאָ, מיטן צונעמעניש בינדיוג און דער באַרימטער בטיאָפּקע נאָוריע, דער זוכער פֿון אַטלאַנטידע.

אַהינצו, אין קאָנדויט, איז אויך אַרײַנגעפֿאַלן די פֿעוראַל־רעוואָלוציע. אין פֿעוראַל 1917 האָבן זיך פֿאַרזינדיקט אַ סך גימנאַזיסטן. דער אַלצוויסנדיקער קאָנדויט האָט עס אָפּגעמערקט. דער קאָנדויט איז געווען מעכטיק. די רעוואָלוציע איז נאָך געווען שוואַך. ס'איז אַרויס־

געוואָרפנ געוואָרנ פונ דער גימנאַזיע דער פאַרהאַסטער דירעקטאָר, נאָר אים האָט פאַרביטנ דער אינספעקטאָר. מ׳האָט געמאָלדנ פרײַהײַט, גלײַכהײַט און ברידערלעכקײַט, נאָר מ׳האָט איבערגעלאָזנ דעמ קאָנדויט, און די גימנאַזיסטנ האָט מענ נאָך אַלץ געטײלט אַפ די, וואָס צאָלנ, און די, וואָס צאָלנ ניט. מ׳האָט אָפּגעשאַפנ די באַלנ=סיסטעמ. נאָר מ׳האָט אָנגעהויבנ שטעלנ „גוט", „שלעכט", „ניט גאָר באַפרידיקט".

און די שטאָטדומע האָט זיכ באַשלאָסנ נאָך אַפ אַזאַ רעפאָרמע:

צירקוליאַריש

קאָנסטאַטירנדיק אַז אַלגעמײנע גרויסע אויפרעגונג צווישנ דער יוגנט און אײַנזעענדיק, אַז יעדע היסטאָרישע פאַרזאַמלונג קאָנ זיכ שלעכט אָפּרופנ אַפ די יונגע מוחות, ווי אויכ צעשטערנ די דיסציפּלינ אינ די לערנ=אַנשטאַלטנ, לײגנ מיר פאָר דעמ עלטערנ=קאָמיטעט בײַ דער פּאָקראָווסקער גימנאַזיע צוזאַמענ מיטנ פּעדאַגאָגישנ ראַט באַהאַנדלענ די פראַגע וועגנ צײַטווײַליקנ אָפּשאַפנ דעמ אַלגעמײנעמ גאָטעסדינסט, איבערלאָזנדיק דאָס זאָגנ די טפילע אינ קלאַס פאַרנ לימעד.

א י נ ט ע ר ס ר י פ ט נ

מער קײנ פרײַהײַט האָט דער קאָנדויט ניט דערלאָזנ.

נאָר אינ אָקטיאַבער האָט דער קאָנדויט קאָנסטאַטירט, אַז גאַוריע סטעפּאַק באַווײַזט ניט די לימודימ איבער ניטהויבנטיקע סיבות. אינ די דאָזיקע טעג האָט אונדז געפּלאָנטערט דעמ דיקטאַט די קאַנאָנאַדע, וואָס האָט זיכ דערטראָגנ פונ יענער זײַט וואָלגע, פונ סאַראַטאָוו.

נאָכדעמ האָט זיכ סטיאָפּקע אַטלאַנטידע אימגעקערט. ער איז געקומענ אַפ א שיפ מיט א רויטער פאָנ. סטיאָפּקע האָט געבראַכט ביקסנ אינ א יעדנ, אַז ס׳איז אוימ קאָנדויט.

וועגנ דעמ אַלעמ, ווי מיר האָבנ געקעמפט קעגנ דער נאַטשאַלסטווע, ווי עס האָט געפּלאַצט די אַלטע גימנאַזיע, ווי מיר האָבנ פאַרשטאַנענ די רעוואָלוציע. וועגנ דעמ אַלעמ האָב איכ גענוי דערציילט אינ מײַנ באַזונדער ביכל, וואָס הײסט טאַקע „קאָנדויט".

און דאָ וויל איכ דערציילנ, ווי ס׳איז פאָרגעקומענ די רעוואָלוציע אינ שוואַמבראַניע.

„ברענאבאָרס" מארש

קעריי פעסטשטעלנ די ווירקלעכע קאָנטורנ אונ גרענעצנ פונ שוואמבראניע, האָט דער שוואמבראנער פלאָט פאַרנומענ א גרויסנ מאַרש ארומ דעמ קאָנטינענט. ער האָט זיכ אָנגעהויבנ אינמיטנ פונעמ יאָר 1916 אונ זיכ געענדיקט ארומ נאָיאַבער 1917. די באַדײַטונג פונעמ דאָזיקנ מאַרש פאַר דער שוואמבראנער געשיכטע איז קלאָר פאַר יעדנ, ווער עס קענ די שריפטלעכע דענקמעלער, וואָס זײַנענ נאָכ פאַרבליבנ ביז איצט. אינ מײַנ שוואמבראנער אַרכיוו איז פאַרבליבנ: די פינקטלעכע קאַרטע פונ שוואמבראַניע, אונ צו איר איז בײַגעלייגט דער שיפזשורנאַל פונ דער פלאַגמאַנשיפ „ברענאַבאָר". פאַרעפנטלעכנ אים אינגאַנצנ האָט קיינ זינ ניט. ער איז טרוקנ אונ לאַנגווײַליק. א סאַכ ווערט ניט פאַרשטענדלעכ זײַנ דעמ הײַנטיקנ לייענער. דערפאַר ווערט דאָ די באַשרײַבונג פונעמ מאַרש געגעבנ געקירצט אונ באַאַרבעט. אינ קלאַמערנ גיבנ מיר צו פאַרשטיינ דאָס אומפאַרשטענדלעכע. כ'האָב זיכ נאָר באַמיט, ווו ס'איז מעגלעכ געווענ, פאַרהיטנ דעמ „שוואמבראנער" סטיל. ווײַטער דאַרפנ מיר אָט וואָס דערציילנ:

שוואמבראנער קייסער איז דעמאָלט געווענ עפּעס א ברענאַבאָר קיים דער פיאַטער. דעמ דאָזיקנ נאָמענ האָבנ מיר אַנטליִענ בײַ דער דעמאָלט באַוווּסטער אויטאָמאָביל־פירמע. אפנ שוואמבראנער מעלוכע־הערב, צומ צאָנ פונ דער שוואמבראנער פאָנע, צומ דאַמפער פונ דוזשעק דעמ באַלייטער פונ די פּאַטראָסנ אונ דער שוואַרצער דאַמע, דער הימערנ פונ דער געהיימעניש, — זײַנענ דעריבער נאָכ צוגעקומענ אויטאָמאָבילנ.

דער קייסער ברענאַבאָר נומ. 4 איז געווענ א גאַנצ ווייל יאטל. נאָר פינדעסטוועגנ איז ער געווענ א מאָנאַרכ, אונ קיינער פונ אונדז האָט ניט געוואָלט פאַרקערפּערט ווערנ אינ אימ. פאַרבלײַבנ אָבער פּאַשטעטע געווײנלעכע שוואמבראנער האָט זיכ ניט געוואָלט. דעמאָלט האָט אונדז ברענאַבאָר געמאַכט פאַר זײַנע קינדער. מיר האָבנ געהאַלטנ, אז ער האָט אונדז געפונענ אינ יאַמ, ווענ מיר זײַנענ נאָכ געווענ קליינינקע. דער גרויזאַמער פּאַסקודניאַק איראַראַגאַל יאַטעלענא האָט אונדז גלײַכ נאָכ אינדזער געבוירנ ווערנ אַרײַנגעלייגט אינ א פעסל פונ ווײַסע קרויט אונ אונדז געלאָזנ איבערנ יאַמ. דער קייסער

ברענאבאר האט זיכ געשיפט אינ א שיפל, דערהערט אינדזער רייעכ אינ אונדז געראטעוועט.

אינ יענער צייט זיינענ קימאט אינ אלע קינדערשע ביבלעכ געווענ יעסוימים. די לאגע פונ א יאסעמ איז געווענ דערמאלט ווינדיק אינ

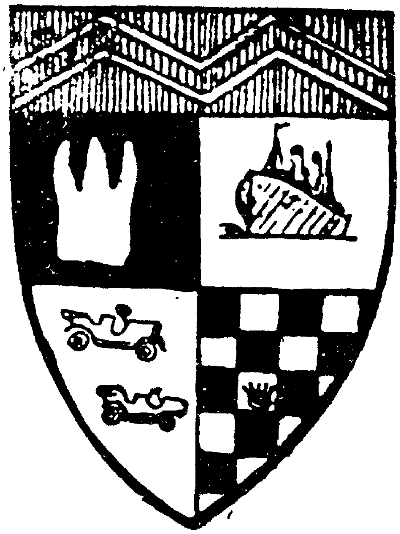

דער מעלוכע־הערב פונ שוואמבראניע

אינ דער מאדע. וואס איז שיינער דעמ רייעכ פונ קרויט, האט עס אונדז אפ א האר ניט קאמפראמעטירט, ווייל א סאכ מאמעס האבנ פארזוי־ ערט, אז אלע קינדער אינ ניט נאר די יעסוימים געפינט מענ אינ קרויט...

די עסקאדרע איז באשטאנענ פונ א פלאגמאנ־שיפ „ברענאבאר" אינ פונ די שיפנ „בעפ סטראנאנאוו", „זשול ווערנ", „מענטאלאפלאסטיק", „פרינצ קוראנט", „קאסקארא סאגראדא", „„גראטיס", „שטור־ רעמדבאזינער", „נאמבינט" אינ „האנערוועטער". קאמאנדירעט האט מיט דער עסקאדרע, ניט געקוקט אפ זיינ יונגקייט, דער אדמיראל אינ קאפיטאנ ארדעליאר קיס, דה. איכ. אסיע איז געווענ וויצע־אדמיראל אינ הויפט־מאטראס. ער האט זיכ גערופנ סאטאנאטאס. דער נאמענ סאטאנאטאס שטאמט פונ דער אפערע. צו אונדז פלעגט קומענ זינגענ א פראוויזער.

ער האט געזונגענ מעפיסטאפעלס אריע — Сатана там правит бал אינ פלעגט צופיל קוועטשנ פאונדערע טראפנ. עס פלעגט זיכ באקי־

מען: מאטאנא טאם... אָסיע האָט זיך נאָכדעם אינטערעסירט וועל־ איז דאָס דער מאטאנאטאם? א דיריזשאָר?

אַלס שיף־מעכאַניקער איז מיט אונדז געשוואומען דזשעק דער באַגלייטער פון די מאַטראָסן.

דאָס אָפּשווימען

„אינדערפרי איז אויפגעגאַנגען די זון און אָנגעהויבן שיינען אויפן האָריזאָנט — אַזוי הייבט זיך אָן דער טאָגבוך פונעם אַדמיראַל אַרי־ דעליאַר קייס. — דער ים איז געווען זייער שיין. הונדערט טויזנט מאַטראָסן און א מיליאָניק פאָלק האָבן אונדז באַגלייט. דער בלאָז־ אָרקעסטער האָט זייער שטאַרק געשפּילט און ס'האָט זיך באַקומען א מאַניפעסטאַציע. גאַנץ גוירשלאַמבחת איז געווען איליוסטרירט (א טאָעס! דער אַדמיראַל האָט געוואָלט אָנשרייבן „איליומינירט".) איך בין געגאַנגען אין ווייסע הויזן־קליאָש, אין ווייסע שיך מיט שפּאָרן, אין אָנגעקראָכמאַליעטן קעלנערל, א בלויען שניפּס, א לילאַ־פאַרביקן טישערקעסקע מיט גאָלדענע עפּאָלעטן, א פּורפּור רויטן מענטיק — א פּעלערינקע, אונטערגענייט מיט א טיגער־פעל, און א קאַפּיטאַנסקע היטל מיט א פּליומאַזש. א הויכער און א שלאַנקער, בין איך געגאַנגען בעראָש"...

אין האַפן זיינען געשטאַנען די שיפן. שוין געווען דער צווייטער קלונג. די טרעגער האָבן געטראָגן קופערס און טויזנטער טוביקעס מיט זיסע ווייסע שמינקע. דער מיליטערישער פּאַסאַזשיר־דרעדנאָוט „ברענ־ נאַבאָר" איז געווען אַזוי גרויס, אַז איבער זיין שיף־דעק זיינען געגאַנ־ גען טראַמווייען און ס'זיינען אַרומגעפאָרן פורמאַנעס. פון עק צו עק האָבן זיי גענומען 20 קאָפּיקעס, כאָטש האָבער איז אין שוואַמבראַניע געווען וואָהל. די זעקס קוימענס פון „ברענאַבאָר" האָבן גערויכערט, ווי זעקס גוטע פּייפּעס. זיין סירענע איז געווען פון צען טויזנט פערד־קראַפט, און זיינע מאַסטן זיינען געווען אַזוי הויך, אַז אַם ווייט־ע שפּיצן איז געלעגן אייביקער שניי.

— זיך צוגרייטן אין מאַשין! — האָב איך באַפוילן.

— פראָנטאַ ליאַ מאַשינאַ, — האָט געזאָגט דזשעק דער באַגלייטער פון די מאַטראָסן, — שטיי פערטיג ביי דער מאַשינע!

דער קייסער אליין האט אונדז באגלייט. ער האט זיך געשטעלט אפ א פעסל און געזאגט א מאניפעסט:

— אוי, איר, שוואמבראנער, וואונדערהעלדנ מיט נאמס גענאר, מיר, דער קייסער פונ שוואמבראניע, דער מיילער פונ קאראניע, באר־טאניע אאוו. אא. באפויל אייך א גליקלעכע רייזע אפ אהינ און צוריק. אויב אינ וועג וועט זיך אייך טרעפנ א מילבאמע, שלאגט זיך ביז די לעצטע קויכעס... טרייבט די פיינט אפ וואס די וועלט שטייט. מאטראסנ! אלע יארהונדערטנ וועלנ קוקנ אפ אייך פונ דער הייך פונ די דאזיקע מאסטנ! מארש פאריס, מיינע פרינט. מארש! העכער שפיל, מוזיק, שפיל ניצאבנ! אויב עס וועט אנפאלנ א שטורעמווינט, גייט אראפ אונטנ, אניט וועט איר באקומענ א קאטער. פאריס, מיינע אדלערס, וואונדערהעלדנ! שווימט אינעם אפענעם יאמ אפ ווי־וועסט. מיט אונדז איז גאט. און איר שווימט מיטנ איבערשטנס גנאד!..

דא האבנ אלע אנגעהויבנ זינגענ דעמ שוואמבראנער הימנ, וועלכנ ס'האט פארפאסט דער וויצע־אדמיראל:

הורא! הורא! האבנ געשריענ
די שוואמבראנער אלע.
הורא! האט מענ געטומלט ניענ...
סובא־ריבא־לא.
נאר ס'איז קיינער ניט געשטארבנ,
אלע זיך געראסעוועס.
דעם סוינע האבנ זיי דערוואָרבנ
און נאכרעם אים געסאטעוועט.

„ברענאבאר" האט געגעבנ דעמ דריטנ הודאק פונ צענ טויזנט קעמל־קראפט. די רודערס זיינענ אראפגעפאלנ, די פערד זיינענ זיך צעלאפנ. ווער ס'איז שטייענדיק געשטאנענ, דער האט זיך זיצנדיק אוועקגעזעצט. ווער ס'איז זיצנדיק געזעסנ, דער האט זיך ליגנדיק אוועקגעליינט. דער, וואס איז ליגנדיק געלעגנ, דער האט שוינ גאר ניט געהאט וואס צו טאנ. די שיפנ זיינענ אפגעגאנגענ. דער [illegible] זיך אנגעהויבנ.

— שרייבט בריוולעכ! — האט געזאגט דער קייסער.

די עסקאדרע איז געגאנגענ מיט פולנ גאנג. די פלאגנ האבנ גרויס־ארטיק געפלאטערט. אינ שפיצ איז געגאנגענ א הויכער ואנ א

שלאַנקער „ברענאַבאַר“. ער האָט געצויגן הונדערט שלייפן (יאַמדמייל) און אַ שאָ. דער ווינט האָט זיך געשטאַרקט. די כוואַליעס האָבן גע-שטורעמט. אינאָוונט איז פאַרגאַנגען די זון.

די שלאַכט בא שאַראַדע

דאָס שווימען איז געגאַנגען בעשאָלעם. אינדערפרי איז אויפגעגאַנ-גען די זון, און אינאָוונט איז זי פאַרגאַנגען. דער ווינט האָט זיך מיט יעדן טאָג געשטאַרקט, אויב מע זאָל גלייבן דעם אַדמיראַלס זשורנאַל. ניט אַרײַנגייענדיק אינעם פּאָרט פּעל און אויסמײַדנדיק דעם קאַפּ גיאַלמאַר און קאַניפּאַליע, האָט די עסקאַדרע פּאַרקערעוועט פונעם קאַפּ קעגלי צו דראַנדזאָנסק. די דראַנדזאָנסקער אײַנוווינער האָבן אונדז באַגעגנט מיט פּאַפּיראָסן „טריומף“. מיר האָבן פּאַרייכערט און מיר זײַנען אַוועקגעפאָרן ווײַטער. אין צוויי טעג אַרום האָבן מיר פּאַראַנ-קערט אין האַפן מאַטשיש.

פון יענער זײַט מאַטשיש זײַנען געלעגן דרעמלענדיקע „יונגל-וועל-דער“. אַזוינע וועלדער איז, פאַרשטייט זיך, ניטאָ. מע זאָגט אַמאָל „מיידל-וועלדער“. אָבער דער אַדמיראַל איז געווען אַ פרויען-פײַנט. מיר האָבן זיך געיאָגט אין די וועלדער נאָך די ווילדע קאַניאַקעס. די קאַניאַקעס זײַנען געווען אַזעלכע בהמות, וועלכע מיר האָבן גע-זען אויף דער רעקלאַמיד-שאַראַדע פונעם באַוווסטן וואַנטהענדלער שיכ-טאַץ, די קאַניאַקעס האָבן געלעבט נאָר אין שוואַמבראַניע. אַ קאָפּ האָבן זיי געהאַט ווי בײַ אַ בופלאָקס און אַ קערפּער — אַ פערדישן. זיי זײַנען געווען זייער שרעקלעך.

נאָכדעם האָב איך מיט סאַטאַנאַטאַמען אויסגעפּאָרשט די מידבאַ-רייס קאָר און האָר.

אין מידבער איז געווען זייער ווײַסט. פאַר דער צײַט איז די עס-קאַדרע אונטער דזשעקס אָנפירונג אַרומגעגאַנגען דעם קאַפּ ווערפּל און איז אָנגעקומען קיין באַלוואַנסק. מיר האָבן זיך ווידער געזעצט אויף דער שיף און מיר זײַנען אַוועקגעפאָרן ווײַטער. בײַם קאַפּ שאַראַ-דע האָט זיך אויפן האָריזאָנט באַוויזן דער פיליבוסטער פלאָט. מיטן דאַזיקן פלאָט האָט אָנגעפירט דער נידערטרעכטיקער פּאַרעטער גראַף איראַקאַנאַל שאַמבעליאַ.

— א, גראַטבאָמבראַמ־ריי, — האָט זיכ אויסגעזידלט הויכע דער באַגלייטער פונ די מאַטראָסנ, — פאַרבאָמבאַמבאַרדירעס אונ באַק־שטאַגעס. אונטער ליסעל לינקער, אויב דער רעכטער... פלאָמבירנ זי צו די שיפסרוימע!.. פאַרבלאָמבירט אלע טרוימענ!

די קאַרטע פונ שוואַמבראַניע אינ ברענאַבערס עפּאָכע

ער האָט אָנגעהויבנ פינקלענ מיט די אויגנ. אוראַדאַנאַל האָט אונדז דערנאָכ הויכהיידיגער געמאָלדנ טעלעגראַמע. כ'האָט זיכ באַקומענ א יאַמשלאַכט. אונדזערע איז זייערע שיפנ זיינענ אָנגעפלויגנ איינע

אפֿן דער אַנדערער און געוואָלט מאַכן אַן אַבאָרדאַזש. נאָר ס'האָט זיך אָנגעהויבן אַן עמעסע כאַדינקע,* וואָס האָט זיך פֿאַרענדיקט פֿאַר אונדז מאַמעש מיט א צוסימע.** די שיפֿן „מעטאַלאָפּלאַסטיק", „דאָנערוועטער" און „בעפֿסטראָגאַנאָוו" זײַנען דערטרונקען געוואָרן, און די איבעריקע האָבן די פּיליגווינער גענומען אפֿן בוקסיר. זיי האָבן זיי אוועקגעפֿירט צו זייער געפֿענקעניש, וואָס האָט זיך געפֿונען אפֿן ווײַטן אינדזל גירלאַנדיע אין ניפּטיקן אָקעאַן. נאָר אונדזער העלדישער „ברעגנאַבאָר" האָט זיך ניט אונטערגעגעבן דעם פֿײַנט און אַרויסגעריסן זיך פֿונעם סווינעם פֿײַערדיקער אַרומרינגלונג. איבער די ברייטע כוואַליעס פֿונעם אָקעאַן האָט זיך אונדזער איינזאַמע שיף געטראָגן מיט אַלע אירע זעגלען. אַן אינדזל איז געווען אין יענעם אָקעאַן וויסטער און שוואַרצער גראַניט. ער האָט געהייסן שטראָף־אינדזל. און האָט געהערט צום פֿילן־אַרכיפּעלאַג. דאָרט איז געווען א קאָפּ ווינקל. דאָרטן, אין דער הייל פֿון מויערקעפּלעך, האָט געוווינט די שוואַרצע דאַמע. מיר האָבן פֿאַראַנקערט באַם אינדזל. די דאַמע האָט אויסגעזען ניט שלעכט. זי איז נאָר א ביסל פֿאַרשימלט געוואָרן.

נאָכדעם האָבן מיר אויסגעמיטן די געפּערלעכע אינדזלען ביינג־בּאַמאַלצ, מיקסטור, קאַקאָ און לעבערטראַן. צוקומענדיק צום קאָפּ האָנאַק, האָבן מיר דערזען די שפּיצן פֿון די קודיקענע בערג און דעם ניט דערגרייכטן באַרג־שפּיץ רעבוס. נאָר מיר האָבן פֿאַרקערעוועט צו מערעו און זײַנען אַרײַן אינעם דורכגאַנג פֿון די זיבן שילער. מיר האָבן זיך דערנעענטערט צום אינדזל לוקאָמאָריע.

א שוץ־געביט פֿון העלדן

באַגעגענען אונדז זײַנען געקומען דער פּרינץ און דער בעטלער, מאַקס און מאָריץ, באַבוס און ביבוס, טאָם סאָיער און נעק פֿין, אָליווער טוויסט, קליינינקע פֿרויען און קליינינקע מענער, די אייגענע מיזנער און פֿרויען, שוין אויסגעוואַקסענע. דעם קאַפּיטאַנס גראַנטס קינדער, דער קליינינקער לאָרד פֿאַונטעלרוי, צוועלף פֿעלד־יעגערס, דרײַ

* א כאַדינקע — א שרעקלעכע קאַטאַסטראָפֿע, וואָס איז פֿאָרגעקומען אין מאָסקווע, אפֿן כאָדינקע־פֿעלד, ווען ניקאָלײַ דער צווייטער איז געוואָרן קייסער.

** דאָס אָרט, וווּ דער רוסישער פֿלאָט איז אומגעקומען בײַם דער רוסיש־יאַפּאַנישער קריג.

שפּינערנס, זיבן קלוגע שילער, דרײַ און דרײַסיק ריטערס, די פּלימעני־קעס פֿונעם פֿעטער טשערנאָמאָר, דער לעצטער טאָג פֿון פּאָמפּיי און טויזנט און איין נאַכט.

— א גוטמאָרגן אײַך! — האָבן זיי צו אונדז אויסגעשריגן.

אפֿן ברעג איז געשטאַנען א גרינער דעמב. א גאָלדענע קייט איז געהאַנגען אפֿ יענעם דעמב. א קאָטער אפֿ א קייט און א פּאָר שטיוול אָנגעטאָן איז מיט א געלערנטער מינע געגאַנגען אַרום דעמב. גייט ער רעכטס — לייענט ער ביכלעך אפֿ א קאָל, גייט ער לינקס — דרייט ער אָן דעם גראַמאָפאָן. פּונקט ווי בא דוראָוון אין צירק. און אפֿ א פֿעלדז איז געזעסן א ספֿינקס. ער האָט פֿאַרפֿאַסט שאַראַדעס און רעבוסן.

באַקאַנטע געשטאַלטן האָבן געוווינט אפֿן אינדזל. דער אינדזל לו־קאָמאָריע איז געווען דער שוצגעביט פֿון אַלע אויסגעלייענטע העלדן. די העלדן זײַנען אַרויסגענומען געוואָרן פֿון די ביכער. זיי האָבן דאָ געוווינט אויסער צײַט און סיוזשעט.

באַגעגענען אונדז איז אַרויסגעפֿאָרן א געמישטער עסקאַדראָן. פֿאָרויס איז געפֿאָרן מיט אן אַראָפּגעלאָזענעם וויזיר דער אומבאַוווּסטער ריטער, און נאָך אים דער ריטער אָן א קאָפּ. נאָך זיי האָט דאָן־קיכאָט געטריבן זײַן קליאַטשע. אפֿ אן אייזל איז נאָכגעפֿאָרן זײַן געטרײַער וואָפֿנטרעגער סאַנטשאָ. סאַנטשאָ־פּאַנטשאָ. סאַנטשאָ־פּאַנטשאָ האָט געפֿירט די פֿליגל פֿון דער ווינטמיל, וואָס דאָן־קיכאָט האָט אָפּגעבראָכן. נאָך זיי האָט זיך געטראָגן איוואַנושקאַ־דוראַטשאָק אפֿן קאָניאָק־גאָרבונאָק און האָט אַלעמען באַוויזן א צונג. ווײַטער זײַנען געגאַנגען: איליאַ מוראָמעץ, אַליאָשע פּאָפּאָוויטש און דאָברינאַ ניקיטיטש. אַזוי האָט מען זיי גערופֿן בײַם נאָמען און פֿאָטערנאָמען. זייערע פֿאַמיליעס האָבן מיר ניט געוווּסט. פֿוסטריט נאָך זיי האָט זיך געגאַנועט דער באַרימטער שפּיק נאַט פּינקערטאָן. ער האָט אויסגעשפּירט דעם אומבאַוווּסטן ריטער. נאַט פּינקערטאָנען האָט אומבאַמערקט פֿאַרפֿאָלגט דער וועלט־שפּיק שערלאָק כאָלמס.

פֿון די קוסטעס איז אַרויסגעגאַנגען א באַוואַקסענער מענטש אין בײַשער פֿעל. אפֿ זײַן אַקסל איז געזעסן א געלערנטער פּאָפּוגײַ און האָט מיטן שנאָבל געשלעפּט פֿון זײַן באַלעבאָס קעשענע קוויטלעך מיט גליק.

— גאָבינ קגוזאָ! — האָט דער פּאָפּוגײַ אויסגעשריגן גראַסירנדיק.

מיר האָבנ דערקענט דעם גרויסנ נאָזיר. נאָכ ראָבינזאָנענ האָט א ווילדער געטראָגנ פארשיידענע אײנקויפעכצנ. ער איז געווענ אײנגאנצנ נאקעט. קײנ שום הויזנ האָט מענ אפ אים ניט באמערקט. נאָר פונ פאָרנט איז געהאנגענ א קאַלענדאר־בלעטל אונ אפנ בלעטל איז געווענ אָנגעשריבנ: פרײטיק.

דערזעענדיק די געסט, האָט זיכ ראָבינזאָנ אנטשולדיקט אונ געבעטנ דאָנ־קיכאָטנ, אז ער זאָל אים לײענ פונ קאָפּ דעם קופערנעם ראזיר־קאָמפּלעקט. דער ריטער האָט געגעבנ. ראָבינזאָנ איז אוועק זיכ גאָלנ. זיכ האלטנדיק אנ אײצע מיט סאנטשאָ־פּאנטשאַ אונ טרײבנדיק א ביסל רעכילעס מיט אים, איז פרײטיק אוועק אינ שטיב זיכ אָנטאָנ. איבער דער שטוב איז געהאנגענ אזא שילד:

מע נעמט אָנ באשטעלונגענ
מענערשע אונ דאמסקע
א כיטרער שנײַדערל
מיט אײנ מאכ, באנײַט ער אכט

— דאָס איז ווענג אונדז געשריבנ, — האָבנ געזאָגט די זיבנ קלוגע שילער.

איגאָוונט, איז אײנעם געהײמענ סאָד אײנגעאָרדנט געוואָרנ לעקאָוועד אונטער אָנקומענ א גרויסער שפּאציר מיט פײערווערק. דאָרטנ האָבנ שפּאצירט הימל־בלויע צאפּליעס אונ עס זײַנענ געפלויגנ בלויע פייגל. דאָרטנ האָבנ געקרײט נאָקרענע הענדלעכ אונ ס'האָבנ זיכ געלײגט די ראבע הינדלעכ. אונ די וועוויריקעס האָבנ אונטערגעפײפט „Во саду ли в огороде". פונ יענער זײט זילבערנעם פלויט איז געשטאנענ א דאטשע אפ הינערשע פיסלעכ. באנאנד איז געשטאנענ א שטיבל מיט א שילד „דעם פעטער טאָמס שטיבל".

אינ א קרישטאָלענער אלטאנקע האָט געשמאכט אונטערגעכראָפּעט די שלאָפנדיקע פרינצעסנ. צוליב אונדזער אָנקומענ האָט מענ באשטימט זי אופוועקנ. דאָנ־קיכאָט האָט אָפּגעזונגענ א סערענאדע „אויב דו ליבסט א ביסל, שענסטע, טאָ באווײַז זיכ גלײַכ אינ פענצטער". די שלאָפנדיקע פרינצעסנ האָט ארויסגעשלעפּט א האָרנאָדל פונ די האָר, א קאָלופּע גע־

טאָג אינ אויער אונ נאָכ העכער אָנגעהויבנ בראַפּענ. דעמלט האָט אָנגע־הויבנ הודענ מיט צענ מוינט קעמלקראַפט אינדזער שיפ „ברענאַבאַר". פונ די ביימער האָבנ זיכ אָפּגעשאָטנ די בלעטער, די ריטערס זײַנענ גע־פאַלנ אונ די פערד זײַנענ זיכ צעהאַקנ. ווער ס'איז שטייענדיק געשטאַ־נענ, האָט זיכ זיצנדיק געזעצט. ווער ס'איז זיצנדיק געזעסנ, האָט זיכ ליגנדיק געלייגט.

ווער ס'איז ליגנדיק געלעגנ, האָט שוינ קיינ ברייטע ניט געהאַט אונ געמוזט זיכ אויפכאַפּנ.

ס'האָבנ א קלאַפּ געגעבנ די לאָדנ אונ די נאַרוואָס אויפגעשטאַנענע פרינצעסנ האָט זיכ באַוויזנ אינ פענצטער. זי האָט א גענעצ געטאָנ, גאַסטרעמ זיכ א קראַצ געגעבנ אונ אזוי געמאָלדנ:

— וועלכע הונטס האָבנ איכ געבראַכט אהער?... וויפל איז איצטער דער זייגער?

— צענ אזייגער אינאָוונט, — האָבנ מיר געענטפערט.

— שוינ צײַט צו גיינ שלאָפנ, — האָט געזאָגט די פרינצעסנ.

— אינדערפרי! אינדערפרי! — האָבנ מיר זי איבערגעקלינגט — צענ אזייגער אינדערפרי.

— אויב אזוי איז נאָכ פרי אויפצושטיינ, — האָט די פרינצעסנ גע־זאָגט אונ האָט אזוי אָנגעהויבנ בראַפּענ, אז ס'איז א ביזויענ געווענ פאַרנ שוואַכנ הודאָק פונ „ברענאַבאַר".

(די פרינצעסנ האָט, ווײַזט אויס, געליטנ פונ א שלאָפּקרענק).

דעמלט האָט עמעצער צוגעשטעלט צו מיר א קינדערש לייטערל אונ זיכ ארופגעדראַפּעט אפ מײַנע עפּאָלעטנ.

איכ האָב א דרײַ געטאָנ די אויגנ אונ האָב דערזענ א יונגעלע אינ א מיידעלע די גרייס פונ שאָכפיגורקעס.

דאָס זײַנענ געווענ באַפולמעכטיקטע פאָרשטייער פונ ליליפוטיע.

— איכ בינ יונגל־ציגל, — האָט געמאָלדנ דער ליליפוטער פאָר־שטייער, — אונ דאָס איז מײַנ שוועסטערל צאָלבעלע. קומט צו אונדז טיי טרינקענ... מיר האָבנ אַרײַנגעלאָזנ אונדזער יאַמ אינ קראַטער פונ א וולקאַנ, אונ דאָרטנ האָט זיכ שוינ פאַר אונדז אָפּגעקאָכט גוטע פיש־יויכ. טיי וועלנ מיר טרינקענ פונ די גייזערס.

מיר זײַנענ דאָרט געווענ אונ מעד געטרונקענ. אונ אזיוי קיינ וואָנצנ האָבנ מיר ניט געהאַט, איז אלצ ארײַנ אינ מויל.

דער זונ־אונטערגאַנג איז אָפּגעשאַפֿט געוואָרנ

ביים דער הוליאַנקע בא די ליליפּוטנ האָט זיכ אַרײַנגעריסנ די מערקווירדיקע ווירקלעכקייט אינ האָט איבערגעקערט אַלצ קאַפּויר. מיר האָבנ באַקומענ א טעלעגראַמע.

1. „אינ רוסלאַנד איז א רעוואָליוציע. דעמ קייסער האָט מענ אַראָפּגעוואָרפֿנ. פֿרייהייט, גלייכהייט אונ ברידערלעכקייט".

— באַלד איז אָנגעקומענ פֿונ שוואַמבראַניע:

2. „אינ שוואַמבראַניע איז אויפֿגעשטאַנענ דאָס פֿאָלק. ס'איז פֿאַרביטערט צוליב דער שלאַכט בא שאַראַדע. ברענאַבאָר האָט מענ א ביסל אַראָפּגעוואָרפֿנ. צײַטווײַליקער הערשער איז אוראַדאָנאַל שאַטעלענ".

אינ א האַלבער שעה אַרומ, פֿאַרפֿלאַמבירנדיק די טרוימענ אונ אײַפֿהייבנדיק א רויטע פֿאָנ, איז „ברענאַבאָר" מיט דער העכסטער שנעלקייט אַרויס אינ העלבערנ־יאַמ. מיר זײַנענ דורכ ליליפּוטיע, שלאַפּוטיע, האַפּנוי אינ פּרישפּאַנדפּאַריע. מיר האָבנ געענדערט דעמ נאָמענ פֿונ אונדזער שיפֿ. זי האָט שוינ געהייסנ „קאַרשאַנדאַר אונ יופּיטער". אונדזער שיפֿ האָט געהאַלטנ פֿאַר א רעפּובליק: מיר האָבנ זיכ אָפּגעזאָגט פֿונעמ קייסער — דעמ פֿאַרעטער.

קעדיי ניט פֿאַרלירנ די מאַכט, האָט דער ברענאַבאָר גומ. 4 צײַטווײַליק איבערגעגעבנ זי דעמ פּאַסקודניאַק אוראַדאָנאַל שאַטעלענא. אוראַדאָנאַל שאַטעלענאַס אַטריאַדנ האָבנ אָפּגעהיט די פּלאַטאָ קאָזנע, זיכ באַזעצנדיק אינ די פֿעלדונ־שפּאַלטנ פֿונ ניקע, פּלאַצקע אונ סאָקפּאַנאָקע. מיר האָבנ געמוזט אַוועקגיינ — צו די קאַנדעליאַברעג. אינ זייערע צאָפּנדיקע באַרג־צווייגנ אונ אינ די אומגעגנטנ פֿונ פּאַרטקאָרפּייע האָבנ זיכ אויסגעבאַהאַלטנ די רעפּובליקאַנישע פֿאַרשווערער. מיר האָבנ זיי אַרופֿגענומענ אַפֿ דער שיפֿ אונ, אויסמײַדנדיק דעמ קאַפּ קליאָק אינ נאַכלאָבוטשי, זײַנענ מיר צוגעשוואומענ צו די ברעגנ פֿונ דעמ פֿרייענ קאַרשאַנדאַר אונ אַרײַנ אינ האַפֿנ יאַנקי.

די קאַרשאַנדאַרער אײַנוווינער האָבנ אונדז באַגעגנט מיט באַגײַסטערונג. קאַרשאַנדאַר האָט געפֿלאַקערט אינ א רעוואָליוציאָנערנ אופֿשטאַנד.

נאָר קאָנדאָרע האָט פֿאַרכאַפּט אוראַדאָנאַלס א דעסאַנט. מיר האָבנ באַלאַגערט קאָנדאָרע פֿונעמ פּיאַלעטעוונ יאַמ. קאָנדאָרע איז געפֿאַלנ. אינ

אַנדערע הענט זײַנען אַרײַנגעפֿאַלן רײַכע טראָפּייען. דורכגייענדיק די קאָפּן ריט־דראַטש אין בילבאַאָ, האָבן מיר באַזוכט דעם פּאָרט סינאַר און צעבראָכן זיך פֿאַראַנקערט בײַ דער קאַרשאַנדאַרער ריוויערע. כ'האָב געביטן מײַן פֿאַמיליע און זיך אָנגעהויבן רופֿן אַדמיראַל דער קאַרשאַנדאַרסקער.

כּדי צוצוגרייטן די איבערקערעניש אויפֿן גאַנצן קאָנטינענט, האָב איך זיך אין אַ פֿאַרבלאָנקעטן טרוים פֿון איינער אַ שיף, איבערגעפּעקלט קיין ניו־שליאַמבורג. כ'האָב געוווינט אין דער הויפּט־שטאָט, פֿאַרגרימירט ווי אַ ווילדער אינדיאַנער. נאָך קימאַט פֿאַרן כאַמע איפּשטאַנד האָט מיך דערקענט ברענאַבאַר נאָך מײַן צעשפּאָלטענער בערד. איראַדאַנאַל האָט מיך אַרעסטירט און מיך איבערגעגעבן צום מיליטערישן געריכט.

דער פּראָצעס פֿון אַדמיראַל דעם קאַרשאַנדאַרסקי האָט זיך געצויגן אַ גאַנצן טאָג (זונטיק). דעם אַדמיראַלס טאָגבוך גיט איבער דעם געריכט אַזוי:

„דאָס הויז איז פֿול געווען מיט מענטשן, און אַלע האָבן מיך נײַגעריק באַטראַכט. איך בין געזעסן אויף דער באַשולדיקונגבאַנק, אַ שיינער און אַ שלאַנקער. פֿיר וואַכמענער האָבן זיך געצילט אויף מיר מיט זייערע ביקסן, כּדי איך זאָל ניט אַנטלויפֿן.

דער הויפּט־פֿאָרזיצער פֿון די ריכטער איז געווען דער געוועזענער ברענאַבאַר, וואָס איז אויף מיר זייער אין כּעס געווען. אַלס פּראָקוראָר איז געווען גראַף איראַדאַנאַל שאַטעלעטאַ אַלוין. ער איז געווען אינגאַנצן אַ שוואַרצער און אַ פּאַסקודניאַק.

קיין מוזיק איז ניט געווען, און אַלס אַדוואָקאַט איז געווען כאַטאַנאַטאַס, וועמען זיי האָבן געשוווירן ניט צו אַרעסטירן אין טפֿיסע. דער פּראָקוראָר האָט גערעדט פֿאַרן גאַנצן עולם, אַז איך בין קליימעריטש אַ מין זשוליק און דער אַדוואָקאַט האָט געטענהט, אַז איראַדאַנאַל איז אַליין אַן אַפּנאַרער. און ברענאַבאַר זאָגט מיר:

— „הער באַשולדיקטער! איך גיב אײַך פֿינף מינוט אויף זיך אויסצורייד מיט די לעצטע ווערטער".

דאַ האָב איך זיך אויפֿגעהויבן, אַ שיינער און אַ שלאַנקער, און דאָס גאַנצע פּובליקום איז זייער שטיל געוואָרן. הערט ריכטער! — האָב איך אויסגעשריגן — אין נאָמען פֿונעם פֿרעמדן קאָנטינענט פֿון גרויסן צאַר מעלדע איך אײַך, אַז איר זײַט אַרעסטירט. אייגענע זעלבן

אויגנבליק זײַנען אין זאַל אַרײַנגעלאָפֿן די רעוואָלוציאָנערן בײַראַ־
מיט דזשעקן דעם באַגלײטער פֿון די מאַטראָסן און האָבן אַראָפּגע־
וואָרפֿן די טיראַנען. דער גאַנצער אוילעם האָט אָנגעהויבן שרײַען
הורא און ס׳האָט זיך באַקומען אַ שטורעמדיקע אָוואַציע״.

ווען דעם זון־אונטערגאַנג האָט דער אַדמיראַל דעם טאָג גאָרנישט
ניט געשריבן. ווײַזט אויס, אַז צוליב דער איבערקערעניש איז שוואַמ־
בראַניע איז געוואָרן איין הורכוויסיקער זון־אויפֿגאַנג...

סאָף פֿון ערשטן טייל.

צווייטער טייל

בלאָנדזשענדיקע אינדזלענ

קראַפּעווע אונ גיפּט-שוועמלעכ

דעמ 1 מײַ 1918 האָבנ מיר פאַרבראַכט אינ דער קאַרשאַנדאַרסקער ריוויערע אינ צאַפּנ פונ שוואַמבראַניע, אונ אינעמ דערפל קוואַסניקאָווקע, צוועלפ קילאָמעטער דאָרעמדיקער פונ פּאָקראָווסק.

נאָכנ אַראָפּוואַרפנ ברענאַבאָרג אונ אורהאָדאָנאָלג האָט זיכ די שוואַמבראַנער יוגנט צעשפּאָלטנ אַפ עטלעכע פּאַרטייענ. די שוואַמבראַנער רע-גירונג האָט אויסגעטיילט א ספּעציעלע געגנט אַפ קריגנ זיכ. דרײַ גרויסע יוגנטלאַגערנ האָבנ צעטיילט צווישנ זיכ די געגנט — דרײַ פײַנטלעכע רעפּובליקנ: סקאַוטינגיע, מיליטאַריע אונ אַטלעטיקע. דאָס מיליטער פונ סקאַוטינגיע אונ מיליטאַריע האָט אונדז, די רעגירער פונ אַטלעטיקע, באַלאַגערט אינ קוואַסניקאָווקע. די מיליטאַרנ האָבנ געלאָזנ אַפ אונדז אומצאָליקע פּאָלקנ מיט קראַפּעווע. אינ די פײַכטע אונ פינצטערע ער-טער האָט זיכ באַהאַלטנ די אויסשפּירונג פונ סקאַוטינגיע: די פּאַטרולנ פונ גיפּט-שוועמענ. מיר האָבנ זיי דערקענט נאָכ זייערע סקאַוטישע קע-פּעלעכ.

דער גאַנצער זומער איז דורכ אינ שלאַכטנ. מיר האָבנ בלוטדורש-טיק געבראַקט די קראַפּעווע אונ אויסגעטאַפּטשעט ייִשוווימ מיט גיפּט-שוועמענ. דערבײַ האָבנ געוויינלעכ געליטנ א היפּשע צאָל מיטפילנדיקע ביטער-שוועמלעכ אינ אימפּאַרטייִשע קאַמפנ. נאָר סאָפּקאָלסאָפ האָט זיכ אונדז אײַנגעגעבנ פאַרכאַפּנ אינ געפענקעניש דעמ פּלינג-ביטערשוואָמ-פּאַשאַ אַליינ. דאָס איז געווענ אַנ אויסערגעוויינלעכער שוואָמ. זײַנ פיסל איז געווענ די גרייס פונ א קעגליע. זײַנ רויטלעכ-ברוינ קעפּל, איז געווענ אײַנגעשפּיגלעט מיט ווײַסע בערגלעכ אונ האָט אויסגעזעענ ווי א געזונטע לוסטע פונ עפּעס א גרויסנ קאַלבעס. ס'איז אָנ ספק געווענ א שוואָ-מענדרענ.

מיט גרויסע האָנאָרנ האָבנ מיר געטראָגנ אַהיימ דעמ פליגנ־שוואָמ־פּאַשא. מיר זיינענ געגאַנגענ אונטערנ שאָטנ פונ א שוואָמ. בריצנס האָבנ זיכ פונ טראָגנ באַוויזנ צוויי מאַנצבלעך. זיי זיינענ אונדז נעקאַנ־גענ אנטקעגנ.

— נו, א שירעמ! — האָט ער געזאָגט — נו—נו!

בא דעמ דאָזיקנ מענטשנ זיינענ די אויערנ אראָפּגעהאַנגענ און האָבנ זיכ באַוועגט, ווענ ער האָט גערעדט. ער איז געווענ אָנגעטאָנ אינ א גרינעמ צעריסענעמ פרענטש און מיט וויקלשנור אפ די פיס. שטעכיקע העד־רעלעכ האָבנ זיכ געמאַרשטשעט אפ זיינ ניט געגאָלטער מאָרדע. און ביכלאל איז ער געווענ ענלעכ אפ קראָפּעווע. ווענ ער האָט א קוק געטאָנ אפ אונדז, האָב איכ דערפילט עפּעס א ביסעלעך אינווייניק.

(די נעשאָמע האָט זיכ אָנגעהויבנ קראַצנ! — האָט זיכ נאָכדעמ מויד־רע געוועזנ אָביע).

דערווייל איז צו אונדז צוגעגאַנגענ דער צווייטער, שטשירענדיק די פוילע ציינ. דאָס איז געווענ א בלייכ, דאַר מענטשל, אָנגעטאָנ אינ א פאַרוסיקנ העמדל און אינ א גרויסער שוואָמענאַרטיקער הוט. ער האָט דערמאָנט אָנ א פוילנ מיסטשוואָמ.

— צי וועט איר ניט געבנ, קינדער, פאַרזוכנ פונ אָט דעמ טייערנ מײַכל! — האָט געזאָגט דער שוואָמדמענטש.

— קאַרגט ניט, ברידערלעכ, — האָט געזאָגט דער קראָפּעווע־מענטש — קיינער ווילנ מיר. איצט איז אַלצ אַלעמענס. אפילע שוואָמענ־עמעס, ברידערלעכ?

— פונוואַנענ ווייסט איר, אז מיר זיינענ ברידערלעכ? — האָט זיכ פאַרוואונדערט אָסיע.

— איכ ווייס אַלצ דורכ אונ דורכ — האָט געענטפערט דער קראָפּע־ווע־מענטש.

— איצטער זיינענ אַלע ברידער, — האָט צוגעגעבנ דער שוואָמענ־מענטש.

— יונגע לייט! נאָכ איינערע שווערדנ זע איכ, אז איר זייט רומפולע ריטער. א, היבער־ברידער, האַלט אונטער איינערע ברידער אינ דער שווערער צייט. אַניט וועל איכ פונ הונגער אויסגעננ איינער שוואָמ, וואָס איז פונ דער מיישפּאָכע גיפטיקע, און וועל אינ שוידערלעכע קאָנוול־סיעס אויסגיינ פאַר אייערע אויגנ.

— זייער פּאַשעט! איכ, פערזענלעכ וועל אפילע אָנ קאָנפוז, — האָט

געזאָגט דער קראַפּעווע־מענטש, — ווייל שטאַרבן איז פאַר אונדז א שפּיל.

ער האָט אָפּגעביסן א שטיקל פליגן־שוואַם און איז גלייך געשטאָרבן. דער שוואַמען־מענטש האָט געוואָלט רייסן אַף זיך די האָר, נאָר ס'איז בא אים גאָרניט אַרויסגעקומען, ווייל ער איז געווען פּליכעוואַטע. מיר זיינען געשטאַנען דערשלאָגענע.

נאָר אין דער שטילקייט האָבן מיר פּלוצעם דערהערט, ווי אינווייניק אינעם מעם קלאַפּט עפּעס הויך.

— עס גייט נאָך אין 'אים דאָס האַרץ! — האָט אָסיע געמאָלדן פאַרלאָרן.

— דער גייסט גייט עס אין מיר, ברידערלעך, אַריין און אַרויס, — האָט טרויעריק געזאָגט דער מעך. איך, אן אָרעם קינד, גיי אויס פון הונגער צוליב דער רעוואָלוציע... און פאַריאָרס האָב איך מיין בלוט פאַרגאָסן... הופּט, ברידערלעך, אייער מאַמען... זאָל זי מיך, דעם יאָסעמל, ראַטעווען... זאָגט איר, אַז עס שטאַרבט א מענטש און בעט זייגערס אַף שמאַלץ.

דער קראַפּעווע־מענטש האָט אָנגעהויבן אַרויסנעמען פון די הויזן־גאַליפע זייגערלעך, וועקזייגערס, בראַנזאַלעטן, סעקונדעמעטערס... פאַרקיישנטע האָבן מיר באַטראַכט דאָס רייכטום. די אומגעגנט פון קוואַבניקאָווקע איז פול געווען מיט א קלאַפּעניש פון זייגערס...

דער קאָמיסאַר קאָנטראָלירט דורך די צייַט

אין א האַלב שעה אַרום האָבן די אַרויסגעשלאָפענע דאַטשניקעס און קוואַסניקאָוועס ווייבער אַרומגערינגלט די מאַנצבילן. דער קראַפּעווע־מענטש האָט שוין אַרויסגענומען פון רענצל און אָנגעצויגן די „באַדי־קעס" און קיקאַוועק־זייגערס. דער שוואָמען־מענטש האָט מיט דער פליגן־קייט פון א פּאַקיר געצויגן זעגנ־שטאָף פון בויך. דערביי איז ער פאַר אַלעמען אין די אויגן געוואָרן אַלץ מאָגערער. נאָכדעם האָט ער גענומען אַרויסנעמען פון רוקזאַק צוויי טינטערס, שטעק־שיך, א קליינינקן אַקוואַריום (אָן פיש), א נעצנבילד, פּריזיר־צוואַנגלעך, עטלעכע גראַמאָ־פאָן־פּלאַטן, א האַלזבאַנד פאַר א הונט, א מאַנישקע, און עמאַליטע נאַכט־טישל און פּאָסטקע. די הויט איז נאָר געווען אַן אַבאַזשור פאַר א לאָמפּ.

— א ניימאַשין איז באַ אײַך פֿאַראַן?—האָט געפֿרעגט עפּעס א פֿרוי.

— געווען, — האָט געענטפֿערט דער שוואַרצמענטש. — נאָר מיר האָבן זי אויסגעביטן באַ טאַמבאָוו.

דער האַנדל איז געגאַנגען לעבעדיק. און אין דער זעלבער צײַט האָט דער קראַפּעווע־מענטש געדאַרשנט, ווי אַף א מיטינג, און די דאָטשניקעס האָבן אים געהערט מיט מיטגעפֿיל:

— איז אָט, טײַערע האַמעטשיקעס, באַשעזע ווײַבעלעך, אָט צו וואָס עס האָבן אונדז דערפֿירט די כאַוויירים באָלשעוויקעס... און מיר האָבן פֿאַר זיי אונדזער אַרבעטער־בלוט ביזן לעצטן טראָפּן אָפּגעגעבן, טײַערע האַמעטשיקעס און באַשעזע ווײַבעלעך... ביידע זײַנען מיר אַרבעטער פֿון דער שטאָט פּיטער. פֿון פּוטילאָווער זאַוואָד.

דער קאָמיסאַר גייט! — האָט אַ געשריען עפּעס א ייִנגל, און די פֿלינקע לײַט האָבן גלײַך באַהאַלטן אַלץ אין די זעק.

—ווײַזט אײַערע דאָקומענטן, — האָט געזאָגט דער אָנגעקומענער קאָמיסאַר טשובאַרקאָוו, — גענוג צו אַגיטירן!

— אַ איינענער, אַן איינענער און באַלבעטן נאָך, — האָט רויק געענטפֿערט דער קראַפּעווע־מענטש.

— כ'וועל דיר באַווײַזן אַן איינענער, — האָט שטרענג געזאָגט טשובאַרקאָוו און אַרײַנגעלייגט די האַנט אין קעשענע, — ווײַז דײַנע דאָקומענטן, ספּעקוליאַנט, ווײַז...

— דער שוואַרצמענטש, טרייסלענדיק זיך איינגאַנצן, האָט אַרויסגענומען א פּאַפּירל: „דערמיט ווערט באַשטעטיקט, אַז דער געהילף־בינדהאַלטער... אין ווינטשאַפּט־טרעסט"... דער קראַפּעווע־מענטש האָט נאָך קיין דאָקומענט ניט געהאַט. ער האָט זיך זייער געערגערט.

— נו, — האָט געזאָגט כ' טשובאַרקאָוו, — נעמט צונויף די שמאַטעס און מאַכט פֿיס פֿון דאַנען. כ'זאָל אײַך ניט מער אָנקוקן... אָנגעפּלאַדיעט זיך ווי שוואָמען...

— באַ אונדז איז גאָרניט ניטאָ! — האָט געזאָגט דער שוואַרצמענטש. — מיר זײַנען פּשוטע סאָוועטישע פּאַסגייער. און קיין שום פּריוואַט־אייגנטום. איר קאָנט אונדז באַזוכן.

כ'האָב קיין צײַט ניט צו פּאָרען זיך מיט אײַך, — האָט געזאָגט דער קאָמיסאַר, — כ'האָב אַוועקפֿאָרן. שוין אַוואַדע דרײַ אַזייגער... — קו־קו... קו־קו קו־קו... — האָט געקוקעט די קוקאַווקע אין רענצל באַם קראַפּעווע־מענטש.

די דעראָבערונג פונ ברעשקע

פאר דער צײַט פונ אונדזער אָפּװעזנהײט האָט זיכ פּאָקראָװסק שטארק געענדערט. קײנ מארק איז ניט געװעזנ. באקאנטע בודזשױענ האָבנ נע־קערט דעמ פּלאצ. צװישנ זײ איז געװעזנ דער ארעסטירטער דירעקטער פונ דער בײנ=מיל. מיר האָבנ אינ רײסטער פונ אומגערעכנטיקײטנ אויס=געמעקט חעמ צװײטנ פּונקט. אפ דעמ אָרט, װו די ערד װערט קײלעכיק, האָט מענ אויסגעבויט א טריבונע. אינ פונעמ פענצטער פונ גרויסנ ברע־שקער הויז, פונװאַנענ עס פלעגט פריִער האװקענ אפ די שפּאצירער א פעטער הונט — א פאָקסטעריער, האָט איצט ארויסגעקוקט א קױלנװאר־פער, אויכ צעשטעלנדיק די לאַפּעס װי א הונט. איבערנ פענצטער איז געהאנגענ א רויטע פאָנ מיט צװײ בוכשטאבנ: טשע אונ ק.

אינ שטאָט האָבנ מיר זיכ גלײַכמאָל געטראָפנ מיטנ קראָפּעװע־מענטש. ער האָט קאָמאנדעװעט מיט א פאָנגהאָמ.

דעמ פּאָגראָמ האָבנ אָנגעהױבנ די פראָנטאָװיקעס אונ א האָנטע פונעמ הינג פּאָלק. מ׳האָט געראַבעװעט דעמ װײנ־גאסטראָנאָמישנ מאגאזינ, נועלבנ מ׳האָט אָפּגענומענ באמ גויר פּיסטאָדומאָװ. פונ אינדערפרי האָט דער אוילעמ ארומגערינגלט דעמ מאגאזינ אונ געפאָדערט װײנ. די שפּיגל־שויפענצטער האָבנ שטומ אָפּגעשפּיגלט דעמ אומגערעגטנ אוילעמ. דעמאָלט האָט דער קראָפּעװע=מענטש א זעצ געטאָנ מיט אנ אײַזערנעמ שרויפ=שטיק איבערנ גלאָז. דאָס גלאָז האָט אָפּגעעפנט א שװארצנ פּיסק. דאָס גלאָז האָט דערלעבנ איבערגעקװיטשעט דאָס װאָרט „זיגזאג"...

אינ א שעה ארומ איז שוינ ברעשקע געװעזנ שיכור. ז׳ײַבער האָבנ אפ קאָראָמיסלעס געטראָגנ עמערס פּאָרטװײנ. איבער ברעשקע זײַנענ געשטאנענ קאלױשעס װײנ, װײנ איז געהונגענ אינ די ריטשטאָקנ. מענ־טשנ האָבנ זיכ געלײגט אפ דער ערד אונ געטרונקענ פונ די קאנאװעס. די גימנאזיסטנ האָבנ זיכ געהאלדזט מיט די סאָלדאטנ. די אַפּעלסינעס, װאָס זײַנענ באשטימט געװעזנ פארנ קינדער־הײמ, האָבנ זיכ געװאַלגערט איבער ברעשקע. באזיירט האָבנ זיכ געריטע צװישנ די אַפּעלסינעס. א גרויבער פּעטער באזער האָט זיכ געבאָדנ אינ א זומפּ פונ מאדערע. ער האָט געבראָכנ מיט שאמפּאניער.

— אינ נאָמענ פונ רעװאָליוציאָנערער אָרדענונג בעט איכ אײַכ זײַער, — האָט געזאָגט דער קאָמיסאר.

— אינ פריִער? — האָבנ אימ געענטפערט די גימנאזיסטנ.

דער קאמיסאר טשובארקאוו האט געבעטנ, געפאדערט, אײנגערעדט אונ געווארנט.

— אלצ איז אלעמענס! — האט געשריגנ די שיקערע קאמפאניע בעראש מיטנ קראפעווע־מענטש, — מיר האבנ בלויז פארגאסנ...

דעמלט האט פונעם פענצטער פונעם גרויסנ הויז אנגעהויבנ טראס־קענ דער קוילנוואַרפער... ער האט א האגל געטאנ איבער ברעשקע, ארויסלאזנדיק די ערשטע ריי איבער די שיקערע קעפ. אונ אויסגעקערט די פאבראנעסדיקע ברעשקע.

כ׳האב זיכ דערמאנט מיט אסיענ, ווי מיר פלעגנ צעשיסנ ברעשקע אינ אונדזער פאנטאזיע, זיכ שפילנדיק אפנ פענצטער אינ שוואמבראניע, נאר דעמלט האט זיכ ברעשקע ניט געלאזט אנרירנ.

אינ א האלב שעה ארום האבנ די הויטאהמייער ארויסגעשלעפט א דערטרונקענעם פונ קעלער. דער מענטש איז, ווײזט אויס, אראפגעפאלנ אינ קעלער אונ האט זיכ פארכלינעט אינ וויינ. טשובארקאוו איז צוגע־גאנגענ צום מעס. ער האט א קוק געטאנ, האט אימ דערקענט אונ טרויעריק א שאקל געטאנ מיטנ קאפ.

— קורקו, — האט געזאגט דער קאמיסאר.

די אײנציקע געהיימניש פונ שוואמבראניע

מײנ כאווער סטיאפקע גאווריע, מיטנ צונעמעניש אטלאנטידע, האט מיר צוגעשיקט א בריוועלע נאכ קיינ קוואסניקאווקע:

„א גוט מארגנ דיר, ליאבע! — איז געשטאנענ אינ בריוועלע. — דעמ ערשטנ קומ צו גיינ אינ גימנאזיע. מע וועט עפענענ די איינ. א. ש. אכ, וועט זײנ א לעבנ! ס. גאווריע“.

כ׳האב לאנג זיכ געמאטערט איבערנ שיפער „איינ. א. ש.“ אינ מיטאמאל איז מיר קלאר געווארנ. „איינ. א. ש.“ קלאר — די איינ־ציקע געהיימעניש פונ שוואמבראניע.

אט וואס ס׳האט באטײט. עמעצער האט דעמאסקירט די געהיימעניש פונעם הייל פונ די מויער־קעפלעכ, האט ארויסגעלאזנ די דאמע אונ גע־פונענ דאס צעטעלע... סטיאפע האט איצט געוווסט וועגנ שוואמבראניע אונ האט זיכ געקליבנ דערציילנ וועגנ איר אלעמענ. איכ אונ אסיע זײ־נענ געווענ דערשיטערט. די גראבע ווירקלעכקײט האט זיכ ניט־זשענירט אריינגעריסנ אינ אונדזער געמיטלעכער וועלט.

אָבער אין דער היים האָבן מיר דערזען, אַז די שטעמפּלען אַף די מירעלעך פֿון דער הייל האָט מען ניט געריירט. אינווייניק אין טונקעלניש און אין שפּינוועבס, איז אָפּגעקומען איר צײַט די מאַלקע — די היטערן פֿון דער געהיימעניש. פֿונוואַנען זשע האָט זיך סטיאָפּקע דערוווּסט פֿון שוואַמבראַניע? כ'האָב באַשלאָסן איבעררייַדן מיט אים אָפֿן. סטיאָפּקע איז אויך ניט ווײַט געווען פֿון פֿאַנטאַזיעס. און האָט פֿאַרדינט זײַן צונעמעניש איבער זײַן שטענדיקן מרוים וועגן אַטלאַנטידע.* כ'האָב אַ קלער געטאָן, אַז שוואַמבראַניע און אַטלאַנטידע וואָלטן געקענט ווערן פֿאַרבינדעטע מלוכעס.

סטיאָפּע האָט מיך באַגעגנט מיט פֿרייד. פֿאַרן זומער איז ער אויסגעוואַקסן און איז געוואָרן שטאָלץ בײַ זיך.

— גייסט? — האָט געפֿרעגט סטיאָפּע.

— איך גיי, — האָב איך געענטפֿערט.

— עקזיסטירסט? — האָט געפֿרעגט סטיאָפּע.

— כ'עקזיסטיר, — האָב איך געענטפֿערט. איך ניט הרייסט אַ פֿרעג געטאָן: — און פֿונוואַנען ווייסטו וועגן... א. א. ש. האָסט זיך דערוווּסט?

— איך מיר אַ סך, — האָט זיך אַ דריי געטאָן סטיאָפּקע, — אַלע יאָטן ווייסן שוין...

— צעקלונגען, — האָב איך אַן אומעטיקער געזאָגט, — עב, דו, און נאָך אַ פֿרײַנט, אַ כאַווער... איך דאַרף דאָך שוואַמבראַניע נייטיקער ווי דאָס לעבן.

און פֿאַרענטפֿערנדיק זיך, האָב איך דערציילט סטיאָפּקען דעם גאַנצן עמעס וועגן דעם לאַנד פֿון דער וואָלקאַנישער אָפּשטאַמונג. כ'האָב גערופֿן די אַטלאַנטן ווערן פֿאַרבינדעטע מיט די שוואַמבראַנער.

סטיאָפּקע האָט געהערט מיט אינטערעס. נאָכדעם האָט ער אַ זיפֿץ געטאָן און פֿאַרלאָזט די פֿריערבערנענדיקע אויגן.

— וועגן אַטלאַנטידע טרוים מער ניט, — האָט סטיאָפּקע אַ זאָג געטאָן האַרט, — צו וועלכן טײַוול דאַרף איך איצטער די אַטלאַנטידע? כ'האָב אָן איר אויך גענוג אַרבעט! רעוואָלוציע. בײַ דער צאַרישער אָרדענונג זײַנען געווען סידעס און איצטער — אויס סידעס — אַ לעבן! און שוואַמבראַניע, דאָס האָט איר פֿײַן אויסגעטראַכט — האָט סטיאָפּ-

---

• אַטלאַנטידע — אַן אוראַלט לאַנד, וואָס דער אָקעאַן זאָל האָבן פֿאַרפֿלייצט, ווי די לעגענדע באַרויפֿט.

קע אָנגערקענט — פאַר א.א.ש. דאָס איז גאָר פונ אַנ אַנדער געבערניע
אָנשטאָט גימנאַזיע ווערט זײַנ א.א.ש., — אײנהײטלעכע ארבעטשול באַ־
טײַט עס.

פארנ אויערל—אונ אינ דרויסנ

אפנ באַנק, באַ דער אָפּטײלונג פונ פאָלק־בילדונג, זײַנעז געזעסנ די לערער. דער אינספעקטער, דער היסטאָריקער, דער געװעזענער מאַטעמאַטיקער־מאַטאָמאַרנאָװ אונ דער לאַטײַנ־לערער טאַראַקאַנאָװ. די פאַרפראָרענע אונטערשרײַבונג האָט ניט פאַרשאַפט די באַהאַנדלונג. מ'האָט זיי דורכגעטריבנ.

— אַ־אַ, אַ גוטמאָרגנ אײַך, װאָס מאַכנ מיר עפּעס — האָבנ זיך געגריסט מיט מיר די פעדאַגאָגנ אונ האָבנ מיר אײדל אויסגעשטרעקט די הענט.

אַ גוטמאָרגנ, — האָב איך געענטפערט טרוקנ אונ מיט װירדע. — װאָס װעט איר עפּעס זאָגנ?

דער אינספעקטער האָט מיך אָפּגערופנ אַנ א זײַט.

— נו, װאָס האָב איך אײַך, אַרכאַרנאָװצעס, פאַרצײַט מיר, אַזױנס שלעכטס געטאָנ, — האָט געזאָגט דער אינספעקטער, — הא? איך בינ דענ שולדיק, װאָס דער קײסער אונ קערענסקי זײַנעז נאַראָנים? זײ זײַנעז שולדיק, ניט איך. אונ באַ דער האַטנמאַכט װעל איך אויך זײַנ א גוטער. עס טוט װײ מיר באַנק. איך בינ האָב א מיטפילנדיקער.

אונ ס'האָט מיר אָנגעהויבנ באַנק טאָנ פאַר דעם אינספעקטער. נאָך מיך האָט צוגערופנ צו זיך דער היסטאָריקער.

— הערט מיך אויס! — האָט שטיל געזאָגט דער היסטאָריקער — נו, איך פאַרשטײ נאָך, דורכטרײַבנ דעם אינספעקטער. ער איז װירקלעך א מאָנאַרכיסט... נאָר מיך, פאַרװאָס? איך האָב, דאַכט זיך, שטענדיק מיטגעפילט. איר געדענקט, כ'האָב צוגענומענ באַ אײַך א זײַטיק ביכל אונ גאָרניט. נאָר צום װענטל געשטעלט...

דאָ האָט מיר א װוּנק געטאָנ דער לערער פונ לאַטײַנ:

— דער אינספעקטער אונ דער היסטאָריקער זײַנענ, פאַרשטײט זיך, באַסקודניאַקעס, — האָט דער לאַטײַניסט געמאָלדנ מיט איבערצײַ־גונג, — נאָר איך בינ דאָך אַנ אײגענער מענטש. געדענקסט װענ די האָסט איבערגעפלאָנטערט די פראָנאָמענ, האָב איך אָנשטאָט אַנ אײנס געשטעלט א צװײ מיט א מינוס... װאָלסט געדאַרפט א רײנ טאָנ װעגנ מיר. הא?

מאנאכאחקאוו האט געכיכיקעט אפ דער באנק. איכ בינ אוועק צו סטיאפקענ.

— סטיאפקע, — האב איכ געזאגט, — עפשער וואלט מענ איבער-געלאזנ דעמ אינספעקטער? ער איז אמאל אויכ נישקאשע געווענ.

— עכ, דו, יאלד אייגער! — האט סטיאפקע געזאגט, — אינטע-ליגענט! קיינ גוטע אונ קיינ שלעכטע זיינענ ניט פאראנ. פאראנענ אונ-דזערע אונ פרעמדע. עס זיינענ פאראנ רויטע אונ עס זיינענ פאראנ ווייסע. א פראלעטאריאט איז פאראנ אונ א בורזשואזיע איז פאראנ. אונ עס זיינענ נאכ יאלדנ פאראנ, אזעלכע ווי דו. כ'האב זיכ באליידיקט. מ'האט נאכאמאל געמוזט רעווידירנ די שוואמבראנער פאראנדקעס.

שא אונ פארטיק

דעמ ערשטנ האט מענ איבער דער גימנאזיע ארויסגעהאנגענ א רויטע פאנ. מיר האבנ זיכ צוזאמענגעקליבנ אינ הויפ. א מונטערער אוי-גוסט האט געשיינט אונ געקלונגענ.

דער פארוואלטער ניקיטע פאוולאוויטש קאמישעוו איז ארויס אפנ גאנ-ניק.

— א גוטנמארגנ אייכ, טויבנ! — האט געזאגט ניקיטע פאוולא-וויטש. — איר זענט שוינ איצט ניט קיינ טויבנ-גרויע גימנאזיסטנ, נאר שילער פונ דער סאוועטישער איינהייטלעכער ארבעט-שול. איכ באגריס אייכ.

— א דאנק! — האבנ מיר געענטפערט. — מיר באגריסנ אייכ אייכ!

— אונ אזוי, — האט געזאגט ניקיטע פאוולאוויטש, — דער ראט האט מיכ באשטימט פארנ קאמיסאר פונ געזונט-אפהיטונג, וועט מיט אייכ באלד ריידנ דער נייער פארוואלטער, דער קריגס-קאמיסאר, כאווער טשי-באראקאוו. כ'בעט אימ ליבנ אונ אכטנ.

טשיבאראקאוו האט מענ באגעגנט אנ אפלאדיסמענטנ. טשיבאראקאוו האט געזאגט:

— כאוויירימ! איר זענט געבילדעטע אונ איכ בינ געווענ א פאר-פינצטערטער טרעגער. אייכ האט דאס ביכל געלערנט, אונ מיכ — דאס אומגליקלעכע לעבנ. אונ אט וועל איכ אייכ געבנ צו פארשטיינ וועגנ דער שול. וועגנ דעמ, פארוואס זי רופט זיכ איינהייטלעכע אונ ארבעט-שול, אונ פארוואס שול. כאוויירימ! דערפאר, ווייל דאס איז א שול אונ

ניט וואָס עס איז עפּעס אַנדערש. אַ שול פֿאַר בילדונג. פּאַרטיק. פֿאַר־וואָס אַרבעט־שול? דערפֿאַר, ווײַל זי איז פֿאַר אַלע אַרבעטנדיקע אונ לערנט אויס פֿאַרשיידענע אַרבעטנ, ווי גײַסטיקע אונ פֿיזישע. פּאַרטיק. אונ איינהייטלעכע — דערפֿאַר, וואָס ס'וועלנ שוינ איצט ניט זײַנ קיינ גימנאַזיעס אונ פּראָגימנאַזיעס, קיינ אינסטיטוטנ פֿאַר אײדעלע דאַמע־נישקעס. אַלע יאָרנ זײַנענ איצטער גלײַכ אונ וועלנ באַגלײַכ איצטער דאַרפֿנ באַהערשנ די וויסנשאַפֿט. אונ קעדיי סע זאָל זײַנ א נוצ דער רעוואָלוציע, איז איכ נאָמענ פֿונ רעוואָלוציאָנערער אָרדענונג בעט איכ ניט אַרומשליאָנדרעווענ. שאַ אונ פּאַרטיק.

— אונ פֿריִער, וואָס איז געווענ? — האָבנ זיכ צעשריִענ די שילער פֿונ די העכערע קלאַסנ — אַראָפּ דעמ קאָמיסאַר! אַהער ניקיטע פּאַוולאָוויטשנ!

— אינ נאָמענ פֿונ רעוואָלוציאָנערער אָרדענונג, — האָט געזאָגט טשובאַרקאָוו, — בעט איכ אויפֿהערנ קלאַפּנ מיט די ציגנלעכ. פּאַרטיק. ניקיטע פּאַוולאָוויטש האָט דער ראַט באַשטימט אויפֿ א שטעלע. א וויכ־טיקע שטעלע. שאַ — אונ פּאַרטיק.

אינ שול־ראַט האָט מענ באַשטימט דעמ כאָווער טשובאַרקאָוו, דעמ וועכטער מאַקסימיטש, סטיאָפּע אַטלאַנטידע, פֿאָראָנינאָוונ — דעמ מיטגליד פֿונעמ שטאָט־סאָוועט, דעמ לערער קאַרליטש אונ צוויי שילער פֿונ די העכערע קלאַסנ. די גימנאַזיסטנ האָבנ געפֿײַפֿט. תּאָכדעמ האָט טשובאַר־קאָוו געמאָלדנ, אַז אַזוי ווי איצט איז פֿולע גלײַכבאַרעכטיקונג פֿונעמ פֿרויִ־ענ־עלעמענט, וועלנ מיר זיכ פֿונ איצט אָנ לערנענ אינאיינעמ מיט די מיידלעכ. שאַ — אונ פּאַרטיק.

א דעליקאַטע מיסיע

באַמ צונויפֿגיסנ די מענער־ אונ פֿרויענ־גימנאַזיעס זײַנענ די קלאַסנ אַזוי געשוואָלנ געוואָרנ, אַז זיי האָבנ ניט געקאָנט אַרײַנ אינ די פֿריִ־ערדיקע געבײַדעס. מע האָט געמוזט טיילנ די קלאַסנ אויפֿ גרונט־קלאַסנ אונ פּאַראַלעלע, אויפֿ „א" אונ „ב". מיר האָבנ אָרגאַניזירט א ספּעציעלע קאָמיסיע אויפֿ אָפּקלײַבנ די מיידלעכ פֿאַר אונדזער קלאַס. אַלס פֿאָרזיצער האָט מענ אויסגעקליבנ מיכ, אַלס געהילפֿ — סטיאָפּקענ. א האַלבע שאָ האָבנ מיר זיכ געפּוצט פֿאַרנ שפּיגל אינ גאַרדעראָב־צימער. אַלע פֿאַלדנ פֿונ דער גימנאַסטיאָרקע זײַנענ פֿאַרקליבנ געוואָרנ אויפֿ אינטנ אונ פֿאַר־

רוקט אינטערנ רימענ. דעם רימענ האט אונדז פארצייגנ דער גרעסטער גיבער פונ אונדזער קלאס — בינדיוג. די ברוסטנ זײַנענ בא אונדז גע־וואקסנ ווי דעבער. נאר אטעמענ האט מענ קימאט ניט געקאנט. מיר האבנ געליטנ. נאכדעם האט סטיאפקע געבעטנ, אז עמיצער זאל אים אנשפײַ־ענ אפנ קאפ. באלאנימ זײַנענ געווענ, נאר סטיאפקע האט דערלויבט אנשפײַענ נאר מיר.

— שפײַ שיטערער, — האט ער געזאגט, — נאר היט זיכ ניט אנ־בהאקענ.

כ'האב געווישנהאפט אנגעשפיגנ. סטיאפקע האט צוגעגלעט די האר.

— אכ, ווי גרויסארטיק איר זעט אוים — האט געזאגט בינדיוג, באטראכטנדיק אונדז, — פאסאנ — שיק-מארע!... זיי וועלנ זיכ דארטנ אײַנליבנ אינ אײַכ אפ טויט. איר קלײַבט נאר אוים וואס שענערע.

מיטגענומענ אלע ערנ־עסקארט (קאראוג) נאכ פינפ, האבנ מיר זיכ געלאזנ אינ דער פרויענ-גימנאזיע. בא די מיידלעכ זײַנענ געגאנגענ די לימודימ. מיט די אונ שטילקײַט איז פול געווענ דער קארידאר. פונ די קלאסנ־טירנ זײַנענ געקראכנ פארטויבטע טײַכנ אונ אזערעס, שטויב־פעד־דעמ אונ פעכטלעכ, רעקליבאציעס אונ קאנוגאציעס... אינ ווינקל, אנ־לעגט איינע אפ דער אנדערער זײַנענ געשטאנענ אלטע פארטעס. ניט ווײַט איז געשטאנענ א נײַנקע פיאנינע, וואס מע האט קאנפיסקירט בא עפעס א בורזשוי.

— לאמיר מיטנעמענ די מוזיק — האט פארגעלייגט סטיאפקע.

אינ פערטנ קלאס איז נעגאנגענ א לימעד פונ רוסישער שפראכ. א פיכלע גימנאזיסטקע האט אויסדריקלעכ געלייענט:

ווער רײַט אזוי שפעט דורכ נאכט אינ דורכ ווינט?

— דאס זײַנענ מיר, — האט זיכ דערהערט א קאל פונ קארידאר. די טירנ פונ קלאכ האבנ זיכ אופגעפראלט, אונ אינ קלאס איז זיגע־רייש אונ דונערנדיק ארײַנגעפארנ א גאנ ניט געזעענע פראצעסיע. זי האט איבערגעשטיגנ אלע שוואמבראנער אויסטראכטענישנ. פארויס זײַנענ גע־קראכנ, ווי טאנקעס איינער הינטער דער אנדערער צוויי פארטעס. אינ די לעבער פאר די טינטערס זײַנענ ארײַנגעשטעלט געווארנ צוויי פאנענ. אפ די פארטעס בינ איכ אנגעקומענ מיט סטיאפקענ. אינ טאכ אונדז איז מיט פאראד ארײַנגעפארנ די פיאנינע. פינפ מענטשנ האבנ זיי געשטופט פונ הינטנ. די רעדערלעכ בא דער פיאנינע האבנ געבריקעט ווי באזיי־

רימלעכ. אפנ פולט איז געשטאנענ דער שילער־צעטל פונ אונדזער קלאס „א“. אפ די לעצטער זײַטנ זײַנענ געהאנגענ אונדזערע היטלענ און אפנ לינקנ פעדאל האבנ מיר אנגעטאנ א לאפטיע, וואס מיר האבנ געפינענ אינ הויפ...

— איז אט זײַנענ מיר געקומענ! האט געזאגט סטיאפקע.

די מיידלעכ האבנ געשוויגנ אינ פארלעגנהײַט.

— וואס איז דאס אזוינס?!! — האט היסטעריש א קוויטשע געטאנ די לערערנ. זי האט אזוי א געשריי געטאנ, אז אינ דער טומלדיקער פיאנינע האט אנגעהויבנ נאגנ און האט זיכ לאנג ניט געקאנט באַרויקנ עפעס איינע א מיטפילנדיקע סטרונע.

— ס'איז פרײַנד־דעפוטאציע, — האב איכ געזאגט, און האב אפגעשפילט דעם וואלס „אפ די סאפקעס פונ מאנדזשוריע“.

די לערערנ האט א קלאפ געטאנ מיט דער טיר. די מיידלעכ האבנ זיכ א ביסעלע באַרויקט.

— האשעווע גלײַכבארעכטיקטע מיידלעכ, — האב איכ אנגעהויבנ. גלײַכבארעכטיקטע מיידעלעכ! — האב איכ נאכ היציקער איבערגעבאזערט — איכ וויל אײַכ זאגנ, אז איכ וויל דערצײלנ...

די מיידלעכ האבנ זיכ גאר צעשמייכלט. כ'בינ מוטיקער געווארנ און האב גענומענ גלײַכ זאגנ צו פארטנערינ די מיידלעכ, אז מיר וועלנ זיכ איצטער לערנענ צוזאמענ און מיר וועלנ זײַנ „ווי כאווערטעס אינ באזווירימ. ווי ברידער און שוועסטער, ווי מינינ און פאזשארסקי, ווי קאווערקאז און מעדקורי, ווי שאפאשניקאוו און וואלצעוו, ווי גלעזער און פעדצאלד, ווי רימסקי און קארסאקאוו“...

— און ווי וועט מענ זיצנ, — האט געפרעגט א הויכ און א שטרענג מיידל — די יינגלעכ באזונדער, צי מיט די מיידלעכ אפ איינ פארטע? אויב אפ איינ פארטע, בינ איכ ניט מסכימ.

— די יינגלעכ וועלנ אינדז רײַסנ פאר די צעפ, — האט מיט א באסאווער שטימ געזאגט א גראבע גימנאזיסטקע. — אדער זיי וועלנ אינדז אנהייבנ קושנ.

אונדזער דעפוטאציע האט ארויסגעדריקט איר שטורעמדיקע אופרעגונג. איכ האב מיט פארביטערונג ארויסגעשפילט „Буря на Волге“ און סטיאפקע האט אפילע ארויסגעשפיגנ און געזאגט:

— פע־ע! קרינ זיכ... שוינ בעסער סמאקטשענ א זשאבע!

— און אינ קוקעניש מענ מענ זיכ שפילנ? — האבנ אייניקע געצ־

פרעגט צוויי סאמע קלענסטע שילערנס מיט גוואלדיקע סטענגעס אפ די שפיצ־קעפ.

— איכ קוקעניש? — האב איכ זיכ פארטראכט.

— וואס מיינסטו וועגנ דעמ, סטיאפקע?

— איכ קוקעניש מיינ איכ, מענ מעג — האט ארויסמוטיק געזאגט סטיאפקע.

איכ האב דעמ, ווי א גאנצע ריי אלטערע ניט ווייניקער וויכטיקע דער־ טאלנ זיינענ אויסגעקלארט געווארנ אינ די צערעמאניע האט זיכ פאר־ ענדיקט, האבנ מיר גענומענ, נאר ניט ווישענדיק זיכ, וועלבנ שי־ לערנס פאר אונדזער קלאס.

די מיידלעכ האבנ זיכ פלינק גענומענ צופוצנ זיכ.

די ערשטע האב איכ פארשריבנ מאיע אפילאווע, די, וואס מיטנ גראבנ גאלדענעמ צאפ.

— איכ זע הײנט אויס שלעכט, — האט מיר געזאגט אינ נאז מאיע אפילאווע, — איכ האב א נאטער (איכ האב א קאטער). פארשרייבנדיק די מיידלעכ, האבנ מיר גלייכ שוינ אינ צעטל אנגעמערקט: לעבנ דער פאמיליע פונ דעמ שטרענגנ מיידעלע—באמבוקע, לעבנ די צוויי קליי־ נינקע — שפינגאליעטנ. בא דער גראבער — מאדאמ כאלופע. נאכדעמ זיינענ נאכ געגאנגענ סאניעפערסאניא, פריא, האלאבליע, ביקסע, ליו־ גיעפיליוריע, נימירמורע, שליפכע אונ קלאגע. אינ די מיידלעכ, וועלכע מיר האבנ ניט אויסגעקליבנ, האבנ אונדז איכ אנגערופנ נאראנימ.

— ניי, — האט געזאגט סטיאפקע, ווענ מיר זיינענ ארויסגעגאנגענ, — איצטער וועט מענ זיכ אינ קלאס דארפנ באגיינ אנ ווידלערבעס, ביז־ וואנענ זיי וועלנ זיכ ניט צוגעוויינענ.

אינ הויפ האבנ מיר געפונענ א דעפוטאציע פונ אונדזער קלאס „ב“. מיר האבנ זיכ לאנג פארענטפערט, וואס מיר האבנ זיי פארלאזנ דעמ ווענ. מ׳האט אונדז א ביסל צעפאטערט א גרויער אויסיענ אינ אונדזער שטימונג.

א הינטישע מאזורקע

אינ שפעכלער־שטעטל שטארבנ אויס די טויבנ. דער ווינט שרייעט אינ די פוסטע שפעכלערס מיטנ שרעקלעכנ ווארט „צעשטערונג“.

עס בויישטשעט די צעשטערונג דורכ ביידע אויערנ — זאגט

אונדזער וועכטער מאקייטשע, צוזעענדיק מיט טרויער, וואָס עס טוט זיך אין שול.

און אין שול קומען פאָר אַזעלכע ווילדע מעשים, אַז די פערד אין גאַס דרייען אויס צו אונדז דערשראָקן די אויגן, אָדער לויפן אַריבער אויף דער אַנדער זייט גאַס. א גאַנצן טאָג הודעט אין שול די הינטישע מאַזורקע:

מיט איין פינגער — דאָ! רע! דאָ! רע! רע! סי! רע! מע שלעפּט די פּיאַנינע איבערן קאָרידאָר. מע פירט זי פון קלאַס צו קלאַס אויף די פרייע לימודים.

דער קלאַס ווערט א טאַנצ־קלאַס. די שילער גייען עפנטלעך אַוועק פון די לימודים.

„קאַראַפּעטיק אָרעמער, וואָס ביסטו א בלוטאָרעמער?"... איך בין א בלוטאָרעמער, ווייל איך בין אן אָרעמער"...

נאָכן קלונג כאַפּט דער לערער אין קאָרידאָר די שילער און בעט זיי ראַכמים, אַז זיי זאָלן גיין אויף די לימודים.

— איר האָט זיך דאָך גוט געלערנט, — רעדט צו מיר מיט פאַר־צווייפלונג דער גוטער מאַטעמאַטיקער קאַרליטש, האַלטנדיק מיך פאַרן אַרבל. — קומט, איך וועל אייך געבן צו פאַרשטיין אַן אינטערעסאַנטע זאַך וועגן די טריגאָנאָמעטרישע פונקציעס פון א ווינקל. איר וועט פּשוט באַגייסטערט ווערן, אַזוי אינטערעסאַנט איז דאָס. ממש בעלעטריסטיק.

פון איידלקייט וועגן גיי איך. מיר גייען אַריין אין פינפטן קלאַס. דאָ, רע! דאָ, רע, רע! — הערט זיך פון שכייניעסדיקן קלאַס... קאַר־ליטש זעצט זיך פאַר דער קאַטעדרע. איך זעץ זיך אויף דער ערשטער פּאַרטע. אַלץ איז ווי געהעריק, נאָר קיין שילער זיינען ניטאָ, דער קלאַס — דאָס בין איך.

— ביטע צום טאָוול, — רופט מיך אַרויס קאַרליטש. לעבן טאָוול זע איך דעם פּלאַן פון די לימודים אויף מאָרגן. אַהאַ, מאָרגן איז א שווערער טאָג. פינף שעה. די ערשטע — זינגען, די צווייטע — מאָלן, די דריטע — טיי, די פערטע — האַנטאַרבעט, די פינפטע — פרייע באַוועגונגען.

— נו, לאָמיר אָנהייבן, — ווענדט זיך קאַרליטש צום פוסטן קלאַס, — מיר האָבן א ווינקל אַלפאַ...

...דאָ! רע רע! דאָ! רע—רע!.. סי! רע רע!..

האשנ אנ מונדירנ

מיר זײנענ אויסגעװאקסנ אונ מיר שטארצענ ארױס פונ אונדזערע גימנאזיסטישע שינעלנ, װי ביימער דורכ א פארקאנ. די קנעפלעכ אפ די ברוסטנ זײנענ אונטערנ דרוק פונ מענלעכקײט אפגעטראטנ צום סאמע גרעניצ פונ די לאצנ. דער פאס האט פארלאזנ די טאליע אונ ציט צונױפ די לאפעטקעס. נאר מיר דערטראגנ אײנגעשפארט די אלטע מונדירנ. אפ די אפגעקראכענע היטלענ ברענט זיכ װי א באבעלע דער שאטנ פונעם אראפגעװארפענעם הערב.

אײנמאל האט דער כאװער טשובארקאװ געבראכט אינ קלאס זיבנ נײע שילער. זײ זײנענ געװענ אנגעטאנ בונט אינ אנ מונדירנ. זײ זײ־נענ אלע געבליבנ שטײנ הינטער טשובארקאװס לעדערנעם רוקנ. באר די רימענס זײנענ בא אלע געװענ אלצײנע. בא אלעמענ זײנענ אפ די ספראנטשקעס געװענ די בוכשטאבנ ה. א. ש.

דער קאמיסאר האט געזאגט דעם קלאס:

— כ׳בעט ס׳זאל װערנ שטיל. א גוטמארגנ אײכ. פארטיק. די װײ־טערדיקע פראגע. אזױװי איצטער איז בא אונדז אנ אײנהײטלעכע שול, דארפנ זיכ אלע לערנענ אינאײנעם — צוזאמענ. פארטיק. זײט באקאנט. אט די זײנענ פונ דער העברעער אנפאנג־שול. װערט באפרײנדעט. שא — אונ פארטיק.

— גענוג, אראפ מיט די האשנ! — האט מענ אנגעהױבנ שרײענ פונ הינטנ. — מיר װעלנ זיכ ניט לערנענ מיט די האשנ. מיר זײנענ מיטל־שילער אונ זײ זײנענ אנפאנגער.

טשובארקאװ האט זיכ אויסגעדרײט:

— װער סע װיל ניט מיט אלעמענ צוזאמענ — דער קאנ זעלבי־שטענדיק באקומענ זײנ מעטריקע. אונ — שא, — האט געזאגט דער קאמיסאר אונ איז אװעקגעגאנגענ.

די האשנ זײנענ געבליבנ שטײנ בא דער קאטעדרע.

— גוטמארגנ, בורזשויענ! — האט געזאגט דאס ברוינע האשל קאסטיע רודענקא, מיטנ צונעמעניש זשוק, װאס מיר האבנ אימ שוינ געקענט פונ די אלטע געשלעגנ אינ גאס. — א גוטמארגנ אײכ, ױנגע־לעכ אונ מײדלעכ — האט אײדל געזאגט קאסטיע זשוק.

— אונ אינ מארדע װילסטו? — האט ערנסט געזאגט בינדינג.

— און אינ מאָרדע ווילסטו ניט? — האָט עמעצער איבערגעבאַזעריט פונ הינטנ.

— און פרי דענ האָט איר מי נע? האָט הויך געזאָגט קאָסטיע זשוק.

— פריער האָט איר מיכ דענ געשלאָגנ? — האָבנ אונדז צו פאַר־שטיינ געגעבנ די האָשלעב.

אינ קלאַס האָט מענ שוינ אָנגעהויבנ אַראָפּנעמענ די זייגערלעכ פונ די הענט, קעדיי זיי ניט צעברעכנ אינ געשלעג. די מיידלעכ האָבנ גע־נומענ צו זיכ אָפּהיטנ די זייגערלעכ.

— עכ, דה, האָש אָנ א מונדיר, — האָט געזאָגט בינדיוג, צוגייענדיק צו קאָסטיע הורענקע, — דו רוקסט זיכ אויכ... פונ דער אַנפּאַנגרשול קריכסטו אינ גימנאַזיע. בא אונדז זײַנענ דאָכ אפילע די קנעפּלעכ ניט קיינ זילבערנע און קיינ מונדירנ האָט איר ניט... און קריכט נאָכ...

— איר זײַט א מיטלשול אינ מיר זײַנענ א העכערע, באַטיש אַנ אַנפּאַנגרשול, — האָט אימ איבערגעקלינגט קאָסטיע זשוק, — מיר האָבנ זיכ מערער ווי איר געלערנט... אָט זאָגט מיר, צום בײַשפּיל, ווו איז פאַראַנ א האַלב־סכום פונ דער באַזע?

בינדיוג האָט אָפּ זײַנ לעבנ ניט באַגעגנט קיינ „האַלב־סכום פונ דער באַזע".

— איכ שפּײַ אָפּ דײַנ האַלב־סכום פונ דער באַזע, — איז גאָר בייזער געוואָרנ בינדיוג, — אָט וועל איכ צעלייגנ מײַנ שטעמפּל אָפּ דײַנ פּאַספּאָרט, וועסטו שוינ וויסנ...

נאָר ער דאָט זיכ באַראַלאָרנ. כ'האָב דערזענ אַז א כאַנ פונ אונ־דזערע יאַטנ האָבנ זיכ אָנגעהייבנ היטנ אינ די לערנביכער. איכ האָב געוווסט, ווו עס איז פאַראַנ „א האַלב־סכום", און האָב אויפגעהייבנ די האַנט, קעדיי ראַטעווענ די ערע פונ קלאַס.

סטיאָפּקע אַטלאַנטידע האָט מיר שטאַרק א קלאַפּ געטאָנ איבער דער דלאָניע און זי אַראָפּגעקלאַפּט אָפּ אַראָפּ.

— מע וועט זיכ באַגייט אָנ דיר, — האָט שטיל א זאָג געטאָנ סטיאָפּקע, — דאָס קומט אימ, בינדיוגנ. ס'א יאַט. אָט דאָס האָשנ. ער האָט בײַגעקומענ אינדזערע... זעצט זיכ, יאַטנ, אָפּ די פרײַע וואַקאַנ־סיעס — האָט ער זיכ אָפּ א קאָל געווענדט צו די האָשנ.

די האָשנ האָבנ זיכ ניט דרייסט באַזעצט. א פּײַנטלעכע שטילקייט פונ קלאַס האָט זיי באַגעגנט. קאָסטיע זשוק האָט זיכ צוגעזעצט צו די שפּיגנאַליעטרעס (אַזוי האָבנ מיר גערופנ די צוויי קלייניקע שילערינ)

— א ניט־פּאַסיקע באַקאַנטשאַפט! — האָבנ אינ איינ צײַט א זאָג געטאָנ ביידע שפּינגאַליעטקעס. זיי האָבנ א טרייסל געטאָנ מיט די סטענגעס אונ אָפּגערוקט זיכ אַנגעבלאָזענע.

א טשעמפּיאָנאַט אינ קוקעניש

די מיידלעכ האָבנ איינגעפירט אינ קלאס א סאכ נײַעס. די הויפּט־נײַעס איז געווענ די שפּיל אינ „קוקעניש“. אינ דער דאָזיקער אינטערעסאַנטער שפּיל האָט געשפּילט דער גאַנצער קלאס. זי איז באַשטאַנענ אינ דעמ, וואָס א וועלכעס־ב'ניט־איז פּאָרל האָט אָנגעשטרענגט גענומענ קוקנ איינער דעמ אַנדערנ אינ די אויגנ. וועמ באַמ שפּילער האָבנ פונ אָנשטרענגונג אָנגעהויבנ טריפנ די אויגנ אונ ער האָט זיי אָפּגעקערט האָט עס באַטײַט, אַז ער האָט פאַרשפּילט. בא אונדז זײַנענ געווענ טשעמפּיאָנענ אונ טשעמפּיאָנישעס. ס'איז אַפילו אָרגאַניזירט געוואָרנ א טורניר — א טשעמפּיאָנאַט פונ קוקערס. פרײַלעכ אונ אומבאַמערקבאַר פלעגנ דורכגיינ די לימודים.

דער מאַטש אַפנ טיטל „זיגער־קוקער“ פונ גאַנצנ קלאס האָט געדויערט צוויי לערנ־שעה אונ א טייל פונ דער גרויסער פּויזע. ס'האָבנ זיכ פאַריועט ליזע־קאַנדאַליינע אונ וואָלאָדקע לאַבאַנדא. צוויי א האַלבע שעה האָבנ זיי איינער פונ אַנדערנ ניט אַראָפּגענומענ די פאַנטלעכע אויגנ. דעמ טאָג זײַנענ אַפילו אַפנ לימעד פונ פיזיק ניט פאָרגעקומענ קיינ טענע. דער פיזיקער איז אויכ דערשטוינט געוואָרנ פונ דער אויסערגעוויינלעכער שטילקײַט אינ קלאס. נאָר ווענ ער האָט געפּרווט אָנהייבנ ריידנ וועגנ עפּעס, האָבנ אַלע אָנגעהויבנ אימ אײַנשטילנ מיט די הענט אונ ער האָט דערהערט א חראָפּענדיקע „שאַ־שאַ־א“... דער פיזיקער האָט פאַרכטיק אונ שעפּטשענדיק געגעבנ צו פאַרשטיינ דעמ נעבני פונ א וואַטערפאַס. נאָכדעמ איז ער אַפ די שפּיצ־פינגער אַרויסגעגאַנגענ.

צומ סופ פונ דער גרויסער פּויזע האָט וואָלאָדיע לאַבאַנדא פאַרשטעלט מיט דער האַנט די אָנגעצינדענע אויגנ. ער האָט זיכ אונטערגעגעבנ. ליזע האָט אַלצ אומבאַוועגלעכ געקוקט אַפ אימ. אונ די מיידלעכ האָבנ יובלדיק פאַרגעזונגענ „אונ אַלעמענס קוויטשעריי, אָדער א קינדער־געשריי איבער לאַנקעלע“. אונ מיר האָבנ זיכ טרייעריק פאַרשטעקט די אויערנ.

נאָך ליזע־סקאַנדאַליזע האָט עפּעס מאָדנע אָנגעהויבן דעם קאָפּ און האָט גאָר אַלץ געקריצט אומבאַוואוסטלעך אין איין פּונקט. ביידע שפּינגאַליעטקעס האָבן איר אַ קוק געטאָן אין פּנים און זײַנען דערשראָקן אָפּגעשפּרונגען. מיר האָבן דערזען, אַז ליזעס אויגן זײַנען פֿאַרקראָכן אונטערן שטערן. ליזע איז שוין לאַנג געלעגן אין כאַלאַשעס.

ניטאָ קיין צײַט צו לערנען זיך

דער קלאַס האָט זיך פֿאַרגעסטוועגן באַמיט האַלטן לײַטיש אין דער אַנוועזנהייט פֿון די מיידלעך. פֿון די פּאַרטעס און פֿון די ווענט האָט מען אַראָפּגעקראַצט די ניט־איבעריק שיינע אויסדרוקן. קעדיי זיך אויסשנײַצן די נאָז, זײַנען דעליקאַט די יאַטן געגאַנגען הינטערן טאָוול. בײַם די לימודים האָבן זיך איבערן קלאַס געטראָגן העפלעכע צעטעלעך, סוידעס, פּאַטוערטעלעך: „אַ גוטן טאָג אײַך, וואַליע. דערלויבט מיר אײַך באַגלייטן ביז אײַער ווינקל. וועגן אַ וויכטיקן סאָד. אויב איר וועט באַווײַזן דאָס דאָזיקע בריוועלע סעריאָזשען, וועל איך אים אַזוי צעפּאַטשלען די מאָרדע און פֿון אײַער זײַט וועט עס זײַן אַ באַזעריסאַליע. אַנטשולדיקט פֿאַר די טינט־פֿלעקן".

אַלע אָוונטן פֿלעגט מען אײַנאָרדענען „טענץ ביז טאָג". אויף די דאָזיקע אָוונטן האָבן מיר נאָכגעקוקט, אַז מיט אונדזערע מיידלעך זאָלן ניט טאַנצן די יאַטן פֿון קלאַס „ב". די, וועלכע האָבן געטאַנצט, פֿלעגט מען אַרײַנשלעפּן אין פּוסטע און פֿינצטערע קלאַסן. נאָך אַ קורצן אָבער שטרענגן פֿאַרהער פֿלעגט מען דעם שולדיקן שלאָגן. די פֿרײַנט פֿונעם געליטענעם פֿלעגן, פֿאַרשטענדלעך, דורשטן נאָך נקמה און גיך האָבן די באַנאַכטיקע געשלעגן באַקומען אַזאַ מין פֿאָרעם, אַז די שילער פֿון די עלטערע קלאַסן האָבן אָנגעהויבן אַרויסשטעלן בײַ די טירן קאַראַולן מיט ביקסן. די ביקסן זײַנען פֿאַרבליבן פֿון דער „זעלבסט־שוץ". אָפּטמאָל פֿלעגן די קאַראַולן שיסן גלאַט אין דער וועלט אַרײַן צו אימפּאָנירן מער. צו דער שיסערײַ האָבן זיך די טענצער גיך צוגעוווינט.

בינדיוג, וועלכער האָט אָנטיילגענומען אין פּאָגראָמירן דעם מאַגאַזין, האָט אײַנגעאָרדנט אינעם קלאַס־אייוועלע אַ קליינינקן ווײַן־קעלער. ער האָט צוגעמאַכט צו די פֿלעשער אַ גומענע טרײַבל און האָט דאָס צוגעפֿירט צו זיך אין פּאַרטע. בײַסן לימעד פֿלעגן אונטער דער פּאַרטע

צוליבנ די ראָרשטשיקע אונ זיפּנ. דערמיט פּליעגט זיכ אויכ ניט מיטנ מאַדאַם כאַלופּע. דאָס איז געווענ א גוואַלדאָווע גראָבע, הויכוווקסיקע מיטע. פאַר איר האָבנ מוירע געהאַט ניט נאָר די מיידלעכ, נאָר אַפילע די יאַטנ. איינעם פונ די באַליידיקער האָט זי עפּנמאָל אַפּגעשמיסנ אַפ דער קאַטעדרע.

מיכ האָט איינמאָל די מאַדאַם כאַלופּע געגעבנ אזא דעצ מיטנ קאָפּ אָנ שטיינערנעם דיל, אז ערשט אינ צענ מינוט אַרום האָב איכ זיכ ווידער דערפילט לעבעדיק. אונ דאָס אויכ ניט אינגאַנצנ.

סטיאָפּקע אַטלאַנטירע איז אַרומגעגאַנגענ אָנ אָנגעכמורעטער. די עלטערנ פונ די שילער פלעגנ אימ באַגעגענענ אונ פירהאַלטנ.

— נו, וואָס? — האָבנ זיי געזאָגט, — זיכ דערשלאָגנ פרייהייט? ס'איז אייכ איצטער פרייליכ זיכ לערנענ? ס'איז דאָכ א שאַנד אַפ דער גאַנצער שטאָט אונ מער גאָרניט. ס'איז דאָכ, אַנטשולדיקט מיר, וואָס איר ווילט, נאָר ניט קיינ שול.

סטיאָפּקע האָט געפּרוווט איינשטילנ די צעיושעטע כוטעראַנישע זינדלעכ. אימ האָבנ אונטערגעהאַלטנ די האַנט אונ אייניקע פונ די כאַוויירים. אונדז האָט מענ ניט געהערט. דער קלאַס איז געווענ פאַרנומענ מיט טענצ אונ קוקעניישנ.

— ווענ־זשע זאָל מענ זיכ לערנענ? — האָבנ מיר טרויעריק געפרעגט.

— ניטאָ איצטער קיינ צייט צו פאַרנעמענ זיכ דערמיט, — האָט געענטפערט בינדיוג, — ס'איז ניט די אַלטע אָרדענונג. גענוג.

— נאָר, — האָט געזאָגט קאָסטיע זשיק, — ערשט איצט איז די צייט צו לערנענ זיכ ווי געהעריק.

— דאָס פעלט אייכ, האָשלעכ־באַלשעוויקלעכ, בילדונג, — האָט געזאָגט בינדיוג, — אונ אינדזוער אייגער, אַנ אַלטער גימנאַזיסט. ווערט זיכ באַגיינ אָנ דעמ... לערנ ניט קיינ געלערנטע...

... אינ שוואַמבראַניע האָט זיכ דעמ זעלבנ טאָג אויכ צעפלאַקערט א געלערנטער דיספּוט צווישנ גראַפ אוראַדאָנאַל מיט דושעקנ דעמ באַגלייטער פונ די מאַטראָסנ. ס'האָט זיכ אָנגעהויבנ א מילכאָמע.

א שישקע אַפ א גלייכ אָרט

ביים דער גרויסער פּויזע פלעגט מענ אונדז טיילנ צוקער. מע פלעגט אונדז געבנ הייסע טיי. פונ אזא ליקסוס האָבנ מיר אינ דער אַלטער

גימנאַזיע ניט געוווּסט. איצט פלעגט יעדערער באַקומען א גרויס קריג־טיי און צוויי שטיקלעך האַפינאַד. אין פאַקראַוועסק איז קימאַט ניט געווען קיין צוקער. איך שוין פלעג איך טרינקען טיי אָן צוקער, קעדיי אָפּטראָגן די ווערטפולע שטיקלעך צוקער אַהיים. דאָרטן פלעגט מיך באַגעגענען דער געטרייער אָסיע. ער פלעגט מיך באַגעגענען מיט איין און דער זעלבער פראַזע:

— גרויסע נייס, — פלעגט ער זאָגן, און פלעגט מיר גלייך מיטיילן וועגן די געשעענישן, וואָס זענען פאָרגעקומען דעם טאָג אין שוואַמבראַניע.

איך פלעג אים אָפּגעבן דעם צוקער. מיר פלעגן ביידע אָנקוועלן פון די קערנערדיקע קוביקלעך. מיר פלעגן זיי אַריינלייגן אין קעסטעלע. דאָס קעסטעלע האָט אַריינגענומען אין זיך דעם גאַנצן צוקער־פאָנד פון שוואַמבראַניע. דער פאָנד איז געווען אומבאַרירלעך. ער איז געווען באַשטימט פאַר צוקינפטיקע יאָנטויווים. נאָר זונטיק פלעגן מיר צו מיטיק באַם פרעזידענט פון דער שוואַמבראַנער רעפּובליק אויפעסן צו שטיקלעך.

דער פאָנד איז געוואַקסן. מיר האָבן געטרוימט וועגן דער צוקינפטיקער גרעס פון די צוקער־אָנשיכטונגען, וועגן גרויסע זיסע פאַטאַלעטער־פיפערן, וועגן צוקער־ציטאַדעלן. די זיסלעכע געאָמעטריע פון די דאָזיקע חלומות האָט אַרויסגערופן א באַגייסטערטן שפּינען.

נאָר איינמאָל האָט דער צוקער אַרויסגערופן א בלוטפאַרגיסונג.

איך בין אויסגעטיילט געוואָרן אַלס פאַראַנטוואָרטלעכער צוקער־פאַרטיילער אין אונדזער קלאַס. דאָס איז געווען ניט אזוי א זיסע, ווי א זייער געאַכטעטע שטעלע. אין מיין ערלעכקייט האָט מען ניט געצווייפלט.

— זע נאָר, — האָט מען מיר געזאָגט, — א שפּייז־קאָמיסאַר... א שישקע אויף א גלייכן אָרט.

און בינדיוג, א באַכער א פרעכער און א דורכגעטריבענער, האָט מיר פאָרגעלייגט א קלוגע קאָמבינאַציע. געהאַנדלט האָט זיך וועגן עטלעכע איבעריקע פאַרציעס צוקער, וואָס מע פלעגט אַרויסגעבן פאַר שילער, וואָס קומען ניט. בינדיוג האָט פאָרגעלייגט ניט אומקערן אין קאָנצעסיאַריע דעם דאָזיקן איבערגעבליבענעם צוקער, נאָר צעטיילן אים צווישן זיך. די דאָזיקע קאָמבינאַציע האָט נאַטירלעך, געקאָנט געבן אן אויסערגעוויינלעכע נערעטניש פונעם שוואַמבראַנער צוקער. וועגן דאָס זאָל זיין

אין דער אלטער גימנאזיע, וואָלט איך זיך ניט נאָר ניט געוואקלט, נאָר איך וואָלט אפילו געהאלטן פאר מיין כוונה אָנצוטאָפן דער גאנצטאלטר־ווע. נאָר איצט זיינען אין דאס געזעצן אייגענע יאטן. זיי האָבן מיר געטרויט, צוגעלאָזן צום צוקער און כ'האָב זיי ניט געקאָנט אָפּזאָגן אפילו אין נאָמען פון שוואמבראניע.

כ'האָב זיך אָפּגעזאָגט, אויסגייענדיק פון שטאָלצער ערלעכקייט. דעם זעלבן טאָג האָט מיר בינדיוג אָפּגעצאָלט. באַם צעטיילן דעם צוקער זיינען עטלעכע שטיקלעך אראָפּגעפאלן אפן דיל. כ'האָב זיך אָנגעבויגן אונטער דער פארטע קעדיי אויפצוהייבן זיי. אין דעם דאָזיקן מאָמענט האָט מיך בינדיוג א ריס געטאָן פארן קאָלנער אראָפּ. כ'האָב זיך שטארק א זעץ געטאָן אָן קאַנט פון א פארטע. אפן שטערן איז מיר אויפגעלאָפן א שרעקלעכער בייל און כ'האָט אָנגעהויבן גיין בלוט. צוויי שטיקעלעך ראפינאד זיינען רויז געוואָרן.

די מיידלעך האָבן מיטפילנדיק באטראכט מיין שטערן און געראטן אים באגעצן.

איך האָב וויטער געטיילט, זיך באמיענדיק ניט צו פארקאפּען דעם צוקער. זיך האָב איך גענומען די צוויי רויזע שטיקלעך. טאַיע אפילאווע האָט מיר געגעבן איר טיכל.

א באפליגלטער און א פארבליוטיקטער בין איך אוועק אין צימער, וואס געפינט זיך לעבן דעם לערער־צימער. איבער דער טיר איז געווען צוגעשלאָגן א רויט שטיקל צייג. אין צימער איז געווען א רויב, א ראיש און ביקבן.

— טאוויירים, — האָב איך געזאָגט אין רויב און אין טומל, — איך האָב געליטן דורכן סאָוועטישן צוקער... און בילאל בין איך אפ דער פלאטפארם... זייט אזוי גוט און פארשרייבט מיך פאר א מיטפילנדיקן.

דער טומל איז געוואָרן שטילער און דער רויב — געדיכטער. און מיר האָט מען געזאָגט:

דיך ווערט דאָך דער טאטע פארן מיטפילן באשטראפן מיטן ווינקל... און ווערט דיר נאָך מאכן א קאנטע, אז דו זאָלסט ניט מיטפילן... ער איז דאָך בא דיר א דאקטער.

דער רויב האָט פארשטעלט מיין פארביטערונג.

פינדעסטוועגן בין איך די גאנצע וואָך געגאנגען מיט א בייל אפן שטערן.

כ'האָב געטראָגן דעם בייל, ווי אן אָרדן.

דער אָטעם 34

... און געווינס האָבן נאָך אים די קינדער אין די שולן
„שעכערעזאַדע", די 35־סטע נאַכט.

אין דעם אינטערפרי בין איך אַוועק אין שול פריִער ווי געוויינלעך מ'האָט נעדאַרפט סאַמע צוקער און דער אָפּטיילונג פון פאָלק־בילדונג. אַף בערעשקע באַ דער „געבראַוויכלקע" ווו אַף דער וואַנט זײַנען געווען אָנגעקלעפּט פרישע צײַטונגען, איז געשטאַנען אַ גרויסער שטילער אוילעם. דער אוילעם האָט מיר פאַרשטעלט די מיט פון דער צײַטונג, און כ'האָב נאָר געזען פאַרוועלקטע, בלייך פּאַפּיר, אַ בלאַסן שריפט, דאָס קעפּל „איזוועסטיא", נאָך געשריבן מיט אַ i און דאָס וואָרט „סאָוועט", וואָס איז נאָך געווען אָנגעשריבן מיט אַ „יאַט"

„דער קאַמף ווערט פאָרגעזעצט אַף אַלע פראָנטן", — האָב איך איבערגעלייענט אין דער הייך. צווישן די מענטשן־קעפּ האָב איך געזען שטיקלעך פון די געוויינלעכע טעלעגראַמעס... „אַף אוראַל זענען מיר פאַר דעם אָנגריף און מיר האָבן שוין פאַרנומען אַ ריי פּונקטן. אַף דער פּאָמע איז אונדזער מיליטער אָפּגעטראָטן צום האַפן יעלאַבוגע. אַן אַמעריקאַנישער דעסאַנט. אין אַרכאַנגעלסק האָבן זיך די אַרבעטער אָפּגעזאָגט אונטערשטיצן די פּאַרטײַ... דער קאַמף פון די אויפשטענדלער אין אוקראַיִנע ווערט פאָרגעזעצט".

נאָמע אונטן, אַ ביסל עמעצנס עלנבויגן, האָב איך דערזען דעם דריבנעם שריפט פון דער געכמיקער צײַטונג:

„....דער פּראָוויאַנט־אָפּטייל פון מאָסקווער סאָוועט פון די אַרבעטער־ און רויטאַרמייער־דעפּוטאַטן גיט צו וויסן דער באַפעלקערונג פון מאָסקווע, אַז מאָרגן דעם 30־טן אויגוסט וועט מען קיין ברויט אַף די גרונט־קאַרטלעך ניט אַרויסגעבן... לויטן טאַלאָן פונעם צוגאָב־ברויט־קאַרטל אין פאַר קינדער פון 2 ביז 12 יאָר, וועט אַפן קופּאָן נום. 13 אַרויסגעגעבן ווערן ¼ פונט ברויט"...

אויסערגעוויינלעך שטיל איז געשטאַנען דער אוילעם פאַר דער צײַטונג, און כ'האָב ניט געקאָנט פאַרשטיין, וואָס ס'איז דאָ אַזוינס פאָרגעקומען. פּלוצעם, צעשפּאַרנדיק דעם אוילעם, האָט זיך גיך דורכגעשפּאַרט פאַרויס דער עסטרייכישער געפאַנגענער קאַרדאַטש. ער איז געווען בלייך. אַ ווײַקלשנור אַף איין פוס זײַנעם האָט זיך צעבונדן און געשלעפּט אַף דער ערד.

— לייענ, — האָט ער געזאָגט.

אונ עמעצער האָט געוויסנהאַפט איבערגעלייענט:

„אַלע, אַלע, אַלע.

עטלעכע שאָ צוריק איז געמאַכט געוואָרנ א כאולאָנישער אַטענטאַט אפנ כ' לענינ... רוצקענ אונ אָרגאַניזאַציע. אַלע דאַרפנ שטאַנדהאַפטיק פאַרבלײַבנ אפ זייערע פּאָסטנס. ענגער די רייענ.

פּאָרזיצער פונ וציק יא. סווערדלאָוו. 30 אויגוסט 1918. 10 אזייגער מיט 40 מינוט אינאָוונט".

א געפּלעפטער האָט קאַראַטיש מיט נית גלייבנדיקע אויגנ געקוקט אינ מויל דעמ לייענער. נאָכדעמ האָט ער זיכ א קלאַפּ געטאָנ מיטנ פויסט איבער דער באַק אינ א ברומ געטאָנ: מ־מ־מ...

„איינ קויל, דורכגייענדיק אונטער דער לינקער לאָפּעטקע, — האָט עמיצער געלייענט נית קלאָר...

עפּעס האָט מיר א שפּאַר געטאָנ אונטער דער לינקער לאָפּעטקע... כ'האָב זיכ אויסגעדרייט אינ דערזענ בינדיוגנ. דאָס האָט ער מיר א שפּאַר געטאָנ אינ פּלייצע.

— אַרײַנגעטאָפּנ, — האָט רויק געזאָגט בינדיוג אונ, אָפּרײַסנדיק א שטיקל צײַטונג, האָט ער אָנגעהויבנ פאַרדרייענ א ציגאַרקע.

קאַראַטיש האָט זיכ א וואָרפ געטאָנ אפ אימ. אונ, אָנכאַפּנדיק אימ פאַר די פּלייצעס, האָט ער אימ גענומענ טרייסלענ.

— כ'וועל פונ דיר אַליינ מאַכנ א ציגאַרקע! — האָט געשריענ קאַראַטיש.

איכ בינ אויפגעלאָפנ אינ שיל... לענינ איז פאַרוווּנדעט! לענינ! דער באַמע וויכטיקסטער מענטש, וואָס האָט זיכ גענומענ באַגראָבנ די רייסטערס פונ די אַלע וועלטלעכע אומגערעכטיקייטנ. אונ ער איז פאַרוווּנדעט — דאָס מיעסטע פונ אַלע אומגערעכטיקייטנ!!!

...די שיל האָט געהודזשעט. אינ קלאַס, אָנגעשפּאַרט אפ די עלנבויגנס, זײַנענ געלעגנ אפנ דיל די האָנטנ אונ עטלעכע פונ אונדזערע יאַטנ. אפנ דיל איז געלעגנ דער אַנאַטאָמישער אַטלאַס, וועלכנ מיר האָבנ גענומענ פונ לערער־צימער. זיכ פּלאָנטערנדיק מיטנ בלײַפעדער אינ די ליטאָגראַפישע אַרטעריעס, לונגענ, קישקעס, אָרטעס, האָבנ מיר זיכ געוואָלט דערוויסנ: ס'איז געפערלעכ, צי נית?..

קאַסטיע זשוק איז געזעסנ אפ דער פּאַרטע, אונטערגעשפּאַרט דאָס

פּאָנעם מיט דער האַנט. אינ דער אַנדער האַנט האָט ער געהאַלטנ א מעסערל.

— אונ טאָמער... טאָמער וועט ער שטאַרבנ?.. — האָט קאָסטיע א פרעג געטאָנ טרויעריק.

אונ האָט אויסגעשניטנ אָפ דער פּאַרטע: לע...לעני...לעניג...

ס'איז געקומענ דער וועכטער מאַקסימיטש, דער היטער פונעם שיל־פאַרמעגנ. ער האָט שטרענג א קוק געטאָנ אָפ קאָסטיענ אונ האָט שוינ געהאַט געעפנט דאָס מויל, כדי אים מאַכנ א פאָרוואורפ פאַר פאַטערנ פאָלקס־פאַרמעגנ. נאָר ער האָט נאָר א זיפצ געטאָנ, געשוויגנ א ווײַלע אונ אַוועקגעגאַנגענ.

איבער די טרעפ האָבנ געהילכט שווערע טריט. בא די טירנ, וואָס מיטנ רויטנ שטיקל צײַג, האָבנ די שילער פונ די עלטערע קלאַסנ צונויפּ־געלייגט די ביקסנ, ווי שײַטלעכ האָלצ.

ביים דער גרויסער פויזע זײַנענ אינ קלאַס געקומענ די מיטגלידער פונ ראַט: פּאַרסינאַוו אונ סטיאָפּקע אַטלאַנטידע. סטיאָפּקע האָט זיכ גאַרוואָס אומגעקערט פונ סאַראַטאָוו אונ האָט געבראַכט די לעצטע ידיעות.

— דער געזונט־צושטאַנד פונ באַוועך לעניג, — האָט איבערגעלייענט פּאַרסינאַוו, אונ האָט דערבײַ ווער ווייס פאַרוואָס א קוק געטאָנ אָפ מיר, — דער געזונט־צושטאַנד לויט די אויטענטיקע ביולעטענס, איז א סאַכ בעסער. די טעמפּעראַטור — 37,6, דער דויפעק 88, דער אָטעם — 34.

— ליאָליע, — האָט מיר געזאָגט אַטלאַנטידע, — ליאָליע, מיר האָבנ צו דיר א ביטע. דײַנ טאַטע איז א דאָקטער. קלינג אים אָנ אינ טעלעפאָנ, אונ זאָל ער דיר זאָגנ, וואָס ער מיינט וועגנ באַוועך לעניג... ווי זאָגט מענ עס, א דיאַגנאָז צי א פּראָגנאָז...

אינ עטלעכע מינוט אַרומ האָב איכ שוינ צעדריקט צומ אייער דאָס טרײַבל, וואָס איז נאָכ וואַרעמ געווענ פונעמ ניט לאַנג פאַרענדיקטנ גע־שפּרעכ. אַנ אויסעמ האָט מיכ אַרומגערינגלט.

— ס'איז דער שפּיטאָל? — האָב איכ געזאָגט, — דעמ דאָקטער, זײַט אַזוי גוט. טאַטע? דאָס בינ איכ. טאַטע, אונדזערע יאַטנ אינ דער ראַט בעטנ דיכ פרעגנ... וועגנ באַוועך לעניג. בא אים איז דער אָטעמ — 34. ווי רעכנסטו, ס'איז געפערלעכ?

אונ דער טאַטע האָט געענטפערט מיט זײַנ געוויינלעכ דאָקטערקאָל:

— מיט פולער זיכערקייט קאָנ מענ נאָכ איצטער ניט זאָגנ, — האָט דער טאַטע געזאָגט, — דער פאַל איז אַנ ערנסטער. נאָר דערווײַל איז נאָכ ניטאָ קיינ גרונט צו דערוואַרטנ דאָס ערגסטע, ד.ה. טויט.

— גיב אימ איבער פונ אונדז א דאַנק, — האָט מיר א שעפּטשע געטאָנ סטיאָפּקע.

דעמ טאָג האָבנ מיר אַפּנ לימעד פונ זינגענ געלערנט א נײַע ליד. די ליד האָט זיכ גערופנ שיינ אונ שווער: א י נ ט ע ר נ א צ י אָ נ א ל.

אינ דער היימ האָט מיר אָסיע געזאָגט, ווי געוויינלעכ:

— גרויסע נײַעס...

— אָנ דיר ווייס איכ זיי, — האָב איכ געענטפערט, — אַלע ווייסנ שוינ. דער טאַטע האָט געזאָגט, אַז ער וועט געזונט ווערנ.

— ניט דאָס, איכ רייד גאָר וועגנ שוואַמבראַניע — האָט אָסיע גע־זאָגט.

— אונ איכ רייד וועגנ לענינענ... שוואַמבראַניע ווערט אַפּ הײַנט אָפּגעשאַפט.

דאָס איז געווענ דער ערשטער אָוונט, ווענ מיר האָבנ זיכ ניט גע־שפּילט אינ שוואַמבראַניע.

די רעכט אונ פליכטנ פונ א נײַינקנ

כ'האָב זיכ דעמ אַלעפבייס געלערנט פונ שילדנ
בלעטערנדיק זײַטנ פונ אײַזנ אונ בלעכ.

מ א י א ק אָ ו ס ק י.

אָסיענ האָט מענ אָנגענומענ אינ שול. אָסיע האָט באַקומענ דאָקו־מענטנ.

דער צײַטווײַליקער פאַרוואַלטער פונ דער ערשטער שטופע, דער מאָ־לער קאַמישענינ, האָט אונטערגעשריבנ אַפ די דאָקומענטנ אַזאַ רעזאָלוציע: „באַטש סע פעלט אימ א סאַכ צומ געבורטס־יאָר, נאָר אָננעמענ פאַר די גיבסטיקע פײַקייטנ. ער קאָנ שוינ לייענענ מיט קליינעמ שריפט".

די מאַמע איז געקומענ פונ שול אונ מיט איבעראַשונג אינ קאָל צו־גערופנ אָסיענ:

— אָנגענומענ! — האָט געזאָגט די שטאָלצע מאַמע. — ס'טוט מיר נאָר באַנג וואָס מע האָט אָפּגעשאַפט דעמ מונדיר.

מיר וועלנ איצט האָבנ אזויפיל צוקער — האָט אָסיע געזאָגט פאַר־טרוימט, — אונ מיר וועט מענ אויכ ארויסגעבנ.

איכ האָב איבערגעלייענט אָסיענ א קורצע לעקציע אפ דער טעמע: א נײַנקער, זײַנע רעכט אונ פליכטנ, אָדער ווי באַקומט מענ ניט קיינ קלעפּ.

אָנטועענדיק מײַנ אלט היטל, איז אָסיע אוועקגעגאַנגענ אינ שול. דאָס היטל האָט זיכ פרײַ געדרייט.

— צו וואָס האָסטו אָנגעטאָנ אזא קאַרטוז? — האָט געפרעגט אָסיענ דער צײַטווײַליקער פּאַרוואַלטער, ארײַנקוקנדיק אים אונטער'נ היטל.

— צוליב דער פאָרמ, — האָט געענטפערט אָסיע.

— ביסט שוינ צופיל שמענדריק, — האָט א שאָקל געטאָנ מיטנ קאָפּ דער צײַטווײַליקער פּאַרוואַלטער. — וווהינ טויגסטו, אזא קליינינקער, צומ לערנענ?..

— איר זײַט פעדאַרע די גרויסע, נאָר א נאַר! — האָט אָסיע געזאָגט.

— מע טאָר זיכ אזוי ניט זידלענ, — האָט געזאָגט דער געפּלעפטער קאַטשעדיגינ, — אונ נאָכ א האָקטערס א זונ... אָט האָסטו דיר א דער־ציונג...

— אוי, כ'האָב צופעליק איבערגעפּאַנטערט, — האָט זיכ אָסיע אנטשולדיקט — כ'האָב נאָר געוואָלט זאָגנ — א קליינינקער, אָבער א ווילינקער.

— אָבער עס איז עמעס, אז דו קענסט לייענענ מיט קוייגעמ שריפט? — האָט דער פּאַרוואַלטער געפרעגט מיט אכטונג.

— איכ קענ, — האָט אָסיע געזאָגט — אונ גרויסע בוכשטאבנ, אפי־לע איבער דער גאַנצער גאס, קענ איכ לייענענ אפ א קאָל, אויב זיי זײַ־ענ נאָר אפ שילדנ — אונ אפ אויסווייניק ווייס איכ...

— אפ שילדנ, — איז געוואָרנ גערירט דער געוועזענער שילדנמאַ־לער, — עכ, דו קינד! אפ אויסווייניק געדענקסטו. נו, זאָג מיר נאָר, וועלכע שילדר געפינענ זיכ דאָ באַראָלסקע אונ ברעשקע?

אָסיע האָט זיכ אפ א מינוט פאַרטראַכט. אונ נאָכדעמ האָט ער מיט־טאָמאָל אויסגעשריענ:

— מאַגאַזינ „אראראט", פרוכטנ, ווײַנ, דער אווונטמיניסטער ב. באַטראַיעוו אונ קוימענקערער, אָפּשטעלנ זיכ דאָ צוליב א נײַטיקײַט איז שטרענג פאַרבאָטנ.

— מײַנ אַרבעט — האָט דער פאַרוואַלטער געזאָגט באַשײדנ.

— א קלאָרע האַנטשריפט, — האָט געזאָגט דער אײדעלער [illegible].

— אונ ווי איז איצטער אָנגעשריבנ אפ דער בירושע? — האָט גע־פרעגט דער פאַרוואַלטער.

— די בירושע איז אויסגעמעקט. עס דערקענט זיך ניט. דאָס הויז פונ פרײַהײט, — האָט אָביע געענטפערט אָנ אָפּשטעל.

— ריכטיק, — האָט געזאָגט דער פאַרוואַלטער, — איצטער קאָנסטו, יאַטל, גײנ זיך לערנענ.

— א גײנקער. א נײַנקער! — האָט דער קלאַס אָנגעהױבנ רױשנ, דערזעענדיק אָביענ.

— שוינ אַנ אַלטינקער, — האָט זיך געענטפערט אָביע, געדענקענדיק מײַנע אָנווײַזונגענ.

דער קלאַס האָט זיך פאַרוווּנדערט. אָביענ האָט מענ ניט געשלאָגנ.

א לערער אינ א מאַסקע

אַלס לערער פונ גימנאַסטיק איז אינ אונדזער שול געווענ דער טשעמפּיאָנ ריטשאַרד סיניאַגינ — די שטאָלענע מאַסקע, א געוועזענער טרענער אינ באַראַבאַנער צירק איז דעמאָלט פאָרגעקומענ א צווישנפעל־קערלעכער טשעמפּיאָנאַט פונ פראַנצײזישנ קאַמפּ. ריטשאַרד סיניאַגינ איז געפאָרנ קעמפנ קײנ באַראַבאַנ, אונ דער אַרביטער בעגאַ דעטאָ האָט אים אָנגערופנ פאַרנ פּובליקום „טשעמפּיאָנ אינקאָגניטאָ — די שטאָלענע מאַסקע". נאָכדעמ האָבנ אַלע אַפישנ געמאָלדנ, אַז צווישנ דער שטאָלענער מאַסקע אונ דער טויט־מאַסקע איז באַשטימט געוואָרנ „אַ אַנט־שײדנדער טערמינלאָזער געראַנגל, אָנ אָפּרו אונ איבעררײַס, ביז דעוול־מאַט". דאָס איז פאַרשטענדלעך, געווענ א פולשטענדיקע גענאַרערײַ. די טשעמפּיאָנענ האָבנ געווירבהאָבט אָפּגעשוויצט די פיר אָפּגערעטע פערציק מינוט אונ נאָכדעמ האָט זיך די שטאָלענע מאַסקע אַוועקגעלײגט קוימערשט אפ די לאָפּעטקעס. ווענ די דלאָניעס בא די צושויער זײַנענ געשוואָלנ געוואָרנ אונ דער צירק איז שטיל געוואָרנ, האָט דער אַרביטער, פאַרזיכטיק ברעכנדיק זיך די הענט, געמאָלדנ:

— די טויטע מאַסקע האָט געווינט פאַר פינפ אונ פערציק מינוט אונ, צומ באַדויערנ, ריכטיק... אונטער דער שטאָלענער מאַסקע האָט

זיך געראַנגלט דער טעמפּאָ פון דער וועלט און פון שטאָט פּאָק־
ראַיאָן ריטשאַרד בינאַניג.

אבער ציריבער טאָג אין שול האָט זיך דעם גאַנצן לימעד פאַרגעספערט בינאַניג, אז מע האָט אים ניט ריכטיק אויסגעלייגט. דער קלאַס האָט אים פונדעסטוועגן אויסגעדריקט אימפּערטינענץ. דעמאָלט, קעדיי דער־ווייל זיין קריגן, האָט ער אַלעמען דערלויבט אַרויפקלעטערן אף אים. א מאָל נאָך זיבעצן אַרויפגעקראָכן אף באַניאַניגן, זיי זיינען געקראָכן אף אים ווי מאַלפּעס אף א באַנאַנע. נאָכדעם האָט בינאַניג אויפ־געהויבן די פּאַרטע, אף ווערכער עס איז געזעסן מאַכט באַרימע מיט אירע צוויי באַוועגונגען. ער האָט אויפגעהויבן די פּאַרטע און זי אַוועק־געשטעלט אף דער דערבײַקער.

נאָר, וואָס ער האָט געזאָגט — און איך זאָג נאָך...
און דער לערער האָט זיך געענדיקט.

די וועלט איז א גשעמפּאַנאַט

די שול האָט שטענדיק ליב געהאַט געזונטע יאַטן. איצט האָט זי זיי אָנגעהויבן פאַרגעסן. די שפּיל און קינדעריש איז פאַרגעסן געוואָרן, דער פּראָגרעסיווער קאַמף האָט פאַרשטענדיק באַהערשט די שול. דער קאַמף האָט אונדז צווישנפעלקערשע אין די „אַנטשטייענע און טערמינ־ראָזע" און אונדז געשטרעבט מיט „טריטרעגאַנישן" איבער די קראַנן און קאָרידאָרן, ער האָט איבערגעריסן אַנדערע פּרייזן מיט די שטיינער פון די רילן. און נאָך מאַרטינענקאָבינדיום לאָפּעטרעס האָבן זיך קיינמאָל ניט אָנגערירט אַן דיל. בינייניג איז געווען דער טיטעמ־פּיאָן פון די קראַנק־טיטעמפּיאָנען, דער ניט־באַזיגטער טיטעמפּיאָן פון דער גאַנצער שול און אירע אַרומיקע.

דאָס אַלץ האָט זיך געביטן, געוויינלעך, אפּרוף אף דער מערקווער־דיקייט פון שאַמבראַניע. די וועלט איז שטענדיק אין אַנדערע קענ־געוועזן צעשפּאָלטן אף צוויי טיילן. פריער זיינען דאָס געווען „פאַבריקע און ניט פאַבריקע באַקאַנטשאַפטן". נאָכדעם מאַטראַנען און מענטשן פון דער יאַבאַשע, טייטע און שלעכטע. נאָכן באַרימטן געשפּרעך מיט בטיאָפּקע אַטלאַנטידע איז קלאָר געוואָרן, אז די מאָס „גוטער" און „שלעכטער" איז אויך פאַרעלטערט. איצט האָבן מיר דערזען אן אַנדער צעשיידונג פון מענטשן. דאָס איז געווען אונדזער צווייטע פאַרבינדער־

ניש. די וועלט אין די שוואַמבראַנער ייִנגע צעטיילט געוואָרן אַף געוויינ־טע און שוואַמבראַנישע. פֿון איצט אָן איז ראָס לעבן פֿון די שוואַמבראַנער באַשטאַנען אויסשליסלעך פֿון טשעמפּיאָנאַטן, טורנירן און מאַטשן. אין טשעמפּיאָן פֿון שוואַמבראַניע איז געוואָרן איינער פּאַנגיטשי בי־נעקראַבאַ, וואָס האָט מיט זיין העלדישקייט אַפילו פֿאַרטונקלט רוזעקן, דעם באַגלייטער פֿון די מאַטראָסן. און האָט אייערגעלייגט אַף ביידע לאָפּעטקעס דעם גראָב אוראַראַגאַל שאַטעליגאַ.

אָבער איז נאָך צעמיטס געוואָרן אַפֿן פּראָצעדיישן האַמבּ. בא זיך אין קלאַס איז ער געווען דער סאַמע קלענסטער. אים האָבן אַלע איינגע־גליינט אַפילו מיט דער לינקער האַנט. נאָך אין דער היים האָט ער געטאַרעט זיך צו קאַמפּעגבירן די קאָסטן פֿון שטאַלץ. ער האָט געהעלפֿן מיט די בענקלעך, מיט די קישנס. ער האָט אָפּגעטיילט פֿאַרבירט א מאַטש צווישן זיינע אייגענע הענט. די הענט האָבן לאַנג געדרייט און גע־קוועטשט איינע די אַנדערע. און די רעכטע האַנט האָט אויסגעלייגט די לינקע אַף אַלע ביינדעלעך. דער סאַמע ערנסטער און שטענדיקער קעג־נער אָבער איז געווען ראָב קישעלע פֿעטער גייבן דייזאָן. און אַפֿט פֿלעגן אין הינטער־צימער פֿאַרקימען איינע כּעטעס. אָבער ליגט אַפֿן דיל אונטערן קישעלע מיט צעשפּרייטע הענט, ווי ראָב קישעלע וואָלט אים קליפּעדישט צעגעדריטט.

ניט הילבעת, — פֿלעגט שרייען אָבער פֿון אונטערן קישעלע — ער האָט מיר געמאַכט א צווייענדיקן נעלסאָן און אינטערגעשטעלט א פֿיסל.

באַפֿראָלבאָס פֿלעגט ער ראָב קישעלע באַזיגן, און מע פֿלעגט עס נאָך נאָכדעם באַשטראָפֿן מיט א שטעכן אין היים. אויבקלאָפּגרית פֿון דעם דעם שטויב.

נאָכדעם האָט אָבער צוגעפּעפֿערט ראַריע אָנפּיכאַין, דעם טשעמ־פּיאָן פֿון דער עלטסטער שטופֿע, מיט גרויסע פֿיאַראַרין. גרויסע פֿיאַ־ראַרין איז געווען דריי צייטער עלטער פֿון אונדזער קלאַס. די באַגע־געניש איז פֿאַרגעקומען ווינטער, בא אונדז אין היים. די צעריטענע האָט זיך נאָך אָנגעהויבן פֿריער. מיט הויד האָבן מיר באַצייכנט דעם „בעג־פֿעב". דעם פֿלאַץ האָבן מיר צוגעגרייט אין באַטאַטן מיט וואַטע. ייִנגע די וועטשיריקע צושויער זיינען זיך צונויפֿגעקומען און אין היים איז עס געוואָרן. האָט אָבער אַרויסגעוויזן ראָס פֿייפֿעלע.

איך האָב געמאָלדן:

— באלד וועט זײַנ, דה. ס'וועט פֿאָרקומענ א קאמפּ צווישנ צוויי טשעמפּיאָנענ: צווישנ אנפּיסאָוו (ערשטע שטופּע) אונ פּיאַדאָראָוונ (צווייטע שטופּע). דער קאמפּ איז א טערמינלאָזער, אנ ערלעכער, אָנ אָפּרו, אנ אנטשיידענער ביזנ רעזולטאט. מאעסטראָ, טוש... אָסיע, גיב נאָכאמאָל א פּײַפּ! די פֿארוואַרטע גענג זײַנענ באַוווּסט. דער זשורי, דאָס הייסט די ריכטער, פֿארנעמענ די ערטער באַמ פּעסל.

אָסיע, בינדיוג אונ דער הויפּטזועכטער האָבנ זיכ געזעצט אפֿ דער באנק לעמ בעסל. כ'האָב דעמלט דערקלערט דעמ מאטש פֿאר אָנגעהויבנ.

די טשעמפּיאָנענ האָבנ א דריק געטאָנ איינער דעמ אנדערנ די הענט אונ גרינג אָפּגעשפּרונגענ. אנפּיסאָוו איז געווענ הויכ אונ ביינערדיק. דער קלענערער געזעצטער פּיאַדאָראָוו איז ענלעכ געווענ אפֿ א קירגיזיש פֿערדל. עטלעכע סעקונדעס זײַנענ זיי גאַנווענדיק זיכ געגאַנגענ איינער ארומ דעמ אנדערנ. נאָכדעמ האָט אנפּיסאָוו פּלוצעמ־פּעסט ארומגעכאפּט פּיאַדאָראָוונ, פֿארקלאַמערדיק אימ די הענט. די צושויער זײַנענ פֿארשטיינערט געוואָרנ. אפּילע דער ווינט איז שטיל געוואָרנ אינ הויפֿ.

— לאָז אימ אָפּ די הענט! — האָט א געשריי געטאָנ פּיליפּיטש.

— די הענט! — האָבנ געשריענ די שילער פֿונ דער צווייטער שטופּע.

— ריכטיק! — האָבנ געשריענ די שילער פֿונ דער ערשטער שטופּע.

איכ האָב אָנגעהויבנ פּײַפֿנ. אָסיע האָט געגעבנ א הוראָק. די ריכטער האָבנ זיכ צעקריגט. אינ אנפּיסאָוו האָט דערווײַל אוועקגעלייט פּיאַדאָראָוונ.

— הורא, — האָבנ אָנגעהויבנ שרײַענ די שילער פֿונ דער ערשטער שטופּע, — ריכטיק!

— א דלאַגיע גייט נאָכ דורכ! — האָבנ געשריענ אונדזערע — ניט ריכטיק!

נאָר ווי איכ האָב זיכ ניט באַמיט, האָט זיכ מײַנ דלאַגיע ניט געקאָנט דורכשפּארנ אונטער די לאָפּעטקעס פֿונ אונדזער טשעמפּיאָנ וואָס זײַנענ געווענ צוגעדריקט צו דער ערד.

דער שאנד־פֿלעק האָט אונדז דורכגענומענ אפֿ דורכ אונ דורכ. פּיאַדאָראָוו האָט זיכ אויפֿגעהויבנ, זיכ אָפּטרייסלענדיק פֿארשעמט.

— לייג זיכ צו נאָכאמאָל, — האָט אָפּשעפּטעריש געזאָגט בינדיוג, — רו זיכ אויס א ביסל!

אינ דער צוקונפֿט האָבנ מיר געזענ ניט מער ווי א פּײַנ.

די שילער פונ דער ערשטער שטיפע האבנ טריומפירט. רעמלט האט זיכ בינדיוג א לאז געטאנ אפ זיי, א וואלגער געטאנ אפ דר'ערד זייער מישעמפיאנ אונ נאכדעמ גענומענ מיימעסנ די אייפעלעכ. ער האט צו־נויפגעטריבנ די קליינע אינ א ווינקל הויפ אונ האט זיי אלע אויסגע־ליינט ווי א שטאפל האלצ.

יא, דאס איז געווענ א העלד אונ כ'האב מויכל געווענ בינדיוגנ דעמ בײל אפנ שטערנ אינ די קריג מיט די האשנ.

אנ אנטשיידענער ביזנ רעזולטאט

אינ דעמ מאמענט איז פונ גאס ארײנגעקומענ סטיאפקע אטלאנ־טירע.

— אנטשולדיקט, אינ אָרדענונג פונ פירנ די פארזאמלונג האב איכ א פראגע, — האט געזאגט סטיאפקע, — וואס איז דא פאר א גע־שלעג אפנ טאג־אָרדענונג?

כ'האב דערציילט סטיאפקענ, וואס דא איז פארגעקומענ. בינדיוג האט צעווארפנ דעמ שטאפל מיטנ קליינוואַרג אינ א צאפלדיקער פי־ראמידע אונ איז צוגעגאנגענ צו אונדז.

— אזוינע געזונטע, — האט געזאגט סטיאפקע, — אונ שפילנ זיכ אינ געשלעג. געפינענ א שפילעכל אינ אזא לויבנדיקנ מאמענט.

— ליגסט, סטיאפקע, ס'א גרויסע נוצ פאר דער אנטוויקלונג, — האט איכ דערווידערט בינדיוג. — נא, נעמ אנ מײַנע מוסקולנ... פעסט? הא! ווער ס'איז געזונט, דער שפײַט אפ אלעמענ. דו אונ ליאליע, פאר־וואס לעקט איר זיכ צו די „האשנ”?. ווײַל איר זײַט פאכדאנימ. איר זײַט שוואכינקע, מיינט איר, אז די קאמפאניע וועט זיכ פאר אײַכ אנעמענ. ענ, איר פיגורנ! אונ איכ נייטיק זיכ ניט אינ אײַער קאמפא־ניע. כ'וועל זיכ אליינ באגיינ. אט א פויסט!

— דער פויסט איז א געזונטער, אונ דער קאפ איז א נארישער, — האט געזאגט סטיאפקע. — עס הייבט זיכ אפילע ניט אנ! נו, זאג, וואס קאנסטו זיכ אײנער אליינ דערשלאגנ? אונ מיר וועלנ דיכ מיט דער קאמפאניע, אדער וויסנשאפטלעכ זיכ אויסדריקנדיק, מיט דער גע־זעלשאפט, אויב מיר וועלנ אײנעמ באשטימענ, איז איינס אינ צוויי... אט איז אונדזער קויעכ.

— געווינלעכ, אויב אלע אפ איינעמ, — האָט געזאָגט בינדיוג. — נאָר דאָס איז שוינ ניט ערלעכ.

— אונ ווענ אלע פלעגנ ארבעטנ פאר איינעמ, איז דאָס ערלעכ געווענ? — האָט געפרעגט סטיאָפּקע. — וויפל באטראקעס האָבנ גע־ארבעט בא דײַנ בײַביקנ טאטנ אינ כוטער!

— אונ דו ביסט דענ ניט פונ א כוטער? — איז בינדיוג אויש שוואַרצ געוואָרנ פונ קאס.

— זײַ אזוי גוט, גלײַב ניט, — האָט רויִק געענטפערט סטיאָפּקע,— אונדזער כוטערל איז געווענ די גרייס פונ א ברויזעלע, אונ בא אײַכ איז א סאָד, א גאָרטנ, א טײַכ אונ ברעגעס — א גאנצער גוטבאזיצ.

— אײַערע כאזיירימ, דער טײַוול זאָל זיי נעמענ, האָבנ דאָכ אונדז ארויסגעטריבנ אונ מאכנ דאָרטנ א קאָמונע...

— ארויסגעטריבנ... באומזיסט זיכ ניט. איכ ווייס... איר האָט באַהאלטנ ברויט אינ קעלער. אונ איכ האָב גענויט מײַנ טאטנ אָפּגעבנ דעמ גאנצנ שטײַער... אָכ, האָב איכ געהאט פונ דער מאמענ... „יאָלקי־פאלקי“! כ'האָב בא קאָסקע זישוק געגעבטיקט... אונ נאָכדעמ ער בא מיר. מיר האלטנ אלע איינער פארנ אנדערנ.

— הייסט עס, אז דו וועסט גיינ קעגנ דײַנ אלטנ כאַווער? — האָט שטיל געפרעגט בינדיוג.

— ביסט מיר געווענ א כאַווער — האָט נאָכ שטילער געזאָגט סטיאָפּקע.

א שטילקײַט איז דורכנ הויפ. ווי א שאָטנ. נאָכדעמ האָט בינדיוג הויכ אָפּגעזיפצט אונ אוועק צו דער פאָרטקע. ער איז אוועקגע־גאנגענ אײַנגעהויקערט, אונ זײַנע לאָפּעטקעס, די ניטגערירטע לאָפּעט־קעס פונ א טשעמפּיאָנ, האָבנ איצט אויסגעזענ, ווי זיי וואָלטנ נאָר־וואָס געליטנ א מאפּאָלע.

ע־מיע אונ די טראָגלאָדיטנ

אפ מאָרגנ האָט דער קלאס באשטימט אָפּגעבנ די שאָ פונ אל־געברע אפ באהאנדלענ דעמ דועל צווישנ בינדיוגנ אונ אטלאנטידענ. נאָר בינדיוג האָט זיכ פארביטערט אָפּגעזאָגט. אָבער אַנשטאָט דעמ מאטעמאטיקער קארליטש, אפ וועלכנ מע האָט זיכ געריכט, איז אינ קלאס ארײַנגעגאנגענ אנ אומבאקאנטער אלטיטשקער, אָנגעטאָנ אינ א

ציבטיק פיטל. ער איז געווען סובטיל, קורצזיכטיק און פליכעוואטע. ארום פליב זיינען בא אים געוואקסן ברוינע האר. זיין פליב איז גע־ווען ענלעך צו א לאנגע איג א קאראלן-אטאל.

— וואס איז דאס פאר א פליב? — האט פארביטערט א פרעג געטאן בינדיוג.

דער קלאס האט זיך צעגעדזשגעט.

— ע־מי־ע... אט דאס? — האט געפרעגט דער אלטיטישקער, טעטלענדיק מיטן פינגער אפ זיין אנגעבייגנעם פליב. — ס'איז מיינער. וואס איז דען?

— גארנישט... אזוי זיך, — האט געזאגט בינדיוג, וואס האט זיך אפ דעם ניט געריכט.

— עפשער זיינען איצט פליכעוואטע... ע-מיע... פארוועדט? — איז צוגעשטאנען דער אלטיטישקער.

דער קלאס האט געקוקט אפ אים מיט אכטונג.

— ניין, ביטע, געזונטערהייט, — האט געזאגט בינדיוג, ניט וויסנ־דיק ווי אפצוטשעפען זיך פונעם אלטימשקן.

— נו, א דאנק, — האט א שאטקע געטאן דער אלטיטישקער. — איז לאמיר זיך באקענען... ע-...ע־מי...ע... א גוטמארגן אייך, טראגלאָ־דיטן!

דאס וואָרט איז געווען ניי און אומבאקאנט. און מיר האבן זיך פארלארן, ניט וויסנדיק, צי דער לערער האט אינדז געלויבט, צי אויס־געזידלט. דעמלט איז איפגעשטאנען סטיאפקע אטלאנטידע. סטיאפקע האט געפרעגט קיריקאָוון:

— פאראן פראגעס: ערשטנס — פון וואסער א גארדעראב זייט איר ארויסגעשפרונגען! און צווייטנס — מיט וואס האט איר אונדז אנגערופן. דאס איז וועגן די טראגלאָדיטן.

די טראגלאדיטן האבן אנגעהויבן קלאפן מיט די פיס און פארע־דנדיק א זעץ געטאן מיט די פארטעס.

— זעצט זיך, געשטאלט! — האט געזאגט קיריקאָוו — טראגלאָ־דיטן, דאס זיינען... ע־ע—עמ...־ע... אלטפרעגקישע הייל־איינוווינער, די פארקסטארישע מענטשן. אונדזערע, עמי...ע, אור־אור־אורעלטערן... ניי? ע־ע־מי...ע, און אונדזער מאמעניורוסלאנד פאלט איצטער ווידער ארויין אין אור־ציישטאנד. פון דעם דרינגט ארויס, אז איר זייט טראג לאדיטן.

— עס באקומט זיך, הייסט עס, אז איך בינ א טראַנגלאַדיטיכע? —
האָט בייז א פרעג געטאָנ מאדאמ כאלופע.

— נו, וואָס רעדט איר, — האָט איידל א שאמקע געטאָנ קיריקאָוו, — איר זײט א גאנצע מאמאַגטיכע אָדער א בראָנטאָזאווריכע.

— אנ אייגענער! — האָט דער קלאס באשלאָסנ באגײַסטערט.

דער אלטיטשקער האָט זיך ארויסגעוויזנ פאר א זיגער. צום סאָפ פונ לימעד האָט ער שוינ אײַנגענומענ דעם קלאס. אפילע דער שטרענגער סטיאָפקע האָט אנערקענט, אז „דער אלטער איז אנ אייגענער יאט“. א צונעמעניש פארנ אלטנ היסטאָריקער האָבנ מיר געפונענ גיך. מיר האָבנ אים אָנגעהויבנ רופנ „ע-מיע“, וואָס האָט אפ פראנצויזיש באטײַט א שטומער „ע“. קיריקאָוו פלעגט ניט ריידנ, נאָר אויסקײַענ די ווערטער. דערבײַ פלעגט ער שאמקענ, אונ יעדע פראזע פלעגט ער צעמישנ מיט אָנ א שיר „עעע-מיע“.

ע־מיע האָט זיך ניט באליידיקט אפ די טראַנגלאַדיטנ. ער איז געווענ פריילעך אונ גוטמוטיק. אונדזערע מיידלעך פלעגנ באשיטנ קיריקאָווג מיט צעטעלעך, אונ די שפינגאליעטקעס האָבנ אימ אפנ דריטנ לימעד געקושט דעמ פליך, אונ גוט אימ אויסגעווישט מיט די טיכעלעך, אז ער זאָל בעסער גלאנצנ...

יעדערנ באזונדער פלעגט ע־מיע רופנ „פיגור“.

— פיגור אלעפערענקאָ, — פלעגט ער זאָגנ אויסרופנדיק, — דערהייבט זיך!

אלעפערענקאָ האָט זיך דערהויבנ איבער דער פארטע.

— נו, פיגור, — האָט געזאָגט ע-מיע, — דערמאָנט זיך נאָר, ע־מיע, הייל־אײַנוווינער... וועגנ וואָס האָבנ מיר גערעדט דאָס פאָריקע מאָל?

— מיר האָבנ גערעדט וועגנ קירקעס אינ וועגנ דער שטיינ-טקופע, — האָט געענטפערט דער טראַנגלאַדיט אלעפערענקאָ, — זייער א נודנע אונ פארהיסטאָרישע זאך... קיינ שום מילבאָמעס ניט... גאָרנישט...

— זעצט זיך, פיגור, — האָט געזאָגט ע־מיע — הײַנט וועט זײַנ נאָך נודנער...

אונ ער האָט נודנע אונ גיכ-גיך אָפגעהאקט נאָך א פאָרציע פארהיסטאָרישע געשעענישנ. ווי ער האָט פארענדיקט, איז ער מיטאמאָל געוואָרנ פריילעכער, אונ אפנ איבערגעבליבענעמ האלבנ לימעד האָט ער אונדז הייכ געלייענט דעמ זשורנאל „סאטיריקאָנ“ פארנ 1912־טנ

יאָר אונ דערציילט אונדז זײַנע יעגער־פּאַסירונגענ. אונ באַ אַנ אויפ־
מערקזאַמער שטילקײַט האָט אימ איבערגעהערט דער קלאַס. אַפ זײַנע
לימודימ איז דער קלאַס געווענ פול, אונ עס פלעגנ אַפילע קומענ די
שילער פונ די עלטערע קלאַסנ. זײַנ טריומפירנדיקער בליק איז ביסלעכ־
ווײַז אַרומגערינגלט געוואָרנ מיט אַנ אָרעאָל פונ רומ אונ לעגענדעס. ווי
קורצזיכטיק ער איז געווענ, האָט עמיע דאָכ דערזענ, אַז דער קלאַס
האָט זיכ צעשפּאָלטנ אַפ פּאַרטייענ. אונ ער האָט אונדז אַלײנ אָנגע־
הויבנ טיילנ אַפ טראָגלאָדיטנ (גימנאַזיסטנ) אונ מענטשנ־אַרטיקע
(האָשנ). דאָס האָט שוינ נאָר געפאַנגענ די נעשאָמעס פונ די אַלטע
גימנאַזיסטנ. די הילביקע היטפּעלעכ פונ די ערשטע טעג איז איבער־
געגאַנגענ אינ אַ שטילער אָבער פעסטער פאַרגעטערונג. נאָר אָפט פלעגט
זיכ מיר דוכטנ, אַז אינ אָט דעמ גוטמוטיקנ אַלטיטשקנ מערקט זיכ
עפּעס אַזוינס, וואָס לאָזט זיכ ניט אָנכאַפּנ, עפּעס בייזעס, אָבער באַ־
קאַנטעס. דאָס פלעגט אויפקומענ אינ קאָפּ פונ זײַנע אייניקע ווערטלעכ,
ס'איז געווענ צו זענ, נאָר ניט צומ אויסריידנ, ווי דער עמיע, ווי דעמ
שטומענ „ע" אינ דער פראַנצויזישער אָרטאָגראַפיע.

מאַמאָנטנ אינ שוואַמבראַניע

אײנמאָל, בײַמ דעמ לימעד האָט זיכ עמיע געווענדט צו אונדז
מיט אַ גרויסער רעדע. דעמ טאָג האָט ער אַפילע ווייניקער געשאַמקעט
ווי געווײנלעכ. נאָר ס'האָט געשמעקט פונ אימ מיט ספּירט.

— טראָגלאָדיטנ אונ מענטשנ־אַרטיקע! — האָט ער געזאָגט. —
ב'וויל אָנצינדנ אינ אײַערע הײלג דעמ הייליקנ פײַער פונ עמעס... איכ
וועל אײַכ דערציילנ, פאַרוואָס מע נייט מיכ אײַכ דערציילנ יוענג
טראָגלאָדיטנ, אונ ווענ קייסאָרימ פאַרווערט מענ... הערט־זשע מיכ,
אורברידער, מאַמאָנטנ אינ בראָנטאָזאַווריכעס... עמי־ע... די נעשיב־
מע האָט זיכ געענדיקט...

— ניינ, ניינ!.. ניט געענדיקט... ס'איז נאָכ קיינ קלונג ניט געווע־
יענ! — האָט דערווידערט עמעצער פונ ווינקל.

— וואָס פאַר אַנ אמעכע פונ די אורכבעלעכ האָט זיכ דאָס אַזוי
אַרויסגעוואָגנט? — האָט קיריקאָוו געפרעגט. — איכ רייד דאָכ ניט
וועגנ דעמ לימעד פונ געשיכטע, נאָר יענג, ע־עמיע, וועגנ דער געצ־
שיכטע פונ דער מענטשהײַט... וועגנ דער שיינער, קרינגערישער, רײַבע־

געשיכטע. עס פאַרשליכט זיך דער קרייז פון דער געשיכטע... די באָל־שעוויקעס האָבן אויסגעקערעוועט רוסלאַנד אַף צוריק. ע־מיע... צום אוי־ראַלטן קאָמוניזם, צו דער אויסגאַנג־פינצטערניש... כאַאָס, צעשטע־רונג... קיין קערעסין איז ניטאָ... מירן פאַרלירן דעם פייער... מירן נאַקעט ווערן... קיין מאַנופאַקטור איז ניטאָ. ס'קומט אָן די בײַזישע פאַרייניקאַבונג, באַשעפֿטע טראָגלאָדיטן... די אייזערנע שטעגן פון די צוגן העלן פאַרוואַקסן ווערן! ע־מיע, ס'וועט דערברענען דאָס לעצטע שוועבעלע און ס'וועט אָנקומען די אוראַלטע נאַכט...

— וואָס פאַר א נאַכט, אז מע וועט אומעטום דורכפירן עלעק־טרע! — איז אופגעשפרונגען כטיאַפקע אטלאַנטידע.

— גענוג! ריכטיק! — האָט געזאָגט בינדיוג. — בא אונדז אין ביטער האָט די קאָמונע אַלצדינג צעשטערט.

— גענוג וועגן די אוראַלטע! דערציילן וועגן ריטערס! — האָט מען אָנגעהויבן שרייען פון ווינקל.

דער קלאַס האָט אָנגעהויבן טופען. די טראָגלאָדיטן זיינען גע־שפרונגען איבער די פּאַרטעס.

— לאָמיר זיך שטעלן אַף אַלע פיר, מיינע טייערע טראָגלאָדיט־לעך, — האָט זיך ע־מיע לוסטיק געמאַכט — און לאָמיר באַגעגענען מיט א מאָכנאַטן וויען די אייביקע נאַכט, און וועלבער מיר פאַלן... אוי! א־וו־ווי־י!!

— א־וו־וו־וי — האָט זיך דער קלאַס דערפרייט מיט דער נייער שפּיל. איניקע זיינען אזוי אריין אין דער ראָליע, אז זיי זיינען אַרומ־געלאָפן אַף אַלע פיר איבער די דורכגאַנגען, די איבעריקע האָבן זיך געקאַטשעט פון געלעכטער. עמעצער האָט אָנגעהויבן זינגען:

די נאַכט איז פינצטער
און איך האָב מערע,
טראָגלאָדיטקע,
אוי מיין ווערע!
נו־זשע, ווערע,
גענוג זיך דרייען,
נעם באַגליים מיך.
מיר דאַרפן גייען...

קיריקאָוו האָט געקישעפט אַף דער קאַטעדרע, און ווידער איז עפּעס באַקאַנטס אדורך דורך די גרימאַסן פון זיין פיזיאָנאָמיע. נאָר כ'האָב

ניט געקאָנט כאַפּנ דעמ ראָזיקנ גליטשיקנ „עפּעס". מיכ אַליינ האָט אָנגעשטעקט אָט די ווילדע פרייד פונ קלאַס. ס'האָט זיכ געוואָלט קריכנ אַפּ אַלע פיר אונ וויענ. קיינ עק האָב איכ ניט געהאַט אונ דאָס האָט פאַרשאַפט פאַרדרוס, אָבער די שטימונג האָט עס ניט געפּאַטערט. כ'האָב שוינ געפילט ווי עס ציטערט דער שוואַמבראַנער באָדנ אונ־טער די טריט פונ די מאַמאָנטנ.

— יאַטנ! יאַטנ! געגונ! — האָט איבערגעשריענ קאָלטיע זשוק. ער איז געקומענ צו זיכ. — סטיאָפּקע, זאָג זיי, אַז ער האָט זיי געפירט אינ באָר אַרײנ... סטיאָפּקע!

נאָר סטיאָפּקע איז פאַרשוווּנדנ. ניט שוינ-וויטע איז ער אַנטלאָפנ?— האָב איכ זיכ דערשראָקנ. אופהייבנדיק ווייערע ריסלענ, ווי פרעג-צייכנס, זײַנענ די מאַמאָנטנ געבליבנ שטיינ ניט הייסט בא די גרענעצנ פונ שוואַמבראַניע.

אינ קלאַס איז אַרײַנגעלאָפנ דער פאָרזיצער פונ שולראַט פאָרטו־נאָוו. נאָכ אימ האָט זיכ באַוויזנ סטיאָפּקע ווי א פאַרשפּעטיקטער שאָטנ. די טראָגלאָדיטנ האָבנ זיכ מאָמענטאַל דערפילט אינ XX יאָרהונדערט. די מאַמאָנטנ זײַנענ אַנטלאָפנ פונ קאָנטינענט פונעמ גרויסנ צאָנ. קיריקאָוו פליכ האָט פאַרלאָרנ זײַנ גלאַנצ.

— פאַר אזא אגיטירנ קאָנ מענ אינ טשעקא אויכ אוועקפירנ — האָט אימ שטיל א זאָג געטאָנ פאָרטונאָוו.

— פליכעוואַטער בורזשוי, — האָט איבערגעשריענ סטיאָפּקע, פונ הינטער פאָרטונאָווס פּלייצע, — סאַבאָטאַזשניק.

— ע-ע-מיע, — האָט קיריקאָוו געזאָגט, — כ'האָב זיי פאָשעט אינקורצנ איבערגעגעבנ די אידייענ, ע-מיע, פונ אַנאַרכיזמ. א נאַקע־טער מענטש אפּ א נאַקעטער ערד. קיינ שום פּריוואַט-אייגנטומ.

— מיסט-שיועמל! — האָב איכ פריילעכ איבערגעשריענ, אומגע־ריכט פאַר זיכ אַליינ — מיסט-שיועמל! — האָב איכ איבערגעכאַזערט זיכער.

אינ דער רעגע האָב איכ זיכ דערמאָנט דעמ קראָפּעווע-מענטש אינ קוואַסניקאָווקע, די זיינערס, פּליעגנפיסטשוואָמפּאַשא אונ דאָס פּרי־וואַט-אייגנטומ פונעמ פּליכעוואַטנ הענדלער. אונ „ע־מיע" איז געוואָרנ ע־אַקסאַנגראַוו, דער שטומער „ע" — איז געוואָרנ אַנ אָפּענער „ע".

קיריקאָוו איז דעמאַסקירט געוואָרנ. מ'האָט אימ צוגענומענ. די [illegible] האָבנ דאָס באַגריסט. נאָר די טראָגלאָדיטנ בעראָטש

מיט בינדיונג האָבן זיך ניט אונטערגעגעבן. זיי האָבן אָנגעהויבן גרייטן זיך צו א געשלעג מיט די האָשן. די טראָגלאָדיטן האָבן גע־היים געגרייט אָפּ מאַכן אַן „אַלוועלטלעכן מאָרד".

— מאָרגן אינדערפרי וועט זײַן א בארטאָלאָמעוס־נאַכט * האָב איך געזאָגט אָסיען באַנאַכט.

אָסיע פלעגט אַפילע זעלטנדיק זאָגן פּלאָנטערן ווערטער, און איצט האָט ער גענומען רעדן פון שלאָף:

— מע וועט האַרגענען האָטענטאָטן? הא?

— ניט קיין האָטענטאָטן, נאָר הוגענאָטן, — ענטפער איך, — און ניט קיין הוגענאָטן, נאָר האָשן, און ניט האַרגענען אָפּ טויט, נאָר שלאָגן.

— ליאָליע, — האָט פּלוצעם געפרעגט דער פאַרשלאָפענער אָסיע, — און אין רוים האָבן אין צירק איך פאַרגעשטעלט טראָ־גלאָדיטאָרן?

— ניט קיין טראָגלאָדיטאָרן, נאָר גלאַדיאַטאָרן, — זאָג איך, — טראָגלאָדיטאָרן דאָס זענען...

נאָך עטלעכע פאַרבלאָנדזשעטע מאַמאָנטן גייען נאָך פונדעסטוועגן אַרום איבער שוואַמבראַניע. איך דערציילט אָסיען, אַז זיי באַהאַלטן זיך צווישן גראַנדיעזע פּאַרטיסמאַריישע פּאַפּאָראָטניקעס.

— פּאַפּאָנטן פיטערן זיך אין מאַמאָראָטניקעס — האָט איבערגע־באַוועגט אָסיע פון שלאָף.

אלוועלטלעכער טארעראם

דער „אַלוועלטלעכער טאַרעראַם" איז שוין לאַנג דער־פונדן געוואָרן.

דאָס איז געווען די העכסטע און די באַסטע זילדסטע פּאַרטע פון גימנאַזיסטישע בונטן. אַן „אַלוועלטלעכן טאַרעראַם" פלעגט מען פריִער מעלדן נאָר באַ עקסטרעמסטע פאַלן, ווען אַלע איבעריקע מע־טאָדן פון קאַמף קעגן דער נאַטשאַלסטווע פלעגן זיך אַרויסווײַזן פאַר פּרוכטלאָז. פאַר מײַן זײַן אין גימנאַזיע איז ער נאָך קיין איין מאָל

* בארטאָלאָמעוס־נאַכט — די בלוט־נאַכט, וואָס די פראַנצויזישע קאַטאָליקער האָבן אָרגאַניזירט אין XVI יאָרהונדערט; יענע נאַכט זײַנען אומגעקומען פיל טויזנטער הוגענאָטן, קעגנער פון קאַטאָליציזם.

נימ פאָרגעקומענ. נאָר גימנאַזיסטישע לעגענדעס האָבנ דערציילט וועגנ דעמ לעצטנ אַלוועלטלעכנ מאַרל. ער איז פאָרגעקומענ אינ 1912 יאָר, ווענ מע האָט אויסגעשלאָסנ פונ גימנאַזיע די דריי איניציאַטאָרס פונ נעקאָמע נעמענ אָנ דעמ דירעקטאָרס שווייצאַר. דער שווייצאַר פלעגט מאַטערנ די שילער, האָבנ זיי אימ צעשלאָגנ מיט טוכלע אייער.

אַזוי, הייסט עס, האָבנ די טראָגלאָדיטנ באַשטימט דערקלערנ אַנ אַלגעמיינעמ, גייענ אַלוועלטלעכנ מאַרל. מיטנ מאַרל האָט אָנגעפירט בינדריג. ער איז געקומענ אינ קלאַס א ביסל פאַרזאָרגט, נאָר רויק. די שול איז אינ דעמ אינדערפרי פאַרגליווערט געוואָרנ אינ א ניט־אָנגענעמער רויקייט. קיינער האָט נימ געבאַראַבאַנעוועט קיינ הינטישע מאַזורקע אַפ דער פיאַנינע, קיינער האָט זיכ נימ געשלאָגנ, קיינער האָט זיכ נימ באַרימט אינ קולעניש. נאָכנ גלאָק איז דער שטענדיק ראַשיקער קאָרידאָר גלייכ געוואָרנ ליידיק, אָבער זיינ אויפגערייצטע ווייסטער פיבערנעט זיינענ באַרויִקט דורכגעגאַנגענ די לערער. א שטילקייט פונ א פאַרמיליטערישער קוואַליטעט האָט זיי באַגעגנט אינ קלאַס.

—

דער ערשטער לימעד איז געווענ בא אונדז רוסישע שפּראַכ. דער קוטשעראַוויער, בלאָנדבערדיקער לערער מעלאַמעדאָוו האָט פריער פאַר־זיכטיק א ריח געטאָנ אינ קלאַס. ווי נאָר ער האָט זיכ באַוויזנ אינ טיר, האָבנ אַלע טראָגלאָדיטנ באַוויזנ די אַלטע מושטערע, ווי האָבנ זיכ אויפגעהויבנ אינ זיינענ פאַרגליווערט געוואָרנ פאַר די פאַרטעס. עס זיינענ נאָר נימ אויפגעשטאַנענ די קענטשאַלאַרטיקע אינ כיאַפּקעס. מיטנ־ערינג פונ אַלעמענ האָב איכ זיכ אייכ געדאַרפט אויפהייבנ, נאָר ב'לאַב זיכ באַלד געכאַפּט אונ איבערגעזעצט, מיינע האָבנדיק א דיך צו טאָנ אַפ כיאַפּקענ. נאָכדעמ האָבנ זיכ נימ אָנגעשלאָגנ געזעצט נאָכ עט־לעכע יאָטנ אינ מיידלעכ. די איבעריקע זיינענ געשטאַנענ שטרענג איינגעצויגנ.

— יאָב איז דאָס?.. זעצט זיכ, זעצט זיכ, — האָט א מאַכ געטאָנ מיט דער האַנט דער לערער, ער איז שוינ אָפּגעוויינט געוואָרנ פונ אַזא פּאַראַד.

דער קלאַס האָט זיכ צוזיכלעכ געזעצט. דער לערער האָט א פרעג געטאָנ מיטנ פינגער די קאַטעדרע — נישטאָ־יעט, זי רעפּט זיכ נימ אימ — אינ איז נימ ווידער אַרויפגעגאַנגענ אַפ איר.

— דעזשורנער, די מפּייע! — האָט א קאָמאַנדעווע געטאָנ בינדריג.

— ביסט מעשוגע? — האט געפרעגט סטיאפקע.

דער קלאס איז דערהריקט שטיל געווארנ.

— עפעס אוועקגיינ, — האט א זאג געטאנ דער נאר צעטומלטער לערער.

נאר פאר אים איז אויסגעוואקסנ דער רעזשורנער מיטנ קלאס-זשורנאל אינ די הענט. אונ דער פארלארענער לערער האט דערהערט, ווי אינ די „גוטע" גימנאזיסטישע יארנ, דעם ראפארט:

— אינ קלאס זיינענ ניט געקומענ, — האט געלייענט לאבאנדא — גאוריע סטעפאנ, רודענקא קאנסטאנטינ, מאקובינ ניקאלײ... — אינ ער האט איבערגעקייענט די פאמיליעס פונ אלע האשנ.

— האלט! — זיינענ אויפגעשפרונגענ די „אפוועזנדע" — וואס רעדסטו? מיר זיינענ דאך דא!

— באלד וועט איר דא ניט זיינ, — האט א זאג געטאנ בינדיוג, — טראגלאדיטנ, כ'דערקלער דעם טאדל פאר געפענגט! — אונ ארײנלייגנ-דיק צוויי פינגער אינ מויל, האט בינדיוג אזא פייפ געטאנ, אז ס'האט אונדז אנגעהויבנ קלינגענ אינ די אויערנ.

הינטער דער וואנט האט גלייך געענטפערט א פייפ פונ אונדזער קלאס „ב". נאכדעם האבנ זיך איבערנ קארידאר דערהערט נאך אכט פייפנ, אונ אינ שול האט זיך א לאז געטאנ א שטורעם.

די פעדאגאגנ האט מענ פארוקט אינ לערער-צימער. די האשנ האט מענ געשלעפט פאר די פיס, ארויסגעווארפנ דורכ דער טיר, געשליי-דערט דורכ די פענצטער. שאקלענדיק מיט די בלעטער, זיינענ געפלויגנ די לערנביכער, ווי גרויסע באבעלעכ. די מיידלעכ האבנ ארגאניזירט א „קינדער-געשריי אפ דער לאנקע". אינ קלאס איז פארגעקומענ א טינט-פארגיסונג. איבערנ קארידאר האט מענ געטראגנ דעם קלאסנ-טאוול, ווי אנ איקאנע, „אלעמענ, אלעמענ, אלעמענ! — איז געווענ אנגעשריבנ אפנ טאוול, — צום טייוול די מענטשנארטיקע האשנ! זאל לעבנ ס. אי. קיריקאו! פאדערט מע זאל אים אומקערנ! אינ פינפ מינוט ארום איז קיינ איינ מענטשנארטיקער ניט געבליבנ אינ שול.

טראגלאדיטישע פאטרולנ האבנ געהיט די טירנ. מ'האט צעווארפנ די פארטעס.

ס'האט זיך אנגעהויבנ דער אלגעמיינער גרויסער אלוועלטלעכער טארעראם.

„די שלאַכטן װערן פאָרגעזעצט אַפ אַלע פראָנטן“

דער קאָמיסאַר האָט צוגעבונדן זײַן פערד צו דער טיר פון װעכטי־ביזל. נאָכדעם האָט ער אַרופגעצויגן די באַליעזעס און גענומען טיפען מיט די אָפצאַסן איבערן קאָרידאָר. דער קאָרידאָר איז געװען פוסט. אַלע זײַנען אַװעק אַפ אַן עקסטרע־פאַרזאַמלונג. די פאַרזאַמלונג איז פאָרגעקומען אין גרױסן קלאַס, פון װעלכן מע האָט געמאַכט אַ צו־שויער־זאַל.

אַפ דער סצענע, באַם טיש, איז געזעסן דער זינער און פאָרזיצער בינדיוג. באַ די זײַטן זײַנען געזעסן — פאַרטגאַזו און דער שילער פון עלטערן קלאַס ראָטמעלער, אַ זון פון אַ רײַכן װורשט־הענדלער. ראָטמעלער האָט נאָרװאָס געענדיקט רײדן. פאַרבגאַזו האָט געקלאַפט אין טיש אַרײַן.

דעם אַרײַנגאַנג אין זאַל האָט אָפגעהיט אַ פאַטרול טראָגלאָדיטן. — די צענעריקטע, איבערגעשמידטע האַיטן, שוין קימאַט ניט קײן מיטלשול־אַרטיקע, האָבן אָנגעשפּאַרט אַפ דער טיר. די טראָגלאָדיטן האָבן דורכגעלאָזן דעם קאָמיסאַר. הינטער דעם קאָמיסאַרס פלײצע איז אַרײַנגעשפרונגען אין זאַל בטיאָפקע אַטלאַנטידע. נאָר די טראָגלאָדיטן האָבן אים צוריק אַרױסגעװאָרפן.

כ'גיב אַ װאָרט דעם קאָמיסאַר טשיבאַריקאָװ, — האָט געמאָלדן בינדיוג.

— שאַ און פאַרטיק! — האָט אַ געשרײ געטאָן דער זאַל.

— װאָס איז דאָס פאַר אַ מאָדע? — האָט אַ פרעג געטאָן טשיבאַרקאָװ.

— אַן אַלײעלטלעבער, — האָבן אים געענטפערט אַלע װי אײן מאַן.

— באַװױרטס, — האָט געזאָגט דער קאָמיסאַר.

— מיר זײַנען דיר ניט קײן באַװױרטס, — האָט זיך איזיעקעװעט דער זאַל.

— נו, איז הערן! — האָט זיך צעבײזערט דער קאָמיסאַר.

— ניטאָ איצט קײן הערן! — האָט אָנגעהױבן שרײַען דער זאַל.

— איז װי־דזשע הײסט איר רופן אײַך? — האָט זיך אינטערעסירט דער קאָמיסאַר.

— טראָגלאָדיטנ, — האָט געענטפערט דער גאַנצער זאַל.

— קראָקאָדילנ, — האָט געזאָגט דער קאָמיסאַר, — איכ מיינ, אַז ס'איז שוינ צײַט ענדיקנ... אונ פּאַרטיק.

— אונ ברייער, וואָס? — האָט פרעג אונ פאַרביסנ אַ פרעג געטאָנ דער זאַל.

— וואָס ברייער?! — האָט איבערגעשראָקענ פּלוצעמ טשובאַרקאָוו — וואָס ברייער?! וואָס פאַר אַ נאַרישקייטנ רעדט איר? ברייער וואָלט איר פאַרנ דירעקטער קיינ פּיפּס ניט געגעבנ. ער וואָלט מיט אײַכ אַפילו ניט גערעדט, ער וואָלט אײַכ באַלד אַרײַנגעשריבנ אינ קאָנדויט — אינ ניט צו אַלדי רוכעס...

— אונ פּאַרטיק! — האָט אַ געשריי געטאָנ דער זאַל — אונ שאַ! אונ גענוג! דערלאַנג אונדזער סעמיאָנ איגנאַטיעוויטשנ!

די טראָגלאָדיטנ האָבנ געבושעוועט. נאָר ס'איז ניט גרינג געווענ איבערצושרײַענ אַזאַ געמבע ווי בײַ טשובאַרקאָוונ, דעמ וואָלגער טריי-נער.

— איכ וואונדער זיכ אויפ אײַכ! — אינ פּאַרטיק! — האָט גערעדט דער קאָמיסאַר, — צי דענ קאָנט איר ניט פאַרשטיינ? מע גיט דאָכ אײַכ גוטע וויסנשאַפטנ.

— וואָס איז פאַר אַנ אינטערעס צו לערנענ וועגנ קייבאָרימ? ברייער פלעגט מיט אונדז נאָר לייענענ דערציילונגענ וועגנ זיי [illegible] פּאַרטיק.

אונ אינ דער איינהײַטלעכער אַרבעטשול וועט מענ דאָס גאַנצע באַלד לערנענ פונוואַנענ עס קומט אַרויס, אונ ווי ס'האָט זיכ אָנגעוויקלט... אונ קאָריקאָוו, וואָס איז אַגענט, אַ הענדלער, אַ ספּעקולאַנט האָט אײַכ געהאַט הוילע ליגנס...

וואָס פאַר אַ פינצטערניש, אײַכ לערנענ זיכ אינ ליכט? איר ווייסט דענ, וויפל מענטשנ ס'וועלנ זיכ איצטער גיינ לערנענ? איכ צומ בײַשפּיל — האָט זיכ טשובאַרקאָוו פאַרשעמט — ווי נאָר מיר וועלנ זיכ אַ ביסל באַפרײַענ, וועל איכ אויכ אויפהערנ קיינ פיטער זיכ לערנענ. אונ פּאַרטיק.

איז פאַרוואָס-זשע, כאַווייריס... הה. איכ מיינ, קראָקאָדילנ, וואָלט איר ניט לאָזנ די איבעריקע יאָרנ פונ דער אוראַלטער פינצטערניש אַרויסקריכנ צו דער ליכטיקייט? מיט וואָס זײַנענ זיי ערגער פונ אײַכ וואָס די בעבלעכ בײַ זייערע טאַטעס זײַנענ קלענערע?..

קאליגולעס פערד

אינ דעמ מאמענט האט זיכ איבערנ קארידאר צעטראגנ א דונער־דיקע טופּעניש, א טומל אונ א געשריי פונעמ שול־וועכטער מאקי־ניטש: „האלט, וואוהינ?!"

דער טראגלאדיטנ־פאטרול בא דער טיר איז זיכ צעלאפנ, אונ אינ פולנ געלאפ איז ארײנגעפאלנ אינ קלאס, רײטנדיק אפנ קאמיסארס פערד, סטיאפקע אטראנטידע. נאכ אימ האבנ זיכ אינ זאל ארײנגעריסנ די האיענ, צעטרײבנדיק די רעשטלעכ פונעמ פאטרול. נאר דער קאס בא די טראגלאדיטנ האט שוינ אנגעהויבנ אפגײנ, זײ האבנ אזוי גע־לאכט, אז זײ זײנענ שיער ניט געפאלנ פונ די בענקלעכ.

— טפר־ר־רו! — האט געזאגט דער קליגינטשקער סטיאפקע, — באוועט קאמיסאר, דאס פערד האט זיכ אפגעבונדנ אונ כ'האב עס קוים געכאפט.

דאס פערד האט לעבנ א הירזשע געטאנ.

— כ'אנטשולדיק זיכ, — האט געזאגט דער קאמיסאר, זיכ ווענ־דנדיק, ווײזט אויס, צומ פערד, — באלד ענדיק איכ — אינ פארטיק. איכ מײנ אזוי, יאטנ: געטומלט א ביסל — אונ גענוג. מיר וועלנ פארמעל אפשטימענ אונ שוא.

בינדיוג האט זיכ אומרויִק געשעפטשעט מיט ראטמעלערנ. ניט אראפקריכנדיק פונעמ קאמיסארס פערד, האט סטיאפקע אופמערקזאמ באטראכט די פענצטער פונ די טראגלאדיטנ. דאס פערד האט דעליקאט אויפגעהויבנ זײנע דינע פיס, ווי עס וואלט מײדע האבנ אנטרעטנ עמעצנ אפ א מאזאל. אפ דער סצענע, פארנ טיש, האט זיכ אופגעהויבנ בינדיוג. די פריערדיקע זיכערקײט איז בא אימ שוינ ניט געווענ. סטיאפקע איז ווידער געווארנ דער העלד פונ טאג.

— מ'האט אײנ ווי קינדערלעכ איבערגעשראקנ מיט א פערד, — האט געזאגט בינדיוג.

נאר אפנ זאל האט עס שוינ קײנ ווירקונג ניט געהאט. צומ טיש איז צוגעגאנגענ, ווי שטענדיק אנ ערנסטער, דער לערער פונ מאטע־מאטיק, אדאלפ קארליטש.

— פרײנט — האט געזאגט קארליטש, פארלירנדיק פונ אופרעגונג די פענסנע. גאבראכמ האט ער עטלעכע מינוט געפאטשט מיט דער דלא־ניע איבערנ טיש, ווי ער וואלט וועלנ כאפנ א גריל, נאר סאפסאלסאמ

האָט ער געפונענ די פּענסיע, אונ די װעלט איז פאַר אים װידער געװאָרנ דײַטלעכ. ער האָט פאָרגעזעצט: — פרײַנט, איכ בינ א מענטש נאָר אנ אומפּאַרטײַישער, מיט פּאָליטיק געהער איכ זיכ ניט אָנ, אונ צו אַנדערע מיטינגענ בינ איכ ניט געװוינט... אויב כ'האָב איצטער גענומענ א װאָרט, איז פונ רײנ־װיסנשאַפטלעכנ שטאַנדפּונקט. סעמיאָנ אילנאַטיעװיטש, ער זאָל מיר אנטשולדיקנ, פּלעגט אײַכ געבנ אומדערלאָזבאַרע נאַרישקײַטנ, קװאַטש אונ אומזינ... ס'איז דאָכ פּאָיעט פּלױר דערײַ אונ אָבסקוראַנטיזמ, װאָס פונ רײנ־װיסנשאַפטלעכנ שטאַנדפּונקט האַלט עס קײנ שום קריטיק ניט אויס. אינ טאָכ פּירט די רעזאָלוציע צו פּראָגרעס, זי באַהעלפט צו דער װיסנשאַפט נײַע גרויסע מענטשנ־מאַסנ... אונ איר, מײַנע פרײַנט, װילט זײ שטערנ... איר האָט דאָכ קײנ רעכט ניט! װי קאָנ מענ דאָס טאָנ?! ס'איז דאָכ א פאַרברעכנ, פונ רײנ־װיסנשאַפטלעכנ שטאַנדפּונקט. א סאַכ כאַװײרימ... האָטנ, װי איר רופט זײ אָנ, פאַרמאָגנ, צימבלשפּיל, נאָר אומגעװײנלעכע מאַטעמאַטישע פײַיקײטנ... װי רודענקאָ, צימבלשפּיל. ער לערנט זיכ זײער גוט. אונ איר, מײַנע פרײַנט, זײַט נאָכ פאַרסאַמט מיטנ ניט־אויסגעלעבטנ גימנאַזיע־גײַסט אונ רעכנט נאָכ די לימודימ װי א מינ אַפּקורמעניש. א בזיונ. צום שלומ װעל איכ זיכ דערלויבנ אײַכ דערציילנ אנ אנעקדאָט פונ דער געשיכטע. אַמאָל האָט דער רוימישער קײסער קאַליגולע אַרײַנגעפירט זײַנ פערד אפּ א זיצונג פונ סענאַט אונ האָט באַפוילנ, אַז די סענאַטערס זאָלנ זיכ בוקנ צו דעמ. איכ, כאַװײרימ, װאָלט זיכ אינ קײנ פאַל ניט פאַרנײגט פאַרנ שטאָלצנ פערד. נאָר אײַב אפּ אונדזער הײַנטיקער פאַרזאַמלונג האָט כאַװער טשובאַרקאָװ פערד מיטגעהאָלפנ, אַז אינ אונדזער שול זאָל װערנ אָרדענונג אונ פרײַנטשאַפט, בײַג איכ הײַנט, אינ נאָמענ פונ דער װיסנשאַפט, דעמ קאָפּ פאַר אונדזער פּירפּיסיקנ גאַסט.

אונ קאַרליטש האָט זיכ א בײג געטאָנ פאַרנ פערד. פונעמ דונער אַפּלאָדיסמענטנ, האָט זיכ דאָס פערד אינ שרעק א רוק געטאָנ צוריק. די אָפּשטימונג האָט געבראַכט צו א פולשטענדיקער מאַפּאָלע פונ בינדיונג אונ זײַנע טראָגלאָדיטנ. אַלע האָבנ געגעבנ דאָס װאָרט, אַז פונ מאָרגנדיקנ טאָג נעמט מענ זיכ װי געהעריק צומ לערנענ. נאָכדעמ האָט סטיאָפּקע, זיצנדיק אפּנ פערד, זיכ געװענדט מיט א קלײנינקער רעדע. די רעדע איז געװענ געװידמעט דעמ צײכעמענײש פונעמ אויסגעטריבענעמ היסטאָריקער.

— ע—מיע, — האט געזאגט סטיאפקע, — איז אפ פראנצייזיש,
אלציינס וואס אינדזשער „טוויארדי זנאק". מע שרייבט אים, נאר מע לייענט אים ניט... ס'איז אזוי ווי צוגייענ א פערד אנ עק! (דערביי האט זיכ סטיאפקע איבערגעבויגנ אינ זאטל, אונ צוליב אנשווילעב־קייט א דריי געטאנ דעמ עק פונעמ קאמיסארס פערד). דער „טוויארדי זנאק" ווערט איצט אפגעשאפנ. איז אט, האב איכ א פארשלאג, אייב ויעט זיינ גרינגער, אונ זיי וועלנ האבנ נוצנ... לאמיר אנשרייבנ א בריוו קיינ פראנקרייכ, די ארבעטער אדער זייערע קינדער, אז זיי זאלנ ארויס־ווארפנ דעמ ע־מיע.

דער בריוו צו די פראנצויזישע קינדער, מיטנ פארשלאג אפצושאפנ דעמ —מ י ע, איז אנגענומענ געווארנ מיט באגייסטערונג. ווענ מיר האבנ זיכ שוינ גענומענ פאנאנדערגיינ, איז אינ זאל ארייננגעגאנ־גענ א גרופע מיליטער־לייט.

— אהא!.. איר זעט, מ'האט אינדז מיט מיליטערישער קראפט גע־וואלט דערשטיקנ! — האט אויסגעשריגנ בינדיוג.

דער זאל איז ווי פארשטיינערט געווארנ.

— רויק! רויק! — האט געזאגט איינער פונ די אריינגעקומענע — א ביסל באוויסטזיניקייט! באוויירימ! די נאענטסטע פונ פראנט פאַ־דערט, אז די שטאט זאל איבערגיינ אפ קריגצושטאנד. די געביידע פונ דער שול דארפ מענ האבנ פארנ שטאב פונ דער 4־טער ארמיי. באווער משובארקאוו! באפעלט באפרייענ מארגנ די שול.

ס'איז געווארנ זייער שטיל. פלוצעמ האט דעמ קאמיסארס פערד א צי געטאנ די ליפנ אינ צערטלעכ א הירזשע געטאנ. פונ הרויסנ האבנ אים געענטפערט די פערד פונ דער 4־טער ארמיי.

דער שייוועט וואנדערט

די שטאט איז געווארנ א גרייסער לאגער. אפ די קווארטאלנ האבנ זיכ גענומענ אנטייקענ אנגעהאלטענע אבאזנ. זיי פלעגנ זיכ פארקניפנ אינ שלייפנ אפ די קרייצגאסנ. ווייסע קנופנ פלעגנ צעפלאנטערנ באוואק־כענע מענטשנ אינ שינעלנ. די ארדינארצעס פלעגנ שפרינגענ איבער די טראטוארנ, באקומענ אינ אפגעבנ פאקעטנ דורכ די פענצטער פונ די אנשטאלטנ.

ס'האבנ געדיינט, פארוואַרפנדיק די קעפ, די אבאז־קעמלענ. ווייער

ציענדיק שפּענעצ פֿלעגט פֿאלנ אפּ ברעשקעס. מ'האבנ געבריפּעט די אנטרענער: טהאטר!.. טראטר!.. בטשאק!.. בטשאק!..

איבער דער וואָלגע פֿלעגנ מאָמענטאַל איבערוואַקסנ וואַסער־פֿאַריבנ פֿונ אופֿרייסנ, נאָכדעמ פֿלעגנ זיי אַנטשוועבנ אפּפֿאַרנ. אינ באַרד פֿלעגט אפּ דער שטאָט פֿאלנ א לאַנגזאַמער קלאַפּ. אפּ דער וואָרינע פֿלעגט מענ זיכ לערנענ וואַרפֿנ האַנטגראַנאַטעס.

אופֿהייבנדיק דעמ היטעל־מייל פֿונ ראַנאַג, האָט זיכ געטאַבעטשעט אפֿנ פּלאַצ א הערפּאַנדאַרטיקער פּאַנצער־אויטאָמאָביל. נאָכ די יעגער־דיקע קעמפֿער זיינענ נאָכגעלאָפֿנ אינטערעסירנדיקע שפּילער שטרויס־פֿויגלעכ — די קורצע צווייבערדיקע וועגעלעכ מיט די הויכע קוימענס — די וואָגנקיכנ. אינ מיר אינ אָבער האָט זיכ איבערגעריסנ. אז אפֿנ פּלאַצ שפּילט מענ זיכ אינ אנדערע באַליבטער ראַנא „הערבסט אינ קאַמערונ": דאָרטנ, אפּ די בילדער, האָבנ זיכ אויכ געשטעלט די ראַנג פֿאַרנ, קעמפֿער אינ שטרויס־פֿייגל... אינ דאָ פֿלעגנ נאָכ מענטשנ באַמ צעבּ־הויז קוקלענ בערג מיט פֿעלדער, וואָס האָבנ געדאַרפֿט שוואַרצע ציפֿערנ אפּ די דעקנ. איינער א גראַבער פֿלעגט איבערלייגנ די נומערנ. אינ דער צווייטער פֿלעגט קוקנ אינ די פֿאַפּירנ אינ שטעלנ א שטעמפּל. אפּט פֿלעגט צופֿאַרנ א פֿאַרשוויצטער ריידער.

— פֿאַראַנ א וויינענ? — פֿלעגט מענ אימ פֿרעגנ, ווי מענ פֿלעגט געוויינלעכ אינ לאַגער.

— אלצ פֿיר! — האָט געענטפֿערט דער קוראַנטירער.

אינ די, וואָס פֿלעגנ פֿאַרשפּילנ, פֿלעגנ אויפֿגיינ שראַבנ אינטער די לאַסטאויטאָמאָבילנ.

אפּ דער שיל איז שוינ געהאַנגענ א טאַבעלע מיט א מאָדנער איבערשריפֿט: „ט ר א נ ס פּ א ר ט פּ ע ר". דאָס האָט געהייסנ באַמטנ טראַנספּאָרטאויטאָפּבעצ־קאָלאָנע. נאָר איינגטערנ האָט קיינער ניט געוויסט וועגנ דעמ באַמטנ פֿונעמ ראָציקנ יעטעלינ טראַנספּאָרט. דער טראַנספּאָרט האָט געהאַט פֿאַבריק צוויי־דריי אויטאָמאָבילנ. דאַמאָלס האָט דער געוועזענער שיל־הויפּ געקאַנט איבערהאַבנ מיט דער צאָר רעמיגנג. אונ די פֿאַבריקער אבער־איינער האָבנ גרינג געגעבנ דעמ טראַנספּאָרט אנדער נאָמענ „טראַנספּאָרט". ווענ מענ זאָל האָבנ איבערגעגעבנ פֿונ דער קעמפֿל־שפּראַכ אפּ פֿערד־שפּראַכ וואָרט עס געקלונגענ ... „טפּרו־רוי" אינ „נא".

די היסטאָריע שיל האָט געיאַגערט צייטנס דאָס מענ אנדערע אינ

בערנעפירט אינ דער געבײדע פונ דער עפארכואלער שיל. נאָר אינ א טאָג ארומ האָט מענ אונדז שוינ ארײַנגעזעצט אינ א שטוב מיט נ סרייפעטורעמ. דער סרייפע-טורעמ האָט געווײַנלעכ אויסגעזעענ נאָר דער־גרייבאר אינ אינטערעסאנט. ער האָט זיכ פּאַיטעט געבעטנ, אז מיר זאָלנ אימ אויסנוצנ פאר אונדזערע קאטאָוועסלעכ, צימבלשפּיל, א שפּיל מאָנ פונ אימ עמעצנ אפנ קאָפּ, אָדער אויפהייבנ א סרייפעאליאָרעמ... נאָר אונדז איז איצטער ניט אנגעגאנגענ קיינ שפּאס. אנ אנדערער, ניט קיינ געווײַנלעכע אומרו, איז ארײַנגעדרונגענ אינ די ענגע קלאסנ אינ האָט זיכ געשטעכעטעט אפ די הינטערשטע פּארטעס.

אפ מאָרגנ נאָכנ אלגעמײנעמ מארשאמ האָט וואָלאָדיע לאבאנדא באגעגנט אינ גאנג קארליטשנ.

— אראָלע, קארליטש, אָט האָט איר גערעדט וועגנ פייקעטנ... בא ראבחנ, בא הודענהענ... איכ פלעג דאָכ פריער אויכ ניט לייזנ אופגא־בעס. איר, געדענקט, אראָלע קארליטש? איר פלעגט זאָגנ, אז איכ האָב איינ פייקעטנ...

— איכ געדענק, לאבאנדא! — האָט געזאָגט קארליטש. — איכ געדענק זייער גוט. איר האָט זיכער א מאטעמאטישנ פונק... נאָר איר זענט א לאָדער...

— וואָס הייסט א לאָדער? — האָט זיכ לאבאנדא באלײדיקט, — כ'האָט זיכ מיר פּאַשעט פארוואָלט זיכ א ביסל נאריש מאכנ, ווײַבאלד כ'איז איצטער פרעהעט... נאָר פונ אנדער זײַט איז ניט ריכטיק, וואָס איר לייגט נאָר די האָשנ... זיי האָבנ זיכ איצטער אנגעהויבנ גרויס האָלטנ... פארגעסנ די נאָז....

— אהא, דערנומענ! — האָט געזאָגט דער צופרידענער קארליטש — אָט נעמט זיכ אונ דערזאָגט זיי... נאָר איכ וואָרנ אײַכ, אז ס'ווערט אײַכ א ביסל שווער זײַנ. זיי האָבנ זיכ שוינ גענומענ בא מיר פאר קוואדראט-גלײַכונגענ.

— מײַנ אָנזאָגנ! — האָט לאבאנדא א זאָג געטאָנ אײַנגע־שפּארט, — זאָל איכ אויסגיינ אפ דעמ אָרט, אויב מיר וועלנ זיי ניט אָנזאָגנ.

אלגעברע אפנ סרייפע־טורעמ

דעמ זעלבנ טאָג איז באשלאָסנ געוואָרנ אינ קלאס, אז די האָשנ האָלטנ זיכ גרויס אינ בלאָזנ זיכ, אז ס'איז ווײַטער אזוי ניט מעגלעכ.

און אז מע מוז זיי דעריאָגן. די מיידלעך האָבן צוגעזאָגט ניט אָפּצושטיין.

מיר האָבן זיך גענומען צו די פּאַרוואָרפענע לערנביכער, און אונדזערע עלטערן זיינען געוואָרן אומגעהייער דערשיטערט, ווען זיי האָבן דערזען ווי מיר זיצן בײַ ביכער און העפטן. ווי ס'האָט זיך אַרויסגעוויזן זיינען מיר אָפּגעשטאַנען גאָר שטאַרק. האָט מען גענומען אָניאָגן אין שול נאָך די לימודים, און אין דער היים ביז שפּעטער נאַכט. דער הונגעריקער קאַרליטש, וואָס איז אויסגעמאָגערט געוואָרן פון זיין פּאַרעמען לערער־פּאַיאָק, האָט געאַרבעט מיט אונדז איבעריקע שעהען. מיר פלעגן גאַנווענען באַר אים ברויט פון צעבּהויז און אויעקליינען פאַר דער קאַטעדרע. קאַרליטש פלעגט זיך שטאַלץ אָפּזאָגן, נאָר נאָכדעם פאַרכאַפּט פון וואַסער עס איז אַן אויפגאַבע, פלעגט ער מאַשינאַל אָנהייבן ברעכן שטיקלעך ברויט און פלעגט עס אומגערן איבעסן אינגאַנצן...

בינדיין פלעגט זיך איזדיעקעווען איבער אונדז.

— איך מיר א פרנהמט, ניטאָ וואָס צו ריידן! — האָט ער געזאָגט, — געווען בעזורע — איינס און איינס! און איצט — מאַרטירערס געוואָרן, מאַסמידים. בעט נאָך, אַז מע זאָל אייך שטעלן באַלן!.. טפו!

איבערהויפּט פלעגט ער דערציילן די יאָרן כמיאַפּקעס. נאָר כמיאַפּקעס האָט עס ניט געשאַרט און ער האָט זיך ווייטער געלערנט מיט קנבּ־אינלעבן, ווייל, ווי ער האָט געמאָלדן, דאַרפן רעוואָלוציאָנערן אינעם לערנען אייך קריכן אַף די כאַמע באַריקאַדן.

פאַר צוויי וואָכן האָבן מיר אַזוי שטאַרק אָנגעיאָגט אין אַלגעבּרע, אַז מיר האָבן געבעטן קאַרליטשן אַרויסרופן עמעצן פון אונדז צום טאָוול. און קאַרליטש האָט אַרויסגערופן לאַבאַנדראַן. די האָשנן האָבן זיך פאַרוואונדערט. קיינמאָל איז נאָך דער קלאַס ניט געווען אַזוי פאַרינטערעסירט. ס'איז געווען ווייער שטיל. נאָר דער קרייד האָט געקלאַפּט אַן טאָוול, שרייבנדיק גרויסע ווייסע ציפערן. לאַבאַנדראַ האָט געהאַלטן אין לייזן אַן אויפגאַבע וועגן א באַסיין מיט צוויי רערן. אַלץ איז געגאַנגען בעשאָלעם. דורך איין רער האָט זיך דאָס וואַסער אַריינגעגאָסן, דורך דער צווייטער — אַרויסגעגאָסן. ס'איז קלאָר געוואָרן, אַז ווען זיי זאָלן ביידע אַרבעטן איינצייטיק, וואָלט געוואָרן פול דער באַסיין אין זעקס שעה. נאָר פּלוצעם האָט זיך באַקומען א מיספאַרשטייע־

ניש. דער באסיין האָט אָנגעהויבן אויסגעטריקנט ווערן פאר אלעמענ אין די אויגן. לאבאנדא האָט זיך געזעצט אפן זאמדבאנק. ער האָט זיך געביסן דעם נאָגל.

— איר דענקט, — האָט געזאָגט קארליטש.

— איך דענק, — האָט טרויעריק געענטפערט לאבאנדא. — איך מיר וועלן פון פיר עמער אראָפּנעמען צוויי רעדער...

— הייבט אָן פון מאמע אָנהייב, — איך הייב! — האָט געזאָגט קארליטש.

מיר האָבן געזען דעם פעלער. באם מאמע אָנהייב האָט לאבאנדא בא איינ אויסרעכענונג געשטעלט א מינוס אָנשטאָט א פּלוס, איצטער איז דער מינוס ארויסגעשוואומען און האָט פארשטעקט די רעד. מיר האָבן געזען דעם פעלער. און מיר האָבן שרעקלעך געוואָלט אים איינ־טערזאָגן. נאר ס'איז ניט אָנגענעמ געווען אופדעקן פאר די האָשן זיינ אומעכטיקייט. דא האָבן מיר דערהערט, ווי עמעצער האָט פינדעס־ווען שטילינקערהייט אָנגעהייבן אינטערזאָגן לאבאנדאן. מיר האָבן זיך ארומגעקוקט, און דערזען, אז עס זאָגט אונטער קאָסטיע רודענקאָ — ווייך. דער קלאס. וואָס איז באריכט געווען מיט זיינ קונציקן אונטער־זאָגן אין פריער אָפּגארערן, א קלאס וואָס האָט געהאלטן פארנ גרעסטן פארברעכן אָפּזאָגן זיך פון אומגעוועלעכער הילף, דער זעלבער קלאס האָט איצט מעשוגענערהייט אָנגעהויבן ניפּען מיט די פיס, קעני דיי צו פארטויבן דאָס אונטערזאָגן:

— הער אופ, רודענקאָ! זאָג ניט אונטער! זאָל ער אליינ.

לאבאנדא האָט אָנגעהויבן גלייבן אין זיינע קרעפטן. ער האָט זיך א ביסל אָנגעשטרענגט, געכאפּט דעם פעלער און געלייזט די אויפגאבע. און קעדיי צו מעלדן וועגן דעם פּאַראַגראַף, האָבן מיר ארייסגעהאָנגען א פאָן אפן פענצטער־טירעם. אפ דער פאָן איז געווען אָנגעשריבן:

עמער 18 — x

די דערפאָלגן פון קלאס „ב"

מיר האָבן זיך געפרייט ניט לאנג. אין צוויי טעג ארום איז ארויס־געפלויגן אין קלאס לאבאנדא אין נעמאָלדע, אז אין אינדזער קלאס „ב", וועלכן מיר האָבן שוין גערעכנט פארטיגן, ווייל ער איז געווען אין אן אנדער הייז, — אז אין אינדזער קלאס „ב" גייט מען שוין

דורכ גלייבונגענ פונ די העכערע פאטענצנ מיט עטלעכע אומבאוווס־טע... דאס איז געווענ ניט צו גלייבנ.

— ליינגסט! — האט געשריענ דער קלאס.

— נא! — האט סטיאפקע געזאגט אונ אויסגעשטרעקט לאבאנדראנ אנ צונויפגעבויגענעמ פינגער, — גלייב אויס אונ פארביינ ניט.

— זאל איכ אויסגייג אפנ ארט! — האט לאבאנדרא געזאגט אינ אנגעהויבנ ציילעמענ זיכ.

מיר זיינענ געווארנ דערשלאגנ. דעמלט האט זשוק געמאלדנ, אז ער איז שוינ דורכגעגאנגענ אט די גלייבונגענ, אונ אז ער איז גרייט צו ייינ אינ קלאס „ב" ליזנ יעדע אויפגאבע. נאר סטיאפקע האט וועגנ דעמ אפילע הערנ ניט געוואלט. ער האט געמאלדנ, אז ס'איז נאר קיינ קונצ ניט, איכ נאר אייגער קענ ליזנ, ווייל ס'וועט זיכ ווידער באקומענ א בעסטער שילער, אונ מע דארפ מאכנ אזוי, אז דער גאנצער קלאס זאל קענענ ליזנ. דעמלט האט מענ זיכ ווידער געווארפנ צו די לערנ־ביכער. מיר פלעגנ זיכ אוונט־צייט צונויפקומענ אינ שול. קאסטיע זשוק פלעגט אונדז העלפנ דערגאנג אינ לערנענ.

בינדיוג פלעגט ניט קומענ אפ די לימודימ.

ער פלעגט פארזיכערנ, אז א הונגעריקנ נייט קיינ לערע ניט אינ, אז איצט איז ניט קיינ צייט צו לערנענ, אונ ער וועט אנ אונדז ליזנ יעדע אופגאבע....

ווענ אלע אומבאוווסטע זיינענ דעמאסקירט געווארנ, האבנ מיר פארגעלייגט אונדזער פאראלעל־קלאס „ב" זיכ פארמעסטנ מיט אונדז אינ אלגעברע. די יאטנ פונ „ב" האבנ אונדזער פארשלאג אנגענומענ ס'איז באשלאסנ געווארנ איינצוארדענענ אנ אלגעמיינע שריפטלעכע ארבעט אפ אלגעברע.

עס זיינענ קאמפלעקטירט געווארנ קאמאנדעס פונ די בעסטע אלגע־בראיסטנ.

אינ דער קאמאנדע פונ קלאס „א" זיינענ ארייג צווישנ אנדערע סטיאפקע, גאווריע אשלאנטידע, וואלאדיע לאבאנדרא, קאסטיע זשוק־רודענקע, זאיע באמבוקע אונ איכ. דעמ לעצטנ טאג איז נאכ צו אונ־דזער קאמאנדע צוגעשטאנענ בינדיוג. מיר האבנ אימ זייער ניט גע־וואלט אננעמענ. נאר ער האט זיכ געשווירנ, אז ער וועט אונדז ניט אונטערפירנ.

אינ א הונט־קעסטל

פאר דער פארמעסטונג איז זיכ די קאמאנדע „א" צונויפגעקומענ אינ שול צוליב דער לעצטער טרענירונג. ס'איז געקומענ דער פארמאטערטער קארליטש, אונ האט אונדז איבער א שא אויסגעפרעגט טעאריע. נאכ דעמ האט ער אונדז פארגעבנ עטלעכע זייער שווערע אויפגאבעס. מיר האבנ זייער געשוויצט. נאר סאפקאלסאפ האבנ מיר זיי געלייזט. קאר־ליטש איז צופרידנ געווענ פונ „ריינ־וויסנשאפטלעכנ שטאנדפונקט". נאכ דעמ האט ער א קוק געטאנ אפנ זייגער אונ זיכ געכאפט באמ קאפ. ס'איז שוינ געווענ 12 אזייגער, אינ שטאט איז געווענ קריגצושטאנד, אונ מע האט געמעגט גיינ נאר ביז 11.

— נו, באוויידימ, — האט געזאגט קאטיע ושוק, — וועלנ מיר הייסט עס נעכטיקנ אינ הונט־קעסטל, פאקט!

— מירנ דורכגיינ, — האט באהויפט לאבאנדא, — אויב מע וועט אפשטעלנ, זאגנ, אז דו גייסט אינ אפטייק. אונ שוינ.

איכ בינ געגאנגענ מיט סטיאפקענ. א פראזשעקטער האט באשײנט דעמ שווערנ אונ נידעריקנ הימל. מ'האט ערגעצ געזונגענ

«Темной ночки я боюсь...».

באמ ראג האט אונדז פארהאלטנ א פאטרול.

— מיר גייענ אינ אפטייק, — האט געזאגט סטיאפקע, — אונ דאכ איז דעמ דאקטערס זונ. לאזט דורכ.

— וואס? אינ אפטייק? — האט זיכ דערפרייט דער רויטארמייער, — עפשער נאכ ריצנייל?

— יא, יא. איכ גיי טאקע נאכ ריצנייל, — האט געענטפערט סטיאפקע.

— איר פארשטייט, ס'האט מיכ פתיצעמ...

— באלד וועט מענ דיר געבנ ריצנייל, — האט געזאגט דער רויט־ארמייער, — ליפאנינ! נעמ זיי נאר אונ פיר אוועק.

מ'האט אונדז אוועקגעפירט אינ שטאב. דארטנ האבנ מיר שוינ גע־טראפנ אונדזערע באנאכטיקע ליבהאבער פונ ריצנייל.

אינגיכנ האט מענ אויכ געבראכט קארליטשנ. ער איז געווענ אויפ־געבראכט פונ אלע שטאנדפונקטנ.

— אראלפ קארלאוויטש! — האט אימ באגריסט דער שטענדיק פריילעכער סטיאפקע, — א גוטנ אוונט אייכ!

— שלאפט געזונט, — האט בייז אפגעענטפערט קארליטש, — א דאנק פאר א קאמפאניע.

מע האט אריינגעפירט עפעס א פארפיצטערט ספעקוליאנטל.

— ווער איז דא דער לעצטער? — האט א פרעג געטאן דאס ספע־קוליאנטל.

— איך, — האט געענטפערט קארליטש, — וואס איז דען?

— איך וועל זיין נאך אייך! געדענקט! — האט שטרענג א זאג געטאן דאס ספעקוליאנטל. נאכדעם האט ער זיך אוועקגעלייגט אפן דיל און האט גיך אנגעהויבן כראפען, א רייך פון מאכארקע האט זיך געוויגט און געבויגן אונטערן לעמפעלע. דער רעזשיסער האט אויפמערקזאם באטראכט די האנטן פון די שטיוול און לייכט געקלאפט אין זיי מיט דער ביקס. א מיסמעטשינעדיקע, שלאפלאזע נאכט האט זיך געצויגן, די נאכט פאר דער שריפטלעכער ארבעט.

אין צוויי שעה ארום האט אונדז טשובארקאוו באפרייט דורכן טעלע־פאן. שוין ארויסגייענדיק, האט זיך עפעס קארליטש דערמאנט און זיך אומגעקוקט. מיט גרויס מי האט ער אויפגעוועקט דעם ספעקוליאנט.

— אנטשולדיקט, — האט געזאגט קארליטש, — טאר איך דארט אוועקגיין. אזוי, אז איך וועט שוין מוזן שטיין נאך עמעצן אן אנדערן.

אין ברעשקע האבן מיר באגעגנט א פאטרול. דער פאטרול האט גע־פירט אין הונט־קעסטל די קאמאנדע פון קלאס „ב". זיי האבן זיך אייך געגרייט צו דער פארמעסטונג.

— וואס? — האט געפרעגט סטיאפקע — נאך ריצניל געגאנגען?

— ניין, — האבן זיי געענטפערט, — נאך יאר.

ס׳איז ניט דער אלטער רעזשים

— אנטיילנעמער! פארנעמען די ערטער! — האט פייערלעך געמאלדן דער הויפט־ריכטער פארטונאוו. די ניט אויסגעשלאפענע אלגעבראיסטן פארנעמען די ערטער. קעדיי די פארבינדעטע זאלן איינער דעם צווייטן ניט אונטערהעלפן, זעצט מען יעדערן פון אונדז מיט א קעגנער.

אינדזער קארליטש און דער לערער פון מאטעמאטיק אין קלאס „ב" נערווירן זיך, זיי זיינען ענלעך אף א פאר מענאזשערן־סעקונדאנטן, וועלכע האבן צום ערשטן מאל ארויסגעלאזן זייערע באקסיארן אפן רינג. קארליטש גייט צו צו יעדערן פון אונדז און זאגט שטילערהייט:

— דאָס סאַמע וויכטיקסטע — דענקט... און ניט אײַלן זיך... פּלאָנטערט ניט די צייכנס באַם אונטערשטעלן. אויב ס'וועט אויסקומען מיט פּראָפּאָרציעס, — וועלן זיי אומבאַדינגט דורכפאַלן, דאָס איז זייער שוואַך אָרט, איך ווייס... נאָך דעריקער — דענקט.

פּאַרסינאַוו האָט פאַרגעליינט די לערער פאַרנעמען די ערטער. קאַרלימיני און דער לערער פון „ב" זעצן זיך באַם גרויסן טיש. דאָרטן זיצט שוין דער שולוועבטער מאַקייעניטש און עס שטייט א ליידיקער שטול פאַרן קאָמיסאַר. זאָיע באַמבוקע, אונדזער אַלגעברישע טשעמפּיאָנקע, זעט אויס נאָך שטרענגער ווי שטענדיק. די מיידלעך, וואָס נעמען ניט קיין אָנטייל באַקוקן מיט פאַרזאָרגטע פּנימער די פּאַרטעס. זיי גיבן אונטער טינט, פּרובן די פּענעס, פאַרשפּיצן די בלײַפעדערס. נאָכדעם גייען זיי אַרויס אין קאָרידאָר, וווּ עס שטייען הינטער דער טיר די צושויער, וואָס האָבן צוגעזאָגט זײַן שטיל.

מאַקייעניטש נעמט אַרויס זײַן גרויסן קאָנדוקטאָרשן זייגער. פּאַרסינאַוו נעמט בא אים דעם זייגער. נאָך דעם זייגער וועט מען אָפּמערקן די צײַט. וואָס יעדער אָנטיילנעמער וועט אָפּגעבן אָפּ לייזן די אויפגאַבע. איך בין דער קאָמאַנדעס וועלן לייזן די אויפגאַבע, וועט אויסשפּילן יענע קאָמאַנדע, בא וועלכער דער אַלגעמיינער סכום צײַט וועט זײַן קלענער. די קאָמאַנדע וועט באַקומען א פּרעמיע — א טאָפּלטע פּאַרציע צוקער. און דער ערשטער, וואָס וועט לייזן די אויפגאַבע, וועט אויבער דעם באַלוינט ווערן מיטן טיטל — דער בעסטער מאַטעמאַטיקער.

— בעווורע, — זאָגט פּאַרסינאַוו, — איך פאַרלאָז זיך אָפּ אײַער ערלעכקײַט! איך אַליין וואָלט באַם דירעקטער אויך ניט געווען ערלעך. נאָר איך וואָרן: מיך וועט סײַווי קיינער ניט אָפּנאַרן. קלאָר?

— א נײַע מײַכע! — האָט זיך באַליידיקט סטיאָפּקע, — ניט שוין וועלן מיר אָפּנאַרן אײַנענע?

מיר זײַנען אַלע זייער באַליידיקט. ווירקלעך. ס'איז דאָך ניט דער אַלטער רעזשים. אַז מיר זאָלן אַראָפּשרײַבן.

— זיך צונעגרייט! — רופט אויס פּאַרסינאַוו, — אכטונג! א גוטער באַזיצער האָט פאַרקויפט צען פוד קאָרן און עטלעכע...

— ניטאָ איצט קיין גוטסבאַזיצערס... מ'האָט זיי צעטריבן! — זאָגט בינדיוג.

— און עטלעכע פיד האָבער — זעצט פאָר פּאַרסינאַוו.

— אָט א ספּעקוליאַנט! — שלאָגט טאַבאַמאַל איבער בינדיוג. ער

וויל וייער, אז דער קלאס זאל ווידער אנהייבנ באציענ זיכ צו אימ גוט.

— פאר 79 רובל מיט 50 קאפּעקעס! — לייענט פּארסונאוו.

— צו וואלוול, — גיט צו בינדיוג.

אלע לאכנ. די אויפגאבע איז קאמפּראמעטירט. ניט קיינ אינטערעסאנטע אויפגאבע. די קאמאנדעס בעטנ א נײַע אויפגאבע.

— אנ אנדערע? — גיט צו פּילדעטיק פּארסונאוו — גוט! באלד וועט איר בא מיר באקומענ אנ אנדערע.

אנ אויפגאבע מיט רײַזנדע

— זיכ צוגעגרייט! אבטיינג! פונ צוויי שטעט פארנ ארויס אינ איינ ריכטונג צוויי רײַזנדער. דער ערשטער פארט נאכנ צווייטנ. אפּפּארנדיק א צאל טעג, וואס איז גלײַכ דעמ סכומ פונ דער צאל ווערסט, וואס זיי מאכנ דורכ א טאג, זײַנענ זיי זיכ צונויפגעפארנ אונ האבנ זיכ דערוווסט, אז דער צווייטער האט געמאכט 525 ווערסט. די דיסטאנצ צווישנ די שטעט איז 175 ווערסט. וויפל ווערסט א טאג מאכט יעדערער?

די צײַט איז אפּגעמערקט. די רײַזנדער זײַנענ ארויסגעפארנ אינ אלע פארטיפנ זיכ אינ דער אויפגאבע. די שטילקייט האט זיכ געלייגט יעדנ אפנ קארק אונ האט אונדז צוגעבונדנ צו די פּארטעס. מיר לייזנ די אויפגאבע.

טאר ס'איז איצט ניטא יענע באקאנטע דערשטיקנדיקע שרעק פונ די אלטע גימנאזיסטישע עקזאמענעס. וואס האבנ געפּלאנטערט די געדאנקענ אינ די ציפערנ. ווענ מיט די הענט, מיט די ציינ האט זיכ געוואלט פארהאלטנ די פיבערהאפטע אויסגייענדיקע צײַט. אינ פאר אונדז פלעגט שווינ שימערנ דער פיניש אונ גלײַכצײַטיק דער שאנדסלופּ — דער איינס.

ניינ! עס גייט א שריפטלעכע ארבעט. אונ ס'איז נארניט שרעקלעכ. קארליטש גיט אונדז אונטער מוט. מיר געדענקענ זייער גוט זײַנ אנזאגנ — דענקט! אלצ איז זייער פּראסט. צוויי רײַזנדער „א" אונ „ב" „אלעפ" אונ „בייז" גייענ אפ מיט שווייס... (ניט האס, ניט דאס!) „א" דעריאגט „ב". מע דארפ דעריאגנ דעמ קלאס „ב". טופּענדיק אינ קלינגענדיק מיט די שפּארנ, איז אינ קלאס ארײַנגעגאנגענ מעטובארקאוו. קארליטש האט זיכ אויסגעדרייט צו אימ אונ אימ אנגעוויזנ אפ זײַנע שטיוול אונ נאכדעמ אפ אונדז. דער קאמיסאר פארשעמט ז'כ. ער

שפּיליעט אָפּ די שפּאַרנ, אונ פּאַרזיכטיק, אַפּ די שפּיצ־פינגער, לאָזט ער זיכ צו זײַנ בענקל.

דער קאָמיסאַר באַטראַכט אינדז מיט אכטונג. ס'גייענ דורכ פּיפצנ טויטשטילע מינוטנ. בא מיר איז אַלצדינג בעסאַלעם — קיינ שום וועגראַוואַריעס. באַמבוקע האָט שוינ איסגעשריבנ צוויי בויגנ פּאַפּיר. בא סטיאָפּקענ איז נאָכ דער פּאַפּיר ליינ. קאָסטיע זשוק הייבט זיכ עפּעס וואָס אימ אונ קאָנטראָלירט דורכ צומ לעצטנ מאָל די שוינ געלייזטע איפּגאַבנ. ער איז דער ערשטער!.. נאָר פּלוצעמ האָט זיכ אַ הייב געטאָנ בינדיוג. ער גיט אַ וואַרפ זײַנ גרויסנ קערפּער צומ ריכטער־טיש, דאַלעבדיק ווערנ איבערנ קאָפּ זײַנ גרויסע אַרבעט. פּאַרסונאַז נעמט צו בא אימ מיט אימציטריי די אַרבעט. דער רעזולטאַט איז ריכטיק.

— פּאַרטיק? — פרעגט דער קאָמיסאַר.

— אונ — יאַ... — ענטפערט בינדיוג, אונ דער קאָרידאָר אָפּלאָדירט באַגײַסטערט. בינדיוג איז ווידער דער זיגער.

נאָכנ קלוגנ קאָנטראָלירנ דורכ די ריכטער די אַרבעטנ, אונ מעלדנ די רעזולטאַטנ פונ דער פאַרמעסטונג. פונ דער קאָמאַנדע „א" האָבנ ריכ־טיק געלייזט די איפּגאַבע 8 מענטשנ, פונ דער קאָמאַנדע „ב" — נאָר זיבנ. מיר האָבנ געווינט. מיר האָבנ ניט נאָר רעזשאַנט — נאָר איבערגע־יאָגט. אונ אונדזער בינדיוג — איז דער טשעמפּיאָנ פונ אַלגעבּרע. מיר הוידעט אימ, כאָטש ער איז זייער שווער. באַמבלענדיק מיט די פיס, פליט בינדיוג צו דער סטעליע. עפּעס פאַלט אַרויס פונ זײַנ קעשענע.

באַמבוקע בייגט זיכ אײַנ, הייבט עס אויפ אונ שרײַט:

— אונ דאָס וואָס איז?

— נאַר! — שרײַט בינדיוג אונ וויל עפּעס איסרײַסנ בא איר, — גיב, נאָר אײַנער! כ'האָב זיכ דאָכ פּאַר אײַכ געפּלײַסט. ני, איר ווילט ניט, איז כאָפּט אײַכ דער רײַכ. פאַרשפּילט.

באַמבוקע האַלט אינ האַנט אַ קליינ ביכעלע. אפנ ביכעלע איז אָנגע־שריבנ: „דער שליסל אונ געניײַע לייזונגענ צו אַלע איפּגאַבעס פונ שאַ־פּאַשניקאַוו אונ וואַלצעווים איפּגעבער. 2־טער טייל".

— אײַנגעטע שפּאַרנ! — שרײַט איר לאַבאַנדאַ אונ שלאָגט בינדיוגנ איבערנ פּאַנעמ.

בינדיוג גיט אימ אַ שלײַדער איבער דער פּאַרטע. דער קלאַס קערט זיכ אָפּ.

טשובאַרקאָוו אונ מאַקייענקאָ האַלטנ קיימ אונ בינדיקנ. פּאָנבונאַו מעלדעט, אַז דער קלאַס „א“ האָט ניט איבערגעיאָגט, נאָר דעריאָגט דעמ קלאַס „ב“. די רומ אונ דעמ צוקער וועט מענ טיילנ אַפ העלפט.

רויטע אָנוואַרמעסניקעס

די שול גייט אַרומ איבערנ שטאָט. מיר פּאָרנ אַריבער פונ שטיב צו שטוב, מיר קלייבנ זיכ אָפּט איבער עטלעכע מאָל אינ טאָג. מיטנ אַרייבערקלייבנ זיכ פאַרנעמט מענ זיכ ביימ דער גרויסער פּייזע. די שול בלאָנדזשעט.

עס טרעפט זיכ, אַז איבערנאַכט געפינענ מיר ניט די שול אפנ נעכטיקנ אָרט אונ מיר זוכנ זי איבערנ שטאָט.

מיר שלעפּנ איבער די גאַסנ פּאַרטעס, שאַפעס, גראַבליעס, קראַנטאָוולעס. אַנטקעגנ אונדז באַווייזנ זיכ סאַניטאַרנ מיט טראָגבעטלעכ אונ קאַטאַפאַלקנ. אינ די קאַטאַפאַלקנ ליגנ אָנגעשפּאַנט די העמדנ פונ „טראַנטשאַקאַ“ — דער טראַנספּאָרט־טייל פונ דער 4־טער אַרמיי. אַפ די גאַסנ שמעקט מיט קאַרבאָלקע, טיפוס.

דער קאָמיסאַר טשובאַרקאָוו פאָרט שיינ אײַנגאַנצנ פונ די פיס, ווײַנע ניט געטאָלטע באַקנ זײַנענ אַזוי אײַנגעפאַלנ, אַז עס דוכט זיכ, אַז ער מוז זיי אומבאַדינגט רייבנ מיט די ציינ. ער ווערט איבער שפּיטאַלנ, אָרדנט אײַנ אינשטאַלטנ, טראָגט איבער מיט אונדז דעמ שול־פּאַרטפעלנ. מע זעט אימ אַפ אַלע גאַסנ מיטאַמאָל: אַפ פּיטשינאַיע, אַפ קאָבולאַרנאַיאַ, אַפ ברעשקע...

—שאַ!—צעטראָגט זיכ אַפ פּיטשינאַיע, אַפ קאָבולאַרנאַיאַ, אַפ ברעשקע, — האַלט זיכ, — אינ פּאַרטיק! מיר וועלנ זיכ גאָב א ביטערע אָפּמאַכטערנ אינ נאָבדעמ יאַטנ, וועלנ די וועלדער אונ די בערג אויסטאַנצנ... ווי זאָגט מענ עס: ניט קיינ שיינ בילדל — די ציג שטאַרבט מאַרטשיענ! אונ עס וועט זײַנ פאַרקערט — מאַרטשינ וועט שטאַרבנ די ציג. א פאַקט!

איינמאָל איז ער געקומענ אינ שול צומ סאַמ פונ די לימודימ. הייזעריק אונ עס האָט פונ אימ געשמעקט קאַרבאָלקע. א גרינער ראַוך פונ מאַכאָרקע האָט צוגעדעקט זײַנע גרויע ליפּנ.

— כאַווייריִמ! — רעדט קוימ דער קאָמיסאַר — איכ בעט אײַכ ברענגענ טוצנ... דער שטאַב האָט פאַר מיר וועגנ דעמ די פּראָגע געשטעלט

און איך האָב זיי געענטפֿערט: שאַ, זאָג איך, באַ מײַנע יאַטן איז אַלץ אַ שפּיל. זיי קנאַקן באַ מיר אָפּגעבריע, ווי יאַגדעס. אַלע באַוווּסטע און אומבאַוווּסטע קענען זיי. איז אָט וואָס, יאַטן... איז ווער וויל געבן אַ נוץ דער רעוואָלוציע?

— אַלע, — שרײַען די שילער.

— עס ווענדט זיך וואָס פֿאַר אַ נוצן, — זאָגט דער פֿאָרזיכטיקער בינדיוג, און קוקט דערווײַל אָפּ זייגער.

דעמאָלט גייט דער קאָמיסאַר צו פֿאַרשטיין, אַז מען דאַרף פֿאַנאַנדער־קלעבן פּלאַקאַטן וועגן פֿלעקטיפֿוס איבער בריקלעך און איבער די קאַזאַרמעס. פֿון סאַראַטאָוו האָט מען נאָך קיין פּלאַקאַטן ניט צוגע־שיקט. און אין שטאָט זײַנען שוין מער ניט פֿאַראַן. מען דאַרף אַליין אָנ־מאָלן, מען דאַרף זיי אָנשרײַבן מיט גרויסע בוכשטאַבן און אָנמאָלן אַ גרויסע לויז.

דער קאָמיסאַר האָט געבראַכט אַ גרויסן פּאַק גרויסע פּאַפּיר און מאָ־קענע פֿאַרב.

אין קלאַס איז שרעקלעך קאַלט. און שוין הייצט מען ניט. דער ווײַ־נער איז בײַז. שוין לאַנג צײַט צו גיין אַהיים.

— כ'וואָלט אַליין אָנגעמאָלט, — זאָגט טשיבאַרקאָוו, — נאָר קיין טאַלאַנט האָב איך ניט און שוין. און אָן אַ טאַלאַנט וועסטו קיין לויז אפֿילו ניט אָנמאָלן. באַ מײַנע, באַ סטיאָפּקען, באַ יאַשקען — אָט באַ זיי, קומט עפּעס אַהיים גישקאַשע, כ'האָב געזען ווי זיי האָבן אָפּגעמאָלט אויסגעמאָלט מײַן קאַריקאַטור, אין עטלעכע ענלעכקייטן, פּונקט ווי אָפּגע־פֿאָטאָגראַפֿירט.

דאַכט זיך מאָלט פֿון דער נאַטור! — לאַכט סטיאָפּקע. — ווער עס געדענקט זיי ניט אַפּ איבעריקע, דעם וועט בינדיוג איבערבעטן ווײַנע, יאַטע...

באַוודאי, דאָס זײַנען נאַרישע באַמבעס, — הייבט איך איבער־קאַרליקט. נעמט זיך בעסער פֿאַר דער אַרבעט, דאָס איז נוצלעכער.

— יאַטן, — שרײַט סטיאָפּקע, — מיר מאָלן אַ שלאַנג־לויז פֿון פּאַרן, אַ ליבער מיט אַ כפּעציעלן צוועק.

— שוין שפּעט! — דערהערן זיך קולעס פֿון הינטן — און דאָ איז ווייטער קאַלט.

— אַהיים בעסער! — אין עמיצער ניט צופֿרידן, — אַזוי קומט אויס ווי איך גימנאַזיע: איבערגעלאָזן „און יאַרמעס“...

— אַזוי נאַר! — שפּרינג איך אַרויף אויף דער פּאַרטע — יאַטן — שרײַ איך, — ווער עס וויל זיך אָפּ היטן פאַר׳שרײַבן פאַר הײַנטע פּריוויר־ ליקע אַנוואַרמעסניקעס, דער זאָל אויבערבלײַבן זאָגן, און ווער עס מיינט, אַז ער איז אין גימנאַזיע, און אַז די נאַטשאַלניקעס ניטן אים דאָ בלײַבן — דער קאָן אַוועקגיין! נו?!

ס׳איז זייער קאַלט. ס׳ווילט זיך זייער עסן. ס׳איז די זעקסטע שעה. — ביבדיונג נעמט די פיבער און גייט אַוועק. נאָך איר גייען אַנדערע צו דער טיר, אַראָפּלאָזנדיק די אויגן, באַמיענדיק זיך ניט צו קוקן אויף אונדז. נאָר ניט קיין סאַך. ס׳איז געבליבן האַבאַנדאַ, קאַבטיע זשיק, זייער באַמבוקע. ס׳זײַנען געבליבן די בעסטע יונגען און מיידלעך.

מיר ציגרן אָן אַ קאָנעצל. דער קאָמיסאַר הייצט אָבער דאָס אײַזער־ נע אויוועלע — די „בורזשויקע" — און קאָכט אין אַ קאָנסערווענ־ שאַכטל פאַרב. אויף דיל שפּרייטן מיר איבער דעם פּאַפּיר. די מאָלערן הייבן זיך אָן. קיין פענדזלעך זײַנען ניטאָ. די רעמאָלן ווערן אײַנגעטונקט מיט די פינגער, אונדזערע בושטאַבן שטייען ניט איבעריק פעסט אויף די פיס. די אינזעקטן קומען אַרויס בעבער. נאָר סטיאָפּקע האָט פאַרפירט אַ קריג מיט קאַבטיע זשיקן, ווען דער צאָל פּיבלעך און וואַצעלעך.

— עך, דו, זשיק! — שטעכט אים סטיאָפּקע — אַ פאַמיליע האָסטו פון אַן אינזעקט און וויפל פּיס אַן אינזעקט האָט ווייסטו ניט.

מיט אַ מערהײט שטימען באַשליסן מיר קיין פּיבלעך ניט קאַרגן. וואָס מער — אַלץ שרעקלעכער און איבערצײַגנדיקער. און עס קריכן אַרויס אויף אונדזערע פּלאַקאַטן פּילפּיסיקע, פּערציקפּיסיקע, הונדערט־ פּיסיקע. מיר קריכן אַרום איבערן קאַלטן דיל, און דער פאַרמאַטערטער קאָמיסאַר העלפט מיט. ער מישט פאַרב, שנײַדט פּאַפּיר, טראָגט צו דאָר־ זאַכן. אים טוט שרעקלעך ווי דער קאָפּ. מיר הערן, ווי ער הייבט אָן קרעכצן. דער קאָמיסאַר גיט זיך ניט אונטער און וויל ניט אַוועקגיין שלאָפן, וויפל מיר טרײַבן אים ניט. ער דערמוטיקט אונדז און ווערט באַגײַסטערט פון אונדזערע פּלאַקאַטן. ער ריפט זיי אין שפּאַס „בּאַ־ לעבנס".

און ווינקל פאַרפאַס איך מיט סטיאָפּקען אַ ליד פאַרן פּלאַקאַט. מיר מאַטערן זיך לאַנג. מיטאַמאָל האָט זיך אָרצדינג באַוויזן און דער פּראָ־ קאַט איז גרייט... ער נעפּערט אונדז ווייער. דער קאָמיסאַר ראַטע אים איך אָפּשאַצן. גרויסהאַלטנדיק זיך מיט אונדזער שאַפן, דעקלאַמירן מיר טשובאַרקעווען דעם פּלאַקאַט. אָט וואָס ס׳איז אויף אים אָנגעשריבן:

װוען ס'איז ריין את חמס,
איז ניטאָ קיין לחיה,
דעם טיפוס צעטראָגנט א לויז
שא — און אויס.

נאָך דער קאָמיסאַר האָט אויסגעגלעצט די אײגן אױפֿן פּלאַקאַט — און זיך געזעצט. ער זיצט אױף דער פּאַרטע, ציטערט און ברומט עפּעס:

— פֿאַרוואָס־זשע טרעפֿן זײ זיך ניט! — שעפּטשעט אומרויִק דער קאָמיסאַר. — זאָלן זײ זיך טרעפֿן אין פּאַרטײ.

— װער טרעפֿט זיך ניט, באַ אײַער מיט באַראָן?! — פֿרעג איך.

— זײ, „א" און „ב"... די רײנדע...

פֿאַרליבט בײַט זיך אָבער צו אים אומרויק. דער קאָמיסאַר ברענט אין טיפֿוס־היץ.

אױסאַרום האָט דער קאָמיסאַר מאַריענט נעמען דעם פּראַקאַט, װײַל דער װינט האָט אים אַראָפּגעריסן פֿון דער װאַנט א װאָך פֿאַר יענעם טאָג, װען דער קאָמיסאַר האָט שײַן געקאָנט זאָגן דעם דאָקטער:

— שאַ, אָפּגעקרענקט — און פֿאַרטיק!

די בלאָנדזשעניש פֿון די שוואַמבראַנער אָדער דער געהיימער סאָלדאַט

די שיף האָט געוואַנדערט, און צוזאַמען מיט איר האָט געוואַנדערט שוואַמבראַניע. די שטורעמדיקע געשעענישן אינעם לעבן פֿון פּאָקראָווסק און פֿון דער שיף האָבן, פֿאַרשטייט זיך, געווירקט אױף דער אינערלעכער און געאָגראַפֿישער לאַגע פֿונעם קאָנטינענט פֿון גרויסן צאָן. און שוואַמבראַניע זענען אױך אַזעלכע פֿאַרענדערונגען פֿאָרגעקומען, ווײַל זי האָט שטענדיק געלעבט די [illegible] פּאַראָדיע.

אין פּאָקראָווסק איז די רױן אַריבערגעגאַנגען פֿון איין אײַנעם צום אַנדערן. די פּראָטעסטן האָט זיך אַ מאָל אױסגעזעצט אַ [illegible] קרײַז. אַבער האָט געפּאַדערט, אַז מיר זאָלן אַנלײַלען שטעלן־עלעמענטן אין שוואַמבראַניע. איך האָב ניט געקענט דערווײַטערן. די [illegible] פֿון וואַרשענעכיים האָט געפּאַדערט שטעלן־עלעמענטן אױך אין שוואַמבראַניע. האָבן מיר אײַנגעאַרדנט אַ בעסיירעס. נאָכדעם האָבן מיר געגעבן די [illegible] פֿון די באַראַנטע שוואַמבראַנער — די קייסאָרים, העררן,

ביטשעפּיאַנען, נאָדלאָגים, פאַרוואַטאַרט. מיר האָבן זיך לאַנג געשאַפּערט וועגן באַגראָבן. איך האָב געוואָלט יורקע זאָל מיטן קליינוואַרג פון די שוואַמבראַנער — צומבנשפּיל מיטן געווענטעם היפּערוואַבעריער, מיטן מײַסטער פון אויסערלעכע איניאַגים. נאָר דער בלוטדורשטיקער אָביע האָט זיך ניט געלאָזט איבעררײדן. ער האָט געפאָדערט גרויסע קאַרבאַנעס פאַר דער וואַרשײַנלעכקייט.

— וואָס איז דאָס פאַר א שפּיל, וואו קיינער איז ווינטיקער מענטש זאָל ניט שטאַרבן, — האָט אָביע געטענהט, — מע לעבט אָן א סאַב!.. זאָל שטאַרבן אויך, וואָס עס זאָל באַנג טאָן.

נאָך חיזעקיעליקע און שוועריע כפּיקעס איז אין שוואַמבראַניע געשטאָרבן רודיע דער באַליעטער פון די מאַטראַסן. דער בייזער גראָב אוראַדנאַל שאַטעלינא האָט אים אַנגעלייגט פרוע נירן מיט שטייגער. שטאַרבנדיק האָט רודיע, דער באַליעטער פון די מאַטראַסן, איבערגעשריבן איבער דער לעצטער זײַטל פּינעם ווערטערביכל:

— ווישע ווען א... איך גיי קיינ... איך גיי נאָך!.. פּערמא לאַמאַשינאַ!... סמאַפּ די מאַשינע!..

מע האָט אים באַגראָבן מיט מוזיק. אַנשטאָט בלומענקראַנץ האָט מען געטראָגן רעסטאָראַטאָרטען. אַף זײַן קייווער האָט מען אויפגעשטעלט א גאָלדענעם אַנקער מיט א ווינטסראָטל.

נים געקומען אַפּן גרויסן פאַרהיסט און אַף צופּהעלעכע ענדערונגען אינעם קלימאַט און אין דער פּאָליטיק, האָט זיך נאָך דער קאָנטינענט פון גרייסן צאָג אַלע געציינן דורך אַלע אַנדערע געדאַנקען און מײַנ נים. היינטער קופּערנע טירען פון דער הייל פון די מויערקעפּלעג האָט נאָך אַלץ געשמאַכט אין אײַנזאַמקייט און אין שפּיגווענס די מאַלקע — די היטערין פון דער געהיימעניש. שוואַמבראַניע האָט ווײַטער עקזיסטירט.

איינמאָל איז אָסיע געקומען צו ליובען פון שול נאָך א צעטומלטער, אין גאַנג, אינמיטן העלן טאָג, איז צו אים צוגעגאַנגען עמעצער איינער א סאָלדאַט און געפרעגט, צי ווייסט ער ניט דעם וועג קיין שוואַמבראַניע...

אָסיע האָט זיך פאַרלאָרן און איז אַנטלאָפן. מיר האָבן זיך ביידע גלײַך אויפגעלאָזט זוכן דעם געהיימען סאָלדאַט. נאָר ס'איז געווען אומזיסט. ער איז ווי אין וואַסער אַרײַן. אָביע האָט אַרויסגעזאָגט א פאַרכטיקע האַשאַרע, אַז דאָס איז שפּיאָנער געווען אַן עמעצער פאַרבלאָנדזשעטער שוואַמבראַנער. איך האָב אויסגעלאַכט אָביען. כ'האָב אים דער-

מאַכט, אַז מיר האָבן אַלײן אױסגעטראַכט שװאָמבראַניע און אירע אײנװױנער, נאָר פֿונדעסטװעגן האָב איך באַמערקט, אַז אָסיע האָט אָנגעהױבן צװײפֿלען אין דער רעאַליטעט פֿון דער װעלט. און פֿון דער צװײטער זײַט, האָט ער שטיל אָנגעהױבן גלײבן אין דער װירקלעכער עקזיסטענץ פֿון שװאָמבראַניע.

שװאָמבראַנער פֿון דער ערשטער שטופֿע.

אינגיכן איז דאָס באַװוּסט געװאָרן אין אָסיעס שול. פֿון ערשטן טאָג אָן איז אָסיע אַזױ אױך פּאָפּולער געװאָרן בײַ זיך אין קלאַס. עפּעס אײנע אַ שילערין האָט אַ פֿרעג געטאָן בײַם לערער, װי אַזױ און פֿון װאָס מע מאַכט צוקער?

— איך װײס, — האָט געזאָגט אָסיע, — צוקער באַקומט מען אין ישאָל.

דער צײַטװײַליקער פֿאַרװאַלטער קאַטשעריגין האָט דעמאָלט געהאַט פֿאַרביטן דעם אָפּװעזנדיקן באָטאַניקער.

— דו רעדסט ניט צו דער זאַך! — האָט ער געזאָגט. — צוקער נעמט מען אַרױס פֿון דער ערד, אַשטײגער, װי זאַלץ.

אָסיע האָט דערװידערט, אַז „ניט קײן צוקער, נאָר סאַכאַרין באַקומט מען פֿון קעראָסין, װאָס שפּריצט פֿון דער ערד". דער צײַטװײַליקער פֿאַרװאַלטער האָט זיך פֿאַרלאָרן. אױפֿן צװײטן טאָג איז ער געקומען אין קלאַס און געמאָלדן, אַז אַף װיפֿל ער איז געװױר געװאָרן באַקומט מען אַרױס פֿון דער ערד װירקלעך ניט קײן צוקער, נאָר סאַכאַרין... אָבער ניט פֿון קעראָסין, נאָר פֿון קױלן. צו אָסיען האָט זיך קאַטשעריגין אָנגעהױבן באַציִען מיט גרױס אָפּשײַ.

באַנוצנדיק זיך מיט דעם, האָט אָסיע אָנגעװאָרפֿן אַף דער גרױסער שילקאַרטע די קאָנטורן פֿון שװאָמבראַניע.

אַזױ װי דער לערער פֿון נאַטורװיסנשאַפֿט און געאָגראַפֿיע איז נאָך אַלץ ניט געקומען, האָט קאַטשעריגין אױך געפֿירט דעם לימעד פֿון געאָגראַפֿיע. צײַטװײַליק האָט זיך דעם פֿאַרװאַלטערס פֿינגער פֿאַרבלאָנדזשעט אין די ברעגן פֿון דעם נײַעם קאָנטינענט.

— אַ װעלכע מעלוכע װױנט דאָ? — האָט געפֿרעגט דער צײַטװײַליקער פֿאַרװאַלטער, טאַפּטשענדיק מיטן פֿינגער אינעם אומבאַװוּסטן לאַנד, — נו, װער װײסט?

דער קלאַס האָט ניט געװוּסט.

— דאָס איז — שוואַמבראַניע, — האָט פריילעך אויסגעשריגן אַסיע.

— ווי רופסטו זי אָן? — האָט איבערגעפרעגט דער צייטווייליקער פאַרוואַלטער.

— שוואַמבראַניע! — האָט אַסיע געזאָגט נאָכאַמאָל שוין ערנסט.

— ס'איז דען פאַראַן אַזאַ? — האָט דער פאַרוואַלטער אַ פרעג געטאָן ניט דרייסט.

— פאַראַן! — האָט געענטפערט אַסיע, — נעכטן — אייערנעכטן איז אַפילו איינער אַ סאָלדאַט אַהין אַוועקגעפאָרן.

— פאַרוואָס־זשע איז אין ביכל וועגן איר ניט פאַראַן? — האָט געטומלט דער קלאַס.

— זי איז נאָך אַפילו גלאָבוס ניט אָנגעמאָלט, — האָט אַסיע געזאָגט, — ווייל ס'איז אַ נייַ לאַנד.

— אָנו, דערצייל נאָר וועגן איר, וואָס דו ווייסט, — האָט געזאָגט דער צייטווייליקער פאַרוואַלטער.

און אַסיע איז אַרויסגעגאַנגען צו דער קאַרטע. די גאַנצע שעה האָט ער דערציילט וועגן שוואַמבראַניע. ער האָט אויספירלעך דערציילט וועגן דער פלאָרע און דער פאַונע פונעם קאָנטינענט פון גרויסן צאָן, און דער קלאַס האָט מיט א פאַרכאַפּטן אָטעם געהערט וועגן די ווילדע קאַניבאַלעס, וועלכע וווינען אין די באַרג־היילן פון די צאָפנדיקע קאָנדעליאַבדעם. אַסיע האָט דערציילט וועגן די מילכאָמעס מיט פּיליגווינע, ווי מ'האָט אַראָפּגעוואָרפן ברעגנאַבאָרן, וועגן דער רייזע פון דעם פאַרשטאָרבענעם דזשעק, דעם באַגלייטער פון די מאַטראָסן, וועגן די רעציכעס פון אוראַראַנאַל שאַטעלעטאַ, און געטרויערט נאָכן רומפּלן דזשעקן.

דער צייטווייליקער פאַרוואַלטער איז אויך געבליבן צופרידן מיטן לימעד פון דער שוואַמבראַנער געאָגראַפיע.

— דו ווייסט גוט, — האָט ער געזאָגט, — האָסט א גוטן זיקאָרן. פּאַשעט צו באַוווּנדערן! און ווו האָסטו זיך עס אַלצדינג אויסגעלערנט? נו, זעץ זיך.

— איז אָט וואָס, יאַטן, — האָט ער זיך געווענדט צום קלאַס, — צום צווייטן מאָל זאָלט איר מיר דאָס קענען, ווי אַ וואַסער.

אַסיע האָט זיך אומגעקערט פון שיל אַן אויסערגעוויינלעך גליקלעכער.

— שוואַמבראַניע דערלערנט מען שוין אין שול, — האָט ער געזאָגט שטאָלץ.

— איכ האב זיכ שיר ניט אװעקגעזעצט אפנ דיל.

— נאר אפ מארגנ האט דער נײער פארװאלטער אלײנ געבראכט צו פירנ אסיען א פארלארענעמ אהײמ. ער האט אימ פרײלעכ געפירט פאר דער האנט אונ אימ אײנגערעדט, אז ער זאל זיכ אפזאגנ פונ שװאמבראַ-ניער גלײבנ. אונ הינטנ זײנענ נאכגעלאפנ אסיעס שולכאװײרימ אונ האבנ געשריגנ: — שװאברע! שװאברע...

דער נײער פארװאלטער דערצײלט דעמ טאטנ מיט דער מאמענ װעגנ אסיעס מאדנע יעדיעס אינ געאגראפיע. ער האט געבעטנ װירקנ אפנ אײנגעשפארטנ שװאמבראנ. אסיע האט געװײנט אונ זיכ פארופנ אפנ געהײמענ סאלדאט, װאס האט געזוכט דעמ װעג קײנ שװאמבראניע.

די זעלבע װאכ האב איכ אונ אסיע געשפאצירט אפנ פלאצ, זײנענ צו אונדז צוגעגאנגענ צװײ יונגע פױערימ. זײ האבנ געטראגנ רענצלעכ אפ די אקסל אונ װיקל-שנורנ אפ די הײזנ.

— יונגע לײט, טײערע, ליבע, װו איז דא... װי רופט מענ עס... — האט אײנער אנגעהױבנ רײדנ גיכ אונ בא אונדז האט דאס הארצ אונ-געהױבנ קלאפנ פונ א שרעקלעכנ פארגעפיל.

— װו גײט מענ דא דורכ אינ שטאבארמיע?*

אט װוהינ ס'האט געפרעגט דעמ װעג דער געהײמער סאלדאט!

דער ארײַנגאנג פונ גאס

דער פלעקטיפוס האט זיכ געהוידעט אפ די גאסנ אינ טאקט צומ דיטמישנ גאנג פונ די באגינעטארנ אונ די קאבראנימ. דער טיפוס איז גע-װענ שרײענדיק אינעמ היצדײדנ אונ שטיל אינ די לעזונעס. די קעמ-לענ פונ „טראנטנשאק" האבנ געפירט די קאטאפאלגנ.

די שול האט געהאלטנ אינ אײנ אריבערפארנ.

שװאמבראניע האט זיכ געצאפלט, װײנענדיק א שטאנדהאפטיקנ עמעס, בײַטנדיק רעגירער, דעמ קלימאט אונ די ברײט.

טאקע אנדערער הויז איז שטאנדהאפטיק געשטאנענ אפנ אנגער, אפ דער אלטער ברײט, אפ דער פריערדיקער לענג. דאס הויז איז שוינ פאר-זשאװערט געװארנ, ארײנגעװאקסנ אינ דער — שוינ ניט קײנ שיפ, נאר

* דה. אינ שטאב פונ דער ארמײ.

און אַלטע פֿאַרוואַלגערטע לײַוונט, וואָס איז שוין געוואָרן אַן אײַנדזיל. קיין שטורעם האָט זיך ניט געקאָנט אַרײַנרײַסן אַהער, ווײַל די מאַמע האָט מורע פֿאַר צוגווינטלען און פֿאַרמאַכט די פֿאָרטקעס.

טאָג, פֿאַרשטייט זיך, אייניקע ענדערונגען זײַנען דאָך פֿאָרגעקומען. דער טאַטע, צום בײַשפּיל, האָט געטראָגן אַ פֿרענטש און ניט קיין מאַרי־נאַרקע. דאָס רויטע קרייצעלע אויפֿן אַרבל האָט אײַדעם געזאָגט, אַז דער טאַטע איז אַ מיליטערישער דאָקטער. ער האָט געאַרבעט אין עוואַקויר־פּונקט. ווײַטער, די מענטשן פֿון דער ניט־פּאַסיקער באַקאַנטשאַפֿט, וואָס פֿלעגן שטענדיק אַרײַנגיין דורך דער הינטערטיר, האָבן אַלע אָנגעהויבן אַרײַנגיין דורך דער פּאַראַדטיר, פּונקט, ווי זיי וואָלטן זיך צונויפֿגערעדט. אַפֿילו דער וואַסערפֿירער, וועמען ס'איז האַנט זיך, באַקוועמער און נענטער געווען צו גיין דורך דער קיך, האָט פֿאָדערנדיק געקלונגען פֿון דער פּאַראַד־טיר. ער פֿלעגט טופּען איבער דער שטוב, אָנמאַכן אין קאָפּען איבערן דיל. זײַנע עמערס זײַנען פֿול געווען מיט ווירדע. איך און אַסיע האָבן דאָס באַגריסט. און אין אונדזער רייסטער פֿון וועלט־אומוויילשטאַנד איז אויסגעמעקט געוואָרן דער ערשטער פּונקט (וועגן די „ניטפּאַסיקע באַקאַנטשאַפֿטן").

די ערשטע נאָך דער רעוואָלוציע האָבן אָנגעקלונגען פֿון דער פּאַראַד־טיר אַ שלאָסער און אַ טעסלער.

אַנושקע האָט זיי געעפֿנט די טיר און זיי געבעטן צווואַרטן. נאָכ־דעם האָט זי געזאָגט דעם טאַטן, אַז „עפּעס מענטשן פֿרעגן דעם באַוועד דאָקטער".

— ווער זײַנען זיי? — האָט געפֿרעגט די מאַמע.

— מאַנצבלען — האָט געענטפֿערט אַנושקע (אַלע פּאַציענטן האָט זי געטיילט אויף הערן, מאַנצבלען און פּויערים).

דער טאַטע איז אַרויס אין פֿאָדער־צימער.

— מיר דאַרפֿן טאַקע אײַך, — האָבן געזאָגט די אַרײַנגעקומענע, זיפֿנדיק דעם טאַטנס מיטן נאָמען און פֿאָטערנאָמען — מיר בעטן איר זאָלט אונדז אויסהערן.

— אויף וואָס קלאָגט איר זיך? — האָט געפֿרעגט דער טאַטע, אָננעמענדיק זיי פֿאַר פּאַציענטן.

— אויף אומבאַוווּסטזיניקייט, — האָבן זיי געענטפֿערט, — פֿאַר קע־רענסקין האָבן די רעוואָלוציאָנישע סאָלדאַטן פֿאַרמאַכט דעם שפּיטאָל, און פֿון דעמאָלט לײַדן די אַרבעטנדיקע. מיר זײַנען באַשטימטע קאָמיסאַרן...

דער טאַטע האָט קיינמאָל ניט געקענט מויכל זײַנ קערענסקינ, וואָס פאַר דער קורצער צײַט פונ זײַנ הערשאַפט האָבנ די רײַכע שטאָטפאָר־טערס פונ קאַרגשאַפט פאַרמאַכט דעמ געזעלשאַפטלעכנ שפּיטאָל. „מע דאַרפ ניט“, — האָבנ זיי געמאָלדנ. און אָט זײַנענ געקומענ באָלשעוויס־טישע קאָמיסאַרנ און איבערגעגעבנ, אַז דער סאָוודעפּ האָט באַשלאָסנ דרינגענדיק עפענענ דעמ שפּיטאָל, אַז פאַר אַ פאַרוואַלטער איז באַשטימט דער טאַטע.

די דרײַמומיע

דער טאַטע האָט מעכאַבעד געווענ די קאָמיסאַרנ מיט טיי. נאָכ זייער אוועקגייענ איז ער פריילעכ אַרומגעגאַנגענ איבער דער שטוב און האָט אונטערגעזונגענ.

Маруся отравилася,—
В больницу повезут

— דאָס איז דאָכ אַ מאַכט! — האָט געזאָגט דער טאַטע, — פאַראַנ קולטורעלע טענדענציעס. און וואָס איז אײַער גרינדונג־פאַרזאַמלונג? דאָס איז דאָס אייגענע, וואָס אונדזער וואָלאָסט־פאַרזאַמלונג. אַ „מע דאַרפ ניט“ אינ אַלרוסלענדישנ מאַסשטאַב.

— „אײַער גרינדונג־פאַרזאַמלונג“ — דאָס איז ספּעציעל געווענדט געווענ קעגנ די מומעס: פונ אַלע עקנ רוסלאַנד האָבנ זיכ אָפּ אונדז אַ שאָט געטאָנ הונגעריקע מומעס. איינע איז געקומענ פונ וויטעבסק, די צווייטע איז אַנטלאָפנ פונ סאַמאַרע. די סאַמאַרער און די וויטעבסקער מומע זײַנענ געווענ שוועסטער. און ביידע האָבנ געטראָגנ פענסנע אָפּ שוואַרצע שנירעלעכ און זײַנענ זייער ענלעכ געווענ איינע אָפּ דער אַנדערער.

נאָר איינע האָט אַנשטאָט אַ „ל“ אויסגערעדט אַ „ר“, און די צווייטע פונקט פאַרקערט — אַנשטאָט אַ „ר“ אַ „ל“.

— נאָכ מײַנע סימפּאַטיעס בינ איכ אַ סאָציאַריסטקע־רעוואָליוציאָ־נערקע, — פלעגט זאָגנ די וויטעבסקער מומע.

— איכ בינ לויט מײַנע אָנשויונגענ „נאַלאָדנע“ סאָציאַליסטיקע,— פלעגט ענטפערנ די סאַמאַרער מומע.

דער טאַטע האָט זיי און אַ וויצ געהייסנ „טריעבוילקיע“ און מיר — די מומע סערע און מומע געסע.

ביידע זײַנענ געווענ אומדערטרעגלעכ געבילדעט און פלעגנ שטענדיק

שמועסנ װעגנ ליטעראטור און אמפּערנ זיך איבער פּאָליטיק. און אינ דער ענציקלאָפּעדישער װערטערבוך פּלעגט אָפּקײקענען אײניקע פונ זײערע יעדיעס, פּלעגנ זײ זאָגנ, אז ס'איז א דרוק-פעלער.

נאָכדעם איז געקומענ פונ פּיטער די הײנטע מומע. די מומע פונ פּיטער האָט געמאַכט, אז זי איז אָנ פינפ מינוט א באָלשעװיטשקע.

— און װענ װעסטו װערנ א גאנצע באָלשעװיטשקע? — האָט געפרעגט אָסיע.

נאָר ס'זײנענ דורכ שאָענ, כאדאָשים, און די מומע איז ניט געװאָרנ קײנ באָלשעװיטשקע. נאָר זי פּלעגט שוינ מער ניט זאָגנ „אָנ פינפ מינוט". זי פּלעגט שוינ איצט פאַרזיכערנ, אז זי איז „אינ א סאכ פראַגנ קימאַט א קאָמוניסטקע". די מומע פונ פּיטער איז אָנגעקומענ אפּ אַרבעט אינ טראַקטאָרשטשאָק, און די מומע סערע און די מומע נעסע — אינ איספּאָלקאָם. אינ דער פרײער צײט פּלעגנ זײ דערצײלנ „לעבנס-פאַסירונגענ", דיסקוטירנ און דערצײלנ אונדז. אונדזער שול איז צו אָט דער צײט פולשטענדיק צעפאַלנ געװאָרנ. קײנע לימודים זײנענ ניט פאָרגעקומענ. און די מומעס זײנענ באַשטאַנענ, אז מע זאָל אונדז אָפּנעמענ פונ דער שול, װײל, לויט זײער מײנונג, פאַרקריפּלט נאָר די ראַבנ-שול דעם אינטעליגענטישנ יאָביד און זײנ אומגעמפּײַקע פערזענלעכקײט (אזוי, דאכט זיך, פּלעגנ זײ זיך אויסדריקנ). די מומעס האָבנ אלײנ גענומענ אונדז לערנענ. די מומעס האָבנ זיך געהאלטנ פאַר קענער פונ דער קינדער-פּסיכאָלאָגיע. מיר פּלעגנ פאַרמאַטערט װערנ פונ זײערע אָנװײזונגענ. זײ זײנענ געקראָכנ אינ אונדזערע איניאָנימ און שפּילנ. דערשמעקנדיק װעגנ שװאמבראניע, האָבנ די מומעס באַקומענ היספּעלעס. זײ האָבנ געזאָגט, אז ס'איז װוּנדער-װוּנדערלעכ אינטערעסאַנט און אויסערגעװײנלעכ. זײ האָבנ אונדז געבעטנ, אז מיר זאָלנ זײ באַקענענ מיט די געהײמענישנ פונ שװאמבראניע. און האָבנ אונדז צוגעזאָגט העלפנ. שװאמבראניע האָט געדראָעט דער יאָכ פונ די מומעס.

דעמאָלט זײנענ די שװאמבראַנער סטראַטעגנ געפאלנ אפּ אנ אײנפאל. זײ האָבנ פאַרפירט די מומעס אינ דער טיפ פונ דער שװאמבראַנער טעריטאָריע. און דאָרטנ, אינ דער אָרדענונג פונ באַקאַנענ זײ, האָבנ מיר אויסגעשמירט די מומעס אינ פאַרב, געצװוּנגענ זײ קריכנ אינ שטיב אונטער די בעטנ, פאַרשלאָסנ זײ אינ א הײל מיט װילדע בײמעס, דה. פאַר-

שלאָפֿן זיי אין שפּיאַרניע מיט ווילדע שטשורעס און באַפֿילן זיי צען מאָל איבערזינגען דעם הימן.

— הוראַ! הוראַ! — האָבן איבערגעשריִען אַלע שוואַמבראַנער, — האָבן פּלוצעם געזונגען אין דער פֿינצטערניש די פּאַרמאַטערטע און אויסגעשמירטע מומעס, — הוראַ!.. אוי, עפּעס קריכט מיר אַפֿן קליידל! הוראַ, הוראַ, און געפֿאַלן טראַבאַרי־באַ־טע...

נאָר ווען מיר האָבן זיי נאָכדעם געגעבן צו פֿאַרשטיין די קלאַלים און די מעטאָדן פֿון פֿראַנצייזישן געראַנגל, און געפֿאָדערט, אַז זיי זאָלן קעמפֿן אַפֿן טעפּעך — אָן אָפּרו און אָן איבעררײַס, אַנטשיידן, ביזן רעזולטאַט — זײַנען די אומגליקלעכע מומעס איבערגעבראָכן געוואָרן און האָבן געזאָגט, אַז שוואַמבראַניע איז אַ מיעסע שפּיל, אַ נאַרישע לאַנד, וואָס פּאַסט ניט פֿאַר קיין דערצויגענע יונגלעך. דעריבער האָט דער באַוווּסטער שוואַמבראַנער דיכטער (ניט אָן דער ווירקונג פֿון לעריאָנ־באַזיון) אַרײַנגעשריבן אין דער מומע נעטעס אַלבאָם אַזאַ ליד:

דרײַ מומעס וווינען בײַ מיר.
ווי גוט, — וואָס דרײַ, און ניט קיין פֿיר.

די וועלט און די פּערזענלעכקייט

— דײַן מאַמע איז אַפֿילע אַן אינטעליגענט, נאָר ער איז געווען באַר־חוסטוניק — האָט געזאָגט סטיאָפּקע אַטלאַנטידע, — דײַן מאַמע, אין אַלגעמיין גענומען, שטייט אויך אויף דער פּלאַטפֿאָרמע. דו אַפּאָגעם, ביסט ביז גאָר אַ מיטפֿילנדיקער. דײַן מומע אָריענטירט זיך אויך אַ ביסל. אָבער די איבעריקע צוויי מומעס זײַנען זייער אָפּגעשטאַנענע. אַזוי האָט געזאָגט סטיאָפּקע גאַוורילע. מיטן צונעמעניש אַטלאַנטידע, פֿאַרלאָזנדיק אינדרויער ווינקל נאָך אַ צוויי שאַנדיקער דיסקוסיע וועגן דער פּערזענלעכקייט אין דער געזעלשאַפֿט. די „גרינדולקע" פּלעגט זיך אויסדריקן אַזוי ווילד־קענעריש, אַז אַפֿילע אונדזער מומע פֿון פֿיטער פּלעגט אַלע מאָל מוזן לויפֿן שטילינקערהייט אַ זוכן טאָג אין ענציקלאָפּעדישן ווערטערבוך די ניטפֿאַרשטענדלעכע „איזמען" און „סובסטאַנציעס"... בײַבלאַל איז לויט דער מיינונג פֿון דער מומען אויסגעקומען אַזוי: אין צענטער — די קלוגע און פֿרײַע פּערזענלעכקייט, און דאָס איבעריקע — אַרום איר. ווי דער דאָזיקער פּערזענלעכקייט גלוסט זיך, דאָס הייסט, ווי זי טראַכט, אַזוי עקזיסטירט אַלץ פֿאַר איר. און אויף אַלע איבעריקע שפּײַט זי!.. סטיאָפּקע

ווידער האָט געטענהט, פאַרקערט, אַז ניט זיך וואַרטנ אַפּ אײנעם, גאָר אַז דאָס וויכטיקסטע איז די קאָמפּאַניע, ד.ה. ווענ די מענטשנ זײַנענ צוזאַמענ. און דער פרײַנדלעכקײט קאָנ מענ געבנ אײנ קאָלנער, אויב זי וועט נעמענ צופיל בלויז זיך. דערפּ האָבנ די מומעס געענטפערט, אַז איך און סטיאָפּקע זײַנענ וווּלגאַרע רעאַליסטנ.

— דאָס איז אַ ליגנ, — האָב איך געענטפערט. — מיר זײַנענ נאָר געווענ גימנאַזיסטנ און ניט קײנ רעאַליסטנ.*

אַפּ דעם האָבנ אונדז די מומעס גיפטיק געענטפערט, אַז רעאַליסטנ מוזנ ניט זײַנ אומבאַדינגט שילער פונ רעאַל־שולנ, אַז רעאַליסטנ זײַנענ יענע, וואָס מײנענ, אַז די וועלט איז נאָר דאָס, וואָס אַלע זעענ און קאָנענ אָנטאַפּנ מיט די הענט. זײ הײסנ אײך מאַטעריאַליסטנ און האַלטנ, אַז די וועלט עקזיסטירט אומבאַדינגט און געוועלטיקט איבער די אידייענ און די פרײַנדלעכקײטנ. די מומעס האָבנ געזאָגט, אַז דאָס איז ניט ריכטיק! זײ האָבנ זיך צעשריִענ. אַז די וועלט האָט קײנ רעכט ניט צו קאָמאַנדעווענ מיט די פרײַע אידייענ און די פרײַנדלעכקײטנ, ווײַל, האָבנ זײ געזאָגט, עס איז מעגלעך, אַז אָנ אידיי וואָלט נאָר קײנ וועלט ניט געווענ... יאָ! אָנ שום ספּעק, עקזיסטירט נאָר די דענקענדיקע פרײַנדלעכקײט און אַלדאָס איבעריקע דוכט זיך איר עפּיטער נאָר ווי אינ אַ כאָלעם...

— און מיר זײַנענ אַ פרײַנדלעכקײט? — האָט געפרעגט אָסיע.

— באַ זיך ביזטו אָנ שום ספּעק אַ פרײַנדלעכקײט, — האָט געענטפערט די מומע סערע.

די דאָזיקע אידיי איז אונדז זײער געפעלנ געוואָרנ. מיר האָבנ באַשלאָסנ, אַז דאָס קאָנ זײער צונוצ קומענ פאַר שוואַמבראַניע.

און אינדערעמעסנ, עפּשער זײַנענ מיר טאַקע ווירקלעכ שוואַמבראַנער, און פּאָקראָווסק, די שול, די הײם, די רעוואָלוציע—דאָס כאָלעמט זיך אונדז נאָר. מיר האָבנ זיך אויך אָנגעהויבנ שטיקנ פונ אַזאַ האַשאָרע.

די מומעס האָבנ זיך געזעצט אַפּנ דיוואַנ. די מומע נעסע האָט אָנגעהויבנ לײענענ אַפּ אַ קאָל די רוסישע געשיכטע.

— די וואַליאַגנ, ליוליק, טלוואָל און סינעוס...—האָט געלײענט די מומע, — זײַנענ געקומענ געוועלטיקנ מיט ליסלאַנד.

איך און אָסיע האָבנ זיך פאַרנומענ מיט דער שוואַמבראַנער גע-

* די מיטל-שולנ פלעגנ זיך טײלנ אַפּ „גימנאַזיעס“ און „רעאַל-שולנ“.

שיכטע. מיר האָבנ אָנגעהויבנ זינגענ. וואַרפנ שטילנ אונ פילדערנ וויפל מיר האָבנ נאָר געקאָנט. די מימעס האָבנ אונדז געבעטנ שטילער ווערנ. זיי האָבנ געזאָגט, אַז דאָס הייסט ניט אַכטנ די פערזענלעכקייט.

— אונדזער פערזענלעכקייט באַלעמט זיכ, אַז איר זײַט דאָ גאָר אינ־גאַנצנ ניט פאַראַנ, — האָט געזאָגט אָסיע.

— ס'קאָנ גאָר זײַנ, אַז איר האָט זיכ אונדז נאָר אויסגעדוכט, — האָב איכ צוגעגעבנ.

די מימעס האָבנ אונדז אָנגעקלאָגט פאַר דער מאַמענ. די מאַמע איז געקומענ. נאָר מיר האָבנ זיכ קריטיש אויכ באַצויגנ צו דער מאַמעס עקזיסטענצ. די מאַמע האָט זיכ צעוויינט אונ זיכ געקלאָגט פאַרנ טאַטנ.

— וואָס איז דאָס פאַר אַ סמאַרקאַטער סאָליפּסיזמ *—האָט שטרענג אַ זאָג געטאָנ דער טאַטע.—אָט וועל איכ זיכ אייכ באַלד פאַרשטעלנ, אַז איר האָט זיכ אויפ די עלטערע יאָרנ ביידע געזעצט אינ ווינקל.

מ'האָט אונדז ניט געגעבנ קיינ וואַרמעס. דער טאַטע האָט אונדז געגעבנ צו פאַרשטיינ, אַז זופ איז דאָכ אייגנטלעכ אַ כאַלעמ, אונ אַז אויב איכ מיט אָסיען זײַנענ שוינ יאָ אַזעלכע פרעדרעקענדיקע פערזענלעכקייטנ, קאָנענ מיר זיכ האָבנ גרינג פאַרשטעלנ, אַז מיר זײַנענ שוינ זאַט אונ אַז דער טאַטע אַליינ האָט שוינ קוימערשט־געזעסנ אינ באַלעמ. ווי מיר האָבנ אָפּגעגעסנ אונ אַפילע געזאָגט אַ דאַנק. מיט איינ וואָרט, מיר האָבנ געמוזט מאַסקעמ זײַנ, אַז זופ איז ניט קיינ אידיי, נאָר ווירקלעכקייט, אונ אַז אויסער אונדזער פערזענלעכקייט עקזיסטירנ נאָכ מיליאָנענ אַנדערע, אונ וועלכע מיר קאָנענ זיכ ניט באַגיינ.

ארומ דער זונ

די פערזענלעכקייט איז פאַר אונדז אַרויסגעוואָרפנ געוואָרנ, פונעמ וועלט־צענטער. דער גרויסער שטורעמ־ווינט פונ די געשעענישנ האָט אונדז פאַרבלאָזט אינ שול אונ אינ גאַס. די צענטערפוגאַלע קרעפטנ האָבנ גאָרנישט געקאָנט מאַכנ מיט אונדזער הויז. דאָס הויז איז אומבאַוועגלעכ, די זיכערע אַקס פונעמ גאַנצנ לעבנ. דאָס איבעריקע, האָט זיכ אונדז געדוכט, דרייט זיכ אַרומ דעמ הויז, ווי אַ גרויסע געפערלעכע קאַרוסעליע.

* סאָליפּסיזמ — די איבערצײַגונג, אַז עקזיסטירנ עקזיסטירסטו אַליינ אונ אַלדאָס איבעריקע דוכט זיכ דיר נאָר.

אזוי האָט זיך עס געצויגן ביז יענעם טאָג, ווען ביים דעם איבנעם אין אין פאָדער־צימער אריינגעגאַנגען א געזעצטער מענטש אין שוואַרצע גרינגע וואָליקעס און גומענע באָטן. דער מענטש האָט געטראָגן א פּאָרט־ פעל און א קאַסקעט. אַנדרעי האָט גלייך באַשלאָסן, אַז ס'איז א קאָמיסאַר.

— ב'אַנטשולדיק זיך, בירגער, וואָס איך שטער אייך, — האָט געזאָגט דער קאָמיסאַר צו די פּאַציענטן, — נאָר מיר וועט איר דורכ־ לאָזן איבער דער ריי. איך בין געקומען וועגן אן איניען.

— אַלע וואַרטן דאָ צוליב אינעקציעס, — האָבן זיך צעגוואַלדעוועט די פּאַציענטן, — און מע דאַרף זיך ניט רייסן פאָרויס מיט די פּאָרטפעלן.

— ער קאָרטשעט בין זיך א שישקע, — האָט איבערגעשריִען פון ווינקל א גראָבע בוכעראַנקע. אַז אירע קני האָט זיך באַוויזן א ווערך. אין ווינקל איז געלעגן א האַמטשקע. אין קאַבינעט האָט אָנגעהויבן רינען פון קראַן. נאָך דעם האָט זיך געעפנט די טיר. ס'איז אַרויסגעגאַנגען א בראַנד־ קעה, פאַרשפּריצנדיק זיך דעם האַרצער פון הענטל. דער קאָמיסאַר איז אריין אין קאַבינעט איבער דער ריי...

— כ'האָב די ערע, — האָט ער געזאָגט. — איך ב'אַנטשולדיק זיך וואָס כ'בין אריין איבער דער ריי, צוליב א רעוואָלוציאָנערן בויען, באַרייער דאָקטער... כ'אַנטשולדיק זיך, איך דער קאָמענדאַנט פון שטאָט.

— זעצט זיך, ח' אבישרא, — האָט געזאָגט דער טאַטע, דערקענענ־ דיק אין דעם קאָמענדאַנט א באַקאַנטן שפּעטער. — וואָס וועט איר עפּעס זאָגן?

— איך וועל זיך מוזן אריבערפאָרן קיין טאַשקענט, באַרייער דאָקטער, האָט געזאָגט דער קאָמענדאַנט. — דה. פּאַקטיש זיך אריבערקלייבן פון דער דירע. דער סעקרעטאַריאַט פאַרברייטערט זיך, עס פעלן צימערן. אַנטשולדיקט פאַר באַאומרויִקונג. נאָר אין משך פון צוויי טעג דאַרפט איר באַפרייען דאָס הויז.

דער טאַטע האָט א טראַכט געטאָן: „אָט, ס'הייבט זיך אָן... דערמאָנ־ טע. און געזאָגט האָט ער, צוזאַמענפאַלנדיק דאָס רייצע קרייצל אַז דער קעשענע:

— באַרייער אבישרא! כ'וועל פּראָטעסטירן... כ'וועל ניט דערלייבן מיך אַרויסוואַרפן אין משך פון צוויי טעג. איך עפּעס א בירושע. איך מיין, אַז די אַרבעטער־אינטעליגענץ דאַרף דאָך האָבן צו פאַרגן מער אויפמערקזאַמקייט אין אַכטונג פון דער מאַכט, מיט וועלכער זי אַרבעט אין איין קאָנטאַקט...

— גוט. איך גיב נאָך א מאָל, — האָט געזאָגט דער קאָמענדאַנט, — נאָר מערער בעשטראַפט ניט. וואָס איז שוין פאַרמאַכט, באַשטראַפט איך ניט. כ'האָב פאַר אײַך צוגעגרייט א גאַנץ גוטע ידיעה... אַז קאָנוואָר-גאַס... אין אַנדערע יעפּראַפּיטש פּיסמאַדומאַנט געשטעלט הויז... א גאַנץ ווײַל ידיעה... נו, און אַריבערפירן וועלן מיר אײַך, פאַרשטייט זיך, אַז אונדזער בעשיבן.

— אָבער פאַרשטייט, אַז פריער דאַרף איך א זאַך טאָן די דינג, — האָט געזאָגט דער מאַטיז.

— געזונטערהייט! באַזוכט! — האָט געזאָגט דער קאָמענדאַנט, — פאַר וואָס גיבט מיר קיין געלט ניט... און דעם זעלבן ווער איך צו שיקן פירן... און דערמיט עמדיקן מיך!...

דער קאָמענדאַנט האָט זיך שוין געדרייט אויפקומען, און בײַ צײַט האָט ער דערזען דעם מאַטיז שיך.

— נו! — האָט געפרעגט דער קאָמענדאַנט, — ווי טראָגט איר אײַך דיזעלקעס, האָט איר דער מאַטיז אָפּגעשטעלט בײַם.

— דער ייִדישער קייסער אַנב א ביסל, — האָט דער קאָמענדאַנט א פרעג געטאָן פאַראַכטנדיק, — ניין? זעט איר, כ'האָב אײַך געזאָגט, אַז צערײַסט ווערט א ביסל קוועטשן און נאָכדעם ווערט ער זיך טראָגן.

— איך דאַרף אײַך אָפּ זאָגן, באַזונדער איבערשטאַ, — האָט געזאָגט דער מאַטיז, אַז ער וועט דינען בײַ אײַך אויף בעסער, ווי די ייִדישע ייִדן...

ער ייִדישט זיך פון ייִדישער זײַט מיט בײַ אײַער דאָרט דער קאָמענדאַנט — די קאַמאַשן האָט איר באַ-קומען דורך אײַער מאָל, און די ייִדישע, אונטערשרײַבט מיר, איר ניט דורך אָבער מאָל געמאַכט געזאָגט. איר, אַז כ'האָב ווען א ער-מעג קוועטשן אײַך.

די ייִדישע וועגן אונדזער איבערפירונג האָט מיך מיט אַלעמען איבער-ראַשט און דערשטוינט. מיר האָבן דערוויסט, אַז דער צוגעבער פון דער ייִדישע אויסגעקליבן, און דער געשיכטע האָט מען באַשטעטיקט ניט אין אונדזער ייִדיש.

און איך האָב זיך [illegible], דערפירט האָט געהאַט באַוויזן. [illegible] צו [illegible] אַ [illegible] האָב איבערגעשטעלט פון שטיבל און אונדזער [illegible] פּונקט [illegible] אויסגעלאָזט [illegible] א [illegible]

צווישן מינוטנער אוזיטע, ווי זי, אוג, אינטערוואַרפנדיק זיך איבער-
ערדישע קרעפטן, דרייט זי זיך אַרום דער זון.

אַף אַ נײַער געאָגראַפיע

א ניט געוועזענער קאַראַוואַן האָט זיך געצויגן איבער ברעשטן.
צען קעמלען פֿון טראַנספּאָרט האָבן געפֿירט אונדזער מעבל.

ווי מאַרשפּאַגנס זײַנען געלעגן צונויפגעוויקלט די גאַרדינען אין די פּאַקהאַנגען. די צונויפגעדרייטע בעטן מיט די בראַשטשענדיקע ווירעס האָבן געקלונגען, ווי די קאָרעקציע הענטמאַנישע בילעטן. ס'האָבן גע-קלאַנגט די פּאַנטערס פֿון די קאַמאָדוואַרן. דער גרייבער שפּיגל איז גע-רעגן ווי אַן אָזערע. און אים האָט זיך געשפּיגלט די איבערגעקערטע ברעשטן. ס'האָבן געציטערט די) פּרוזשינעס פֿון די מאַטראַצן.

אַף דער צווייטער פֿור זײַנען געשפּרונגען, געטאָפּטשעט די נעבעכ-דיקע ווינטער שטיבל, געריבן אַף לאַטעקעס, און אין א ווײַבן מיטשבאָ איז שטייענדיק געשאַרט די פּיאַנינע, פֿון דער ווײַט האָט זי אויסגע-זען, ווי א מירינג אין א באַראַט. נאָך אין פּאַנעט — ווין א פּעדר אין א פּאַפּאַגײַ. אונטערגעבונדן מיט דער ענגסטער ראַנט, האָט דער פֿרייעגער פּירמאַ אַרײַנגעריכט די ריכטיג אין מיטגעבאַט. ער האָט געטראַפֿן מיט א פּינגער אין די דראַיישן זיך באַמערקט איבערצייגנדיק דעם מאָטיי פֿון „מעשיחיות".

— וואָס האָבן איבערגעזען ווײַטער ניט פֿון אַפֿילע די איבעריק פּערפּענ-דיקולאַרע וואַנטשיטערס אין ביסעלע ווײַטער געקענט איבערצייגן מיט די טיריען אַרום.

דער איינער האָט געריכט אַף אונדז, אונדזער גאַנצע אינטימע דײַ-מישטעט איז באַרעכנט געוואָרן. ס'איז געווען ניט אָנגענעם, און ס'האָט זיך געוואָרן אָפּגעגנבֿט פֿון דעם. דער טאַטע איז געגאַנגען איבער-טראָטואַר מיט א מינע פֿון א ווײַטן, נאָך די מאַמע האָט דערווײַל גע-שפּאַנט איך שפּיץ פֿון דאַראַיאַן. יי איז געגאַנגען נאָכן ערשטן וואָגן א באַרמאַטעטע אין א טרוידערינג, ווי אַן אַרמאַנע נאָך דער מיטע. אין די ריכט האָט זי געטראָגן א צעטער פֿון די יאָגן.

פּאַרדיק. פֿריער באַר אַרעמען, איז געגאַנגען אָקעט מיט א ראָז אין האַנט. אין דער דײַך, אַפּן ערשטן וואָגן, איז געלעגן אונטערן, ווי א דאַדושאַ אַף א הערפֿאַנד איבער איר האָט געשפּאַנט א פּאַרטיגן

בלאָט. און דער לינקער האַנט האָט אַנישקע געהאַלטן די טשוטשעלע פון אַ סאָווע, און אין דער רעכטער האַנט האָט זי געהאַלטן אַן אַנדער באַנאַבטיקע זאַך. נאָכדעם בין איך געגאַנגען. ב'האָב געטראָגן די ווערטפולע הייל מיט דער פאַרשלאָסענער מאַלפּע. שימפּאַנזע איז אריבערגעפאָרן אויף אַ נייער געאָגראַפיע. דעם קאַראַוואַן האָט געשלאָסן די זשאָנע מוטער.

די גוטע ווינטן האָט אונדז באַגעגנט קאַלט און הילביק. אַן אַפּעטיט־טעריטער עקא האָט נאָכגעטריבן אונדזערע קוילן.

די פירמאַנטן האָבן געוויזן די נאַכטע ביבעריש־אַנגעלן. דער מאַטע האָט געשיקט אַ ביכל שפּירט אין אַ פּראַבירקע אין מעבאַבער געוויזן די פירמאַנטן. די פירמאַנטן האָבן געקוקט צווישן זיך.

— איי! שפּירט! ער גייט דורך אין דיר...

— יאָ, ב'א רעגנבויגן... ריצ'יל באַרן מאַרב. ב'ייערט דורך דער געווען.

— ראַפּינאַ, ווי צו פון יענער זייט! ביבער... זייל ביבער, מאַ־מע מיינע!... און וואָס דאַרף מען ווי אַזוי...

— וואָס דען מיינסטו, דאַרפסט זיך אין אַ טוננטשעלן יענע איי דאָס זעלבע, וואָס דאַרפסט זיך אין נאַכט? יאָ, בירעלע, וועסטו מיינט ביבער איבערזייענע און דאַנקען נאָך אַלע אַ נאַכט דאָרן פּאַרפּירן ניט אין דער זייטן, וואָס מע דאַרף!

די מימעס זיינען נאָכגעגאַנגען נאָך די פירמאַנטן און נאָכגעריטן, ווי זאָגן גאָרניט ניט צוגעקומען, ווייל דער אינזיקער אייזן. דאָבן געזאָגט די מימעס, — באַגייט זיך צו פרי מיט פרעמדע איינגעמט.

און איינעם אַ צימער איז געהאַנגען אַ שיינער טייבעלע מיט דריישאַלענע פעדערלעך. די טייבעלע האָט איבערגעלאָזן פּעמפּאַ־מאַ. די מימעס האָבן זיך אַנגעהויבן באַטראַכטן.

— וואָס? שיין און אייגנע איבערראַשונג? האָט געפרעגט דער אַרויסגעהויבענער האַמערהאַנט — אַ פיינע לייבעלעכע! פּעטראַנ־דער אויבער מיטמאָכט, יאָ?

די מימעס האָבן זיך פאַרלאָרן.

ב'האָב שיין געהאַט געזען דאָס מייל צו דערציילן. ווייטער דורכן עס איז, נאָר די מימעס געבן האָט מיך פאַרשטעלט ווי אַ שטיין.

— יאָ, יאָ, כאַטש, — האָט זיך געזאָגט די מימע. — די ליבשאַפֿט איז פֿעמפּלאַנלאַרען אַלעמען.

ווען דער קאָמענדאַנט איז אַוועקגעגאַנגען, האָבן די א ביסל פֿאַר־לאָרענע מיטעס מיר געגעבן פֿאַרשטיין, אַז זיי האָבן געהאַנדלט ריכטיק, ווייל אַלציינס וואָלט מען פֿינסטערהייט די לייבער ניט אויסגעקערט, און די מעלאָנע וועט זיך באַגיין אָן א לייבער.

די הערשאַפֿט פֿון זאַכן

כ׳האָב שוין אָנגעהויבן ווערן שטילער דער דערזאַגנס פֿון די צייטונגען, די יאָרן האָבן דערשטיקט דעם אידעאַל. מיר האָבן געפֿעלט א געדולד צום פֿאַר דער דויל פֿון דער מאַלדע, איבער דעם, וואָס מען פֿון דעם יעלבן ווינקל נייע געדאַנקען מאַכן א צירק, א ווירטשאַפֿט, א שפּילטע. שוואַכבראַנגע דאָס זיך באַוויזן.

שטייענדיק אין א לייבנר, מיט א דעמעל אין דאָנט, האָט דער טאַטע אויסגעדאַנקט אין דער וואָנט דעם דאַרטער פּראָגאָרים פֿאַרטריבן און דאָס בילד פֿון דעם אַראַרעמירער פֿאַבעטשראָה „לייזי מאַלכאַ". דער טאַטע האָט געזאָגט: דער לערער איז אים פֿאַרגעקומען ווי א טריבונע:

— דענסט דאָס איך זיך אַן איבעריק מאָל איבערגעטראַכט, — האָט געזאָגט דער טאַטע — אַז מיר ווינטן געוועזן דוקא בא די יאָרן. אַז די נאַנטע מאַכט שטאַרבעט דאָס אינדז באַרעכנט. זי פֿענטערט אינדז דענען אין ביכער, כ׳וואָלט מיט פֿאַרגעסן איבערגעלאָזן א העלפֿט פֿון דעם אַלעם און דער אַלטער דויט... הערסטו! (לאָזט, נעם שוין אויף דעם טישער פֿון מיר, די וויינט ניט די עלטערטאַטע־לאָר־לים פֿון הייטעגן!...) איך... יאָ, הערסטו, לערנט זיך פֿונעם האָבן זאַכן!...

נאָכדעם האָב איך אין אָפֿטע געזעטענע צייטאַפֿן צו דער וואַנט דעם אייבנשטאַלטן באַדעלייטן: א טעלער, אַפֿן טעלער איז געווען אָנגעמאַכט א שטאָט אין פֿאַרנדירע דעמערל. נאָר פֿליצעם איז דער טשייאַק אַרויס געפֿאַלן. דער טעלער האָט זיך א יעץ געטאָן אין דיל. די הויטערס ווי־נען אימעסימענס, און פֿון שלאָס זיינען געבליבן דיינגע (בירזעם).

דער טאַטע איז געבליבן צו לויפֿן. ער האָט זיך צעשריען אַז אינדז ער האָט אינדז אָנגעריפֿן באַרבאַרן און וואַנדאַלן, ער האָט געזאָגט, אַז

אפילו א בער קאָן מען אויסלערנען אָפּהיטן זאַכן... ער האָט אונדז איבערגעגעבן דעם גאַנצן טרויעריקן צעטל פֿון די זאַכן, וועלכע מיר האָבן איבערגעבראַכט: א מאַנטל פֿון שאָף, א שטעקל, און אייביקע פֿער־ דער אַרן. אאַזו.

מיר האָבן אָפּגעזעגנט. נאָכדעם האָב איך דערמאָנט דעם טאַטן, אַז ערשט עטלעכע מינוט צוריק האָט ער אונדז געלערנט פֿײַנט האָבן זאַכן. דער טאַטע איז נאָר ברייט געוואָרן. ער האָט געזאָגט, אַז פֿריִער דאַרף מען זיך לערנען אָפּהיטן זאַכן, נאָכדעם פֿאַרדינען זיי, און ערשט נאָכדעם קאָן מען אָנהייבן זיי פֿײַנט האָבן.

אינאיינעם איז מיט א דערשלאָגן געזיכט ארומגעגאַנגען אין צימער די מאַמע. קיינער ניט פֿאַרלירן די קליינע זאַכן און ניט פֿאַטערן קיין צײַט אַף איבעריקע זיי, האָט די מאַמע צוגעשטעלט א צעטל, ווו זאַכן עס ליגט און איטלעכער איז שײַן די צווייטע שאַך ווי זי זוכט אָט דאָס צעטל...

פאַרלאָרן פאָלגנדיקע דאָקומענטן

אינעם איבערגעבייטענעם אריאַריום האָט זיך לאַנגזאַם אָפּגעזעצט די זאַמד. די פֿישלעך האָבן געפּלאַטערט ווי איראָפּאַרביקע קאָליברי אין די בריטישמאָלענע רײַשטן. די פֿישעלעך האָבן זיך געדרייט בײַ דעם מאַלאַכיט־גרינעם גלאָז און האָבן זיך געפֿילט ווי אין דער היים.

די ייִנגע פֿון דער נײַער וווינונג האָבן פֿאַרלאָרן זייער אײַדיאַלטע פּרעסטיזש. די צימערן זײַנען היימלעכער געוואָרן. די פֿריִערדיקע גע־ מיטלעכקייט איז איבערגעשטעלט געוואָרן אַפֿן נײַעם אדרעס. און קוקנ־ דיק אַף דער ליבשאַפֿט, האָט דער טאַטע געזאָגט באַם אײַנטרויען:

— רעוואָליוציע... (צוויי! ניט אהער א מער: אין מערן זײַנען פֿאַראַן א מאַסע וויטאַמינען...) די רעוואָליוציע, זאָג איך, איז פֿיל מיט לייזאַמער געדענקענישט... און ווירקלעכן יעמען דאַרף מאַכן געזעגנ־ אַזא וויינונג? דעם גאַלדיזאַק דעם ליבער צי א דאָקטער? ביכלאל מיין איך, אַז דער פּראָלעטאַריאַט און די אינטעליגענץ קאָנען געפֿינען א קעגנזײַטיקן צוגאַנג.

— נאַט מײַנער! ווער פֿון אונדז איז דען אין האַרצן ניט קיין קאָמוניסט? — האָבן געזאָגט די מימעס.

אין א טאָג אַרום האָט מען בײַ אונדז צוגענומען די פּיאַנינע.

דער טראַנספּאָרט האָט זיך געדרייט צו עפּעס א יאָנטעוו. א כאָר

רויטארמייער האט רעפּעטירט א סאניטארע קאנטאטע. דער כאר האט געדראפּט אפּ א וואך האבנ א פּיאנינע. האט מענ מאביליזירט אונדזערע.

די מאמע איז גראד ניט געווענ אינ דער היימ און האט מיטגענומענ מיט זיכ די צײַגעניש פונ פּאלקאמבילד, אז אלס לערערנ — פונ מוזיק טאר מענ באַ איר די פּיאנינע ניט צונעמענ. דער טאטע האט געהאלטנ פאר די פארכאפּער א קליינע רעדע וועגנ דער אינטעליגענצ אונ דעמ פּראלעטאריאט, אונ האט אויכ דערמאנט וועגנ קאנטאקט. נאר ס'האט ניט געהאלפנ. דעמאלט האט דער טאטע געזאגט, אז די פּיאנינע טוט אימ ניט באנק, נאר די זאכ גייט דא אינ פּרינציפּ אונ אז ער וועט עס ניט פארשווײַגנ, אז אויב מע וועט האפּנ, וועט אפילע דער איניען דערגיינ; ביז לענינענ. אונ דער טאטע האט זיכ געזעצט שרײַבנ א בריוו אינ רעדאקציע פונ די צענטראלע „איזוועסטיא".

די פּיאנינע האט מענ ארויסגעטראגנ ווי א מעס. אנושקע האט אנגעהויבנ וויינענ, אונ די מומעס האבנ איר אונטערגעהאלפנ.

די מאמע איז געקומענ, זיכ דערוווּסט אונ בלייכ געווארנ. זי האט זיכ אוועקגעזעצט אונ אנגעהויבנ פּינטלענ מיט די אויגנ. זי האט געפרעגט זייער גיכ:

— איר האט באוויזנ ארויסנעמענ?

דער טאטע האט זיכ מיטאמאל אראפּגעלאזט אפנ שטול. די מומעס זײַנענ פארשטיינערט געווארנ. ס'האט זיכ אויסגעלאזנ, אז די מאמע האט אינעווייניק אינ פּיאנינע, אונטערנ אויבערשטנ דעקל, צוגעבונדנ א געהיימ פּעקל. דארטנ זײַנענ געלעגנ פיר שטיקלעכ אויסלענדישע זייפ אונ א פּעקל נימ נייטיקע ניקאלײַעווער אסיגנאציעס, פּאפּירלעכ... איכ אונ אסיע זײַנענ אזש פארציטערט געווארנ...

די מײַסע איז, וואס מיט א וואכ פריער האבנ מיר אונטערגעקוקט, ווי די מאמע האט געגרייט דאס דאזיקע פּעקעלע. מיר האבנ דעמאלט פארשטאנענ, אז זי וועט עס באהאלטנ אינ וואסער עס איז א זיכער ארט. מיר האבנ אויכ געהאט זאכנ, וואס א פרעמדער איינ האט ניט געדארפט זענ אונ מיר האבנ אומבאמערקט ארײַנגעלייגט אינ ייענ... פּעקעלע אייניקע שוואמבראנער דאקומענטנ. צווישנ זיי זײַנענ געווענ קארטעס, מילכאמע-פּלענער, ברענאבארס מאניפעסטנ, הערבנ, בריוו פונ די העלדנ, סינעדראבעס אפּייטנ, אונ אייניקע אנדערע געהיימע מאנוסקריפּטנ פונ די שוואמבראנער קאנצעליאריעס. איצט איז דאכ אלצ

אוועקגעפאָרן אין טראַטשטשאַק. שוואַמבראַניע איז געווען אין געפאַר. דער אָנשטעלער פון דער פּיאַנינע האָט געקאָנט אויפדעקן אונדזער געהיימעניש. די מאַמע האָט זיך אַנטשלאָסן אויפנעהייבן, אויסגעווישט די אויגן און זיך געלאָזט גיין אין טראַטשטשאַק. איך האָב זיך אַרויסגעהויבן באַגלייטן זי. די מאַמע איז געוואָרן נערווירט. זי האָט ניט געוווּסט, אַז מיר גייען ראַטעווען די שוואַמבראַנער דאָקומענטן.

דער קאָנצערט אין טראַטשאָק

אין טראַטשטשאַק האָט די מאַמע געזאָגט, אַז זי דאַרף אַרויסנעמען אַ פּעקל מיט בריוו, וואָס ליגן אין פּיאַנינע. דער לאַנגוואָנציקער קאָמאַנדיר האָט דורכגעטריבן אַ שמייכל, געטאָן: „בריוועלעך!“ — האָט ער געזאָגט, און דערלויבט.

די פּיאַנינע איז געשטאַנען אין אַ גרויסן זאַל, פּאַרוקט אין אַ ווינקל, אַרום זענען געזעסן רויטאַרמייער און געקנאַקט יאָדערן. זיצנדיק אויף אַ קעסטל, האָבן זיך צוויי רויטאַרמייער באַמיט אויסשפּילן אַ הינטישע מאַזורקע.

דערזעענדיק אונדז, האָבן זיי זיך אָפּגעשטעלט. די מאַמע איז צוגעגאַנגען צו דער פּיאַנינע און האָט מיט אַ ציטערדיקער אָקטאַווע אַ גלעט געטאָן די קלאַווישן. דער אינסטרומענט האָט אַ הירושע געטאָן ווי אַ פערד, וואָס האָט דערקענט זיין באַלעבאָס.

די רויטאַרמייער האָבן אונדז נייגעריק אָנגעקוקט.

דער קאָמאַנדיר האָט אַליין אַרויסגענומען דאָס פּעקל און ווידער אונטערגעווונקען דער מאַמען: „בריוועלעך“.

— הורא, הורא, — האָבן זיך דאָ צעשריגן די שוואַמבראַנער אַלע, — האָב איך געבורטשעט אין זיך, אַרויסגייענדיק פון טראַטשטשאַק.

ווען מיר זיינען שוין געווען אינמיטן פּלאַץ, האָבן מיר פון הינטן דערהערט אַ געשריי:

— האַלט! מאַדאַם! קערט זיך אום!

ס'איז צוגעלאָפן, קוים באַפּנדיק דעם אָטעם, דער קאָמאַנדיר. די מאַמע האָט אָנגעהויבן ציטערן, צודריקנדיק דאָס פּעקעלע צו דער ברוסט. אין שוואַמבראַניע איז איבערגעקומען אַ ערד־ציטערניש.

— קערט זיך אום, בירגערין! — האָט געזאָגט דער קאָמאַנדיר, — די יאַטן לאָזן מיך ניט לעבן. [illegible] איז ספּעציעל געריטן, זאָגן זיי, קאַליע

מאכן די פיאנינע... צעברעכן זי, קערוו מיר זאָגן זיך מיט איר ניט קאָנען באַנוצן... אַרויסגענומען, זאָגן זיי, דעם וויכטיקסטן טייל, און זי האָט גלייך אויפגעהערט שפּילן.

— וואָס פאַר א נאַרישקייטן רעדט איר, כאַווער—האָט געזאָגט די מאַמע,— מיסטאָמע קענט איר פּאָשעט ניט שפּילן.

— פאַרוואָס האָט זי ביז אַהער געשפּילט, און ווי איר האָט עפּעס דאָרטן אַרויסגענומען, אַזוי האָט זי אויפגעהערט שפּילן? — האָט גע-טענעט דער קאָמאַנדיר.

ניין, איר קערט זיך שוין בעסער אום, און לייגט אַלצדינג אַוועק אויפן אָרט.

מיר האָבן זיך געלאָזט גיין צוריק אין טראַטטשאַק.

די רוויטאַרמייער האָבן באַגעגנט דין מאַמען מיט א בייזן טומל. זיי האָבן אַרומגערינגלט די פּיאַנינע. זיי האָבן געשריִען, אַז די מאַמע האָט בעקיוון קאַליע געמאַכט פאָלקס-פאַרמעגן, אַז דאָס איז סאַבאָטאַזש, און אַז פאַר דעם דאַרף מען צעשיסן.

דער קאָמאַנדיר האָט זיי באַרויִקט.

— באַוואַסטזיניקער, באַוואַסטזיניקער, כאַווירים,—האָט ער געזאָגט און איז אַליין, ווייזט אויס, געווען אויפגערעגט.

— די מאַמע איז זיכער צוגעגאַנגען צו דער פּיאַנינע. די רוויטאַרמייער זיינען שטיל געוואָרן. די מאַמע האָט גענומען א ברייטן אַקאָרד. נאָר די פּיאַנינע האָט זיך ניט אָפּגערופן מיט דער פריִערדיקער קלינגענדיקייט. דער קלאַנג האָט זיך באַקומען א דומפּער, קוים וואָס מע האָט אים געהערט. ער האָט זיך דורכגעטראָגן און איז פאַרשטאָרבן, ווי נאָר א וויַיטער דונער... די מאַמע האָט דערשלאָגן און פאַרלאָרן א קוק געטאָן אויף מיר. זי האָט א קלאַפּ געטאָן איבער די קלאַווישן מיט אַלע קויכעס, נאָר די פּיאַנינע האָט ווידער קוים געענטפערט. דערפאַר האָבן א דונער געטאָן די רוויטאַרמייער.

— קאַליע געמאַכט! — האָבן זיי געשריִען. — אין טשעקא אַוועקפירן, אין באַזונדערן אָפּטייל!.. וואָס איז דאָס אַזוינס!..

— מאַמע, — האָב איך געזאָגט, מיסטאָמע אָנשטויסנדיק זיך, — דער מאָדעראַטאָר!..

ווען דער קאָמאַנדיר האָט אַרויסגעצויגן פון פּיאַנינע דאָס פעדל, האָט ער צופעליק א צי געטאָן דעם מאָדעראַטער דעם דעמפּער, און האָט אים אַראָפּגעלאָזן אויף די סטרונעס. די מאַמע האָט א ריס געטאָן

דעמ מאָדעראַטאָר, אונ די פּיאַנינע האָט א דונער געטאָנ אַזוי הויכ, אַז אַלעמענ האָט זיכ אויסגעדוכט, ווי מע וואָלט אַרויסגענומענ וואַטע פונ די אויערנ, וואָס איז דאָרטנ די גאַנצע צײַט געלעגנ. בא די רויט-אַרמייער האָבנ אויפגעלויכטנ די פּנימער. נאָר קעדײַ אויספּרוּוונ, האָבנ זיי פונדעסטוועגנ געבעטנ אויפהענגענ דאָס פּעקעלע צוריק. מיר האָבנ אויפגעהאַנגענ. נאָר די פּיאַנינע האָט ניט געשפּילט העכער. דערמיט האָט מענ אונדז דערלויבט נעמענ דאָס פּעקעלע. נאָכדעמ האָבנ די פּאַר-שעמטע באָכערימ געבעטנ די מאַמע זאָל עפּעס שפּילנ אַזוינס, א פריילעכס...

— איכ, כאַווײרימ, שפּיל ניט קיינ מאַזורקע, — האָט די מאַמע געזאָגט שטרענג. — דאָס בעט בעסער מײַנ זונ.

די רויטאַרמייער האָבנ געבעטנ. אונ איכ בינ אַרויפגעקראָכנ אויפנ קעסטל. מיכ האָבנ אַרומגערינגלט שמייכלענ פונ ווײַסע ציינ. אַזוי ווי פונעמ הויכנ קעסטל האָב איכ ניט געקאָנט דערלאַנגענ צו די פּעדאַלנ, איז אַנדריקנ אויפ די פּעדאַלנ האָט זיכ אַרויסגערופנ א רויטאַרמייער. ער האָט פלינק אָנגעטראָטנ אויפ דער פּעדאַל אונ האָט שוינ ניט אָפּגעלאָזנ בִיזנ סאָפ. אונ איכ האָב הונגעריק געשפּילט אַלע מאַרשנ, טענצ, קופּ-ליעטנ, וועלכע כ׳האָב נאָר געוווּסט. אייניקע האָבנ שוינ אָנגעהויבנ צו-קלאַפּנ מיט די אָפּצאַסנ. פּלוצעמ האָט זיכ א יונגער רויטאַרמייער א ריס געטאָנ פונעמ אָרט. ער האָט צעפּירט מיט די הענט, ווי ער וואָלט צעשפּרײַט פאַר עמעצנ די אָרעמס, אונ פאָרזיכטיק א קלאַפּ געטאָנ מיט דעמ פוס, ווי ער וואָלט קלומערשט פּרוּוונ דעמ דיל. נאָכדעמ האָט ער פאַרלייגט די הענט אויפ די זײַטנ אונ אַוועק-אַוועק איבערנ גלײַכ ווערנדיקנ קרײַז, פאַרוואַרפנדיק דעמ קאָפּ אונ צושפּענדיק מיט די פיס. מיט א הויכער שטימ האָט ער גענומענ זינגענ:

ס׳ארא שאנד, אונ ס׳ארא וויי,
ס׳ארא מיעסע ברוימלעכ!
אָנגעקראָכנ אלערליי
פאסקודניקע בורזשויעלעכ.

דער קאָמאַנדיר האָט אימ גלײַכ אָפּגעשטעלט. ער האָט זיכ געווענדט צו דער מאַמענ איידל אונ בעטנדיק:

— מאַדאַמ, דאָס הייבט איצט בײַ געגנ! אינ נאָמענ פונ די רויט-אַרמייער אינ פונ זיכ פערזענלעכ בעט איכ אײַכ... שפּילט עפּעס פער-

סאָנעל אַפּ וואָס ניט־איז, מערער באַוווּסטזיניקס... לאָמיר זאָגן, אַזעלכע ס'איז־ניט־איז אוווערטיורע פֿון אַן אָפּערע.

די מאַמע האָט זיך געזעצט אַפֿן קעסטל. זי האָט אויסגעווישט מיט אַ טיכעלע די קלאַווישן. מײַן פּעדאַלן־ספּעציאַליסט האָט ווידער פֿאַר־געלייגט זײַן פֿוס און זײַן הילף. נאָר די מאַמע האָט געזאָגט, אַז זי וועט זיך שוין ווי עס איז אַליין באַגיין...

די מאַמע האָט געשפּילט אַן אוווערטיורע פֿון דער אָפּערע „קניאַז איגאָר". ערנסט און גוט האָט די מאַמע געשפּילט. די שטילע רויטאַר־מייער האָבן אומגערינגלט די פּיאַנינע. זיך אַנוואַלגערנדיק איינער אַפֿן צווייטן, האָבן זיי אויפֿמערקזאַם געקוקט אויף דער מאַמעס פֿינגער. נאָכ־דעם האָט די מאַמע פֿאַמעלעך און פֿאָרזיכטיק צוגענומען די הענט פֿון די קלאַווישן... נאָך אירע פֿינגער האָט זיך, ווי אַ שפּינוועבס, נאָכגע־צויגן דער אָפּשטאַרבנדיקער פֿינאַלער אַקאָרד. אַלע האָבן זיך אויפֿגעהויבן צוזאַמען מיט דער מאַמעס הענט, נאָך עטלעכע מינוט האָבן זיי נאָך געשוויגן, ווי זיי וואָלטן זיך אײַנגעהערט אינעם אָפּשטאַרבן פֿון די לעצטע נאָטעס... און נאָכדעם ערשט האָבן זיי אָנגעהויבן מוידעריק פּאַטשן. זיי האָבן אַפּלאָדירט מיט אויסגעצויגענע הענט, צוטראָגנדיק די אַפּלאָדיסמענטן האַרט צו דער מאַמעס פּנים. זיי האָבן געוואָלט, אַז די מאַמע זאָל ניט נאָר הערן, נאָר אויך זען זייערע אַפּלאָדיסמענטן.

— אַ קלאָר אויסגעשפּראָכענער טאַלאַנט — האָט געזאָגט דער קאָ־מאַנדיר צו דער מאַמעס זײַפּצנדיק. — קאָן שוין העכער ניט זײַן קיין שום קריטיק.

מיר זײַנען שוין געווען אַפֿן מיטן פּלאַץ, און פֿון גאַנעקל פֿונעם טראַטואַר האָבן זיך נאָך אַלץ געטראָגן אַפּלאָדיסמענטן. די מאַמע האָט זיך באַשיידן צוגעהערט.

— ווונדערלעך, ווי קונסט מאַכט מענטשן איידל, — האָט נאָכדעם געזאָגט די מאַמע צו די מומעס.

— אַזעלכע מענטשן וועסטו ניט מאַכן איידערער, — האָט געענט־פֿערט די מומע סערע. — ווען זיי וואָלטן געוואָרן איידערער, וואָלטן זיי אומגעקערט דעם קראַוויר.

אין אַ כוידעש אַרום, ווען די פּיאַנינע איז שוין לאַנג געשטאַנען אויף איר אָרט (מע האָט זי אומגעקערט אַראַנק מטשובאַרקאָוון, וואָס איז אויפֿגעשטאַנען פֿון טיפֿוס), איז אין „איזוועסטיע", אין דער אָפּטיילונג „ענטפֿערן די לייענער" געווען געדרוקט: „דעם דאָקטער פֿון פּאָקראָווסק,

די פיאַנינע איז ניט געוועזן קאָנפיסקירט געוואָרן, ווי בא א מענטשן, פאר וועמענ דער אינסטרומענט איז אַן אַרבעטס־געצייג", דער טאַטע האָט טריומפירט, ער האָט אלע באַקאַנטע באַוויזן די צייטונג, ער האָט אויסגעשניטן דעם ענטפער און אים אַרײַנגעלייגט צו זיך אין טייַ־טער. און סטיופּקע אַטלאַנטידע האָט געזאָגט וועגן דעם:

— דאָס האָט מען וועגן אײַער פיאַנינע אָפּגעדרוקט אין „איזוועס־טיע"... נו, נו, נו, אַז גאַנצ רעספּעקטירע האָט מען די פיאַנינע צע־לייגט, עס, דו, פּריוואַטער אייגנטום!

דעזערטירן, באַקאַנטשאַפטן, צוג־ווינטלעך

דאָס געהיימע פּעקעלע איז איצט געלעגן אין אַ קליינינקן טיש־קעסטל פון דער מאַמעס שרייב־טיש, נאָר דער טיש איז איצט געשטאַ־נען אין עם צימער פון איינעם אַ קוואַרטיראַנט. איינעם נאָכן אַנ־דערן האָט מען בא אונדז מאָביליזירט דרײַ צימערן. אין ערשטן האָט מען אַרײַנגעזעצט דעם געזונט־צעוואָרענעם טשובאַרקאָוו. איך האָב זיך זייער דערפרייט מיט אים. דער קאָמיסאַר אויך.

— איצט אָט, וועלן מיר איצטער זײַן אין איינעם, — האָט געזאָגט דער קאָמיסאַר, אַראָפּנעמענדיק דעם רימען מיט דעם קאָבור און אוועקלייגנדיק אים אַפן טיש, — וועסט געבן אַ ביכל צו לייענען?

— וואָס פאר אַ פראַגע? — האָב איך געענטפערט, באַטראַכטנ־דיק דעם נאַגאַן, — ס'איז אַן אַנגעלאָדענער?

— וואָס פאר אַ פראַגע? — האָט געענטפערט דער קאָמיסאַר, — טשעפּע ניט. די מומעס האָבן אַ קוק געטאָן אין טיר. זיי האָבן קריטיש באַטראַכט דעם קאָמיסאַרס ברייטע אַקסל, זײַן פּאַרישענע נאָז, און זיי־נען אוועקגעגאַנגען, שעפּטשענדיק: „אַ כאַלדאַפּאַן"!

אין אַ צווייטן צימער האָט זיך אַרײַנגעקליבן אַ שײַנינקער מיליטער־מאַן, אין אַ פּאָר געלע געשנורעוועטע שיך ביז די קני. ער האָט אַרײַנגעטראָגן זײַן טשעמאָדאַן, באַטראַכט דעם צימער, זיך אומגעקוק־ט, אויסגערייניקט זיך די נעגל, אַ באַראַבאַנעווע געטאָן מיט זיי איבערן טיש און געזאָגט: „טעקסטס".

— מע זעט גלײַך, אַז ס'איז אַן אינטעליגענטער מענטש, — האָבן באַשלאָסן די מומעס און זיינען אַרײַנגעגאַנגען באַגריסן דעם נײַעם קוואַרטיראַנט.

דער קוואַרטיראַנט איז אופגעשפּרונגענ. ער האָט לויט דער ריי אַלע דרײַ א קוש געטאָנ די האַנט אונ אַלע דרײַ געגעבנ צו וויזיט־קאַרטלעכ. אַפ די קאַרטלעכ איז געווענ אָנגעשריבנ: עדמאָנד פּליעגאַנטאָוויטש לאַ־באָרי־דע־באַזאַנ. אונ אונטנ מיט קלענערע בוכשטאַבנ — „מאַרקסיסט".

ניט געקוקט אַפ אַזא קלינגענדיקנ נאָמענ, האָט זיכ עדמאָנד פּליעגאַנטאָוויטש אַרויסגעוויזנ פאַר אַנ אַבסאָליוט ניט שוואַמבראַנישע פּערזענלעכקייט. ער האָט טאַקע בעעמעס עקזיסטירט אונ איז געווענ גוט באַוווּסט אינ פּאָקראָווסק. לאַ־באָרי־דע באַזאַנ האָט זיכ באַוויזנ גלייכ נאָכ דער רעוואָליוציע. ער האָט רעדאַגירט די פּאָקראָווסקער צײַטונג „וואָלושסקי בוריעוועסטניק", אונ איז באַרימט געוואָרנ מיט דעם, וואָס אַפ דער ערשטער זײַט פונעמ וויינאַכט־נומער האָט ער באַגריסט „אַלע כאַשעווע לייענער מיטנ 1917־טנ געבורטסטאָג פונעמ ערשטנ סאָציאַליסט י. קריסטוס"... אינ א טאָג אַרום האָט מענ די צײַטונג באַגריסט מיט אַנ אַנדער רעדאַקטער. איצט האָט לאַ־באָרי־דע־באַזאַנ געאַרבעט אינ טראַנספּאָרט. ער איז געווענ אַנ אַדיוטאַנט פאַר ספּעציעלע אופגאַבנ. נאָר אַזוי ווי זײַנ הויפּט־באַשעפטיקונג איז געווענ אײַנאָרדענענ פאַרשיידענע לעקציעס, קאָנצערטנ, אוונטנ, האָט מענ אים גערופנ אַדיוטאַנט פאַר ספּעציעלע פאַרוויילונגענ... די רויטאַרמייער האָבנ אים גערופנ — לאַבאַז דאַ באַזאַר.

אינ דריטנ צימער האָט זיכ באַזעצט די „קאָמיסיע צו באַקעמפנ דעזערטירסטווע". א גאַנצנ טאָג פלעגנ אַהינצו אַרײַנפירנ זײַנע דעזערטירנ, וואָס האָבנ באַראַטע. זיי פלעגנ טראָגנ אינ קאָמיסיע זייערע פאַרשמאָלדיקטע קעפּ, נאָר זיכ פאַרבלאָנדזשענדיק אינ דער וווינונג, פלעגנ זיי אַראָפּלאָזנ די קעפּ אַפ אונדזערע טישנ אונ פענצטער. דאָס הויז איז פול געווענ מיט דעזערטירנ. זיי פלעגנ בלאָנדזשענ איבער די צימערנ אונ מיטינגירנ אינ קיכ. אינדערפרי, ניט אָנקלאַפּנדיק, פלעגנ זיי אַרײַנקריכנ אינ זאַל, ווו איכ אונ די מומעס זײַנענ געשלאָפנ.

די מומעס פלעגנ אַפּעלירנ צו זייער געוויסנ.

נאָר די דעזערטירנ פלעגנ זאָגנ, אַז זיי זײַנענ אייגענע מענטשנ, אַז זיי וועלנ קיינעמ ניט באַליידיקנ אונ פלעגנ זיכ לייגנ בא דער שוועל כאַפּנ א דרעמל. ווענ צו דער מאַמענ פלעגט קומענ א שילערנ, פלעגנ די דעזערטירנ אַרומרינגלענ די פּיאַנינע אונ קוקנ מיט היספּײַלעס אַפ די גיכ שפּרינגענדיקע פינגער.

— שעפּט, מאַ! — פּלעגן זיך וואונדערן די דעזערטירן — אַ קליינע אָבער ווין גיך!..

די דעזערטירן, וואָס פּלעגן וואַרטן, מע זאָל זיי פֿאַרשרײַבן אין אַ באַלק, פּלעגן זיצן אין דעם זעלבן קאָרידאָר, וווּ דעם טאַטנס פּאַציענטן. די דעזערטירן און די פּאַציענטן פּלעגן זיך אָפּט ניט קאָנען צעזונ־דערן, ווער וווּהין עס גייט.

— אַף פֿרויען־קרענק נעמט מען דאָ אויף? — פּלעגט פֿרעגן עפּעס אַן אָנגעקומענע כוסעראַנקע.

— ניין, וווּהין קריכסטו, — האָט מען איר געענטפֿערט, — דאָ נעמט מען אויף נאָר אַף מענערישע... דעזערטירן...

זײַטיקע מענטשן פּלעגן אַרײַנגיין און אַרויסגיין דורך אַלע טירן און אַלע האָבן זיך געדוכט ווי באַקאַנטע און פּאַסיקע פֿאַר באַקאַנט־שאַפֿט. די מאַמע איז צוגעוווינט געוואָרן צו די צוגווינטן. דער צוג־ווינט האָט אַרײַנגעצויגן אין די פֿענצטער רויטע פֿאָנען. דער קאָרידאָר פֿון אונדזער וווינונג איז געווען אַ מין פֿאַרזעצונג פֿון דער גאַס. די פֿאָרטקע פֿון הויף פּלעגט מען איגנאָרירן. קעדיי דורכצוגיין פֿון גאַס אין הויף אַרײַן, פּלעגט מען שפּאַנען דורך דער גאַנצער וווינונג. אויפֿן צווייטן שטאָק פּלעגן נאָכאַנאַנד קלאַפּן איבער אונדזערע קעפּ די רע־מינגטאָנען. דאָרטן איז געווען דער מיליטער־אָפּטייל. איינמאָל באַנאַכט האָבן די מאַשינקעס גענומען קלאַפּן צו אָפֿט און הויך. אינדערפֿרי האָט מען אונדז געגעבן צו פֿאַרשטיין, אַז דאָס האָט מען אײַנגעפֿירט אַ נײַעם קוילנוואַרפֿער. אין הויף בײַ די פֿערדשטאַלן האָט מען געקלינ־גען מיט די עמערס. אויפֿן גאַנעקל פּלעגן זיצן די אַרעסטירטע דעזער־טירן — די באַזונדערס בײַזוויליקע. ס׳פּלעגן ריטמיש אַרומשפּאַנען די וואַכמענער. נאָך זיי, כמעט זיך נאָכצוהאַלטן זיי, פּלעגט ערנסט נאָכשפּרינגען אָסיע מיט אַ קינדעריש ביקסל. ער פּלעגט גיין איבערן הויף און אַרײַנקוקן אין לאַ־באַדדאַ־באַזאַרס פֿענצטער.

דאָרטן, אינעם טיש־קעסטל זײַנען געלעגן אונדזערע מאַנוסקריפּטן. אָסיע איז געשטאַנען אַם דער וואַך פֿון שוואַמבראַניע.

דער מאַרקיז און דער סאָלדאַפּאָן

דער קאָמיסאַר האָט געלייענט צו נאַכט דעם דריטן באַנד פֿון ענ־ציקלאָפּעדישן ווערטערבוך. די ערשטע צוויי האָט ער שוין איבערגע־

ליינגט. ער האָט געזייענט דעם הערמעדבוב נאָבאָנאַנטע. די מומע האָט: איך שטיל פאַראַכט אַז האָבן מיר רעקאָמענדירט ניט פירן קיין כאַוודיסע מיט אַ סאַלהאַבאָג. נאָר איך און אָסיע פלעגן פון אים ניט אָפּטרעטן. צוזאַמען מיט אים פלעגן מיר גיין אין די פערד־שטאַלן היטן די פערד און צוזאַמען האָבן מיר געטרוימט וועגן דאַמפּערס.

בא לאַבאַז דאַ באַזאַר אין צימער האָט געשמעקט מיט פּאַרפומען. שפּינקעס, פלעשעלעך, קעסטעלעך, שאַכטעלעך, קעלישקעס, ציגאַרן־פּיסקעלעך, גלעטיקלעך האָבן פאַרפילט דעם פענצטער.

אפֿן וואַנט זײַנען געהאַנגען גרויסע פּאָרטרעטן פון טראָצקי און דער קאָמאַקטריסע ווערא באַלאָדנאַיאַ... לאַבאַז איז געווען איידל, ער פלעגט יעדערן אָפּטרעטן דעם וועג אין ענגן קאָרידאָר און אָפּט אונטערקלאַפּן מיט די געלע אָפּצאַסן. די מומע פון פּיטער פלעגט זאָגן, אַז ער איז גיכער אַ מאַרקיז, איידער אַ מאַרקסיסט...

יעדן אָוונט פלעגן צום מאַרקיז קומען געסט. מיליטערישע דאַמען און ציווילע מענטשן. די פריערדיקע שטאַטס־פּאָטערס און באַרעמהאַרציקע שוועסטער. דעמאָלט פלעגט בא לאַבאַז דאַ באַזאַר זײַן זייער טומלדיק. ביז שפּעט אין [illegible] נאַכט פלעגט קרעכצן די גיטאַרע. לאַבאַז דאַ באַזאַר פלעגט מיט [illegible] ערט קאָל זינגען וועגן דעם, ווי דער פראַנצויזישער קייסער [illegible] ניטן מאַרשאַלעק אין שאָך אַפן דיל. די מומע נעכטע פלעגט זיך [illegible] באַבען און זיפצן:

— ער איז זייער אַ וווילער און אַ דערצויגענער מענטש, — פלעגט די מומע זאָגן, — ער איז, פאַרשטייט זיך, ניט שולדיק, וואָס ער האָט קיין קאָל און קיין געשמאַק ניט. נאָר צו וואָס ער זינגט, פאַרשטיי איך ניט...

איינמאָל האָט לאַ־באַזאַרידע־באַזאַר אָנגעשיקערט דעם קאָמיסאַ. מיטשובאַרהאַוו האָט זיך לאַנג אָפּגעזאָגט, נאָר דער מאַרקיז האָט אים אײַנגערעדט:

— טרינקט, — האָט ער אים געזאָגט, — טרינקט. דער פּראָלעטאַריאַט האָט ניט וואָס צו פאַרלירן אויסער זײַנע קייטן...

און אַ רימען און אָן די שטיוול, באַמבלענדיק מיט די שטראָפּקעס פון די נאַליפּעטהיוון אַרויס דער קאָמיסאַר אַרײַן צו יאָרגן:

— דאָקטער — האָט ער געזאָגט, — איך ענדיק שוין דעם דריטן

באַנד פֿון דעם ווערטערבוך, און אַלץ... — עה, מײַן בירלאַקיש לעבן! את פּאַרטיק.

און דער קאָמיסאַר איז געפֿאַלן. מ'האָט אים געוואָלט העלפֿן אויפֿהייבן זיך, נאָר ער איז אויפֿגעשפּרונגען און אַרויסגעלאָפֿן פֿון צימער אין הויף אַרײַן. אין פֿינף מינוט אַרום איז דער קאָמיסאַר אַרײַן פֿון דער גאַס־טיר. ער איז שוין געווען שטאַרק פֿאַרגאַרטלט, פֿאַרשפּיליעט און אָפֿיציעל. זײַנע שפּאָרן האָבן געקלונגען קורץ און אָפּגעהאַקט. דער קאָמיסאַר האָט אַרויסגענומען דעם נאַגאַן. זײַן פּאָנעם האָט אויסגעדריקט אַ פֿײַנלעכע קאָנצענטרירטקייט.

— עמעצער פֿון מיליטער־אָפּטייל האָט זיך דאָ נאַרישוואָס ניט אָנשטענדיק געהאַלטן, — האָט געזאָגט אויפֿגערעגט דער קאָמיסאַר, — זיך אַ שיקערער געוואַלגערט... יאַטערז... די רויטע מאַכט צו שאַנד געשטעלט. ווו איז ער דאָ? גלײַך אים אַרעסטירן! און פֿאַרטיק.

דער קאָמיסאַר האָט אים געזוכט איבערן צימער. דער טאַטע האָט זיך פֿאַרשטעלט דעם שפּיגל. און דער קאָמיסאַר האָט זיך ניט דערזען. אַרויסגייענדיק, האָט ער זיך אָפּגעשטעלט בײַם טיר און אַ פֿיר געטאָן פֿאַר דער נאָז שטרענג מיטן פֿינגער:

— ס'זאָל זיך מיר מער [illegible] ניט איבערחזרן! — האָט געזאָגט דער קאָמיסאַר מוסרנדיק עמעצן, — פֿאַרטיק! און שאַ!

מיט וואָס האָט געשמעקט די זייף

ווען דעם אומגליק האָבן מיר זיך דערוווּסט באַנאַכט. לאַבאַזרי־רעבאַזאַר איז ערגעץ אַוועקגעגאַנגען. זיך באַגריסנדיק מיט זײַן אָפּוועזנדיגן, איז די מאַמע געגאַנגען אַ קוק טאָן, צי ס'איז נאָך גאַנץ דאָס געהיימע פֿערעלע אין טייז־קעסטל. דאָס טייז־קעסטל איז געווען ליידיק. די זייף, דאָס געוועזענע געלט, אונדזערע מאַנוסקריפּטן — אַלץ איז פֿאַרשוווּנדן. די שוואַמבראַנער ביידעס האָט מען צעגאַנווייעט.

די מאַמע און דער טאַטע האָבן זיך אומגעקערט אינעם עס־צימער. אַלע האָבן זיך געזעצט צום טיש. ס'האָט זיך געעפֿנט דער פּלענום פֿונעם פֿאַמיליע־ראַט.

— אָט האָט איר אײַך, אײַער מאַרקין, — האָט געזאָגט דער טאַטע.

— ס'קאָן ניט זײַן — האָבן אין איין קאָל אויסגעשריגן די מיר־

מענטש — מע װעט לױט זײַנע מאַנירנ, אַז ער איז פֿונ אַ שײנער פֿאַמיליע.

מיטאַמאָל האָט דער קאָמיסאַר צוגעמאַכט א שליסל אונ „רעקװיזירט", װי דאָס הײבט זיך בא זײ... ס'איז א באַרבאַרישער טיפּ!

— מיך רעגט אױף די פֿרעכקײט! — האָט זיך געערגערט די מאַמע — אונ די זײף... דאָס געלט טוט מיר גאָרניט באַנג... בלױז װעלנ זײ שױנ קײנמאָל ניט טױגנ... נאַרישע פּאַפּירלעך, װעלכע מ"האָט שױנ לאַנג געדאַרפט אַרױסװאַרפֿנ!

— צו װאָס־זשע האָסטו זײ באַהאַלטנ? — האָב איך געפֿרעגט.

— פֿינדעסטװעגנ, — האָט געזאָגט די מאַמע, — כ'װײס, עפּעס...

נאָכדעם זײַנענ אַלע לאַנג אינ שטיל געזעסנ אַרומ טיש. אַלע האָבנ געקוקט אױף דער צעראַטע. דער אומגליק, האָט זיך געדוכט, ליגט איבערגעצױגנ אױפֿנ טיש, װי א העכט. דער טאַטע האָט זיך אױפֿגעהױבנ אינ געמאָלדנ, אַז ער װעט מיטײלנ אינ טשעקא אונ אינ באַזונדערנ אָפּטײל. די מומעס האָבנ אָנגעהױבנ מאַכנ אױף אימ מיט די הענט.

— ביסט פֿונ זינענ אַראָפּ, — האָט געשריגנ די מומע נעסע, — זיך אָנקלאָגנ גאַזלאָנים אױף גאַזלאָנים. מ'װעט דאָך אײך אַלײנ צונעמענ אונ צעשיסנ...

נאָך דער טאַטע האָט א קלאַפּ געטאָנ מיטנ פֿױסט איבערנ טיש. די „גריגדולקע" איז שטיל געװאָרנ. ס'האָט אָנגעהױבנ זשומענ דאָס הענטל פֿונ טעלעפֿאָנ.

— זײַט אַזױ גוט, דעמ באַזונדערנ אָפּטײל, — האָט געזאָגט מיט עפּעס א באַזונדערנ קול דער טאַטע, — פֿאַרנומענ? איז פֿאַראײניקט מיט דער טשעקא.

— שטילער, — האָט זיך דערשראָקנ די מומע נעסע. זי פֿלעגט אַרױסרײדנ דאָס דאָזיקע װאָרט שושקענדיק.

אינגיכנ זײַנענ געקומענ צװײ מענטשנ. בײדע הױכע, טונקלהױטיקע, מיט שװאַרצע װאָנצעלעך, ענלעך אױף שאָפֿערנ. דער טאַטע האָט װעגנ דעמ געגעבנ צו װיסנ טשובאַרקאָװנ. צוזאַמענ מיטנ קאָמיסאַר זײַנענ אַלע אַרײַנגעגאַנגענ צו לאַבאַז דאַ באַזאַר. דער מאַ־קיז איז שױנ געװענ אינ דער הײמ. אױף א װײַלע האָט ער זיך פֿאַרלאָרנ, נאָר גלײַך זיך באַהערשט אונ מיט דער געװײנלעכער אומגעצװוּנגענקײט באַגריסט די אומגעריכטע געסט.

— ביטע ווײַטער, — האָט ער געזאָגט. — פרעגט וואָ פּליאַס, — ווי מע זאָגט. ביטע. כ'קען אײַך מיט עפּעס מעכאַבער זײַן...

מ'האָט געמאַכט אַן אונטערזוכונג.

פֿונעם איבערגעקערטן טשעמאָדאַן זײַנען אַרויסגעפֿאַלן שטיקלעך זייף.

— אונדזערע — האָט געזאָגט דער מאַטין.

— אַנטשולדיקט. ס'איז מײַן זייף, — האָט געענטפֿערט דער מאַרקין.

די ניקאָלײַעווער הונדערטער זײַנען געווען איבערגעמישט מיט עפּעס פּאַפּירן אין צייכענונגען. אָביע האָט אַ קוק געטאָן אַף מיר, און איך אַף אים. אַ „בריוו צום קייסער" — האָט איבערגעלייענט דער מענטש מיט די וואָנצעלעך, איבערבלעטערנדיק די פּאַפּירן, — „מילכאָמע פּלאַן", „פּלאַן פֿון דער שטאָט פּ", „געהיימער באַפֿעל", ליסטע פֿון די פֿאַר-שווערער".

— וואָס איז דאָס? — האָט ער אַ פֿרעג געטאָן באַם מאַרקין.

— איך ווייס ניט... — איז בלײַך געוואָרן דער מאַרקין, דער-זעענדיק, אַז דאָס שמעקט מיט עפּעס ערגערס, ווי מיט זייף.

— פֿונוואַנענדזשע קומט עס צו אײַך?

— איך ווייס ניט... אַף מײַן ערנוואָרט, כאַווער. — דאָס אַלץ איז ניט מײַנס... די זייף איז אויך ניט מײַנע. איך ווייס פֿון גאָרנישט.

דער קאָמיסאַר איז צוגעגאַנגען נאָענט צום מאַרקין. דער קאָמיסאַר האָט אים שטילערהייט געזאָגט אַ זידלוואָרט, געגעבן ווי אַ שפּײַ אין פּאָנעם.

פּלוצעם איז אָביע אַרויס פֿאָרויס. איך האָב געווונקען, כ'האָב גע-דרייט מיט די אויגן, ווי אַ פּאַפּירענער גענער. נאָר ער האָט ניט געזען.

— ס'איז אונדזערס! — האָט אָביע געזאָגט, — זאָל ער אומקערן צוריק, אויב ער האָט גענומען.

די טשעקיסטן האָבן באַטראַכט די צייכענונגען. זיי האָבן זיך פֿיל-זיניק איבערגעקוקט.

— מ? — האָט איינער אויסגעבורטשעט פֿרעגנדיק.

— אוגהו — האָט דער צווייטער געענטפֿערט באַשטעטיקנדיק.

— באַוויזן! — האָב איך געזאָגט — מיר האָבן זיך פּאַשעט גע-שפּילט און באַהאַלטן אין דער זייף. מער גאָרניט.

— מירן דאָרטן זען. — האָבן זיי געענטפֿערט.

מיר האָבנ נאָכדעמ געהערט, ווי איינער פונ זיי האָט גערעדט אינ טעלעפאָנ-טרייבל.

— הערסט? דאָס רעדט שוראַגע. כ'האָב אים פארהאלטנ. יאָ, גענומענ און ער האָט זיכ מוידע געווענ. נאָר מיר האָבנ דאָ געפונענ אייניקע אינטערעסאַנטע זאַכנ. יאָ, יאָ. די יאַטנ זאָגנ ס'איז ווייערס. יאָ. איכ גלייב ניט. וואָס? ביירנ? רעכטס! — אינ א קלאַפּ גענומענ מיטנ הייבעל, ווי מיט אָפּצאַנג.

נאָכדעמ האָט ער זיכ יעגנ עפּעס באראַטנ מיט טשובאַרקאָוונ. טשובאַרקאָוו האָט פארלאָרנ א קוק געטאָנ אפּ אונדז.

— ליאָליע! אָסיע — האָט געזאָגט דער קאָמיסאַר, — הורא, מירנ זיכ א ביסל דורכפאָרנ אינ דער מאַשינ! אפ אנ אווטאָמאָביל! דער נאַטשאַלניק בעט איַיכ זייער. זאָלנ זיי, זאָגט ער, ליאָליע אונ אָסיע אליינ קומענ אונ דערציילנ אלעס, וואָס זיי ווייסנ וועגנ די פאַפּירלעכ. אונ פאַרטיק. איכ וועל זיכ דורכפאָרנ אייַנגעמ מיט איַיכ. איז אָפּגערעדט. האָ! — פאַרטיק.

די מומעס זיינענ געפאלנ אינ כאַלאָשעס. איינע נאָכ דער אַנדערער. מיר איז אויכ עפּעס געוואָרנ ניט צומ מיט. א גרויסער אויטאָמאָביל האָט אונדז אוועקגעפירט אינ טשעקא. מיר האָבנ זיכ דערפילט אלס שוואַמבראַנער. מיר האָבנ געצילט צומ אָרט פונ דער פאַסירונג.

די שוואמבראנער באזוכנ די טשעקא

אינ קאַבינעט איז געווענ שטיל. צוויי מענטשנ האָבנ זיכ איבערגעבויגנ איבער די פּאַפּירנ. דער טישלאָמפּ האָט זיכ אָפּגעשפּיגלט אינעמ גלאַנציק אָפּגעגאָלטנ קאָפּ פונ איינעמ א דיקנ מיט ברילנ. דער צווייטער איז געווענ א לעט. זיינע ווייסלעכע ווינעס האָבנ שימערירט.

— נו, יאַטונג, — האָט געזאָגט דער באַבריליטער, — זעצט זיכ אוועק. — דערציילט וועגנ די פאַפּירנ.

[illegible]ר האָט אוועקגעזויגט [illegible] אָסיענ אפנ טיש. אפנ טיש איז געלעגנ א

— [illegible]עלאָדעגער? — האָט ערנסט א פרעג געטאָנ אָסיע. וועער זייט איר? דער הויפּט-טשעקיסט? יאָ? מאָ הייסט אימ אינדזי אָפּגעבנ די פאַפּירלעכ, ווייל מיר האָבנ געמאַכט...

— באַלד וועלנ מיר אלצדינג איינאָרדענענ, — האָט געזאָגט דער

באברילטער. — נאר דערפאר זאגט אונדז אויס דעמ גאנצנ עמעס! נומ?

דער לעט האט געלייענט די שוואמבראנער מאנוסקריפטנ. מיר איז געווארנ זייער ניט אנגענעמ.

— נארישקייטנ! — האט געזאגט דער לעט אונ האט איבערגעגע-בנ די פאפירנ דעמ באברילטנ, וואס האט זיי גענומענ אופמערקזאמ באטראכטנ.

— וואס איז דאס פאר א שטאט פּ? — האט געפרעגט דער גראָ-בער.

— דאס איז פארט או פייא — האב איכ געגעבנ צו פארשטיינ, דאס איז א פארט בא דער שטאט פייא.

— ווּ איז דאס פארא אזא שטאט? — האט זיכ פארוואונדערט דער נאטשאלניק.

— אינ שוואמבראניע, — האט אָסיע געענטפערט פאר מיר, — דאס איז א לאנד אפ צופליסנ. ליאָליע האט עס אליינ אנטדעקט. מיר שפילנ אינ דעמ דאס גאנצע לעבנ.

— אט וואס פאר א קאָלומב דייג ליאָליע איז, — האט געזאגט דער נאטשאלניק, — אבער אויב דאס איז א שפיל, איז צו וואס־זשע האט איר געדארפט באהאלטנ אט די דאקומענטנ?

— צוליב געהיימעניש, — האט געזאגט אָסיע, — ווייל וואס ס'איז געהיימער, אלץ אינטערעסאנטער איז דאס.

דעמלט האט אונדז דער פארינטערעסירטער נאטשאלניק געבעטנ דערציילנ אלץ וועגנ אונדזער „שוואמבראניע“. מיר האבנ [illegible] ניט געוונ, נאר די אלטע שפיל האט אונדז פארכאפט. מיר [illegible] איבער־שלאגנדיק איינער דעמ צווייטנ, אנגעהויבנ באשרייבנ דאס לעבנ אפנ קאנטינענט פונ גרויסנ צאָנ. מיר האבנ אימ געגעבנ צו פארשטיינ דעמ הערב אינ די קארטע, אויסגערעכנט אלע מיטגלידער פונ ברענאבארמ דינאסטיע, באשריבנ די מילכאמעס, ריזעס, רעוואָליוציעס אונ טשעמפיאנאטנ. אָסיע האט זיכ אפילע דערמאנט די פאמיליע פונעמ לעצטנ שוואמבראנער מיניסטער פונ אויסערלעכע איניאנימ. מיר האבנ זיכ אויסגעהויבנ אונ אפגעזונגענ דעמ שוואמבראנער הימנ. מיר האבנ זיכ שוינ אפילע געקליבנ פארפירנ א קריג וועגנ די לעצטע בעסוילעמ־רע-פארמעס, נאר...

דער נאטשאלניק האט געלאכט. דער געלעכטער האט אימ ניט אפ-

געלאָזנ. ער האָט זיכ געקעמט לאַכנדיק, פאַרקאַטשעט, געוואַשט זיכ די אויגנ. ער האָט זיכ הילכיק געפּאַטשט איבערנ אָפּגעגאָלטנ שאַרבנ און גע-דרייט מיטנ קאָפּ, זיכ וועלנדיק באַפרײַענ פונעם פליִצעמדיקנ געלעכטער.

ס'האָט געלאַכט דער בייזער לעט. —

איכ און אָסיע האָבנ געקוקט אַפ זיי באַליידיקטע. נאָכדעם האָבנ זיי אָנגעהויבנ שמייכלענ. און באַלד האָבנ מיר זיכ אויכ צעלאַכט.

— אָכ! מיט אײַכ האַרפ מענ קיינ טעאַטער ניט! — האָט געזאָגט דער שוינ פאַרמאַטערטער נאַטשאַלניק, — כ'האָב געמיינט, אַז כ'וועל שטאַרבנ... אַכ, ווי רופט איר אים... ברענאַבאַר? אוי, ווי זיי האָבנ דאָס צוגעטראַכט... ס'איז דאָכ אַ גאַנצע סיסטעם! פייגערנ קענ מענ!.. נו, — האָט ער מיטאַמאָל ערנסט אַ פרעג געטאָנ — ס'איז שווער אָנפירנ מיט אַ מעלוכע?

— ווישקאַשע, — האָבנ מיר געענטפערט, — מיר פירנ אָנ ביסלעכ-ווײַז, כאָטש ס'טרעפט זיכ אַמאָל, אַז מע קענ זיכ ניט פאַנאַנדערקלײַבנ.

— אָבער צו וואָס האָט איר דאָס אַלצ געדאַרפט? — האָט געפרעגט דער נאַטשאַלניק.

דאָס איז געווענ אַנ ערנסטע פראַגע. כ'האָב אָנגענומענ אַ פולע ברוסט מיט לופט.

— מ י ר טרוימענ, — האָב איכ געזאָגט, — אַז ס'זאָל זײַנ שיינ. בא אונדז אינ שוואַמבראַניע איז זייער גוט! ניט ווי דאָ, אומעטומ איז ברוקירט, און אַלע האָבנ מוסקולנ — אָט אַזעלכע! די יאַטנ זײַנענ ברײַ פונ די עלטערנ. הײַנט צוקער איז פאַראַנ — וויפל דו ווילסט. לעוויִעס זײַנענ זעלטנ און קינאָ — אַלע טאָג. דער וועטער — שטענדיק זונ, און ס'איז קיל. אַלע אָרעמע — זײַנענ רײַכע. אַלע זײַענ צופרידנ. און קיינ לײַז איז ניטאָ.

— עכ יאַטרצנ מײַנע — האָט ערנסט און וואַרעמ אַ זאָג געטאָנ דער נאַטשאַלניק. — ניט טרוימענ דאַרפ מענ, נאָר טאָנ, בא אונדז וועט אויכ זײַנ ברוקירט, און מוסקולנ וועלנ אַלע האָבנ און קינאָ וועט זײַנ אַלע טאָג. די לעוויִעס וועלנ מיר אָפּשאַפנ, און די לײַז וועלנ מיר פאַר-ניכטנ. וואַרט צו! גיכ דערציילט מענ אַ מײַסעלע, נאָר ניט גיכ ווערט אַ לעבנ איבערגעבויט. נאָר דאָ דאַרפ מענ ניט טרוימענ, נאָר אַרבעטנ דאַרפ מענ... נאָר ניט איצט איז די צײַט פאַרנעמענ זיכ מיט דערציִונג. ס'איז שוינ נאַכט. שפּעט. דער קליינינקער שוואַמבראַנ גענעצט שוינ: נאָכ אַ ביסל און ער וועט דעמ גאַנצנ קאָנטינענט אײַנשלינגענ. און

אײַער מאַמע, באַמערקט זיך אַוואַדע. באַלד וועל איך איר אינ טעלעפאָנ אָנקלינגענ.

דער נאַטשאַלניק אַלײנ האָט אונדז אָפּגעפירט אַהײמ. באַמ געזעגענענ זיך האָט ער דערלויבט אָסיענ א הודע טאָנ מיט דער אַווטאָמאָביל־סירענע.

דער נאַטשאַלניק האָט געזאָגט לאַכנדיק, אַז ער איז זײער צופרידנ, וואָס ער האָט זיך באַקאַנט מיט די פאָרשטײער פונ שוואַמבראַניע־שײוועט.

ער האָט אונדז רעקאָמענדירט, וואָס גיכער אײַנצופירנ ראַטנמאַכט אינ שוואַמבראַניע אונ נאָכדעמ אַוועקוואַרפנ דעמ טרוימענ אונ העלפנ בעסער מאַכנ ווירקלעכע טראָטואַרנ.

— אונ וואָס האָט איר געטאָנ מיטנ לאַבאַזדאַ באַזאַר? — האָב איך געפרעגט, ווערנדיק אינגאַנצנ הײמיש מיט אימ.

— מיר וועלנ אימ אַוועקשיקנ לעבנ אינ... ווי רופט איר זי? — ליגוווי־ניקע, — האָט געזאָגט דער נאַטשאַלניק. — ער האָט זיך דאָכ אויכ אַלײנ אויסגעטראַכט. נאָר זיך אויסגעטראַכט מיעמ אונ געשפּילט אינ זיך אַפּגעלט... נו, האָט מיר א גוטע נאַכט, יאַטוצנ! איך ווינטש אײַך שוואַמבראַנער באַלוימעס אונ א גוטע וואָר!
——

א נײַע ראַכוועס פאַר בלאָנדזשענישנ

מ'האָט אונדז ווידער איבערגעזעצט. מ'האָט אונדז געגעבנ א דירעלע אַפ דער וויטער אַטקאַרסקער גאַס.

— דאָס אַריבערפאָרנ איז צוזאַמענגעפאַלנ מיט נײַע ענדערונגענ אינ שוואַמבראַניע. ס'זײַנענ ווידער פאָרגעקומענ ענדערונגענ אַפ דעמ דאָזיקנ אינדזל, וואָס בלאָנדזשעט זוכנדיק דעמ אײנהײטלעכנ אונ אוניווערסאַלנ עמעס. נאָכנ באַזוכנ די טשעקאַ, זײַנענ מיר שוינ נאָענט געווענ צומ ציל פונ אונדזערע וואָגלענישנ אינ דער וועלט. נאָר א נײַע, נאָר א נײַע לײַדנשאַפט האָט זיך צוגעכאַפּט צו שוואַמבראַניע. נאָכ דרײַ טעג האָבנ מיר געהאַלטנ דעמ דאָזיקנ אַזאַרט פאַר דער אַנטפּלעקונג פונעמ עמעס.

דאָס איז געווענ טעאַטער. אינ פּאָקראָווסק האָט זיך געעפנט א שטאָט־טעאַטער אַפ לונאַטשאַרסקיס נאָמענ. ער האָט זיך אײַנגעפונענ: אינעמ געוועזענעמ קינאָ „פּראָבוזשדיעניע“. די טרופּע איז באַשטאַנענ פונ פעטערבורגער אונ מאָסקווער אַקטיאָרנ. זײ האָבנ פאַרביטנ דעמ

צווייפלהאַפטנ גרויסשטאָטישנ רום אפ א מאַמאָשעסדיקנ פּראָווינציעלנ פא'אָק. די פאַמיליעס פונ די אַקטיאָרנ האָבנ אונדז גלייכ צוגעצויגנ מיט זייער בעעמעס שוואַמבראַנער עלעגאַנטקייט: ענריטאָנ, ביינאַר, פּאָ־לאָניטש, וואָקאַר... עמעס, ווי ס'האָט זיכ נאָכדעמ אויסגעלאָזנ, זיינענ אייניקע פאַמיליעס פּאַשעטע געשריבנ געוואָרנ אפ פאַרקערט. צומביי־שפּיל וואָקאַר האָט אינ פּאַס געהייסנ ראַקאָוו.

צווישנ די אַקטיאָרנ האָט זיכ אויסגעטיילט דער טאַלאַנטפולער באַלמסקי. דאָס איז געווענ אַנ אוניווערסאַלער מענטש.

באַלמסקיס ספּעציאַליטעט זיינענ געווענ אויסוואַרפנ אונ באַפּאָלעאָנענ. אויסער דעמ איז ער געווענ א דראַמאַטורג אונ א מאָלער. דער שטאָט־ראַט האָט אימ באַאויפטראָגט באַמאָלנ אינווייניק די טעאַטער־געביידע. אפ די ווענט פונעמ צושויערזאַל האָבנ זיכ באַוויזנ קענטאַווערנ (מענטשנ־פערד), טרובאַדורנ, מוזעס, וואַרזאָגער אונ אַנדערע טעוולאָנימ. באַלמסקי געהערט צו די מענטשנ, וואָס ווערנ פאַרכאַפּט, באַגייסטערט. ער האָט ליב געהאַט עקסטרעמקייטנ. איינע האָט ער מיטנ קאָפּ פאַרפאַ־קעוועט אינ אייזערנע פאַנצערס, אונ אַנדערע האָט ער קיינ פּיצל מאַנו־פאַקטור ניט געגעבנ. די לייבער האָט ער געמאַכט ליכ־פאַרביקע. דאָס האָט זייער אַנטשפּרעכט דער אַרקטישער קעלט, וואָס האָט געהערשט אינ טעאַטער. באַמ אַריינגאַנג האָט באַלמסקי אָנגעמאָלט ווענוס פונ מילאָס. לויטנ פאַרשריפט פונ שטאָטראַט האָט ער געגעבנ דער גערטנ א פּאָר הענט. אפנ פּיעדעסטאַל איז געווענ אָנגעשריבנ: „זייט נאָר דאָס קלו־גע, דאָס גוטע, דאָס אייביקע. ס'וועט אַראָנק אייכ א האַרציקנ זאָגנ דאָס אַרבעטער־פאָלק".

די פּאָקראָווסקער איינוווינער זיינענ געבליבנ אומצופרידנ מיטנ באַ־מאָלנ דעמ טעאַטער.

— פּאַרטייער, אונ מאָלנ קאַקעטע,— האָט גערעדט דער אוילעמ,— אַנ עמעסע באָד אונ ניט קיינ טעאַטער.

— פוטוריזמ! — האָט געגעבנ צו פאַרשטיינ טשורקאָוו. — נאָר קליידער איז אפ זיי א ביסל צו ווייניק... פאַרנ קליינוואַרג איז א ביסל ניט אָנגענעמ... כאָטש דאָס וויכטיקסטע איז צוגערעקט.

די פּעטערבורגער מומע, האָט זיכ אויסגעלאָזנ, איז נאָר א פּאַר־ברענטע אָנהענגערנ פונ טעאַטער. מיט איר האָבנ מיר ניט דורכגעלאָזנ קיינ איינ פּרעמיערע. אינגיכנ האָבנ מיר שוינ געקענט אינ פּאָנעמ אונ אינ פּלייצע יעדנ אַרטיסט. דער טעאַטער האָט אונדז פאַרכאַפּט.

אונדז איז אלץ געפעלנ געוואָרנ אינ אימ: דער גאַנג, די אנטראַקטנ, די רייי בײַ דער קאַסע...

דער טעאַטער איז דעמאָלט ענלעכ געווענ אפּ א וואָקזאַל. די פאַרשטעלונגענ פלעגנ פאַרשפּעטיקנ ווי צוגנ. אפּנ דיל פלעגנ זיכ קאַרטשענ קערטלעכ פונ ציגאַרקעס, יאַדערנ האָבנ געקנאַקט אונטער די פיס, ווי לײַז. די צושויער פלעגנ זיצנ מיט פעלצנ מיט אויפגעשטעלטע קאָלנערס. אפּלאָדירנ פלעגט מענ שרעקלעכ, כאָטש די הענטשקעס פלעגנ א ביסל פאַרטויבנ די פּאַטשעניש. בײַם דער פאַרשטעלונג האָט זיכ דער מעיסור־פעדיקער דיל פונ צושויער־זאַל די גאַנצע צײַט געטרייסלט. דאָס האָבנ די צושויער שטילינקערהייט געקלאַפּט מיט די פיס קעדיי א ביסל דער־וואַרעמענ די פאַרעשוירעס.

— אוי, ס'אַרא היץ, ס'אַרא שטיקעניש. — פלעגט זאָגנ אפּ דער סצענע די קייסערינע, פאַכענדיק מיטנ ווייער. פונעם מויל האָט איר געזעצט א פּאַרע, ווי פונ א סאַמאָוואַר. אונ אונטער איר מוסלינ האָט זיכ דורכגעזונג דאָס וואַרעמע לײַבל.

פונעם בײַדל האָט זיכ געריבערט דעמ סופליאָרס שעפּטשעניש.

פונ די צושויער האָט געשמעקט מיט נאַפטאַליזאָל. פאַרנ באַזוכנ דעמ טעאַטער פלעגט מענ אונדז פונ דער ברייטער האַנט באַגיסנ מיט אָט דער שטיקענדיקער דעזינפעציר־פליסיקײַט. אונ ווענ מיר פלעגנ זיכ אומקערנ, פלעגט מענ אונדז באַקוקנ אינ פאָדער־צימער מיט א ליכט. אונ מע פלעגט אַראָפּנעמענ לײַז.

שוואַמנראַניע פאַר גרויסע

„די „גרינדרולקע“ פלעגט אויכ אַמאָל באַזוכנ אונדזער טעאַטער אונ נאָכדעמ פלעגט זי א גאַנצע וואָכ קריטיקירנ. די מומע סערע האָט מענ איינמאָל שיִר ניט אָנגעשלאָגנ. מע האָט נאַרוואָס געעפנט דעמ פאָרהאַנג, אונ פונ הינטער די קוליסנ, האָט א בלאָז געטאָנ א צוג־ווינט. פונ די ערשטע רייענ האָט זיכ דערהערט דער מומעס קאָל: —

— פאַרמאַכט! עס בלאָזט דאָכ, — האָט געזאָגט די מומע, פונקט ווי דער פאָרהאַנג וואָלט געווענ עפּעס א פאָרטקע. אַלע צושויער האָבנ זיכ באַליידיקט.

מיר האָבנ געבאַלעשעט א קוק צו טאָג פונ יענער זײַט פאָרהאַנג. גרישקע פּיאָדאַראָוו, דער זונ פונעם טעאַטראַלנ פאַבריקמאַכער, א גוטער

אונ אַנ אײַנפלוסרײַכער מענטש, האָט אונדז אַרײַנגעפירט אינ דער קיכ פונ די וווּנדער. מיר זײַנענ דערשטוינט געוואָרנ פונ דער גראָבער ניט־עכטקײַט פונ די בוטאַפאָריע־זאַכנ, פונ די שפּילצײַג־פּרוכטנ אונ די לײַוונטענע האָריזאָנטנ. דאַגעגנ זײַנענ מיר געווענ אַנציקט פונ די דערוואַקסענע מענטשנ, וואָס שפּילנ יעדנ טאָג אינ פרעמדע לעבנס. דאָס איז געווענ נאָכ בעסער פונ שוואַמבראַניע.

אינ זאַל,* איבער דער סצענע איז געווענ אַנ אויפשריפט: „די וועלט איז אַ טעאַטער, די מענטשנ זײַנענ אַרטיסטנ (שעקספּיר)". דער דאָזיקער אַפאָריזמ איז געוואָרנ דער נײַער דעוויז פונ שוואַמבראַנער הערב. די שוואַמבראַנער זײַנענ אַוועק אפ דער סצענע. די וועלט איז איצט צעשפּאָלט: געוואָרנ אפ אַרטיסטנ אונ צושויער, אונ דער פּאַראַווּסקער טאָג האָט זיכ אויסגעדרוקט ווי אַ צו לאַנגער אַנטראַקט.

— די קונסט ווענדט אונדז אפ פונעמ גרויענ טאָג־טעגלעכנ לעבנ, — פלעגנ זאָגנ די מומעס, — זי טראָגט אונדז אַריבער אינ דער וועלט פונ שײנע געשטאַלטנ.

נאָכדעמ פלעגנ זײ זיכ אַמפּערנ וועגנ דער האַנדלונג פונ פאַרשײדענע העלדנ פונ נעכטיקנ ספּעקטאַקל. זײ פלעגנ באַשולדיקנ אָט די אויסגעטראַכטע מענטשנ, זײ פאַרטײדיקנ, ליב האָבנ, אונ פײַנט האָבנ, פונקט ווי איכ אונ אָסיע, ווענ מיר פלעגנ זיכ שפּילנ אינ שוואַמבראַניע. אונ מיר זײַנענ געקומענ צומ אויספיר, אַז קונסט — דאָס איז שוואַמבראַניע פאַר דערוואַקסענע. זײ האָבנ געשפּילט אינ איר ערנסט.

אײנמאָל, בײַמ דער פאָרשטעלונג „אָונט־שטערנ", איז פאַרלאָשנ געוואָרנ די עלעקטרע. דער ספּעקטאַקל איז געגאַנגענ ווײַטער בײַ קעראָסינ־באַלײַכטונג. די לאָמפּנ האָבנ געטשאַדעט דעמ הימל, וואָס איז געווענ אָנגעמאָלט מיט קלײפּאַרב.

ס'איז געגאַנגענ די לעצטע סצענע פונ דער פּיעסע. דער פּאַטער האָט באַשלאָסנ דערהאַרגענענ זײַנ טאָכטער. דער טאַטע האָט גענומענ דעמ רעוואָלווער.

אינ דעמ מאָמענט האָב איכ באַמערקט, ווי אײנ לאָמפּ, וואָס שטײט אפ דער אַוואַנסצענע, טשאַדעט זײער. דער פלאַמ האָט זיכ אויפגעהויבנ איבערנ גלעזל, ווי אַ דיגער פאַנטאַנ. דער פּאַטער האָט זיכ דערנענטערט צו דער טאָכטער. דער פלאַמ האָט שוינ דערלאַנגט צומ בריג פונ לײַוונטענעמ פּאַוויליאָנ. דער פּאַטער האָט אויפגעהויבנ די האַנט מיטנ רעוואָלווער. די דעקאָראַציע האָט זיכ געקאָנט אָנצינדנ יעדער מינוט.

די טאַנצער האָט זיך געבראָכן די הענט. איך בין זיכער, אַז זייער א סך צושויער האָבן געזען, ווי דער לאָמפּ דראָעט מיט א טרייסל. נאָר די טאַנצער איז געפאַלן אַף די קני, און די צושויער האָבן געשוויגן. זיי האָבן מוירע געהאַט קאַליע מאַכן דעם מאָהל. שוואַמבראַניע האָט געוועלטיקט אין זאַל. דער פאָטער האָט א קנאַק געטאָן מיטן אָנגעצויגענעם ציגאַל. די דעקאָראַציע האָט זיך אָנגעהויבן רויכערן.

— איז שטאַרב־זשע, אומגליקלעכע! — האָט אויסגעשריגן דער טאַטע.

— דער לאָמפּ טשאַדעט, — האָב איך אויסגעשריגן, אַראָפּוואַרפנדיק פון זיך די פאַרכאַלעמטקייט. דער פלינקער אַקטיאָר האָט זיך אַף א האָרעלע ניט פאַרלאָרן. מיט איין האַנט האָט ער פאַרדרייט דאָס קנייטל און מיט דער צווייטער פאַרענדיקט די פיעסע.

דער טעאַטער איז אָפּגעראַטעוועט געוואָרן. נאָר מע האָט נאָך ניט באַוויזן אַראָפּצולאָזן דעם פאָרהאַנג, ווי די שכנים האָבן זיך אַרופגעוואָרפן אַף מיר, זיי האָבן געשריגן, אַז קיין יינגלעך טאָר מען ניט אַרײַנלאָזן אין טעאַטער. זיי האָבן געטענהט, אַז איך האָב געמעגט צוואַרטן מיט מײַן אידיאָטישן אויסגעשריי, ווײַל איצט האָט זיך באַקומען ניט קיין מאָרד, נאָר עפּעס א קאָמעדיע, פאַר וועלכער ס'האָט ניט געלוינט צאָלן קיין געלט.

כ'ווייס שוין, וואָס ס'איז „שיטיק"

... און איך האָב זיך אַלעפבייז געלערנט פון שילדן...

צוויי זאַכן האָבן מיך שוין לאַנג פאַרינטערעסירט און געמאַטערט. עטלעכע יאָר האָב איך זיך געפּרוּווט קלאָר מאַכן זייער ווירקלעכן צוועק. דאָס זײַנען געווען: אַן אַלטער לאָקאָמאָביל, וואָס איז אײַנגעוואַקסן געוואָרן אין דער ערד אַף „סקוטשנער־גאַס", און דאָס געהיימע וואָרט „שיטיק", וואָס ס'איז דערמאָנט געווען אַף אינעם באַוווּסטן קאָרטן־פּאָקוס. און אָט האָב איך זיך דערוווּסט, וואָס איז אַזוינס שיטיק.

א פּאָשעטע שילד האָט עס דערשפּירט. די שילד, האָט זיך אויסגעלאָזן, ווייזט א סך מער, ווי די לערער פון דער גימנאַזיע אָדער דער ענציקלאָפּעדישער ווערטערבוך. כ'האָב ניט געגלייבט מײַנע אויגן, אַף איינער פון די הײַזער פון דער געוועזענער ברעשקע, פון איצטיקן קאָמונאַרן־פּלאַץ האָב איך איבערגעלייענט „ש י ט י ק". איך בין צוגע-

לאַפּנ נעענטער און איבערגעלייענט: „שטאַט־אינסטיטוט פונ טעאַטער־ און קינאָ".

פּאַקראָווסק איז מעשוגע געוואָרנ אַפ טעאַטער. אַלע האָבנ געשפּילט. „טראַטרטשאַס", „אוזפּאַלקאַמבילד", „אופּראָדקאַם", „וואָלגערעאַז־נרוז" — אַלע האָבנ געהאַט אייגענע ליבהאָבער־טרופּעס. ס'איז פול געוואָרנ מיט טעאַטראַלע סטודיעס. נאָכדעם האָבנ זיכ אַלע סטודיעס פאַרייניקט אונטער דער שילד „שיטיק". באַם שיטיק האָט זיכ געעפנט אַ קינדער־סטודיע. אַזוי ווי אינ שול האָט מענ ניט געלערנט, האָב איכ און אַסיע זיכ פאַרשריבנ אַהינ. נאָכדעם זײַנענ צו אונדז צוגעשטאַנענ סטיאָפּקע אַטלאַנטידע און טאַיע אָפּילאָווע. מיר האָבנ געגרייט צום אופפירנ די פּיעסע „פּרינצ פּאַרק—דע—פּאַרקאַם". דער דאָזיקער פּרינצ, וואָס איז געווענ פאַרליבט אינ אַ פּרינצעסנ. אָבער מאַמע די קייסערינע, איז געווענ אַ גרויסהאַלטערקע און ביכלאַל אַ טויגעניכטס. האָט מענ דעם פּרינצ דורכגעטריבנ. נאָכדעם האָט דער פּרינצ פּאַרקישעפט אַ שוואָם, איז פונעם שוואָם אַרויסגעקראָכנ אַ פּייע און געגעבנ דעם פּרינצ יאַג אַבריקאָס. האָט די קייסערינע אופגעגעסנ דעם אַבריקאָס, איז בא איר אויסגעוואַקסנ אַ גוואַלדאָווענע נאָז. און יאַפּנ אינדזל ראַ־דאַס, ווו ס'האָט געוווינט פּאַרק־דע־פּאַראַס... מיט איינ וואָרט, נאָכ אַ סאַכ שווערלעך האָבנ זיכ דאָרט געענדיקט אַפ „וואָס".

די פּרינצעסנ האָט געשפּילט טאַיע אָפּילאָווע. איכ האָב זיכ שיר ניט צעקריגט מיט סטיאָפּקענ איבער דער ראָליע פונעם פּרינצ, דערפאַר, ווײַל נאָכ דער האַנדלונג נאָכ, האָט זיכ דער פּרינצ געדאַרפט דער־קלערנ איכ ליבע דער פּרינצעסנ, און די פּרינצעסנ, האָבנ מיר גע־רעכנט, וועט זיכ אָנשטויסנ, אַז דאָס איז ניט נאָר צוליב דער האַנד־לונג אינ דער פּיעסע...

דער רעזשיסער קראַמסקוי האָט געגעבנ די ראָליע סטיאָפּקענ. ער האָט געזאָגט, אַז סטיאָפּקע איז עלטער און העכער פונ מיר, און אַז זײַנ שטימ איז אַ מער מענלעכע. פּונקט ווי איכ וואָלט קלוימערשט ניט געקאָנט ריידנ באַסאָווע, ווענ איכ זאָל וועלנ. מיר האָבנ אײַנגעבעטנ: פּאַרסונאָווג נעמענ די ראָליע פונעם קישעפמאַכער. נרימירט האָט אונדז גרישקע פּיאַדאָראָוו—אַ ליבלעכער זונ פונעם עמעסנ פּאַריק־מאַכער פונעם עמעסנ טעאַטער.

אינ אָוונט, אינ טאָג פונ ספּעקטאַקל, זײַנענ מיר אָנגעקומענ אינ „שי־טיק". איכ האָב געשפּילט דעם הויפּבלאַזנ, אַסיע — דעם שטומענ

גנאַמ. ביידע האָבנ מיר זיכ נערווירט. דער זאַל האָט אומגעדולדיק גע־
הודיעט הינטערנ פאָרהאַנג, א געפערלעכער, אנ אַפּשפּעטערישער אונ
אנ אומבאַקאַנטער. ס'איז שוינ צײַט געווענ אָנצוהייבנ, נאָר ס'איז
נאָכ ניט געקומענ סטיאָפּקע אונ פּאַרסונאָוו. דער רעזשיסער האָט זיכ
נערווירט אונ אַרומגעשפּאַנט הינטער די קוליסנ. צײַט אָנצוהייבנ —
האָט געטופּעט דער זאַל אונ געשריִענ. סאַפּקאַלסאַפּ זײַנענ זיי געקומענ.

— ליאָלקע, זײַ געזונט! — האָט געזאָגט סטיאָפּקע, — א מאָבי־
ליזאַציע פונ קאָמוניסטנ. מיר גייענ אפנ פראָנט... אונ איכ ווי א פרײַ־
וויליקער. זיכ קוים־קוים אײַנגעבעטנ. „צו יונג" — זאָגט מענ. נאָר
פונדעסטוועגנ גענומענ. באַלד גייט אָפּ דער עשעלאָנ. זײַ מיר געזונט!

מיר האָבנ זיכ פעסט געדריקט די הענט, סטיאָפּקע האָט געשוויגנ,
אונ נאָכדעמ האָט ער זיכ אויסגעהוסט.

— טאַיענ, ווײַזט אויס, וועסטו שוינ אַליינ באַלייטנ — האָט ער
מיר א זאָג געטאָנ, — ס'אַרט מיכ ניט, זאָל זײַנ אַזוי. נאָר אַנדערע,
בעט איכ דיכ, זאָלסטו אָפּשטויסנ...

דער זאַל איז שיִר ניט צעשפּרונגענ געוואָרנ. פּאַרסונאָוו, מיטנ רוקזעקל
אָפּ דער פּלייצע איז אַרויסגעטראָטנ פאַרנ פאָרהאַנג. דער זאַל איז שטיל
געוואָרנ. פּאַרסונאָוו האָט פאַריכט אפנ איקסל דעמ רימענ פונ זאַק.

— די פאָרשטעלונג ווערט אָפּגעלייגט, — האָט געזאָגט פּאַרסונאָוו.

— אָפּ ווענ? — האָט אָנגעהויבנ שרײַענ דער זאַל.

— ביז וואַנענ מיר וועלנ צעקלאַפּנ די ווײַסע! — האָט געענטפערט
פּאַרסונאָוו.

דער הויפּט-מאַנצבל

איינ א טאָג אַרומ איז דער טאַטע אָפּגעפאָרנ אפנ אוראַלער פראָנט.
דער טאַטע איז געפאָרנ אינעמ אומפאַרמײַדלעכנ טיפוס אַרײַנ. דעמ
פראָנט האָט געטאַטשעט די טיפוס־לויז. די מאַמע מיט די מומעס האָבנ
אימ צוגעגרייט דרײַ פולע טשעמאָדאַנעס. ער האָט זיכ פאַרביטערט
א ווײַל געטאָנ, אַז קיינ שומ זאַכנ דאַרפ ער ניט, ווײַל אַלציינס וועט
מענ אָפּ אימ קיינ קודנאַנ ניט שטעלנ אונ אינ יענער וועלט גלייבט
ער ניט. נאָכדעמ האָבנ זיכ אַלע אָוועקגעזעצט, ווי עס געהער צו זײַנ,
פאַרנ אָוועקפאָרנ.

— נו, מע דאַרפ זיכ קלײַבנ, — האָט א זאָג געטאָנ דער טאַטע
אונ זיכ אויפגעהויבנ. ער האָט זיכ צעקושט מיט אונדז.

— זע, — האָט ער געזאָגט צו מיר, — דו ביסט אויסער דער הויפּט־מאנצבל אינ שטוב.

אינ מיר האָט ער זיכ אָנגעשטויסנ אפ א פּאציִענט. דער פּאציִענט האָט געקרעכצט אונ געניינט זיכ.

— איכ געמ שוינ קיינעמ ניט אופ, — האָט געזאָגט דער טאטע, — איר זעט, אז איכ פאָר אוועק.

— דאָקטער, טומ מיר א טויווע, — האָט זיכ אָנגעהויבנ בעטנ דער קראנקער, —ס'געדויערט דעג לאנג א קוק טאָנ? איכ קאָנ שוינ ניט אויסהאלטנ, ווי עס דרייט... אינ ווארטנ אפ דיר... עפּשער וועסטו נאָכ דאָרטנ שטארבנ... .

דער טאטע האָט א קוק געטאָנ אפנ וואנט־זייגער, נאָכ'עמ אפנ קראנקנ אונ נאָכדעמ אפ אונדז, ער האָט אוועקגעשטעלט דעמ טשעמאָדאנ אפנ דיל.

— טומ זיכ אויס, — האָט ער בייז א זאָג געטאָנ, דורכלאָזנדיק דעמ פּאציִענט אינ קאבינעט, — אפנ... געגאנגענ?..

דער קראנקער האָט ניט פארשטאנענ.

— נו, דער מאָגנ ווי איז דא אייכ? נו? — איר גייט אפנ הויפ?

— אָנגעטאָנ, שטענדיק אינ אָנטאָנ, — האָט געענטפערט דער קראנקער.

אינ צענ מינוט ארומ איז דער טאטע אָפּגעפאָרנ.

— איז געדענקט־זשע, — האָט ער אָנגעזאָגט דעמ קראנקנ, זעצנדיק זיכ אינ שליטנ, — צו זיבנ טראָפּנ נאָכנ עסנ.

ווענ דער שליטנ מיטנ טאטנ איז אָפּגעפאָרנ, זיינענ די מומעס אָפּגעגאנגענ פונ פענצטער אונ האָבנ זיכ צעוויינט.

— נו, דאמענ! — האָב איכ גהאָב א זאָג געטאָנ, — ווישט זיכ אפ די טרערנ!

די מומעס זיינענ דערשראָקנ שטיל געוואָרנ. נאָר די פלוצעמדיקע שמילקייט אינ דער גאָר פוסט־געוואָרענער וווינונג האָט נאָכ מער גע־דריקט.

איכ האָב צונויפגעפרעסט די פויסטנ. מיט א געגנגעלע פונ א הויפּט־מאנצבל בינ איכ ארויס פונ צימער.

סאָפ פונ צווייטנ טייל

דריטער טייל

א פ ה א ר ט ע ר ע ר ד

לימודימ פאַר אונדז אונ פאַר יענעמ

איכ געדענק ניט, וויפל צייַט ס'איז אַדורכ. מעגלעכ, אַז אַ יאָר, אונ ס'קענ זייַנ, אַז אַ כוידעיש — קיינ קאַלענדאַרנ זייַנענ ניט געווענ. די צייַט איז דעמאָלט שווער געווענ אויסצומעסטנ. איר לויפ האָט פאַר־קאָרגט די גלייַכמעסיקייט. ווענ ס'האָט זיכ אייַנגעטונקענ אויסצובייַטנ, צומבייַשפּיל, אַנ אַלטנ גימנאַזיסטישנ מונדיר אַפ אַ שטיק כאַזער־„שפּעק“, זייַנענ די טעג געגאַנגענ ווי וואַסער. פאַרקערט — אַנדערע טעג האָבנ זיכ געצויגנ ווי וואָכנ — לאַנג אונ הונגעריק.

דער סיידער פונ מעסלעס איז געוואָרנ גאָר אַנ אַנדערער. פריִער איז דער צענטראַלער פּונקט פונ טאָג געווענ די שאַ, ווענ ס'פלעגט זיכ אופקלייַבנ די גאַנצע פאַמיליע — דאָס פּערלעכע עסנ, די מיט־טעריע, דער צערעמאָניאַל פונ אָננעמענ די שפּייַז, די סודע. אונ דעמ גאַנצנ טאָג האָט מענ געמאָסטנ — „פאַר וואַרמעס“ אונ „נאָכ וואַר־מעס“. איצטער איז אָפּט ניט געווענ קיינ מיטיק אַלס אַזעלכער. מע פלעגט עסנ, ווענ ס'פלעגט זייַנ וואָס צו עסנ. „קומט איבערבייַסנ“, — פלעגט דעמאָלט זאָגנ די מאַמע. אונ מע פלעגט עסנ גייענדיק, ווי אַפ אַ וואָקזאַל, אונ שטייענדיק, ווייַל ס'איז שרעקלעכ געווענ צו קומענ אינ באַרירונג מיט די פאַרפרוירענע בענקלעכ. אינ צימער איז געווענ קאַלט. אונ יעדערער האָט אינסטינקטיוו געזשאַלעוועט אָפּצוגעבנ די אייגענע וואַרעמקייט אַ לעבנלאָזנ קעגנשטאַנד... מיר פלעגנ אַרומגייַנ, אויסמייַדנ־דיק די קאַלטע זאַכנ. די זאַכנ האָבנ געגאַנוועט אונדזער וואַרעמקייט. מיר האָבנ אייַנגעשטעלט אַ רעזשור פונ באַהייצערס. אינדערפרי, ציטערנדיק פונ קעלט, פלעגט דער רעזשורנער אַרויסקריכנ פונ אונטערנ באַרג קאָלדרעס אונ פּאָרטיערנ. דער רעאָמיור האָט געגליווערט אַפ 0 גראַד. דער רעזשורנער פלעגט אַרייַנשפּרינגענ אינ די וואָליקעס אונ

אײַנהייצן דאָס אײַוועלע — די „בורזשויקע", דאָס אײַוועלע פלעגט זיך אָפּ א קורצער ווײַלע אָנגליִען, צעזאַמען מיטן רעמאָנט פלעגן זיך אָפּ הייבן אַלע אײַנוווינער פון אונדזער שטוב. דער בופעט איז געשטאַנען אויפגעפּראַלט, ער איז געווען פוסט און הויל. באַטש שפּיל אין קעג־ליעס, דהי. לייִדיק, כאַטש פּיפּ אַרײַן אין אים... מיר פלעגן עסן ניט געזאַל־צענע קאַשע פון קירבעס און טרינקען קאַווע־טיי מיט סאַכאַרין.

די מאַמע האָט איצט געאַרבעט אין דער מוזיק־שול, נאָר אַזוי ווי ס'האָט אויפגעפּעלט א געבייִער פלעגן די לימודים פאָרקומען בײַ אונדז. די שילערנס פלעגן דריקן די פּעדאַלן מיט די וואַליקעס. ביז פאַרגליווערטע פינגער פלעגן זיי באַרמרוקן די פאַרפרוירענע פּיאַנינע. די מאַמע, אָנגעטאָן אין פּעלץ און אין הענטשקעס, פלעגט פליִנק אויפהייבן פון אונטער זייערע פינגער די אײַנגעפאַלענע קלאַווישן.

צו מיר פלעגט אויך גיין א שילערן. פאַר א פונט פלייש א בוי־דעש האָב איך געלערנט גראַמאַטיק און אַריטמעטיק מיט איינער א הויי־כער און א באַלײַבטער אַניוטע קאָלאָמיצעווא. דער פונט פלייש פלעגט מיר אָנקומען ניט גרינג. מײַן שילערן האָט אין קיין פאַל ניט געגליבט די בוכשטאַבן. זי האָט זיך מײַנער געערעכנט מיט אירע אייגענע פאַר־שטעלונגען. זי פלעגט דראַפּן, צומבײַשפּיל, איבערלייענען דאָס וואָרט „גיורא".

— גוג און יו — גיו, — פלעגט זי לייענען — ר און א — רא. ס'באַקומט זיך אַניוטקע, — פלעגט זי פריילעך אויסרופן.

א צווייטן מאָל האָבן מיר זיך געמאַטערט איבערן וואָרט „שטיוול".

— ש און ט און י — מאַכט שטי, — האָט אַניוטע געקלעטערט איבער די טראַפּן, — וו און ל... צוזאַמען שטי...

— ווי — זשע באַקומט זיך צוזאַמען? — האָב איך געפרעגט.

— וואַליקעס — האָט געענטפערט אַניוטע.

אפן וועג אהינצו...

דאָרטן, פון יענער זײַט באַרג,
א זוניקע ערד ניט גערירט...
מאַיאַקאָווסקי.

נאָכן לימער פלעג איך גיין מיט אַסיען אָנקלײַבן שטרוי אָפּ אײַנ־הייצן דאָס אײַוועלע. זיך באַנוצנדיק מיט איר ניט־פאַלנדיקער וואַרעמ־קײַט, פלעגן מיר אויסקיכלען די ברויט־ראָשטשינע. מיר פלעגן קוים

דער ריי מיט פארשוואָלענע בלויע הענט קנעטנ די קלעפּיקע ווייבקעס פונ דעמ זויער־טייג. פאר דער האָזיקער ארבעט האָט מענ געדארפט האָבנ פארבינדונג, וואָס מיר האָבנ זיכ פאָרגעשטעלט, אז דאָס קנעטנ מיר מיט די פויסטנ די פארהאַסטע בײַכער פונ די פארשיידענע פײַנט פונ דער רעוואָליוציאָנערער מענטשהייט פונ אוראָראָנאַל־שאַמעלענא ביזנ אדמיראל קאָלטשאַק.

אוונט־צייט פלעגנ זיכ אלע צונויפקומענ באמ טיש. קיינ עלעקטרע איז ניט געווענ. דאָס נאכט־לעמפּעלע פלעגט מענ אָנצינדנ נאָר זונ־טיק. דאָס איז בעעמעס געווענ א ליכטיקער יאָנטעוו. אינדערוואָכנ פלעגט לײַכטנ א קאגעצל. א קנייטעלע פונ וואטע פלעגט מענ ארײַנצינענ אינ א שיסעלע מיט אייל. אפנ שפּיצ פונ קנייטעלע האָט געצאנקט א געבעכדיק פײַערל... דער צימער פלעגט פול ווערנ מיט גרימאסנ פונ שאָטנס.

די מומעס פלעגנ צודעקנ צו זיכ דאָס קאגעצל. די מומעס פלעגנ זיצנ אינ איינ ריי, שטרענגע אינ א ביסל יקנטרעלטיקע. דאָס קאגעצל פלעגט שוואכ באלייכטנ זייערע געזיכטער. די „גריגדולקע“ איז געווענ ענלעכ אפ א מאַראָנע אינ פענכנע. די מומעס פלעגנ לייענענ אפנ קאָל נאָכדעמ פלעגנ זיי ריידנ וועגנ דער שיינער פארגאנגענהייט אונ וועגנ דעמ צעשטערטנ לעבנ.

— גאָט מײַנער! ווי שיינ ס'איז געווענ דאָס לעבנ! — פלעגנ זיפצנ די מומעס! — כאַבינאַוועס קאָנטערטנ, די ואלמאנאכנ „ששאָוניק“, פיפצנ קאָפּעקעס א פונט צוקער... אונ איצט?!

— מומעס, — פלעג איכ זאָגנ מיט א קאָל פונ א הויפּט־מאנצבל, שטייענדיק אינ פינצטערנ ווינקל, ווו בא אונדז איז פארגעקומענ שוואמבראניע,—הערט אויס, מומעס, כ'האָב איינמאָל פאר אלעמאָל גע־בעטנ, אז איר זאָלט די קאָנטררעוואָליוציע אגיטירנ פאר זיכ אונ ניט אפנ קאָל; איכ שפּיי אפ דעמ, נאטירלעכ... אָבער אגיטירנ אימ בא־וואוסטזיניקייט פאר קליינינקע...

אונ, צוגייענדיק צומ טיש, פלעג איכ ווינקענ מיט די אויגנ אפ אָסיען. שוינ א שטיק צײַט, אז כ'האָב זיכ דערפילט מיידעדיק דער־וואקסנ. די פאראנטוואָרטלעכקייט פאר דער שטוב האָט מיכ ניט גע־דריקט. נאָר, פארקערט, אויפגעהויבנ. כ'האָב דערפילט, אז כ'האָב אָנ־געהויבנ טראכטנ צו דער זאכ, אז איכ האָב אָנגעהויבנ גרינגער ציזיינ די נייטיקע ווערטער, אז איכ האָב אָנגעהויבנ גרינטלעכ פארשטיינ. אָנ

ש־עה אונ פאָרווורפ האָב איכ איצט געקוקט דער ווירקלעכקייט אינ די אויגנ. די שטעטל, די פאַרפרוירענע פינגער אונ די קירבעס-קאַשע פונ טיקווע האָבנ מיכ ניט טרויעריק געמאַכט. איכ האָב זיכ באַצויגנ צו זיי, ווי צו פאַריבערגייענדיקע באַדינגונגענ, וואָס זיינענ דערוויל ביי־טיק, קעדיי צו פאַרשענערנ דעמ לעצטנ פּונקט פונ אונדזער אַלטנ צעטל וועלט־אומדרעבטנ אונ אומגליקנ. דאָס אויספעלנ פונ אַ קאַלענדאַר, דאָס עכנ גייענדיק אונ דאָס לעבנ אינ די מאַנטלענ—דאָס אַלצ האָט צוגע־געבנ אונדזער לעבנ אַ צייטווייליקנ כאַראַקטער, אַ וואָקזאַל־כאַראַקטער. נאָר דאָס איז שוינ ניט געווענ קיינ אָרדנטלעכע פאַרבלאָנדזשעניש פונ שוואַמבראַנער. דאָס לעבנ האָט זיכ גערוקט אינ אַ קלאָרער ריכ־טונג. נאָר דער וועג איז געווענ אומגעוויינלעכ אונ שווער.

— זאָרג זיכ ניט, מאַמע, — פלעג איכ איר זאָגנ, ווענ אינ שטוב פלעגט ניט זיינ קיינ לינדזנ, קיינ קעראָסינ אונ קיינ בריוו פונ טאַטנ. — מע דאַרפ ניט צעקראַכנ ווערנ, מאַמע, שטעל זיכ בעסער פאָר, אַז מיר פאָרנ אַלע טאָג לאַנג דורכ פאַרשיידענע מידבאָריעס אונ זייער שווערע ברעג... מיר פאָרנ אינ אַ ניי לאַנד... אינ אַנ אויסער־געוויינלעכ נייעמ...

— וווהינ פאָרנ מיר? — האָט האָפענונגלאָז אַ זאָג געטאָנ די מאַ־מע. — ווידער אַנייער שוואַמבראַניע?..

— ניט קיינ שוואַמבראַניע, מאַמעלע, נאָר אַ פאַקט. — פלעג איכ זי פרווונ איבערצייגנ. — ס'איז גאָרנישט, וואָס בא אונדז איז אַ קאַ־נעצל, וואָס מיר שלעפּנ שטרוי, וואָס די הענט זיינענ אָפּגעפרוירנ... עמעס, מאַמע... געדענקסט, אַז בא אונדז זיינענ געווענ ניט קיינ פאַ־סיקע באַקאַנטע: קלאַוודיוויטש, פּעקטיסקע? זיי האָבנ דאָכ דאָס גאַנצע לעבנ געלעבט הונדערט מאָל ערגער ווי מיר אַפילע איצטער. ס'וואָלט דאָכ, מאַמע, אַפילע ניט ערלעכ געווענ, ווענ מע זאָל אונדז גלייכ ברענ־גענ אַהינצו... מיר זיינענ אַזוי אויכ שוינ צופיל פאַסאַזשירנ... אונ די מומעס — זיי זיינענ עמעצע האָזנ (פאַסאַזשירנ אָנ בילעטנ), וועלכע מע וואָלט געדאַרפט אַרויסוואַרפנ... דער טאַטע — דאָס איז עפּעס אַנ־דערש. כאָטש כ'האָב זיכ פאַרבענקט נאָכ אימ, נאָר ס'איז גוט, וואָס ער איז אָפּנ פראָנט.

— איר הערט? — פלעגנ די מומעס זיכ דערצאָרענענ, — גאָט מיי־נער! מ'האָט זיי דערצויגנ, גווערנאַנטקעס געדונגענ, אונ וואָס האָט זיכ אויסגעלאָזנ? טשעקיסטנ וואַקסנ פונ זיי!

און איך האָב געטרוימט. אַט וועט זיך אומקערן סטיאָפּקע. כ'וועל אים אַרויסגיין אַנטקעגן אין די פאַרלאַטעטע וואַליקעס און מיט פאַרפוילטער שטרוי אין די הענט.

— גוט מאָרגן דיר, סטיאָפּקע, — וועל איך זאָגן, — גיב א האַנט... (נאָר קוועטש ניט — די הענט זיינען בא מיר געשוואָלן...), אַט זעסט, סטיאָפּקע, איך בין איצטער דער הויפּטמאַנצבל אין הויז. איך האָב פאַרווערט די קאָנטררעוואָליוציע פון די מומעס, כ'האָב זיך א ביסל אויסגעהונגערט, נאָר ס'איז גאָרניט. כ'וועל עסן באַגיע-קאַשע ביז ענדגילטיקן זיג.

— ביסט א וווילער יאַט, — וועט מיר זאָגן סטיאָפּקע, — כ'לויב דיך פאַר דער באַוווסטזיניקייט. האַלט זיך, קאַשע איז אויך וואָס ווערט.

— עס קרענקט מיך אָבער פאָרט ווי א פּאַסאַזשיר, — וועל איך אים זאָגן, — כ'וויל פאָרן ווי א מאַטראָס.

— זיי! — וועט זאָגן סטיאָפּקע, — זיי א מאַטראָס פון דער רעוואָליוציע!

דאָ פלעגן זיך די חלומען איבעררייסן, ווי א לענטע אין קינאָ. ווי ווערט מען א מאַטראָס פון דער רעוואָליוציע — דאָס האָב איך ניט געוווּסט. און די מאַמע וואָלט מיך ניט געלאָזן...

דער העלד פון דער מאָגן-אָפּשטאַמונג

פינגערסטערעגן האָט זיך שוואַמבראַניע געצויגן ווינטער. אין הוים איז זי ניט געוואָרן קילצער, כאָטש צייט האָט זי איצטער פאַרנומען א סאַך ווייניקער. די שוואַמבראַנער האָט געטראָפן א גרויסער אומגליק. אין אונדזער אָפּוועזנהייט האָט די מאַמע פאַר א פערטל קעראָסין אָפּגעגעבן אונדזער הייל פון מויערקעפּלעך צוזאַמען מיט דער פאַרשלאָסענער שוואַרצער מאַלקע—דער היטערין פון ג. ג. ש. אַזוי איז זי רומלאָז געשטאָרבן פאַר אונדז. מיר האָבן איבערגעלעבט א האַלב-שעיקע פאַרצווייפלונג. דער זון פון שוואַמבראַניע האָט געדראָעט אונטערגאַנג. נאָר דערפאַר האָט מען אינאַיינעם אָנגעצונדן דעם לאָמפּ.

די שוואַמבראַנער שפּיל איז אין יענער צייט באַשטאַנען דעריקער אין פאַרשטעלן זיך, אז מיר פרעסן. שוואַמבראַניע האָט געקעמט. זי האָט געגעסן וואַרמעס און אָונטברייט. זי האָט געהוליעט. מיט אַפּעטיט האָבן מיר געלייענט דעם קלינגענדיקן אין לאַנגן מעניו פון

מאַלאַכאָוועס קאַכ־בוכ. אַז די ראָזיקע שוואַמבראַנער מאַלצײַטנ פלעגנ מיר א ביסל שטילנ אונדזער־ע גוואַלטיקע אַפּעטיטנ. נאָר דער צוקער־פאָנד פונ שוואַמבראַניע פלעגט קלענער ווערנ נאָר אינ א יאַנ־טעוו. דער הויפּט־קעכער פונ שוואַמבראַניע איז געווענ דזשאָרזש באָר־מאַנ. זײַנ נאָמענ האָבנ מיר גענומענ פונ די אַלטע קאַקאַאָ־ אונ שאָקאָ־לאַד־רעקלאַמעס. דזשאָרזש באָרמאַנ איז געווענ דער לעצטער העלד פונ שוואַמבראַניע. דאָס איז געווענ א העלד פונ אנ עבטער־מאָגנ־אָפּשטימונג. קײנ שום נײַעמ טאָעמס האָט ער שוינ ניט געקאָנט אויסטראַכטנ.

ביכלאַל האָט זיך שוינ שוואַמבראַניע געפונענ אינ דער עפּאָכע פונ יערידע. נאָר צופעליקע אומשטענדנ האָבנ געגעבנ א שטויס פאַר א נײַער אויפבליִונג פונ דער מעלוכע פונ גרויסנ צאָנ. די ראָזיקע אומ־שטענדנ האָבנ געוווינט אינ א גרויסנ פאַרוואָרפּענעמ הויפ אַפּ אונדזער גאַס.

אוגאָרס פאַלאַצ

דאָס הויז האָט אַמאָל אויסגעבויט א מעשוגענער דײַטשישער גוויר אוגאָר. אינ גאַס האָט מענ אימ גערופנ „אוגאָר".* דער גוויר האָט אָנגענומענ דעמ ראָזיקנ אײַנגעבירגערטנ צונאָמענ. אוגערס הויז איז געווענ אײנע פונ די פּאַקראָווסקער זעלטנהײַטנ. אָנגעקומענע פלעגט מענ פירנ אָנקוקנ דעמ פּאַלאַצ. די אָנגעקומענע פלעגנ זיך וווּנ־דערנ.

דאָס איז ווירקלעכ געווענ א גאָר מעשוגענדיקע געבײַדע. איך באַ־לעבאָס האָבנ באַוועלטיקט די טײַוולע צו קאָווער אונ דאָריטנ נאָכ אויסעטנעשוויינלעכער וויל־אײַנריכטונג. ער האָט געוואָלט פּאַרווונדערנ פּאַקראָווסק מיט אנ אויסערגעוויינלעכ הויז. ער האָט געוואָלט רימ־דערבײַ האָט אוגער ניט געטרויט די אינזשעניערנ. ער האָט אַלײנ צו־נויפגעשטעלט דעמ פּראָיעקט פונ זײַנ הויז. די בויונג איז געגאַנגענ אונטער זײַנ אומדערמידלעכער אויפזיכט. ס'איז אויסגעוואַקסנ א מויער פונ דרײַ שטאָק אונ מיט א קעלער־שטוב. די אײַנשטאָטיקע פּאַקראָווער אײַנוווינער פלעגנ פאַרײַסנ די קעפּ אונ צײלנ די נאָרנס אַפּ די פינגער.

אוגערס הויז איז גלײַכצײַטיק ענלעכ געווענ: אַפּ אנ אַלטנ באַיאַ־

---

* Угорь (מורענ) — א קלײנ פישל. רעד.

רישנ טערעמ, אפ א יאריד-באלאגאנ אונ אפ די הענגענדיקע סעדער פונ סעמיראמידע, וואָס האָט געוווינט, האבנ זיכ, ווי אינ דער שטאָט באָבל. אפ יעדנ שטאָק זיינענ די פענצטער ניט געווענ ענלעכ איינער אפנ צווייטנ. ס'זיינענ געווענ פענצטער — לאנגע, קײַלעכיקע, קוואדראטע, שמאָלע... בא די זײַטנ זיינענ געגאנגענ גאלעריעס פונ פארשיידנפאר-ביקע שויבנ. פונ ווייט איז דאָס הויז געווענ ענלעכ אפ א קאָלדרע, וואָס איז צונויפגעשטוקעוועט פונ שטיקלעכ. דער גאנצער פראָנטאָנ איז געווענ באמאָלט דורכ קינסטלער. אונטנ האבנ זיכ נאריש געמאכט וואסער-מיידלעכ. אפנ צווייטנ שטאָק זיינענ געשוואומענ שיפנ, פאר-שיידנארטיקע גענעראלנ זיינענ געווענ אויסגעמאָלט אפנ דריטנ. אונ אונטערנ דאכ האָבנ יעגערס אינ אלפיישע קאפעליושנ מיט פע-דערנ געשאָסנ אפ טיגרענ אונ לייבנ.

באם מינדסטנ ווינטעלע פלעגט דאָס הויז אָנהייבנ זשומענ אונ קלינגענ. דאָס פלעגנ אפ די טורעמלעכ התחושקנ די צוויי אונ צוואנ-ציק ווינט-פענדלעכ. ס'פלעגנ זיכ דרייענ די פופצנ בלעכענע דריידלעכ, אונ אכט גוואלדאָווע ווענטיליאטאָרנ פלעגנ הודעתנ אינ די פענצטער.

אפילע די טויבנ האָבנ ניט פארשטאנענ אָט דאָס פילפארביקע דר-נערנ, אפילע טויבנ האָבנ אויסגעמיטנ דאָס הויז. פינ קווארטיראנטנ איז שוינ אָפגערעדט.

צוערשט האָט זיכ אינ הויז באזעצט די העכערע אָנפאנג-שול. נאָר די ווינט-פענדלעכ אינ די ווענטיליאטאָרנ האָבנ ניט געלאָזנ זיכ לערנענ די „האַשנ".

ס'האָבנ זיכ אפילע געפרווט אהער באזעצנ זייער דרייסטע איינ-וווינער, נאָר סעמיראמידעס הענגענדיקע סעדער פלעגנ בא א ווינט אָנהייבנ וויגנ זיכ, די דילנ פלעגנ זיכ בייגנ, די ראמענ פלעגנ פלאצנ. דער פאלאץ האָט זיכ אָנגעהויבנ צעשייטנ ווי א קאָרטנ-שטיבל. אונטער איז געשטאָרבנ פונ צאר. רייתנדיק פונ היצ, פארנ טויט, האָט ער גע-בעטנ אויפשטעלנ אפ זיינ קייווער א דריידעל אונ א ווענטיליאטאָר... אונ דאָס הויז האָט וואָס ווייטער אלצ מערער געקראכט. ס'זיינענ אָפ-געשטאָרבנ די ביישטיבלעכ, די פארענטעס, אפילע גאנצע גאלעריעס. זיי פלעגנ אָפשטארבנ אונ כאָרעוו ווערנ. די קאָלירטע שויבנ האָט מענ געזאָגט זענ אינ די פענצטער פונ די שכייניששע הייזער. איבער דער גאנצער נאכט האָבנ געדונערט די ווינט-פענדלעכ, וואָס האָבנ פארלאָזנ אונטערמ הויז.

ווען א שטורעם פליגט פארגיבערן דעם כורבן, פליגן פארזיכטיק צוזאמען די שכינים.

זיי פליגן שלעפן נאך זיך ליידיקע שליטעלעך. די שכיינים פליגן ארומדרייענדיק דאס הויז און וואַרטן.

זיי פליגן זיצן, ווי היענעס ארום א שטארבנדיקן לייב. די אומגע-פאלענע שטיקלעך פליגן זיי צעשלעפן איבער זייערע הויפן. אָבער אָפן באפאלן און צעשלעפן אט דאס קיינעמס ניט ליידיקע הויז האָבן זיי ניט געוואגט. די שכיינים האבן נאך געהאט אפשיי פאר אומבאוועגלעכן אייגנטום.

די פאסירונגען אין טויטן הויז

מיר האָבן גלייך פארשטאנען, אז דאָס גרויסע הויז — דער מעם קאָן ווערן א נייַ, באקוועמער און געהיים אָרט פאר דער שפיל. שוואמ-בראניע האָט פארנומען אלע גאנצגעבליבענע שטאָקן. די שפיל איז ווידעראמאָל געוואָרן אינטערעסאנט. און אונדז האָט ניט געארט, וואָס אינווייניק איז אלץ געווען פארומדרייט.

די שוואמבראניער האבן אפגעלעבט די סידועס. און דאָס טויטע הויז האט אפ לאנג אפגעזאלטן דעם נאמען פון שוואמבראניע.

דאָס שאָרבנס, די סקריפענייש און דער טומל, וואָס איז נאָך פאר-בליבן אינעם צעוואלגערטן הויז, האָט געשפּייזט אונדזער פאנטאזיע. איבער די צעפוילטע טרעפ האָט ארומגעשפאנט דער ווינט.

אנגעטאן האבן זיך געטרעטן אין דער פינצטערניש און אין דער פייכטקייט פון די קאָרידאָרן און באנאנד פלעגט איבער די יונגע קריכן דער שוידער...

א מער פאסיק אָרט פאר שוואמבראניע איז גאָרניט געווען צו גע-פינען. דאָס הויז האָבן מיר גיך אויסגעפאָרשט. די צימערן האָבן מיר באשטימט מיט די שיינע נעמען פון די שוואמבראנער שטעט. שוואמ-בראניע האָט אויפגעלעבט.

ניט אויסגעפאָרשט איז נאָר פארבליבן איין פינצטערער פארער-טיקער דורכגאנג, וואָס האט געפירט צו דער פארשאָטענער קעלער-שטוב. מיר האָבן פארגענומען אן עקספּעדיציע אין דעם דאָזיקן אומ-באוואוסטן לאנד. מיר האָבן מיטגענומען מיט זיך לאנגע שטעקנס און א העלגלאָמפּ אנשטאָט א לאמטערן. נאָכדעם, ווי די ביבלער רעקאָמענ-דירן, האָבן מיר זיך ארומגעגאָרטלט מיט שטריק און פאראייניקט מיט

ווי אַנדערע רימענס. איצטער זײַנען מיר געלעגן געווען אַף הױלע־ פּאָרשער.

מיר האָבן זיך אַראָפּגעלאָזט אונטער דער ערד. די לייטערטרעפּלעך זײַנען שטײַל לאַנג אַרויסגעפֿאַלן. מיר האָבן זיך געגליטשט איבער די אָנגעבויגענע ברעטער און געקלעטערט איבער צעוואַלגערטע ציגל. איך האָב געפּרוּווט פֿאָרויס. ס'האָט זיך געצויגט דאָס לעמפּעלע, וואָס איז געהאַנגען אַפֿן שפּיץ פֿון אַ פֿאָרויס־אַרויסגערוקטן שטעקן. נאָך מיר האָט געפּרוּווט אָסיע. אָסיע איז געווען דרייסט און אײַנגעשפּאַרט, צו יערוואַנג עם, פּלעגט מיר אָסיע זאָגן אַלע מאָל, אַז ס'איז אים אַפּילע אַ האָר ניט שרעקלעך, נאָר, פֿאַרקערט, אַז ס'איז אים נאָך פֿריילעך... ווען ס'איז אים דעם זעקסטן מאָל געוואָרן פֿריילעך, איז ער אַראָפּגע־ פֿאַלן... אַ פֿײַלע ברעט האָט זיך צעבראָכן אונטער אָסיען, און ער איז אַרײַנגעפֿאַלן אין קעלער. נאָך אַזוי ווי מיר זײַנען געווען צונויפֿגעבונדן איי־ נער צום אַנדערן האָט מיך די שראַפּט פֿון זײַן פֿאַלן צוגעצויגן צו דער קאַנט לאָך און מיך צוגעדריקט צו די ברעטער. די שטריק איז געבליבן אָנגעצויגן, זי האָט געקוועטשט און געשניטן מיר דאָס לײַב.

— אָסיע, ביסט אַראָפּגעפֿאַלן? — האָב איך אויסגעשריִען מיט שרעק אין דער שוואַרצער לאָך.

— נאָך ניט, — האָט מיר אָסיע געענטפֿערט פֿון ערגעץ. — איך פֿאַל און פֿאַל און קען אַלץ ניט אַראָפּפֿאַלן צום דעק.

איך האָב אָנגעצונדן די פֿאַרלאָשענע לאַמטערנע און אַראָפּגעלאָזן זי אין דעם פֿינצטערן כאָלעל.

ס'האָב דערזען אָסיען, ער איז געהאַנגען צווישן הימל און ערד און האָט זיך פֿאַמעלעך געדרייט. ער האָט זיך געוואָרפֿן, געצאַפּלט, גע־ בויגן, באַמיִענדיק זיך דערלאַנגען דעם דיל.

— לאָזע! נעם מיך אַרויס פֿון דאַנען! — האָט געבעטן אָסיע, — דאָ איז אַזוי ניט הײמלעך און די שטריק קוועטשט מיך.

ס'האָב זיך אָנגעשטרענגט מיט אַלע קרעפֿטן און אָנגעהויבן אַרויס־ שלעפּן דאָס בריקל. נאָך פֿריִער האָט עפּעס אונטער מיר געפּלאַצט. עס האָבן זיך אָנגעהויבן ברעכן די ברעטער. אַף ייִעלבע איך בין גע־ רעגן. ווי האָבן זיך צעבראָכן און איך בין אַ מאָל געטאָן אין דער פֿינצטערניש און אַראָפּגעפֿאַלן אַף אָסיען.

— איצטער בין איך אַראָפּגעפֿאַלן, — האָט אָסיע געזאָגט צו־ פֿרידן, — דער כאַמע דעק, און עס קוועטשט ניט.

פינצטערניש אין הייל

דאָס לעמפּעלע האָט זיך צעבראָכן... א געדיכטע חורבן־פינצטערניש. פינצטערניש איז געלעגן אַפֿן דעק פון קעלער. נאָר פון דער הייך, פון די דורכגעבראָכענע ברעטער, האָט קוים דורכגעדרונגען א ביסל גרויע ליכט. זיך איינקוקנדיק אין דער פינצטערניש, האָב איך באַמערקט אין איר דערטרונקענע ניט פאַרשטענדלעכע זאַכן. עפּעס אַן אומזעעוודיקע קנויל אַף פּיסלעך: גלעזערנע און מעטאַלענע קיילים. פאַרשיידענע משונהדיק אויסגעבויגענע און צונויפגעדרייטע טרייבלעך... נאָכדעם האָבן מיר זיך אָנגעשטויסן אַף טראָגבע מיט עפּעס אָנגעפּיקטע זעק...

— אַן אוצר, — האָט אָסיע געזאָגט.

א געהיימעניש, — האָב איך געשעפּטשעט.

— גרויסע נסים — האָט אָסיע געזאָגט.

— נאָך א מאָל נסים, — האָב איך געשעפּטשעט, — אַן עמעצער אויצער פאַר שוואַמבראַניע. מיר וועלן דאָ איינאָרדענען א גרויסאַרטיקן...

א פלוצעמדיקע ליכט איז געפאַלן אַף אונדז. מיר האָבן זיך א וואָרף געטאָן אין פאַרשיידענע זייטן.—נאָר עפּעס האָט אונדז אָנגעכאַפּט פון אונטן. מיר זענען אומגעפאַלן. דאָס האָט די פאַרשאַלטענע שטריק אונדז געכאַפּט פאַר די רימענס און אומגעוואָרפן אַף דער. עמעצנס א האַנט האָט צונויפגעצויגן די שטריק צו דער לאַמטערנע. איבער דער לאַמטערנע האָבן מיר דערזען א שרעקלעכן פאַרצוף: א בלישטשענדיקע אויבערשטע ליפּ, העלע באַקנבערד און ליכטיקע אויגנברעמען. די איבעריקע שטריכן פון געהיימניספולן פּנים האָבן מיר ניט געקאָנט זען. מיר האָבן דערהערט א גראָבן קאָל:

— צו וועלכן טײַוול טראָגט עס אײַך דאָ אַרום? האַ? — האָט בלישטשענדיק און בייגנדיק זיך געציטערט די אויבערשטע ליפּ. — וואָזוי האָט עס אײַך פאַרטראָגן אַהער? סטעקלעס פאַרדריפּעטע. כ'וועל אײַך צעמיימען באַלד. אָנגעמאַכט דאָ, פאַסקודניאַקעס נימערע... פּרוּווט נאָר אַנטלויפן, וועט צעקוועטש איך אײַך באַלד...

און אַן עקלדיקע זידלערײַ האָט באַגלייט דעם דאָזיקן אַרײַנפאַל.

— וואָס זידלט איר אַזוי? — האָב איך געזאָגט, באַמיִענדיק זיך ניט קלאַפּן מיט די ציין.

— אין דער אָנוועזנהייט פון קליינינקע זידלט מען זיך ניט, —

האָט צוגעגעבנ אָסיע. — אַניט וועלנ מיר אייַכ אויכ... אונ אַז איכ וועל אָנהייבנ, וועט אייַכ ישוינ באַנק טאָג.

די שטריק האָט זיכ גלייַכ אָנגעצויגנ אונ אתדוז אופגעהויבנ צו א גרויסער פויסט, וואָס איז באַלויכטנ געווענ פונ אייג זײַט מיט דער לאַמטערנע.

די פויסט האָט זיכ ענערגיש אויסגעדרייט, אונ ווי עפּעס א בייזע לעוואַטע, באַוויזנ אַלע אירע פּאַזעס.

— לאָזט גלייַכ אָפּ די ישטריק, — האָב איכ אויסגעשריענ, — וואָס האַלט איר זי?.. וואָס, פרעג איכ... איר האָט קיינ רעכט ניט...

— ער מיינט, אַז ס'איז דער אַלטער רעזשים, — האָט געזאָגט אָסיע, — אָט וועלנ מיר זאָגנ אָפּ אייַכ דעם הויפּט־ישעף פונ דער טשעקא... ער איז מיט אונדז גוט באַקאַנט. אויב מיר וועלנ, וועט ער אייַכ גלייַכ צונעמענ פונדאַנענ.

— מיט טשעקא ישרעקטמ, היינטל...

אונ א גראָבער פויסט האָט זיכ אופגעהויבנ איבער אָסיעס קאָפּ.

— האַלט, נעמ צו, מעשיגענער, דעמ פויסט, — האָט געזאָגט בונ אונטנ עמעצנס א באַקאַנט קולכ, — נעמ אראָפּ די פענטעס פונ די געפאַנגענע, — האָט ער פאַרגעזעצט מיטנ זעלביקנ רעטאָרישנ טאָנ — זעצט זיכ, יתנגע וואַנדערער. א גרוס אייַכ פונעמ אַלטנ געלערנטנ, וואָס האָט זיכ דערווייַטערט פונ לעבנ. וואָס האָט אייַכ געבראַכט אינ מיינ הייל, טראַגלאָדיטנ?

דער פויסט איז ניט געוואָרנ, אינ ישייַנ פונ דער לאַמטערנע האָט א בלישטשע געטאָנ אַ פּליכ — דער פּליכ פונ ע—מיע, דער באַקאַנטער פּליכ פונ קיריקאָוו, פונעמ מענטש — דעמ מיסטישוואַמ.

עלעקסיר „שוואַמבראַניע”

— זעצ זיכ! — האָט מיר געזאָגט קיריקאָוו. — כ'האָב דיכ דערקענט. ביסט פונ דער טשערעדע ווילדע. איר זייַט ביידע זיג פונ דעם גרויסנ אונ בארימטנ לאַנד שוואַמבריע...

— שוואַמבראַניע, — האָט אינמ פאַריכט אָסיע — אונ פונוואַנענ ווייסט איר?

— כ'ווייס אַלצ, — האָט געענטפערט קיריקאָוו, — איכ וווינ אינ די באַהאַלטענע הייל פונ אייער לאַנד, אינ נאָכ מיינע וויסנישאַפטלעכע

פאַרשוונגען הייב איך זיך אויף אויף דער אויבערפלאַך... געלעגן און אויס־
גערעכנט און יענע וואָך האָב איך אײַך געהערט, אָ, שוואַמבראַנער, ווי
איר האָט זיך דאָ צווישן די כוואַליעס, געשפּילט... הה. איך האָב גע־
וואָלט זאָגן, אַז איר האָט זיך פאַרקערפּערט אין די אינעווייניקער פון
שיינעם לאַנד שוואַמבראַמאַניע.

— שוואַמבראַניע, — האָט אָסיע געזאָגט שטרענג. — און וואָס
טוט איר דאָ?

— און צו וואָס זײַנען אָט די זאַבעניישן דאָ אָנגעשטעלט? — האָב
איך געפרעגט.

ס'איז געוואָרן שטיל.

— אָ, שוואַמבראַנער, — האָט קיריקאָוו געזאָגט מיט אַ שרעקלעכן
קאָל, — איר האָט זיך אומפּאָרזיכטיק צוגערירט צום סאָד פון מײַן
געבעדיקן לעבן, צו דער ווונד פון מײַן נעשאָמע...

— וואָס איז, איר קרענקט דען אויף דער נעשאָמע? — האָט אָסיע גע־
פרעגט. — איר זײַט פון מעשוגאָים־הויז?

— ניין, — האָט קיריקאָוו געענטפערט. — די מענטשן און די
מאַכט באַוואָלען מיך. איך בין באַליידיקט און דערנידעריקט. נאָר איך
לײַד פאַרן ווילשטאַנד פון דער מענטשהייט. שווערט זיך, אַז איר וועט
קיינעם ניט דערציילן מײַנע געהיימנישן, וועל איך אײַך אַפּהיטן אײַער
כאָד — די געהיימנישן פון שוואַמבראַניע...

— שוואַמבראַניע, — האָט אים אָסיע ווידער פאַרזיכערט.

נאָכדעם האָבן מיר געשוווירן. קיריקאָוו האָט צוגעטראָגן די לאַמ־
טערן צו אַנדערע פענצטער, און מיר האָבן פּײַערלעך געשוווירן
שווײַגן ביזן טויט.

— איז הערט־זשע מיך, ברידער־שוואַמבראַנער — האָט אויסגע־
שריגן קיריקאָוו, — איך בין דער לעצטער אַלכימיקער אויף דער ערד. איך
בין דער דאָנקיכאָט פון דער וויסנשאַפט, און דאָס איז מײַן געטרײַער
וואָפן־טרעגער. איך האָב אַנטדעקט דעם עליקסיר פון וועלט־פרײַ.
ער וועט אַלע קראַנקע מאַכן געזונט, און אַלע טרויעריקע — פריי־
לעך... ער מאַכט פון סאָנים פרײַנט און אַלע פרעמדע פאַר באַקאַנטע...

— דאָס שפּילט איר זיך אַזוי? — האָט אָסיע געפרעגט.

דערויף האָט קיריקאָוו ביין געענטפערט, אַז אַן עליקסיר איז ניט
קיין שפּיל, נאָר אַן ערנסטע וויסנשאַפטלעכע אַנטדעקונג. און הײַנט
האָט זיך אַרויסגעוויזן, געפינט זיך די לאַבאָראַטאָריע פון דעם עליק־

סיר. דער אלבימיקער האט געזאגט, אז אינ א יאר ארום, ווענ ער וועט פארענדיקנ דין לעצטע עקספערימענטנ, וועט ער פארעפנטלעכנ זײַנ אנטדעקונג. דעמאלט וועט ער לוקסוספול אפּרעמאנטירנ דאס גאנצע הויז, ער וועט דורכפירנ עלעקטרע, אינ דעמ באמע אויבערשטנ שטאק וועט ער איננעמנ אפּגעבנ פאר שוואמבראניע. נאר דערווײַל זײַנענ מיר מעכויעזו שווײַגנ, שווײַגנ און שווײַגנ.

— און מײַנ עלעקסיר, — האט פארענדיקט דער אלבימיקער קי-ריקאוו, — דעמ עלעקסיר פונ וועלט-פרייד וועל איכ אנרופנ לעקאוועד מײַנע יונגע פרײַנט: עלעקסיר שוואמבאהדיע.

— ניט שוואמבאדיע, נאר שוואמבראניע, — איז אפיל גאר בייז געווארנ, — ער קאנ ניט ריכטיק ארויסריידנ א וואָרט אינ גאנ אנ אלפיזיקער.

— ניט קיינ אלפיזיקער, נאר אלבימיקער — האט אויכ בייז א זאג געטאנ קיריקאוו.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

מיר זײַנענ געווארנ דעמ אלבימיקערס שטענדיקע געסט. דער אלבי-מיקער קיריקאוו און זײַנ אביסלעכנ פיליענקע זײַנענ געווענ גאנצ גאסטפרײַנטלעכע מענטשנ. זיי האבנ אונדז באקאנט מיט זייערע דער-פאלגנ און האבנ מיט פארגעניגנ אויסגעהערט אונדזערע שוואמבראנער-נײַעס. דער אלבימיקער האט אונדז אפילע געהאלפנ אנפירנ מיטנ לאנה. שוואמבראניע האט אויפגעבליט.

זיי פלעגנ ארבעטנ באנאכט. זייער געהיימער הויב פלעגט פארשווינדנ אינ הויפ. דער קוימענ איז געווענ קונציק פארמאסקירט. אפט פלעגנ מיר זיי העלפנ: געהאקט האלצ אינ געטראגנ געהיימע בריוועלעכ צו זייערע באקאנטע. נאר דעמ עלעקסיר פלעגנ זיי אונדז ניט באווײַזנ, זאגנדיק, אז ער איז נאכ ניט אינגאנצנ פארטיק. איינמאל האבנ מיר זיי געטראפנ זייער פרייליכ. זיי האבנ שטילערהייט געזונגענ לידער אינ פארזיכטיק געפאטשט אינ די לאפעס. און אפנ טיש האט זיכ געשטאפטשעט א גראבע פרוי אינ א קווייטלדיקער שאל.

— דו זעעסט, ווי זי איז גליקלעכ? — האט געזאגט דער אלבימי-קער? — זי האט איבערגעזויכט די ערשטע טראפנ פונעמ עלעקסיר פונ וועלט-פרייד....

חאס איז אנגעפעגע... איכ מיינ אנריפנע, די שוואמבראנער קייר-בעריכע... מיר קרוינענ זי, מיר זעצנ זי אפנ טראנ... הורא.

— בײַ אונדז זײַנען ניטאָ קײן קײסעריניעס, — האָט אָסיע בײַז געזאָגט.

— עמעס, — האָב איך געגעבן צו פֿאַרשטײן, — ערנוואָרט, מיר וואָלטן עס אָנגענומען מיט פֿאַרגעניגן. נאָר שוואַמבראַניע איז דאָך א רעפּובליק... אָט, ווערן דעם פּרעזידענטס פֿרוי — דאָס קאָן מען.

— גוט, — האָט געזאָגט דער אַלכימיקער, — זאָל זײַן דעם פּרעזידענטס ווײַב. אַגראַפֿע... ע—ניע... אַגריפּינע, ווילסט ווערן די פֿרוי פֿונעם שוואַמבראַנער פּרעזידענט?

— יאָ, — האָט געענטפֿערט אַגריפּינע.

דאָנאַ דינאַ און די קוזענטשיקעס

פֿון מאָסקווע איז געקומען צופֿאָרן צו אונדז וווינען א יונגינקע געשוועסטערקינד. מ'האָט זי גערופֿן דאָנאַ דינאַ אָדער דינדאָנע. דינע — איז געווען איר עמעסער נאָמען. דאָנאַ האָט מען זי גערופֿן פֿאַר אירע שוואַרצע האָר, פֿאַר אירע אויגן, וואָס האָבן געבלישטשעט, ווי דאָס העקל פֿון דער פּיאַנינע, און פֿאַר אירע צײן, — גלײַכע און רײנע, ווי די קלאַווישן. די מומעס האָבן אונדז געזאָגט, אַז מיר דאַרפֿן זי רופֿן קוזינע, דאָס באַטײַט אויף פֿראַנצויזיש געשוויסטערקינד. און מיר זײַנען געווען פֿאַר דינען — (אויף פֿראַנצויזיש) קוזענס. נאָר דינע איז נאָך געווען אַן אײגענע יאַטעבנע. דערהערנדיק פֿון אונדז „א גוטן מאָרגן אײַך, קוזינע“, האָט זי זיך צעלאַכט, און גלײַכצײַטיק האָבן זיך צעלאַכט אירע האָר, אירע צײן און אויגן.

נו, איז דעפּלט א גוטמאָרגן אײַך, קוזענטשיקעס — האָט זי זיך צעשריגן — מיט וואָס פֿאַרנעמט איר זיך?

— מיט שוואַמבראַניע, — האָט געענטפֿערט אָסיע, דערפֿילנדיק צו דינען אַן אומגעוויינלעכן צוטרוי, — ווײַטער שלעפֿן מיר שטרײַ, גײען שפּאַצירן... וועסט זיך אויך מיט אונדז שלאָנדרעווען?

— אומבאַדינגט, — האָט געענטפֿערט דינע, — אָן אײַך וועל איך פֿאַרבלאָנדזשען אין אײַער פּאָקראָווסק... כ'האָב אײַך אַזוי אויך קוים געפֿונען... אָט די בורזשויקע שאַטראָוואַ איז, ווײַזט אויס, געווען ווײַ- א רײַכע פֿרוי... זי האָט אַזויפֿיל הײַזער...

— וואָס פֿאַר א שאַטראָוואַ? — האָט זיך די מאַמע באַוווּנדערט.

און דינע האָט דערצײלט, אַז זי האָט געפֿרעגט אין גאַס, וווּ איז

דאָ דעם דאָקטערס ווינונג. האָט מענ איך געזאָגט: „אָנ דאָרט — אינ שאַטראָווע הויז"* (די השוער אינ דער פּראָווינצ הייסנ „פליגל-הויז", אויב דער דאַכ האָט צוויי שיפּועימ, אונ „בײדל-שטוב" — אויב דער דאַכ האָט 4 שיפּועימ, ווי בא א בײדל). האָט דינקע אָנגע-הויבנ פרעגנ, וועמענ זי האָט נאָר באַגעגנט: וו איז דאָ דאָס הויז פונ דער שאַטראָווער ביורגער. האָט מענ איר אָנגעוויזנ אַפ אַכט הײזער. אונ נאָר אינ דעמ דריטנ האָט זי אונדז געפונענ...

אפילע אָסיע האָט זי אַנערקענט פאַר א שײנער. זי האָט געטראָגנ אַ ענגע מאַטראָסקע, וואָס ס'האָט איר געשענקט א קראָנשטאַטער מאַטראָס אונ דאָס איז אונדז אפילע געפעלנ געוואָרנ. מיר האָבנ זי אַרומגעפירט איבער פּאָקראָווסק. מיר האָבנ איר באַוויזנ אונדזערע כור-וועס. נאָר וועגנ דעמ אַלכימיקער אונ וועגנ דעמ עלעקסיר האָבנ מיר איר גאָרנישט געזאָגט. וועגנ שוואַמבראַניע האָט זי זייער אויפמערקזאַמ אויפגעפרעגט. זי האָט זיכ נאָר א ביסעלע פאַרוואונדערט, וואָס אינ אַזא אינטערעסאַנטער צײַט איז נאָכ פאַראַנ בא אונדז א באַדערפעניש אינ איבערנאַטירלעכע זאַכנ... זי האָט געזאָגט, אַז ס'איז פּאַשעט א ביזויענ. אונ אַז ס'איז צײַט צו אַרבעטנ. אַזוי האָבנ מיר זיכ באַפרײַנדעט שפּאַצירנדיק.

באַגעגענענדיק אינ גאַס דאָנע דינענ, פלעגנ איר די יאַטנ אָפּטרעטנ דעמ וועג. זיי פלעגנ שטויסנ אײנער דעמ צווייטנ מיט די עלנבויגנס אונ איר נאָכקוקנ: „אָט ס'אַרא שײנינקע"! — פלעגנ מיר דערהערנ. אונ איכ מיט אָסיענ פלעגנ שטײנ פונ שטאָלצ פאַר אונדזער דינענ.

אפנ דריטנ טאָג נאָכ איר אָנקומענ האָט דינע צו אונדזער גרויסער פרייד אויסגעזידלט די מומעס. זי האָט זיי געזאָגט, אַז זיי דערציִענ אונדז, ווי באַמ אַלטנ רעזשים, אַז ס'איז א פאַרברעכנ, וואָס זיי האַ-מעווענ די געזעלשאַפטלעכע געפילנ, וואָס קאָכנ אונ זידנ אינ אונדז.

— ריכטיק, — איז מאַסקעמ געווענ אָסיע, — בא מיר קאָכנ אָפּט-- אָכ, ווי עס בורטשענ די געפילנ... איבערהײַפּט נאָכ דער קירבעס-קאַשע...

קוקלענדיק זיכ פונ נעבנצימער, האָט דינקע געגעבנ צו פאַרשטײנ אָסיענ, אַז ער האָט זי ניט אינגאַנצנ פאַרשטאַנענ, נאָר אַז עס מאַכט ניט אויס. דער שטרײַט האָט זיכ ווײַטער געצויגנ. די מומעס האָבנ גע-

* Шатер — א בײדל. Шатровый — בײדלאַרטיק.

מאָלדנ, אז זיי האָבנ לאַנג שוינ מיט אונדז ניט צו טאָנ, און אז מיר זײַנענ אַרונטערגעפאַלנ אונטער דער ווירקונג פונ דער גאַס און דעמ באָלשעוויזמ, וואָס איז, לויט זייער מיינונג, אַלצייננס. און די מומעס האָבנ אָנגעהויבנ ריידנ אַזוינע מיִעסע זאַכנ וועגנ דער רעוואָליוציע, אז דינע איז אויפגעשפּרונגענ און האָט א פּאַטש געטאָנ מיט א קלינגענדי-קער דלאָניִע איבערנ טיש. זי איז געוואָרנ זייער פאַרוימלט.

— כ'האָב, דאַכט זיך, פאַרגעסנ דערציילנ, — האָט געזאָגט דינע, — אז מע האָט מיך אָנגענומענ אינ דער פּאַרטיי. איך בינ א קאָמוניסטקע.

— אָנ פינפ מינוט? — האָט אָסיע א פרעג געטאָנ בײַסיק.

— ניינ, — האָט איִמ דינע געענטפערט אינ פאַרלעגנהייט, נאָר פריילעכ.

די מומעס האָבנ געשוויגנ, צעפּעגענדיק די מײַלער. נאָכדעמ האָבנ זיי די מײַלער פאַרזיכטיק פאַרמאַכט.

ווענ פעקטיסטקע האָט באַקומענ א פאַמיליע

— טײַערע קוזענטשיקעס, — האָט געזאָגט דינע, — ברייטע ראַב-וועסנ עפּעטנ זיך פאַר אײַער ענערגיע און פאַנטאַזיע. נאָר זײַט גע-זעלשאַפטלעכ, טײַערע קוזענטשיקעס. שוינ צײַט.

זי איז באַשטימט געוואָרנ אַלס טשובאַרקאָווס געהילפ און אַלס פאַרוואַלטער פונ דער קינדער-ביבליאָטעק און לייענזאַל.

די מומעס פלעגנ זאָגנ וועגנ דער קינדער-ביבליאָטעק: אַן אַלגעמיינ-צוגענגלעכע קינדער-ביבליאָטעק באַטײַט, א קאָנקציאָניִרטער פאַרשפּרייטער פונ קרענקלעכע מיקראָבנ, וואָס זײַנענ איבערגעגאַנג פאַראַנ אינ די אַלטע ביכער, ווי אינ קויטיקע גרעט.

און דינע פלעגט טרוימענ וועגנ דער ביבליאָטעק.

— דאָס איז ניט גלאַט זיך א טישל, קוזענטשיקעס, ניט גלאַט א פונקט אָפּ צעטיילנ ביכער. די קינדער-ביבליאָטעק — דאָס וועט זײַנ דער הויפּט-שטאַב פונ לערנענ און דערציִענ קינדער אויסער דער שול: א באַליבטער קינדער-קלוב. יעדערער איז פאַר זיך א באַלעבאָס. מיר וועלנ אויסלערנענ אַכטנ א ביכל... אָכ, קוזענטשיקעס, מיר וועלנ שאַפנ אַזא שיינקייט, צו וועלכער אײַער שוואַמבראַניע וועט קיינמאָל ניט דער-גרייכנ. אַלע יאַטנ וועלנ זיך צו אונדז פאַרשרײַבנ... אָט וועט איר זענ.

נאָר קעדיי צו שאַפנ די שיינקייט, האָט מענ פריִער פאַר אַלצ באַ-

דארפט פארברייטערנ דעמ לאָקאל פונ דער ביבליאָטעק. מ'האָט באַ דארפט פארנעמענ די שכייניש ע צימערנ. דאָרטנ האָבנ נאָכ געוווינט סורדושיעס, וועלכע מ'האָט שוינ לאַנג באַפוילנ זיכ ארויסקלייבנ. דינע איז אָנטשיידנ צוגעטראָטנ צו ארויסזעצנ זיי. זי האָט צוליב דרייסט־קייט מיטגענומענ מיכ. אינ דער זעלבער צייט האָב איכ געקאָנט אָ־הייבנ ארבעטנ אינ ביבליאָטעק.

כ'האָב געטראָפנ דינענ ווי זי קאָנטראָלירט דעמ קאטאלאָג אונ די ביכער־קארטלעכ. ארומ איר זײַנענ געזעסנ ארומגעריסענע קינדער. כ'האָב דערקענט א סאַכ גאַסנ־פּנימ, די אויסגעמאָגערטע קינדער פונ ארומ וואָקזאל, די געזעצטע יאטעלעכ אונ מיידלעכ פונ דער בערעזשנע גאַס, ווו ס'האָבנ געוווינט די פישערס אונ שיפלערס. די יאַטנ פונ טשור־רעוורער באַרג, ווו ס'זײַנענ געשטאַנענ די זעמלינ; די קינדער פונ סאַ־זאַנקע, אונ פונ קאָנסערוונ־זאַוואָד אונ פונ דער בייגמיל. די קלײַנדיקע דײַטשישע מיידלעכ פונעמ ליוטעראַנער געסל. אייניקע פונ זיי האָבנ געהאָלפנ שרײַבנ קארטלעכ. אַנדערע האָבנ אונטערגעקלעפּט די צעריסענע ביכלעכ, אַנדערע זײַנענ געשטאַנענ אַפ לייטערס אונ האָבנ אויס־געשטעלט די ביכער אינ די שאַפעס. אַלע האָבנ געאַרבעט פריילעכ אונ אינ דער זעלבער צייט מיט א קאָנצענטרירטער אײַליקייט. דאָס איז גע־ווענ די ערשטע קינדער־ביכער־בריגאַדע, וואָס דינקע האָט אָרגאַני־זירט. דינענ האָבנ שוינ די קינדער, ווײַזט אויס, ליב באַקומענ. זיי האָבנ זי אָנ אויפהער פאַרוואָרפנ מיט פאַרשיידענע פראַגנ:

— דאָנא דינע, הא, דאָנא דינע, — האָט געפרעגט א מיידעלע מיט א שפּיציק נעזל, אינ א גרויסער שאַל, וואָס איז איר פאַרבונדנ געווענ אַפ דער פּלייצע, — דאָנא דינע... ווער איז דאָס אַזוינס דאָס הײַזל פונ פעטער טאָמ?

— דאָנא דינאָווגע — האָט עמעצער געשריגנ, — לערמאָנטאָוו — ס'איז א שטאָט, צי א נאָמענ פונ א ביכל?

— אָט, יאַטנ, נעמט צו נאָכ א געהילפ, — האָט געזאָגט דינע אָנווײַזנדיק אַפ מיר, — אובאַרסקאָוו, פאַרשרײַב אימ נאָר!

ס'האָט מיכ א ביסל פאַרדראָסנ. כ'האָב זיכ אַבסאָליוט ניט גע־קליבנ ווערנ א צווייטראַנגיקער געהילפ באַ אָט די שלעפּערס. כ'האָב געמיינט, אַז מע האָט מיכ אײַנגעלאַדנ אַלס פירער. נאָר פונדעסטוועגנ האָב איכ באַשטימט דערווײַל שווײַגנ.

— מיר קענענ דיכ, — האָבנ געזאָגט די יאַטנ, — ביסט דעמ

דאָקטערס זונ... מע וועט דיכ ניט זידלענ, וואָס דו ביסט מיט אונדז?

— וואָס געהער זיכ אָנ אונדזער זידלערײַ? — האָב איכ זיכ באַליי-דיקט, — איצטער זײַנענ אַלע גלײַכ.

דער הויכער ברייטפּאַנעמדיקער אוכאָרסקאָוו איז צוגעגאַנגענ צו מיר:

— וואָס ווילסטו ווערנ, אַז דו וועסט אויסוואַקסנ? — האָט גע-פרעגט אוכאָרסקאָוו — אויכ זײַנ אַ דאָקטער?

— איכ וויל זײַנ אַ מאַטראָס פונ דער רעוואָליוציע, — האָב איכ געזאָגט.

— דאָס איז אַ וווילע זאַכ, — האָט געזאָגט אוכאָרסקאָוו — אונ איכ וויל ווערנ אַ פּליִער... דאָס איז גרויסאַרטיק...

ס'איז געקומענ דער קאָמיסאַר טשובאַרקאָוו. מיר האָבנ זיכ שוינ לאַנג ניט געזענ אונ מיר האָבנ זיכ ביידע דערפרייט.

— אַהאַ! דו וואַקסט אונטער! — האָט געזאָגט דער קאָמיסאַר, באַטראַכטנדיק מיכ מיט ליבשאַפט, — נו, וואָס שרײַבט עפּעס דער טאַטע פונ פראָנט?

נאָר דאָ האָט דער קאָמיסאַר באַמערקט אַ גראָבנ בוכ, וואָס איז געלעגנ פונ אויבנ אויפ אַ קופּע ביכער.

— „מיאָרטוויִע דושי“ — האָט איבערגעלייענט דער קאָמיסאַר אונ האָט אַ קוק געטאָנ אויפ מיר ניט זיכער, — נייאַ, טויטע נעפאָשעס... ס'איז ניט וועגנ רעליגיע? ווײַל גאַלאַכישע ביבליאָטעכ דאַרפ מענ בעסער אַרויסוואַרפנ, אונ פאַרטיק...

נאָר ווענ ער האָט זיכ דערוווּסט, אַז ס'איז גאָגאָלס, האָט דער קאָמיסאַר געזאָגט „שאַ“ אונ מיר זײַנענ אַוועק אַרויסזעצנ די שבײנים.

צו מײַנ שווידער יאָהנ פאַרלעגנהייט, האָט זיכ אַרויסגעוויזנ, אַז די בורזשויעס, וואָס מע דאַרפ זיי אַרויסזעצנ, זײַנענ נאָר טאַנטע אַפּיליאָוועס באַקאַנטע קרעווים אונ טאַנטע אַפּיליאָווע איז פּונקט איצטער גע-זעסנ אויפ אַ קאַסטנ, כ'האָב זיכ אויפ אַ מינוט פאַרלאָרנ. טאַנטע האָט גע-קוקט אויפ מיר מיט פאַראַכטונג, מיט צאָרנ, מיט פאַרוואורפ... מיט וואָס איר ווילט האָט זי געקוקט אויפ מיר! איכ האָב געוואָלט אַ שפּײַ טאָנ אויפ אַלצ אונ מאַכנ פיס.

— אונ נאָכ אַ דאָקטערס אַ זונ, — האָט געזאָגט טאַנטע.

אונ דאָס האָט מיכ געראַטעוועט.

— בעסער זײַנ א דאָקטערס א זונ, אײדער א בורזשויס א טאָכטער, — בינ איכ אינ קאַס געוואָרנ.

— פּאַרטײק! — האָט א געשרײ געטאָנ דער קאָמיסאַר, — געגעבנ א בײלעק — אונ שא.

אובאָרסקאָוו איז ווידער צוגעגאַנגענ צו מיר. ער האָט מיר געזאָגט אפּנ אויער:

— קומ אפּרעהנאַכט אפּנ צײַטונגס־קרײַזל. מיר וועלנ דיכ אויסקלײַבנ פאַר א פּאַרזיצער. ביסט געוואָרנ אנ עמעסער יאַט.

אונ פריער האָסטו געוווּסט אוועלכער איכ בינ? — האָב איכ זיכ פאַרוווּנדערט.

— זײער גוט געוווּסט אונ געקענט דיכ, — האָט אובאָרסקאָוו געענטפערט, — דו האָסט מיכ ניט דערקענט. דו געדענקסט, איכ האָב בא אײַכ א מאָל פאַרציקט אונ אנ עמער פּאַריכט. איכ בינ פּעקטיסטקע. איצט בינ איכ אינ קינדערהײמ. באַם באַלעבאָס האָב איכ דעמ סטרומענט רעקווירירט. איצטער מאַכ איכ צינדערס („זאַזשיגאַלקעס"). ווילסט, וועל איכ דיר מאַכנ א צינדער, ווי א פּיסטאָלעט? א רײַב — אונ א פײַער!

איכ רויכער ניט...

— נו, וועט עס דיר צוניצ קומענ אפּ שרעקנ באַנדיטנ....

איכ האָב באַטראַכט דעמ הײכנ, זיכערנ אובאָרסקאָוו, אונ קוימ דערקענט אינ אימ דעמ בלעכערס שעמעוודיק לערנ־ייִנגל. ניט שוינ איז דאָס דער זעלבער פּעקטיסטקע, וואָס אפּ זײַנ מאָגערנ רוקנ האָבנ מיר דאָס ערשטע מאָל דערזענ די סימאָנימ, וואָס טײלנ פאַנאַנדער די מענטשנ אפּ די, וועלכע מאַכנ זאַכנ, אונ די וועלכע האָבנ זאַכנ? ווײַזט זיכ אַרויס, אז ער האָט אפילע א פאַמיליע געהאַט.

אפּנ טאָג. באַמ אַרויסגאַנג פונ ביבליאָטעק, האָט מיכ אָפּגעוואַרט דער קאָמיסאַר. ער האָט מיכ גענומענ אונטערנ אָרעמ.

— הער אויס, — האָט טשיבאַרקאָוו געזאָגט צו מיר גלײַכגילטיק. — אָט א די... די באַוווּסטע דינגע... וואָס איז זי דיר? א שוועסטער? הא?

— נו, א שוועסטער, — האָב איכ שטרענג געענטפערט נאָכ דערפילנדיק, אז דאָס איז ניט ערלעכ, האָב איכ צוגעגעבנ שטיל, אז דער קאָמיסאַר זאָל ניט דערהערנ: — א שוועסטערקינד...

— ווײַזט אויס א געבילדעטע, — האָט דער קאָמיסאַר א זאָג געטאָנ מיט אנ אומגעריכטנ אומעט.

— נאָך װאָ מײן געבילדעטע! — האָב איך זיך באַרימט, — קימאַט שיר ניט געענדיקט אַ הױכשול.

דער קאָמיסאַר האָט אַ זיפץ געטאָן.

אונטערטאַנער פונעם נײַעם לאַנד

נײן! מיך האָט מען ניט אױסגעקליבן פאַר אַ פאָרזיצער פון אונזער טונגס־קרײַז. דינע האָט געזאָגט די יאַטן, אַז איך בין נאָך ניט אײַנגעגאַנגען באַװוסטזיניק, אַז איך האָב נאָך ליב צו טרױמען װעגן פאַרשײדענע נאַרישקײטן און געבעטיקע טעג... דאָס האָב איך שױן גאָר ניט דערװאַרט פון איר!.. אַלס פאָרזיצער האָט מען גאָר אױסגעקליבן קלאַװדיושע. יאָ, יאָ! די זעלביקע קלאַװדיושע, װעלכע מיר האָבן אָנגענומען אין די שװאַמבראַנער מילבאָמעס נאָר אין דער ראָליע פון אַ געפאַנגענער.

— איך װײס, באַװײרים, װאָס די באַװערטע דינע האָט נאָרװאָס געזאָגט װעגן ליאָליען, — האָט געשמײכלט קלאַװדיושע. — ער טראַכט נאָך אַלץ װעגן אײנעם אַ לאַנד... װעגן שװאַמבראַניע, האַלט זיך. זײ שפּילן זיך אַזױ. זײ פּלעגן מיך זעצן אין געפענקעניש. נאָר איצט איז דאָס װײניק אינטערעסאַנט.

די יאַטן האָבן געקוקט אױף מיר אָפּשפּעטעריש, אָבער פרײַנטלעך... דינע האָט געשמײכלט.

— נו קלאַװדיושע, — האָט זי געזאָגט, — די ראָלן האָבן זיך, זעסט אױס, געביטן. איצטער ביסטו בײַ אונדז אַ קאָמאַנדירשע און לאַנג שױן אַרױס פון די געפענקענישן. און ליאָליע איז נאָך אַלץ אין דער שװאַמבראַנער געפענקעניש. עב, דו, קאָזעטישקל מײַנער!..

כ'װאָלט געדאַרפט, נאַטירלעך, אױפהײבן זיך, און שטעלן פאַרלאַנג אָט די פאַרזאַמלונג פון אָפּשפּעטער. נאָר שװאַמבראַניע איז מיר אין דער מינוט פאַרגעקומען אַ סך מאָל צװײפלהאַפטער, װי װען עס איז. כ'האָב דערפילט, אַז איך װעל ניט געפינען קײן אײנציק װאָרט צו פאַרטײדיקן שװאַמבראַניע. שװאַמבראַניע איז געװאָרן בעפײרעך ניט נײטיק, שװער און שענדלעך, װי עפּעס אַ געװױנהײט, פון װעלכער דו װילסט זיך אָפּגעװױנען.

קלאַװדיושע די פאָרזיצערין איז צוגעגאַנגען צו מיר.

— זײַ ניט אין כּעס, — האָט זי געזאָגט, — מע דאַרפֿ ניט. בעס־
סער „אױס שפּיל", און גײ אַהײמ פֿונ געפֿענקעניש!

זי איז געשטאַנענ לעבנ מיר, א דאַרינקע און האַגאַראָװע. זי האָט
זיך אין קײנ שום שװאַכקײט ניט געגעבט. דאָס איז געװענ
קלאָר.

און איך האָב אױסגעמעקט אין אונדזער צעטל פֿונ װעלטראומרעכט
רעמ לעצטנ, װעמ דריטנ פּונקט װעגנ די „קאַנדלאַװע װאַנג". מיר האָט
זיך פֿאַרװאָלט װערנ א בירגער פֿונעמ װעלביקנ לאַנד װאָס קלאַודיוש.
איך בינ געבליבנ.

מיך האָט אינגאַנצנ פֿאַרכאַפּט דאָס טומלדיקע און זאַבלעכע, דאָס
קאָמישע און ערנסטע לעבנ פֿונ דער ביבליאָטעק. כ'האָב דאָרטנ געאַר־
בעט גאַנצענע טעג. איך בינ אַרײַנגעטאַנצט א פֿאַרלאַפֿעטער אין פֿאַרב,
פֿלעק און אין קלײ. איך בינ אַנגעלאָדנ געװאָרנ מיט פֿאַפּקעס און זאָרג.
נאָכ מיר האָט זיך אױך נאָכגעשלעפּט אָסיע. ער איז אינגיכנ געװאָרנ
אַלעמענס ליבלינג. מ'האָט אים באַשטימט פֿאַר א פֿאַרװאַלטער פֿונ
שאָכ־טישל. — און מיטנ בענקעלע, — האָט ער צעגעגעבנ, װענ מע האָט
אים אױסגעקליבנ.

װאַראַרשאַװ, קלאַודיושע און איך האָבנ אָרגאַניזירט א ליטעראַריש
קרײַזל. אין א בירעש אַרומ איז אַרױס דער ערשטער נומער פֿונ אונ־
דזער זשורנאַל „דער דרײַסטער געדאַנק". איך, װי דער רעדאַקטער, האָב
זיך אונטערגעשריבנ. צומ אַרטיקער זײַנענ מיר קומאַט ניט געגאַנגענ.
דער מאַנ איז געװענ פֿאַרנומענ מיט דער ביבליאָטעק. אינאָװעט פֿלעגט
מענ אין לײענזאַל הײך באַטראַכטנ די צײַטונגענ. דאָס זײַנענ געװענ
גרױסע „נײַס", ניט קײנ שװאַכבראַנער, נאָר פֿונ עמעצנ פֿראָגנ. ער־
געץ האָט אין אָט די נײַנ אָנטײַלגענומענ כּטיאָפּקע אַטלאַנטידע און
עפּעס איבער דער מאַטע...

מיר פֿלעגנ הײבנ פֿאַרטראַגנ, אײנאַרדענע דיסקוסיעס װעגנ
ביכער, ליטעראַרישע אױנטנ און פּרימערנס. די אַרטיסטנ און די צו־
שױער זײַנענ אַלצײַנס פֿאַרכאַפּט געװענ. דער רומ פֿונ אונדזער ביבליאָ־
טעק איז אַלץ מער און מער פֿאַרשפּרײט געװאָרנ אין פֿאַקראָװסק.
צענדליקער נײַע יאָטלעכ פֿונ קראַבניאַװקע, טיאַנדרין, פֿונ אָסאָקאַרקע
פֿלעגנ מאַנטעגלעכ קומענ אַהער...

מיר האָבנ אַפּגעשלאָגנ אונדזערע פּיאַטעס און די שיקלנ פֿונ די
אַנשטאַלטנ, פֿאַרענדיק הערצלינ אין האַלצ פֿאַר אונדזער ביבליאָטעק.

דינע אונ איך געהילפּ זאָרקע, א שטיל, גוט מיידל, פלעגנ מאכנ אינ אויספּירקאָמ געהאָלדיקע סקאַנדאַלנ פאַר יעדנ שטיקל האָלצ. אונ ווענ איינמאָל האָט נית געסטימט קיינ האָלצ ביזנ סאַמע בוידעמ, האָט יעדער געבראַכט וויפל ער האָט געקאָנט. די קליינינקע פאַרפרוירענע יאַטלעכ פלעגנ ברענענ, ווער ברעטער, ווער א שטיקל שאַפע אונ ווער א ביסל שפענדלעכ. כאָטש זיי האָבנ אַליינ בא זיכ אינ שטוב נית געהאַט מיט וואָס צו הייצנ, פונדעסטוועגנ האָבנ זיי געשלעפּט. אונ ווידער האָבנ געהודעט די איוועלעק אונ אינ אָוונטנ האָבנ די קליינע לייענער געהערט, זיכ אָפּרייסנדיק פונ די ביכלעכ, ווי זינגריכ עס ברענט אונ סאַליוטירט מיט פונקענ זייער האָלצ. אונ יעדער האָט באַלעבאַטיש באַטראַכט דעמ צימער, די שאַפעס, די טישנ, די שביינימ, אונ יעדערער האָט זיכ געפילט ווי א באַלעבאָס. אונ די פריילעכע קאַנאַנאַדע פונ די איוועלעכ האָט פאַרטריבנ דאָס בראַטשענ פונ די ליידיקע מאַגנס.

טשובאַרקאָוו פלעגנ בייטנ די ביכלעכ קימאַט אַלע טאָג. ער פלעגנ לייענענ מוירעדיק פיל אונ שטענדיק באַזוכנ אונדזערע פאַרשטעלונגענ, אָוונטנ, דיספּוטנ. זיינע קלינגענדיקע, ווי מעטאַלענע אַפּלאָדיסמענטנ פלעגנ אונדז באַגייסטערנ. אימ אַליינ פלעגט אָבער מער פאַר אַלצ באַגייסטערנ דינעס אָנטוזיאַזמ. דינע האָט געהאַט אָפּ אימ, ווי ער פלעגט אַליינ זאָגנ, א גרויסע קולטורעלע ווירקונג. אומבאַוווסטזיניקע האָבנ געזאָגט, אַז דער קאָמיסאַר איז פאַרליבט. נאָר צו אונדז האָט זיכ דאָס נית אָנגעהערט.

א פאַשעט לאַנד

אינ רעכטנ ברעג פונ דער אַרבעט האָבנ מיר אײַנגעאָרדנט א גרויסנ צווינט. מיר האָבנ אײַנגעלאַדנ די עלטערנ פונ אונדזערע קינדער. מיר האָבנ אויפגעראַמט די ביבליאָטעק, אַראָפּגענומענ דאָס שפּינוועבס אונ אויפגעהאַנגענ נייע פּלאַקאַטנ. כ'וויים ניט פאַרוואָס, אָבער געקומענ זיינענ נאָר די מאַמעס. זיי האָבנ געהאַלטנ אינ איינ פאַריכטנ די קעמעלעכ אינ די האָר אונ באַהאַלטנ די גרויסע הענט אונטער די פאַטשיילעס. מ'האָט זיי געגעבנ די בעסטע ערטער. דינע אונ זאָרקע האָבנ זיי מע־כאַבעד געווענ מיט טיי מיט פּאָווידלע, נאָר אָנ צוקער.

נאָך עפּעס נאָך א נייער געפּיל פונ אַלגעמיינער ווירטשאַפטפירונג אונ אַנ איינגאַרטיקער גרויסער גאַסטפריינטלעכקייט האָט פלוצעמ א שטויס געטאָן מיכ אונ אַסיענ אָפּ א העלדנטאַט.

כ'האָב זיך אָנגעטאָן קעדיי צוצולויפן אין שטוב.

— דעם שוואַמבראַנער צוקער? — האָט אָביע נעפרעגט. ער האָט מיך פאַרשטאַנען.

— ניט אַנדערש! — האָב איך געענטפערט.

דינע איז געווען אויפריכטיק גערירט, און איך האָב זיך פּאָרגעשטעלט, וואָס וואָלט געווען, ווען דאָס אַלץ וואָלט דערזען סטיאָפּקע אַטלאַנטידע.

— אָט, סטיאָפּקע, — וואָלט איך געזאָגט, — איך גיב אָפּ צום אַלגעמיינעם נוצן דאָס גאַנצע זיכע פּריוואַטאייגנטום.

— — ביסט יאַ באָבער אַ כיואַט, — וואָלט סטיאָפּקע געזאָגט, — אַזוי דאַרף מאַכן טאָן אַ מאַטראָס פון דער רעוואָליוציע.

און מיט שמאָלץ, וואָס האָט אויך צעשפּאַרט אינדזערע הערצער האָבן מיר צעטיילט, ווי די מאַמעס טרינקען טיי מיטן שוואַמבראַנער צוקער.

מיר האָבן געשפּייזט דעם אָוונט דעם צווייטן אקט פון גאַנאָלס „ווישענטבא".

— זע נאָר, זע, פּעטראָווונא, — האָבן אָנגעהויבן די מאַמעס אין זאַל, — זע נאָר ווי מיינער טרעט אַרויס... ווי אַן עמעסער קאַוואַליער.

— גאָטעניו! ס'איז דאָך נייקע, אָפּ מײַן ערנוואָרט, אַז ס'איז נייקע... זע נאָר, ווי זי האָט זיך עס איינגעפּיצט... ניט צו דערקענען נאָר.

— נינקע! אונדזער נינקע...

און אָט דער דאַרינהער איז ווער עס?.. דער דאָקטער? הערפּאַר, הער איך, דריקט ער זיך איים יאַזיי) גוט...

— בעריאָזשינקע! ווי מײַן בעריאָזשינקע האָט אויסגעלערנט די ראָל!.. אָט אַ שײַנד!.. מער פאַר אַלעמען רעדט ער... און דער, וואָס אין בײַרל, איז אַוואַדע פאַרשטעלט געוואָרן, אינטערעסאַנדיק איך.

— סטיעפּאַנידע, האַ, סטיעפּאַנידע, ווייסט איר דיינער?

— מיינעם ווער מײַנע ניט! ער האָט דעם פאַרהאַנג.

דער דערפּאָלג איז געווען אַ גראַנדיקער. די אַרטיסטן זײַנען שויר ניט דערשטיקט געוואָרן אין די מיטעראָרעמס פון די צושויער.

נאָך דער פאָרשטעלונג האָט אָביע געלייענט די באַשרײַבונג פון דער איקטאַנייסטער גאָבט פון גאַנאָלס „סאַראָטשינסקאיאַ יאַרמאַרקאַ".

אין זאַל איז געוואָרן שטיל.

— צי ווײסט איר דינ אוקראינער נאמענ? — האט אסיע אנגעהויבנ מיט געפיל.

— נײנ, נײנ!!! — האט דער זאל אנגעהויבנ שרײענ, — מיר ווײסנ ניט! ביטע!

— נײנ! איר ווײסט ניט די אוקראינישע נאמענ — האט פארטעזעצט דער א ביסל פארלארענער אסיע.

— פארשטײט זיך, מיר ווײסנ ניט, — האבנ אײנגעשטימט די מאַ־מעס, — פונוואנענ זאלנ מיר וויסנ... וואס פאר א דערציִונג האבנ מיר געהאט...

...נאכדעמ האבנ די קינדער ארומגעפירט די מאמעס, און זײ באַ־וויזנ אנדערע פלאקאטנ, געמעלנ, זשורנאלנ.

— איר זעט, הא? — א גאנצע מעלוכע! — האבנ געזאגט די מאמעס.

נאכדעמ האבנ זיך אנגעהויבנ טענצ און שפילערײענ. צוערשט האבנ זיך די מאמעס געטוליעט צו די ווענט, זיך געשעמט, נאר דינע און זארקע האבנ זײ ארויסגעשלעפט אפנ מיטנ צימער. איך און אסיע האבנ א דונער געטאנ די „באריניע“ און דער צימער האט זיך א דרײ געטאנ ווי א גרויסע קארוסעליע. בא אונדז אין דער היימ פלעגנ זײנ ווײנאכט־בײמלעכ און „געבורטס־טאגנ“. אבער קײנמאל איז ניט געווענ אזוי פרײלעכ און גוט.

— נו, א דאנק אײכ, דאנא דינאזנע! — האבנ די מאמעס געדאנקט שמײכלענדיק, — און אײכ, זארענקע, און אײכ, קינדערלעכ!.. א דאנק... אונדזער אײגענע יוגנט איז שוינ פארפאלנ... דערלעבט כאטש זאלנ אונדזערע קינדער אינ פרײדנ... א דאנק אײכ.

— זיך אלײנ דאנקט, — האט געזאגט דינע. — אט דאס אלצ איז אינ אײערע הענט.

קלאודיושע האט מיך אװעקגעשלעפט אינ „צימער פונ איבעראשונגענ“. אײנ װינקל צימער איז געװענ פארהאנגענ מיט שײנע פארהאנגענ. פונ אויבנ איז געהאנגענ א טאװליע: „פאנאראמע“, „א װונדערדיקע לעװאנע־נאכט“.

— װילסט א קוק טאנ? — האט געפרעגט קלאודיע — טא באצאל א פאנט.

איך האב געגעבנ עפעס א פאנט. קלאודיושע האט אײנגעדרײט דעמ לאמפ.

— קוק! — האָט זי געזאָגט, פאַרשאַרנדיק דאָס פאָרהאַנגל.

כ'האָב דערזענ א גאָלדענע ראַמ. אינ דער ראַמ איז געווענ אַרײַנ־געפּאַסט א וווּנדערלעכ געמאָלטע ווינטערדיקע נאַכטלאַנדשאַפט, די בלויע מילכ פונ דער לעוואָנע האָט פאַרטאָבנ די פּאַנאָראַמע. ס'זײַנענ גלענצנד אָפּגעקאָפּירט געוואָרנ די פּאָקראָווער שפּײַכלערס. די שלאַנ־קע וואַסערפּאָמפּע איז געשטאַנענ אינמיטנ דעמ ווײַטנ פּלאַץ. אינ די קלײנינקע שטיבעלעכ האָבנ געפינקלט רויטע פײַערלעכ.

ענלעכ? — האָט געפרעגט קלאַווידיושע.

— זייער — האָב איכ געענטפערט. — נאָר א כאַב שענער ווי אינ דער ווירקלעכקייט... ווער האָט עס אָנגעמאָלט?

— דײַנע האָט עס אָנגעמאָלט, — האָט זיכ צעלאַכט קלאַווידיע, — אינ זי האָט אָנגעזאָגט, אַז מע זאָל דיר אומבאַדינגט באַווײַזנ. קוק!..

פּלוצעמ האָב איכ דערזענ, ווי די הויכ דער פּאַנאָראַמע באַווײַזט זיכ א קלײנטשיקער פּידמאַנ... אינ דער זעלבער רעגע איז די בוטאַפאָרישע נאַכט אָפּגעשפּרונגענ אַפּ צוריק. די פּערספּעקטיוו האָט זיכ פאַרטיפט. די שפּײַכלערס האָבנ באַקומענ די נאָרמאַלע מאַסשטאַבנ. אינ כ'האָב פאַרשטאַנענ, אַז ס'איז נאָר ניט קײנ פּאַנאָראַמע. די ראַמ איז געווענ אָנגעטאָנ אַפּ א גרויסנ פענצטער. דער פענצטער גייט אַרויס אַפּנ פּלאַץ. איכ האָב געקוקט אַפּ א געוויינלעכער נאַכט פונ ווירקלעכנ פּאָקראָווסק. כ'וואָלט זיכ נאָר קײנמאָל ניט פאַרגעשטעלט, אַז אַפּ די שײַנע נאַכט אונ אַלצ, וואָס ס'איז הײַנט פאַרנעמענ אַפּ אונדזער אָרט, זאָל קאָ־נענ פאַרהוטענ אַפּ דער פּאַשעטער ערד. דער געפיל פונ לאַנגווײַליקער אומווירקלעכקייט איז געפאַלנ אַפּ שוואַמבראַניע. דער שוואַמבראַנער באָדנ האָט אָנגעהויבנ פאַרשווינדנ אונטער מײַנע פיס. נאָר אינ דער ראַזיקער מינוט האָב איכ דערהערט א געלעכטער, וואָס האָט מיכ באַ־לײדיקט. כ'האָב זיכ אומגעקוקט. דײַנע איז געשטאַנענ הינטער מיר מיט א באַפּנע יאַטנ.

— נו, וואָס? — האָט געזאָגט דײַנע, — דו האָרפּסט גאָר האָבנ א גאָלדנ רעמעלע? אונ דעמלט קאָנ פּאָקראָווסק ווערנ שוואַמבראַניע? איי, דו?

די יאָרנ האָבנ געלאַכט. אַסיע איז צוגעגאַנגענ צו מיר. ער האָט מיכ גענומענ פאַר דער האַנט. מיר זײַנענ ביידע געשטאַנענ אינעמ פרײַז פונ די לאַנצנדיקע קינדער. ס'האָט געלאַכט פּעטקאָמיסס אײַבאָרב־באַו, ס'האָט געלאַכט קלאַווידיע. איכ מיט אַסיען האָבנ זיכ שיינ אויכ

געקליבנ געמענ אונ אנטייל אינעם אויסלאכנ דאָס לאנד פונ גרויסנ צאָנ, נאָר די זודיקע געבליטנ פונ די שוואמבראנער האָבנ אונדז דערלאנגט אינ קאָפּ. ווי וואַגנ זיי לאַכנ פונ אונדז? וואָס זיינענ מיר זיי?...

— נו, איר האָט שוינ פארשטאנענ איצט, הא? — האָט דינע גע־פרעגט.

מיר האָבנ נים געענטפערט.

— כ'וועל אייך דערקלערנ, יאטנ, — האָט געזאָגט דאָנא דינע, — שולדיק איז דאָ דאָס אלטע גליקווערטל: דאָרטנ איז גוט, וווּ מיר זיינ נענ ניטאָ. נאָר דער באוווּסטער קאָמוניסטישער שרייבער פראנצ מע־רינג האָט געשריבנ: דער פּראָלעטאריאט דארפ ניט בויענ קיינ וועלט אינ די כמארעס, ווייל ער קאָנ און וועט אויסבויענ זיינ קעניגרייך אַפ דער ערד, און אפ דערויפ איז בא אונדז א פּראָלעטארישע רעוואָלוציע. אז עס זאָל זיינ גוט דאָרטנ, וווּ מיר זיינענ פאראנ!

אינעם דונער פונ אפּלאָדיסמענטנ האָב איך דערהערט דעם אויסקום פונ דער אנטסקרויצטער שוואמבראניע.

איך אונ אָסיע האָבנ זיך גענומענ פאר די הענט, אונ מיר זיינענ שטאָלצ ארויס פונעם דונערנדיקנ צימער.

— וואוהינ? — האָבנ די יאטנ אָנגעהויבנ שרייענ, — איר האָט זיך באלייידיקט, שוואמבראנער?

— נישקאָשע, נישקאָשע, זיי וועלנ זיך אומקערנ, — האָט דינע געזאָגט מיט איבערצייגונג — ראָבינזאָנס אונ פרייטיקס אָפּצייגנ זיינענ איצט נאָכ ווייניקער באקוועמ איידער דאָנקיכאָטס אונ סאנטשאָ־פאנטשאָס פאנצערס... זיי וועלנ זיך אומקערנ!.. זיי וועלנ זיך אומקערנ ארבעטנ אונ נים שפּילנ זיך.

דער אָנפאל פונ די יאָהאָהאָנצעס

אויסער אוראַגאַנאל שאטעלענא, די מומעס אונ דעמ אדמיראל קאָל־טשאק, האָט די רעוואָלוציאָנערע מענטשהייט געהאט נאָכ איינ געפער־ליכנ פיינט. דאָס איז געווענ די באנדע — יאָהאָהאָנצעס. די יאָהאָהאָנ־צעס האָבנ געוווינט אפ דער אטקארסקער גאס, אפ פעטראָווסקער אינ קאראטאָווער... זייער אטאמאנ איז געווענ דער געלער וואסיע קאנדראש (קאנדראשאָוו). זייער אידייִשער שטאב אונ באגייסטערער איז געווענ אונדזער בינדיוק־מארטינענקאָ.

— יאַ-האַ-האַ! יאַהאַהאַ! בא אונדז קינ מוירע איז ניטאָ... — דאָס איז געווענ זייער קריגס-געשריי, מיט וועלכנ זיי פלעגנ ארומגיינ אפ זייערע גאַכנ.

אונדזער ביבליאָטעק האָט ניט אויסגעמיטנ זייער אָנפאַל. זיי זיינענ געקומענ זונטיק. א וואָכ פאַר דעם אָוונט, ווענ מיר זיינענ אַוועקגעגאַנגענ. זיי זיינענ געווענ א מענטשנ פופצנ. וואסילע קאַנדראַש איז צוגעגאַנגענ צום טיש, ווו דאָנע דינע איז געזעסנ.

— נו, גיט מיר נאָר א וועלכנ-ניט-איז ביכל, — האָט געזאָגט קאַנדראַש, — נאָר עפּעס אינטערעסאַנטס... צום ביישפּיל: מיסטער לון! וואָס, ניטאָ? און פינקערמאַנ האָט איר?.. ניינ? און שערלאָק כאָלמס איז פאַראַנ?.. אויכ ניטאָ? אָט דאָס הייסט א כאָוועסיישע ביבליאָטעק, ניטאָ וואָס צו ריידנ, יאָ...

— אזעלכע ניט נייטיקע און נאַרישע ביכלעך האָבנ מיר ניט, — האָט געזאָגט דאָנע דינע, — מיר האָבנ יאָ כאַכ אינטערעסאַנטערע ביכלעך. ווי איכ זע, זייט איר קעמפערישע יאַטנ, איז עפּשער וואָלט איר אונדז מיטהעלפנ? בא אונדז איז יעדער לייענער — א באַלעבאָס. איר וואָלט געקאַנט אָפּהיטנ די אָרדענונג אינ ביבליאָטעק און שטיינ אפ דער וואַכ בא דער ביכער-אויסשטעלונג? ווייל א סאַכ כוליגאַנעס פּאַסעווע אונדז און רייסנ די ביכער. און אָט אויב וואָלט איכ זיכ געקאַנט פאַרלאָזנ.

דאָס איז געווענ זייער אומגעריכט... די יאַהאַהאַנצעס האָבנ זיכ פאַרלאָרנ. די באַנדע האָט זיכ איבערגעקוקט.

— דו ביסט אַוואַדע בא זיי דער הויפּטמאַכמאַנ? — האָט דינע א פרעג געטאָנ בא קאַנדראַשנ.

— אויכ, — האָט ער געענטפערט צעפרידנ, — און פונוואַנענ האָסטו... האָט איר זיכ דערוווּסט?

— אַלע וויסנ, — האָט דינע געענטפערט, — נו, איז ווי-זשע, קאָנ מענ דיר אָנטרויענ די אָרדענונג?

די יאַהאַהאַנצעס האָבנ זיכ ווידער פאַרלאָרנ.

— וואָס פאַר א פראַגע! — האָט קאַנדראַש געענטפערט באַשיידנ, וואָס האָט איר אָנגעטראָגנ שניי אהער — האָט ער זיכ פלוצעם צעשריענ אפ זיינע יאַטנ — איר זעט קראַנק אַרומדרייענ די וואָלקעס?.. עכ, ס'אהא איכאַדיענגנ!

די יאַהאַהאַנצעס זיינענ פאַרלאָרנ ארויס אינ קאָרידאָר. זיי האָבנ

דערטאָן לאַנג און זוי געהעריק אָפּגעווישט די פיס. נאָכדעם האָבן זיי אויפגעהאָנגען זייערע היטלען אויף העגנער.

נאָך בינדיוג האָט ניט געקענט מיכל זען דעם פּראַכט זיינע יאַ־ האַהאַנצעס. א בייזער און א פאַרביטערטער, האָט ער זיך איינמאָל געפּאַקט, ווען איך בין דורכגעגאַנגען פאַרבײַ דער ביבליאָטעק. בינדיוג האָט זיך געהאַלטן פאַרן הויפּט־שולדיקער אין דעם פּראָצעס פון די יאַ־ האַהאַנצעס. ער האָט זיך אָנגעכאַפּט פאַרן לאַץ פון שינעל. דער גע־ שפּרעך איז געווען קורץ.

— דו?

— איך.

— נאַ!!

ווען כ'האָב מיט מאַטערניש געעפנט די אויגן, איז געווען א גע־ שלעג. אומדערקאָזן און די יאַהאַהאַנצעס האָבן אויפגעהערט בינדיוגן. איך בין אויפגעשפּרונגען און האָב זיך א וואָרף געטאָן און געשלאָגן. און מע האָט מיך אויך אַרײַנגענומען.

— אַלע — אַף איינעם?! — האָט געשריען בינדיוג.

— ניין! אַלע פאַר איינעם! — האָט מען אים געענטפערט און געגעריקט.

בינדיוג האָט נאָך קיינמאָל, דאַכט זיך, ניט געכאַפּט אַזאַ פּעטש. כ'האָב גוט געזען, פאַרוואָס מע שלאָגט בינדיוגן. דאָס איז געווען אַן עמיבער און ענטבלויזטער פּנים. ס'קען זיין, אַז ער איז טאַקע געווען א יאָט „ווי מע זאָגט"... אַלציינס האָט אים געקומט... זיי ליגע, וואָס צעטיילט די וועלט אויף צוויי לאַגערן, איז מיר קלאָר געוואָרן. בינדיוג איז געווען דערטאָן. און איך בין געווען דאָ מיט די יאַטן, צו העלפן בייהאָבן זיך אומגעקערט פון שוואַבראַניע. מ'האָט מיך אַרײַנגענומען אין שלעג, און איך האָב געשלאָגן בינדיוגן מיט גרויס פאַרגעניגן. כ'האָב געשלאָגן פאַר זיך און פאַר דעם פאָטער. כ'האָב אים געגעריקט, ווי אַן אָנגעלאָפענער שוואַכראַט און געפּאַרט, ווי א פּאַטריאָט פון דער רעוואָלוציע.

מיר האָבן אים צעטרעטן.

גרויסע נייס

מיט טריומף האָב איך זיך אומגעקערט פון שלאַכט־פעלד אַהיים. דער קאָפּ האָט געשווינדלט פון גליקן און פון דעם שרעקלעכן קראַפּ,

וואָס כ'האָב געבאָטן פֿון בינדוגן. אָבער האָט מיך באַגעגנט אין פּאָדערצימער.

— „הורא! הורא! — האָבן די שיאַמבראַנער זיך צעשריען", — האָב איך געזונגען.

— גרויסע נײַעס, — האָט אָבער געזאָגט מיט אַ נאַרישן קאָל.

אַלע זײַנען געזעסן אַרום טיש. דער אומגליק איז געלעגן אויף טיש. איבערגעציגן ווי אַ העמד.

— באַם מאַטן איז פּלעקטיפוס! — האָט די מאַמע געזאָגט מיט אַ שפּיטאָל־שוועסטערן, — קיין פֿאַרבינדונג מיט אַראַלפּה איז ניטאָ... די טעלעגראַמע איז געקומען נאָך טעג... מ"קאָן זײַן, אַז ער איז שוין...

(הורא, הורא!... איך געפֿאַלן).

מ'האָט מיר געגעבן וואַסער.

איך כ'האָב זיך אַליין איבערגעטייטש פֿון דעם. צוויי וואָכן נאָך דעם האָבן מיר גאָרנישט געהערט וועגן דעם מאַטן. צוויי וואָכן האָבן מיר ניט געוווסט, צי מיר דאַרפֿן ריידן וועגן אים — ווי וועגן אַ לעבעדיקן צי ווי וועגן אַ מתים?

צוויי וואָכן האָבן מיר מורא געהאַט ריידן וועגן אים, ווײַל מיר האָבן ניט געוווסט, צי צו ... די ווערטער מיטן מאַטן אין קעגנוואַרט, צי אין דער פֿאַרגאַנגענער צײַט...

איך אָט די שוועריקע טעג האָט מען אונדז געזאָגט, אַז מ'האָט ער האַרגעט במיאַפּרען.

באַריכט במעפּאַג, דער ייבער פֿון אַטלאַנטידע, איז געשטאָרבן ווי אַ העלד. ייענע דעם האָט מען דערציילט פֿאַרשיידענע געשיכטע. וואָלאָדיע לאַבאַנדאַ האָט דערציילט, אַז ער האָט געהערט פֿון אַ רויטאַרמייער, אַז די ווײַסע האָבן פֿאַרבאַסט במיאַפּרען און אים באַפֿיילן:

— צום וועגטל!

און אַז במיאַפּרען האָט זיי געזאָגט: — מיך דאַרף מען ניט לערנען... מיך פֿלעגט מען אין קלאַס אַלע טאָג שטעלן צום וועגטל.

כ'קאָן זײַן, אַז לאַבאַנדאַ האָט עס אַליין אויסגעטראַכט — איך ווייס ניט. נאָר אַ פֿאַקט — מ'האָט אים געהאַרגעט. כ'איז אומגעקומען באַריכט במעפּאַג, מײַן גוטער אַטלאַנטידע. כ'וועל שוין ניט אַרויסגיין אים באַגעגענען אין פֿאַראַכטענע וואַליזעס אין מיט פֿולער שטיוו אין די פֿאַרשוואָלענע הענט. און שרײַבן וועגן אים איז מער שוין ניטאָ וואָס שרײַבן.

דאָס צוריקקומענ

די שטאָט ווערט פאַרטויבט אינעם שניי, ווי אַנ אויער, וואָס איז פאַרלייגט מיט וואַטע. די שניי־בערגלעכ קײַקלענ זיכ איבער די פאַר־שוואָלענע גאַסנ. די הויפנ זײַנענ פול ביז איבער די פּלויטנ, ווי גרויסע מעלקאַסטנס. קאַלט. עס קאַפּעט דער כמורנער הימל, זיכ פאַרטשע־פּענדיק אינ די קוימענס. אַפּ די קוימענס האָט זיכ אָנגעזאַפּט דער הימל, זיך) וואַסער־געשוויקסנ אינ פאַליעס, אונ גייט אוּפּ מיט קיזעק־רויבעלעכ. קאַלט. זאַווייעס גרײַפנ אָנ אַפּ דער שטאָט. ערגעצ אינ סטעפּ פירנ סאַניטאַר־צײַגנ. אונ ס'קאָנ זײַנ, אַז דער טאַטע אויכ...

נעכטנ האָט זיכ אַ צוג אַרויסגעריסנ פונעם שניי־אָנשיט. איכ בינ אַוועקגעלאָפנ באַגעגענענ אים. דער צוג איז צוגעקומענ. שטיינ געבליבנ. קיינער איז נית אַרויס פונ די וואַגאָנעס.... ס'איז געווענ אַ צוג מיט מייסים. די קראַנקע זײַנענ פאַרפרוירנ געוואָרנ אינ וועג. די מייסים האָט מענ צונויפגעלייגט אַפּנ פעראָנ. נאָר דער טאַטע איז צווישנ זיי נית געווענ.

קאַלט. אומעטיק. ס'ווילט זיכ זייער אַוועקגיינ אינ ביבליאָטעק, אונ אָנ אַרבעט טאָנ מיט די יאַטנ, פאַנאַנדערקלײַבנ די ביכער, א שמועס טאָנ וועגנ דער הײַנטיקער צײַטונג. נאָר מיר איז נאָכ אַלצ נית באַקוועם זיכ באַווײַזנ אַהינצו נאָכנ גראַמירנ שוואַמבראַניע. וואָס איז דענ שוואַמבראַניע? אַ טשוטשעלע פונ אַ ליבנ, אָנגעפּילט מיט היי. אַ גראַגער. אַפילע אָסיענ איז שוינ לאַנגווײַליק צו שפּילנ אינ דעם.

פונ לאַנגווײַל גייענ מיר אַוועק צום אַלבימיקער צו גאַסט. זינקענדיק אינ שניי, קריכנ מיר דורכ אינ קעלער. אַנ עקלדיק בילד. זיי האָבנ, ווײַזט אויס, אַלע אײַנגענומענ צו גרויסע דאָזעס פונ זייער עלעקסיר. פיליענקינ וואַלגערט זיכ אַפּנ דיל. אַגריפּינע, דאָס ווײַב פונעמ שוואַמבראַנער פּרעזידענט, ברעכט אינ ווינקל. נאָר דער אַלבימיקער האַלט זיכ נאָכ אַפּנ טאַבורעט.

— ווילסט... דעמ עליקסיר? — לייגט ער מיר פאָר אַ גלאָז, — וע... וועסט ווערנ אַזאַ לוסטיקער, ווי איכ...

איכ נעמ די גלאָז. אַנ איפּעטיט פונ סאַמאַהאָנ גיט מיר אַ זעצ אינ נאָז. ס'איז דאָכ... — ס'איז דאָכ סאַמאַהאָנ!!!

— כע, כע. גאַטירלעכ, סאַמאַהאָנ, זאָגט דער אַלבימיקער — עמע־

סער ריינער, ווי ראָזשינקעס... עמיע... אַליינ געמאַכטער... מײַנ עלטער־סיר שוואַמבראַניע. אַבער שוואַמבראַניע איז אויכ עמיע... א מינ סאָרט סאַמאָהאָנ... א קוסטאַרישע פֿאַנטאַזיע, א טרוים פֿונ אייגענער דעסטילירונג...

לויפֿנ מיר אַרויס, ניט אויסהערנדיק אים. וואָס פֿאַר אַנ אומגליקנ שיטנ זיכ אויפֿ אונדז! ניט שוינ האָבנ מיר מיטגעהאָלפֿנ א סאַמאָהאָנ־טרײַבער!... א קוסטאַרישע פֿאַנטאַזיע... א טרוים פֿונ אייגענער דעסטילירונג... נאָכ דערשלאָגענע, לייגנ מיר זיכ פֿרי שלאָפֿנ. אָנ א טרוים אינ אָנ א הנאָה. און דער שלאָפֿ ניט קיינ הימלישער, נאָר ווי א צעווירענער, ווי א שנייבאַרג שלינגט אונדז אײַנ.

שפּעט באַנאַכט וועקט אונדז א קלאַפּערײַ אינ טיר. אָסיע שלאָפֿט, איכ שפּרינג אַראָפּ. איכ דערהער דעם טאַטנס שוואַכ קול, ער לעבט!!! מע פֿירט אים אַרויפֿ אויפֿ די טרעפּ. די טריט זײַנענ ניטרויִכערע און וואַקלדיקע. ער איז געל און שרעקלעכ, דער טאַטע. די באָרד, א גרויסע ווי א מאַנישקע, ליגט אים אויפֿ דער ברוסט. ער נעמט אַראָפּ דאָס היטל. די מאַמע וואַרפֿט זיכ צו אים, נאָר ער שרײַט:

— האָגט קיינער ניט צוגיינ צו מיר... לײַז... כ'בינ א לײַזיקער... פֿריער זיכ אַרומוואַשנ... און אָפּעסנ... כאָטש קאַרטאָפֿל...

און זײַנ קול טרייסלט זיכ צוזאַמענ מיטנ קאָפּ. מיר הייצנ אײַנ די בורזשויקע, פּרעגלענ קאַרטאָפֿל און וואַרעמענ קאַווע. מיר שטעלנ אַוועק אָבנ ט'ט דאָס יאָנטעוודיקע לעמפּעלע. מאַמעס — יאָנטעוו...

דאָס וואַסער אויפֿ וואַשנ זיכ האָט זיכ שוינ אָנגעוואַרעמט. מיר גייענ אַרויס אינ צווייטנ צימער. מיר הערנ ווי עס קלאַפּנ די זייפֿ אָנ דעם טאַטנס ביינער. אינ א פֿערטל שאָ אַרום רופֿט מענ אונדז צוריק. דער טאַטע איז אָנגעטאָנ אינ א ווײַס העמד, אַרומגעוואַשנ און שוינ ניט אַזוי שרעקלעכ. ער דערציילט וועגנ פֿראָנט. ביזוואַנענ ער דערציילט וועגנ זיכ, רעדט ער רויִק. עס הויבט זיכ נאָר, אַז די גרויסע באָרד ליגט זיכ שווער אויפֿ זײַנע הייד... נאָר פּלוצעמ הייבט ער זיכ אָנ שטיקנ פֿונ אויפֿרעגונג. ער וויינט.

— בײַ מיר פֿרעגנ קראַנקע... שטאַרבנדיקע... וואַלגערנ זיכ אויפֿ פֿאַרפֿרוירענער ערד... כ'בינ דאָכ א דאָקטער.. אינ כ'קאָנ ניט...

די מאַמע באַרויִקט אים. דער טאַטע קומט צו זיכ. ער טרינקט קאַווע און פֿרייט זיכ מיטנ ראַמבאָרט. ער קוקט אויפֿ מיר.

— היפש אנטערגעוואקסנ, — זאגט ער, אונ מיט דער באקאנטער באוועגונג פארקלעמט ער מיר די נאז.

— ער איז נאר צעלאזט געווארנ — האבנ זיכ די מומעס געקרעכצנ קלאגנ — מע האט אלע ביכלעכ צעשלעפט פאר די פראלעטאריער

— הערט אופ, — איז דער טאטע געווארנ אופגערעגט,—עס וואנ־דערט מיכ... ווי קאנ מענ אינ אזא צײַט טראכטנ וועגנ אזוינע קלייני־קייטנ...ווענ איר זאלט געווענ זענ, ס'ארא פענעמער זײַנענ געווענ בא א ו נ ד ז ע ר ע ,ווענ זיי האבנ געטריבנ יענע... ווענ איר זאלט...

אינ א שאָ ארום זײַנענ מיר זיכ צעגאנגענ שלאפנ. אזויארום, ביז איכ בינ געווארנ אויס הויפט־מאנצבל. נאר דא האב איכ דערפילט, פונקט ווי עפעס א רימענ, וואס האט מיכ די גאנצע צײַט צוזאמענגעצויגנ אונ געשטיקט, וואלט זיכ פּלוצעמדיק צעשפּיליעט. איכ דערפיל מיטאמאל, אז עס אטעמט זיכ פרײַער, אונ זיכ א ווארפ געבנדיק מיטנ קאפ אינ קישנ, האב איכ זיכ פונ גאנצנ הארצנ צעוויינט. כ'האב געוויינט פארנ טאטנס קרענק, פאר מײַנע באליידיקונגענ, פאר די אוראלער רוטאר־מייער, פארנ ארעמענ סטיאפקענ, פאר דער סאמאהאנ־באליידיקונג אונ פאר א סאכ אנדערע ווייטיקנ. נאר קיינ איינציקע פונ די טרערנ באַ־וואסערט יענע ניט דעמ באהאלטנ פונ שוואכבראניע. אפילע קיינ איינע ניט.

אינדערפרי וועל איכ אוועקגיינ אינ ביבליאטעק.

פײַער אונ אש

דער פאנצערצוג איז ארײַנגעפלויגנ אינ שטאט. פונעמ וואקזאל האט מענ אימ איבערגעפירט אפ דער אינערלעכער ליניע, בא וועלכער עס האבנ זיכ געפונענ אלע שפּײַכלערס, אונ דערפאר האט זי זיכ געהייסנ אמבארנע.*

דער פאנצערצוג האט זיכ מיט א ליאזג באוויזנ אפ דער אמבאר־נער ליניע. ער האט ניט אײדל א שטעק געטאנ ברעשקענ אינ פאנעמ די רעדנ פונ זײַנע קאנאנעג. די זײַטנ פונ זײַנע פאנצערוואגאנעס זײַנענ צעקנײַטשט געווענ אינ קאמפ. איבערהויפט האט געליטנ דער לאקאמאטיוו, בא אימ איז צעטרייבערט געווענ דער פאנצער. אינ זײַנ גרינגבריקיק פאנצער, איז ער געלעכ געווענ אפ א גרויסנ קריגערישנ

* אמבאר — א שפּײַכלער.

קלעפּט מיט אויסגעריבענע צוועגלעכ. ארויספירנדיק זינ וואגאָנענ-באשטאנד אפ דער אמבארער ליניע, איז ער לויכנדיק אוועק צוריק אפ דער סטאנציע זיכ רעמאָנטירנ.

מיר האָבנ דערמאנט ליטנ אופטראָג פונ קאָמיסאר ווידער געמאָלט פּלאקאטנ קעגנ טיפוס. ניט קארגנדיק קיינ פארב אונ קוינעס, האָבנ מיר באשענקט די אויסגעמאָלטע אינזעקטנ מיט א קאָלאָסאלער צאָל פיסלעכ, וואָנצעלעכ. ווידער זײנענ ארויסגעקראָכנ אפ אונדזערע שרעק-לעכע פּלאקאטנ פארשיידענע פילפיסיקע, פערציקפיסיקע, הונדערט-פיסיקע. אונ אונטער זיי האָבנ מיר אָנגעשריבנ די איבגעבאוערטע שורעלעכ, וועלכע כ'האָב אליינ געמאכט:

אז ס'איז ריינ אונ ווייס,
איז ניטאָ קיינ לייז...

אינ עטלעכע טעג ארומ, איז שוינ אלצ געווענ בארעטיק. מיר האָבנ זיכ געגרייט אָפּגעבנ די ארבעט. מיר האָט מענ געזאָגט, אז דער קאָ-מיסאר איז אפ א זיצונג אינ פאנצערצוג. כ'האָב אהינ אוועקגעטראָגנ די גרייטע פּלאקאטנ. א טויבער אונ א פארשלאָפענער אינ זיכ, איז געשטאנענ דער פאנצערצוג. געלע אנדסמאלאקטימנ אונ כמאלגאר-מיטנ פונ אומדיינקעט האָבנ אימ שוינ צוגעשמירט צו די שפּאלנ. ער איז געשטאנענ אפ א זײטיקער ליניע...

— וווהינ גייסטו? — האָט מיכ געפרעגט א וואכמאנ.

— צומ כאווער טשובארקאָוו מיט אייגענע פּלאקאטנ, — האָב איכ אימ אָפּגעענטפערט.

— באווײַז, — האָט געזאָגט דער וואכמאנ, אונ האָט לאנג געקוקט אפ די פּלאקאטנ, וועלכע כ'האָב צעוויקלט פאר אימ, — גוט אָנגע-מאָלט, — האָט ער כאָפּקאָלאָפּ געזאָגט, אונ דערלויבט מיר דורכגיינ.

— כ'בינ שטילערהייט ארײנ אינ וואגאָנ. מ'האָט מיכ ניט באמערקט.

ס'איז געווענ אָנגעדריבערט. ס'איז געזעסנ דער פּאָרזיצער פונ טשעקא, טשובארקאָוו אונ נאָכ א סאכ מענטשנ. ס'איז געווענ טויב אונ טונקל, ווי אינ א קאזעמאט. די מענטשנ אינ וואגאָנ זײנענ געזעסנ אופּגערעגט. די פאנצער-שויערקנט, וואָס איז געווענ אָנגעטאָג אפנ וואָטאָנ, האָט זיי נעדריקט אונ בארויקט. ס'האָט גערעדט ווייער א דא-דער מענטש, אָנגעטאָנ אינ לעדערנע הויזנ אונ אינ א קורצ פעלצעלע.

— אלס קאָמאנדיר פונ פאנצערצוג, — האָט ער געזאָגט, — מעלד איכ, אז די קויגער, די קאנאָנענ, די אמוניציע — אלצ איז גרייט.

ס'פארהאלט אונדז נאר דער רעמאנט פונעם לאקאמאטיוו. פון די אײַנ־זנבאנ־ארבעטער... — אט פון זײ הענגט איצט אפ אלץ.

— אויב אזוי, — האט געזאגט דער פארזיצער פון טשעקא, — האבן מיר ניט וואס צו באהאנדלען מיט צוווארטן, וואס עס וועלן זאגן די אײַזנבאנער. באלד וועט קומען ראבילקא, און דערציילן... שלאפן ווילט זיך. שוין פיר נעכט, אז איך שלאף ניט...

— און מאמער ניט? איז אוים? — האט געזאגט דער קאמיסאר און גענומען רויכערן און בייז ארויפטרייסלען דעם אש אפן טיש.

— הער מיך, פרײַנט! — האט זיך געווענדעט צו אים דער קאמאנ־דיר פונעם פאנצערצוג, — היט אפ די קריגס־היגיענע און מאך ניט אן. בא מיר איז דא ציבטיק. אפילע אן אש־קעסטל איז דא פאראן. די יאטן האבן ערגעץ ארויסגעשיפט... א געלטעטש וואס וואלגערט אין די איי־ און ער האט אים צוגעריקט עפעס א מאדנע אש־קעסטל. דער קא־מיסאר האט א ווארף געטאן אין איר דאס קערטל פון פאפיראס.

— זייער אונטערם איז באשטימט אפ מארגן, — האט געזאגט דער קאמיסאר און אויב דער פאנצערצוג וועט זיי ניט פארהאלטן, וועלן זיי אונדז פארגיין פון הינטן — און פארטיק. דער אפהאלט איז נאר אין לאקאמאטיוו. און אויב ניט? — האט ער איבערגעבאזערט:

— און אויב ניט, — האט געזאגט דער פארזיצער פון טשעקא, — וועל איך אליין צופארן אהין, א שמועס טאן. אפ די ארבעטער פאר־לאז איך זיך. זיי וועלן ניט פאראטן אייגענע. די מעכטעטערס און טעכניקער... מיט זיי איז א ביסל ערגער. נאר אויב כאבאטאזש — דעמאלט וועל איך מיט זיי אנדערש א רעד טאן.

און ער האט זיך אופגעהויבן. ער איז זיך שווער דורכגעגאנגען דורכן חאנאן א שטרענגער און אן איינגעשפארטער, גאר ניט ווי דער־מאלט, ווען ער האט געלאכט איבער דער שוואמבראנער געשיכטע. דער קאמיסאר האט אויך אויפגעוועגן אנדערש, ווי געזיינלעך, ער האט גע־רעדט פאמעלעך, און „שא און פארטיק". ער האט גערעדט פײַן, גיך!

ער איז געווען צווישן אייגענע, ביז נאר אייגענע. ער איז געווען אין דער ארבעט, אין זײַן ארבעט. א גרויסע זארג האט פארקלעמט זײַן הארץ און זײַנע הינבאקן. דאס ערשטע מאל האב איך געטראפן די רעוואליוציע און איר זאבלעבער טאנטענגלעכקײַט. דאס ערשטע מאל האב איך זי דערזען, פאנעם־על־פאנעם באטראכט און געזען זי ניט פון די שוואמבראנער הויכן אדער פון דער שטוב־ארומרייגלונג. אין די

ארבעט פון צמדא די נאָר אנדערש דערזעענע מענטשן האָב איך דער־פילט, איז שווער, אָבער דאָס איז די איינציקע ווירקלעכע ארבעט.

ראַבילקאַ האָט זיך ארײַנגעריסן אין וואַגאָן. כ'האָב געקענט דעם מאַשיניסט ראַבילקאַ.... ער האָט אונדז — די גימנאַזיסטן — אין די פעוראַלטעג פונעם זיבעצעטן יאָר געהאָלפן אראָפּוואַרפן דעם דירעקטאָר. ראַבילקאַ האָט זיך ארײַנגעריסן אין וואַגאָן. אלע זײַנען אויפגעשפרונגען.

„נו?“ — האָבן אלע אויסגעשריגן.

— די אײַזנבאַן־ארבעטער, — האָט געזאָגט ראַבילקאַ, — האָבן געהייסן אומקערן איבער דעם אויפרוף. זיי זאָגן, אז זיי דאַרפן אים ניט. זיי זאָגן, אז זיי געדענקען אַפּ אויסנווייניק, וואָס די רעוואָלוציע איז פאַר זיי... און זייער פראָלעטאַרישע פליכט, אין זין פון רעמאָנטירן דעם לאָקאָמאָטיוו, זאָגן זיי צו אויספירן ביז מאָרגן אינדערפרי...

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

דער פאַנצערצוג איז אָפּגעגאַנגען באַטאָג. ס'האָט געשפילט דער אָרקעסטער פון די אײַזנבאַנער. דער קאָמיסאַר האָט געהאַלטן א רעדע. דער לאָקאָמאָטיוו האָט א רעווע געטאָן און זיך א ריס געטאָן.

דורך דער שיס־לאָך פונעם מיטלן וואַגאָן האָט זיך ארויסגערוקט עמעצנס א האַנט. די האַנט האָט געהאַלטן דאָס נעכטיקע מעשוגעדיקע איש־קעסטעלע און האָט עס אויסגעטרייסלט. דער פאַנצערצוג איז אָפּגעגאַנגען. די שיס־לאָך האָט זיך אויסגעגלײַכט מיט מיר. און ערשט איצט האָט איך דערקענט, אז דאָס איש־קעסטעלע איז אונדזער הייל פון מייערקעפּלעך — די הייל פון דער שוואַרצער מאַלקע, די וווינונג פון אונדזער אמאָליקער געהיימעניש... איש און ציגאַרן־קערטלעך האָבן זיך געשאָטן פון איר. איש און פּאַפּיראָסן־קערטלעך.

ערד! ערד!

אין ביבליאָטעק איז פאָרגעקומען אן עקסטרע פאַרזאַמלונג פון אלע לייענער. דעם בוירעס זײַנען מיר געבליבן אָן האָלץ. דער אָפּטייל האָט אונדז אָפּגעזאָגט ארויסצוגעבן. מ'האָט געמוזט פארמאַכן די ביבליאָטעק. דער קאָמיסאַר האָט ארומגעשפּאַנט איבערן זאַל א פאַרפינצטערטער. די יאָטן האָבן שיר ניט געוויינט. פּלוצעם איז מיר אײַנגעפאַלן א גלענצנדער געדאַנק, אז כ'האָב זיך אויס פאַרזשמורעט.

אלע האָבן א קוק געטאָן אַף מיר, גאָרנישט פאַרשטייענדיק.

— באוויירים, — האב איכ אויסגעשריענ, — כ'לייג פאר צענע-
מענ שוואמבראניע אפ האלצ.

— האס שוואמבראניער האלצ וועט נאר טויגנ אפ באהייצנ לופט-
שלעסער, — האט געזאגט דינע, — פארגעס וועגנ שוואמבראניע.

— ניט דאס, — האב איכ געזאגט, — ניט וועגנ דעמ... איר ווייסט
דאכ אונטערמ הויז? די כוואוועס זיינענ פול מיט ברעטער, סלופעס...
ס'איז געווענ אינדערער געהיימעניש... כ'האב זיכ דארטנ געשפילט
מיט אסיענ, אונ געזענ... לאמיר מאכנ אנ ארבעט-שאבעס איכ וויל
אנשאפנ האלצ. כאפט דער הויב שוואמבראניע... פאר אייגענע טוט
מיר ניט באנג.

פריער האבנ אלע געשוויגנ, אזוי אומגעריכט איז געווענ די דאזיקע
מעלדונג. נאכדעמ האט עמעצער א פאטש געטאנ. באלד האבנ אלע
אנגעהויבנ אפלאדירנ, שפרינגענ, שרייענ. דער קאמיסאר האט מיט א
כאפ געטאנ. די סטעליע האט זיכ דריי מאל אראפגעלאזט אפ אונדז.
דאס הארצ איז פארשטארבנ געווארנ. מ'האט אונדז „געקאסטעט".

— מע דארפ אבער פונ דארטנ ארויסטרייבנ די צוויי אלפיזיקער —
האט א זאג געטאנ אסיע, ווענ מ'האט אימ אוועקגעשטעלט אפנ דיל.

— וועלכע אלפיזיקער? — האט דינע געפרעגט.

— אלכימיקער, — האב איכ געגעבנ צו פארשטיינ.

— זאל זיינ אלכימיקער, — האט אסיע געזאגט, — זיי טרינקענ
דארטנ סאמאהאנ.

דער קאמיסאר האט גארנישט ניט געזאגט. ער האט עפעס פאר-
צייכנט אינ בלאקנאט אונ איז גיכ ארויסגעגאנגענ.

שוואמבראניע איז צעפאלנ געווארנ. דער ארבעט-שאבעס האט שוינ
געהאלטנ באמ פארענדיקט ווערנ. איכ בינ געשטאנענ אינ דער ריי
אונ איבערגעגעבנ אפ לינקס די ברעטער, וועלכע כ'האב באקומענ פונ
רעכטס. די ברעטער אינ מיינע הענט פלעגנ זיכ איבערגעשטאלטנ. פונ
רעכטס פלעגנ איכ זיי באקומענ, ווי שטיקלעכ שוואמבראניע. אפ לינקס
פלעגנ איכ זיי שוינ איבערגעבנ ווי האלצ פאר דער ביבליאטעק. די ארד-
בעט איז געגאנגענ ריטמיש אונ ראיק, די צעדראפעטע הענט זיינענ
פארמאטערט געווארנ. דער פראסט האט דורכ די לעכער פונ די הענטש-
קעס געביסנ די הויט... נאר ס'איז געווענ אנגענעמ צו פילנ, אז דער
לינקער כאזער איז פונקט אזוי פארבונדנ מיט דיר, ווי דו מיטנ רעכטנ,
אונ דער רעכטער מיטנ לינקנ אונ אזוי ווייטער... איכ בינ געשטאנענ

אַפ אַ טרעפל פונ דעמ לעבעדיקנ לייטער, אַפ וועלכנ מע האָט אַראָפּ־געלאָזנ אַפ ניצלעכער באַהיצונג די איליוזאָרישע שוואַמבראַניע...

א גרופּע אונגעזשערע יאַטנ, צוזאַמענ מיטנ קאָמיסאַר, זאַקקענ, דינקענ אינ אובאַרדקאָווג האָבנ שוינ געוואַלגערט די צעטרייסלטע וואַגנ פונ דער הויכער גאַלעריי.

פּלוצעמ האָבנ מיר דערהערט עמעצנס שרעקלעכנ געשריי:

— האַלט! וואַרט!..

אַלע האָבנ אופגעציטערט. אינ דער הייכ, אַפ דער וואַקלדיקער גאַלעריי האָט זיכ באַוויזנ אַ קליינ יינגעלע. ס'איז געווענ אַביע.

— ס'איז אַזוי שיינ, — האָט מיטגעטיילט אַביע, — מע זעט אַלצדינג פונדאַנענ...

— שאַ!.. קריכ שוינ אַראָפּ פונ דאָרטנ, — האָט דער קאָמיסאַר איבערגעשריענ ניט מיט זײַנ קאָל. — ניינ! שטיי!.. ס'וועל היכ באַלד אַליינ אַראָפּנעמענ. אינ פּאַרטיק!

אינ דער קאָמיסאַר האָט גענומענ קלעטערנ, ווי אַ קאַצ, אינ דער הייכ, דורכ די לעכער פונ די שטאַפּנ. די גאַלעריי האָט דראָענדיק געסקריפּעט. דער קאָמיסאַר האָט זיכ באַוויזנ אינעמ אויבערשטנ פענצטער פונ הויז.

— עמעכ, אַז פּינדאַנענ איז זייער שיינ? — האָט אימ געפרעגט דער רויק וואַרטנדיקער אַביע.

— אַהערצו, צו מיר — אינ שאַ! האָט אַ בריל געטאָנ דער קאָמיסאַר, אויפשטרעקנדיק אימ די האַנט. ער האָט אָנגעכאַפּט אַביען אינ אימ אַרײַנגעשלעפּט אינ פענצטער...

אינ אַ סעקונדע אַרומ איז די גאַלעריי אײַנגעפאַלנ.

— דו וואַלטסט אונדז די גאַנצע בריד פאַרפאַסקודיעט, — האָט געזאָגט דער קאָמיסאַר, אוועקשטעלנדיק אַביען אַפ דער ערד.

די בראַכשטיקער פונ דער רעפּובליק זײַנענ געלעגנ אַרומ אונדז.

— אַלע שוואַמבראַנער זײַנענ אומגעקומענ ווי אַ גאָגאָל־מאָגאָל — האָט אויסגעריכט אַ זאָג נעבעכ אַביע.

— ניט ווי גאָגאָל־מאָגאָל, נאָר ווי גאָג אונ מאָגאָג,** ווילסטו זאָגנ, — האָט זיכ דאָנא דינע צעלאַכט.

• גאָג (גויג) אונ מאַגאָג — אוראַלטע פעלקער, וואָס האָבנ קלוימערשט געלעבט אונ זײַנענ רומלאָז אומגעקומענ. וועגנ זיי ווערט עפּעס דערמאָנט אינ דער ביבל.

איך בין געשטאַנען צווישן אַט די איינגעטראַכטע מייסים, צווישן די טויטע קערפּערס פון די ניט-געבוירענע בירגער. איך בין געשטאַנען ווי א קאָמאַנדיר אפּן שלאַכטפעלד.

— באַווײַרים, — האָב איך געזאָגט, — הערט אויס מײַן לעצטע שוואַמבראַנער ליד:

איך שטיי אפּ אָט דער גרויסער ערד...
ס׳איז שוואַמבראַניע צעשטערט.
און מיט איר איז אויך אַוועק
ברענאַבאָר, פּאַזונסי, דזשעק.
אַרדעליאַר, אוראָראַנאַל,
סאַטאַנאַסאַם — אַדמיראַל,
מיסט- און פליגן-שוואָם-פּאַשאַ,
פּאַרטיק — שאַ!
ס׳איז דאָס לעבן פּאַרביק, בונט.
זײַ, שוואַמבראַניע, געזונט.
צו דער אַרבעט איז שוין צײַט
און נים געבעץ אין דער זײַט.
ס׳איז דאָס מײַסעלע — גאָר שטויב!
אינעם לעבן גלייב נאָר איך,
און דאָס לעבן איז גרויסאַרטיק...
און אַלע האָבן צוגעזונגען:

שאַ — אין פּאַרטיק!

מאָסקווע,
מאַרס 1930 י.
יונ 1931 י.

א קאַפּיטל מיט א גלאָבוס

(פּאַרבײַט דעם עפּילאָג).

די דערציילונג איז אויס! באַלד ענדיקט זיך דאָס ביכל. איינע מינוט!.. כ׳וועל נאָר נעמען דעם גלאָבוס.

דער גלאָבוס איז א זאַך א קײַלעכיקע און א ריכטיקע. אָריענטירן זיך אפּ איז מעג מעג.

דער פּאַרביקער קײַלעך, ווו דער בלויער גלאַנץ איז וואַסער און די פּליכע ערטער — יאַבאָשע, דרייט זיך אפּ א געשטעל, פּונקט ווי מע וואָלט אים אויסגעבלאָזן פון אָט דעם שוואַרצן שטענגל. נאָר אין אים איז ניטאָ קיין דעמגבוינג-פּאַרביקע וואָקלדיקײַט, קיין גרייט-קײַט גלײַך צו פּלאַצן, ווי בא זייפבלאָזן. דער גלאָבוס איז האַרט,

שטאנדהאפטיק אונ האט א וואג. אימ נעמט מענ פארנ פיסל, אונ מע הייבט אימ אופ, ווי א לאמפ אדער ווי א גלעזל.

איכ אונ אסיע זײַנענ געווענ ייִנגער גראמעטנע, ליבהאבער פונ ביכער. אונדזער אכטונג צומ גלאבוס איז געווענ אויסערגעווײנלעכ. מיר פלעגנ אימ ניט נעמענ פארנ פיסל. מיר פלעגנ פארזיכטיק נעמענ דעמ קײַלעכ אפ די הענט. ער איז געלעגנ אינ אונדזערע דלאניעס, א באקרוינטער פונ פראזנ, ערגעצ געהערטע בא דערוואקסענע, וועגנ העוול האוואלימ, וועגנ דאס גרויסע אינעמ קלײנלעכנ... ער האט אויסגעזעענ פהעכ, פילדײַטיק אונ עטוואס גרויליק, ווי יאריקס שארבנ אינ די הענט פונ האמלעטנ, דעמ פרינצ פונ דענעמארק.

אונ איכ האב געטראפנ, פונוואנענ מע ווייסט, אז די ערד איז קײַלעכיק, — האט געזאגט אסיע, ער האט זיכ שוינ איבערצײַגט אינ דער ניט-ווייסנשאפטלעכקײַט פונ דער היפאטעזע וועגנ די ערטער, ווו די ערד ווערט קײַלעכיק.—איכ ווייס, פארוואס. — האט ער געזאגט — ווײַל דער גלאבוס איז א קײַלעכיקער. ריכטיק, ליאליע?

אזוי וואלטנ מיר מיסטאמע אויסגעוואקסנ, פארפולנדיק א געוויסע מאכנע פונ דער מענטשהײַט, — די מאכנע, וועלכע דערווייסט זיכ פונ גלאבוס, אז די ערד איז קײַלעכיק, וועלכע באפט פיש אינ אקווריומ, וואס זעענ דאס לעבנ דורכ די שויבנ פונ פענצטער אונ דערוויסנ זיכ וועגנ הונגער פונ דער דיעטע, וואס דער דאקטער פארשרײַבט זיי.

א דאנק דער עפאכע! ס'איז צעשמעטערט געווארנ דער שטײנער, וואס איז פארוואקסנ געווארנ מיט געזעצ-מאזאליעס. מיר האבנ גוט באצאלט דערפאר... מיט די געהעריקע ערטער האבנ מיר זיכ געמוזט איבערצײַגנ, אז די ערד איז מעשופדיק.

וואס אנבאלאנגט דעמ גלאבוס, איז אונדז שוינ לאנג קלאר געווארנ זײַנ ווירקלעכער נוצנ אונ אפ וואס ער איז באשטימט: ס'איז ניט קײנ אנטדעקונג, נאר פאשעט אנ אנשוילעכער לערנ-מיטל.

דער קײַלעכ דרײט זיכ. עס שווימענ דורכ אקעאנענ, עס גייענ דורכ קאנטינענטנ. שוואמבראניע איז ניטא. פאקראווסק איז אויכ ניטא. פאקראווסק הייסט שוינ ענגעלס. וואס איז די הויפטשטאט פונ דער אויטאנאמער סאציאליסטישער ראטנ-רעפובליק פונ די וואלגער דײַטשנ.

איכ בינ ניט לאנג געווענ אינ ענגעלס. איכ בינ געפארנ באגריסנ אסיענ — אלס א טאטנ. ער האט א טאכטער. ווענ כ'האב אינ מאסקווע באקומענ די יעדיע, מוז איכ אײַכ זאגנ, אז ס'האט מיכ ארומגעכאפט

אנ אמאליקע שוואמבראנער פּערלעכקײט. איכ האָב אימ צוגעגרייט א ריטאָרישע רעדע (אָ, אנטלאָפענע פונ ניט עקזיסטירנדיקנ לאנד! אָ, טאָכטער פונ שוואמבראנער!..) כ'האָב צוגעגרייט א גאנצע רײ פרעגנ־ טיקע נעמענ ואָס איבערלעבנ — שוואמבראניע, ברענאבאָרע, רעליא־ רע... נאָר אָט איז אָנגעקומענ א בריוו פונ אָסיענ:

„גענוג! — שרײבט אָסיע, — גענוג נארישקײטנ האָבנ מיר שוינ אָפּגעטאָנ. מײנ טאָכטער איז א װירקלעכע — אונ גענוג מיט די שפּאַ־ ניער אונ שוואמבראנער. אנטשולדיק מיר, נאָר כ'האָב זי א נאָמענ געגעבנ נאטוסיע, הײסט עס, נאטאליע. מיט ברידערגרוס אָסיע.

P.S. איכ הי קענענ הײנט אינ מאָסקווע צונג אפּ יינדעלעכ, הױז דאָרטנ אײערבגנײטאַיז פּאָלומאַלאָמ”.

אונ דאָ מאַכע אנ אויסשריפט פונ אָסיעס בריוו:

„נאָט מײנער! א פּאַראַנטוואָרטלעכער מענש, א דיפּלאָמאַטיק, שטו־ דירט יומענ אונ בערקלינ, פלאָנטערט קיינמאָל ניט קײנ טעזיס אונ אַנטיטאַט מאַדאַפּאָלאַם — שרײבט ער פּאָלומאַדאַם”....

אונ מיר האָבנ װידער באזוכט די הײמ אינ פּאָקראָװסק. מיר זײנענ געזעסנ אינ דעמ זעלבנ צימער, פונואַנענ איכ בינ צוועלפ יאָר צוריק ארויס מײנ געגנעלע פונ א הויפּטמאנצבל. אינ שאַבּ־טישל איז געלעגנ די הבלאָרישע פונ אינדזער באזונטער מאַלע. אבנ דעקל פונ דער פּיאַנינע האָב איכ אָפּגעזוכט די קריצ... זי האָט באַ־ טײנג אינ טראָבטינאַק.

די האַרבאָריקע נאטקע האָט שוינ געהוסט, געלאָצט אירע אייגענ קינדעריק, ראָז אונ באזונט. כ'האָב איר געשענקט א גראַנער. א קליינ גראָביל אפּ א לאַנגנ פיסל.

דער גרויסער טאטע האָט זיכ אויסגעקערט פונ שטאָב פונעמ כאָני־ טאַרטמאַרע. די מאַמע האָט פּאַרענדיקט די לימודימ מיט די ליקאָמאַ־ ראַצעניצעס, וואָס קומענ צו איר אהיימ. דער אָנגעהייצטער פּאמיליענ־ צווינט האָט זיכ אָנגעגרוב אינ צימער. אונ צו באַטרעטנ איז געקומענ אָסיע פונ סאַראַטאָוו. ער איז געווענ ניט געגאַרט, הייזעריק אונ מיגנערייט.

— א געזונט אונ דיר, קיאָכע — האָט אויסגעשריענ אָסיע, — זינ קוים ארויסגעריסנ אינ טעפּרי אפּנ שיפּ־דעמאַנט, בעטאַג האָב איכ געלייענט אינ טעכניקומ. נאָרעט אינ דיקאָמ! איצט קומ איכ פונ אהי־

מיט פונ די וואסערארבעטער. געלייענט פאר זיי א פאָרטרעט וועגנ דער שפּאַנישער רעוואָלוציע. נו, ווי געפעלט דיר עפּעס נאַטקע?

כ'האָב געהאַלטנ א ברענענדיקע רעדע, א באַגײַסטערטע „אַ, די — האָב איכ געזאָגט — די וועלכע...” — האָב איכ געזאָגט.

— נו, גענוג! — האָט אָביע געזאָגט, פאַרײבערנדיק, — גענוג זײַנ וויינענ די גאַמאַדרילנ...

— אָביע — האָב איכ אײַנגעשריגנ, — ס'איז צײַט וויסנ, אז מע זאָגט ניט גאַמאַדרילנ, נאָר מאַנדריאַלנ.

— טפו! — האָט אײַנגעשריגנ אָביע, — פאַרבלײַבנ א נאַרישער פראָנטער פונ דער קינדהײט... אָט מאַכ מיר, ליאָליע, אײנמאָל פאַר אלע מאָל קלאָר וועגנ האַמאַנ אינ מאַנדראַגאָר — וועמ פונ זיי איז אינ איר בעדזענער אינ וועמ אָמטערעט?

נאָכדעמ האָב איכ געלייענט „שוואַמבראַניע” פאַר דער פאַמיליע.

דאָס איז געווענ א ניט גאָר געוויינלעכע פאָרלעזונג. די העלדנ פונ דער דערציילונג האָבנ זיכ אַרײַנגעריסנ אינ די געשעענישנ. זיי האָבנ זיכ א [illegible] זיכ באַליידיקט, טריומפירט, צוגעגעבנ אינ אָפּגעלייקנט, זיכ געריכט מיטנ מעכאַנער אינ פאַרגעבנ אים.

אינ נאַטקע האָט געריכט אינ מיר איר גלאָבנ. דאָס שוואַמבראַנער מיידעלע האָט געטרייסלט מיט איר קליינער קנאָלנדיקער בולעווע, וואָס די אָביעקטיווע רעאַליטעט האָט איר געגעבנ.

— כ'וועל זײַנ אָפּיציעל, באַוויזנ, האָט געזאָגט אָביע. — דאָס זאָגט איידעלע, אַז מיר זײַנענ געווענ נישטיקע אינ באָלידע נאַראָנימ. דעמ מעכאַנער האָט זיכ אײַנגעגעבנ צו דערמאָנענ די גאַנצע באַרגלאָר זיקעט פונ אונדזערע טריומפע. נאָר ער האָט, צומ באַדויערנ, ניט איינגעזעענ די קליינבירגערלעכע צעפלאַכנקייט אינ אייניקע באַראַקטעריסטיקעס. פאַרוואָס דערמאַכירנדיק די נישטיקע אינ באַרגלאָזע שוואַמבראַנער טריימען, ביזנדער איבער אינ א געוויסער מאָס דעמ שטערנ?.. די ווילטנ אָפּגעגעבנ צו דער רעאַליטעט די רעכט אָפּ טרוימען. דאָס איז ניט ריכטיק! אינ וועגנ דעמ דאָזיקנ איינווענ כ'וועל באַלד...

אינ אָביע האָט אַרײַנגעוואָרפנ אפנ טיש וואָס ס'איז נאָר געווענ אינ זײַנ פאַרטפעל. די ביכער אינ העפטנ זײַנענ אַרויסגעפאַלנ. שפּרינגענדיק, ווי פיש פונ א נעץ. צווישנ זיי האָב איכ דערזענ א נאָטיצביכל: ספּיטניק קאָמוניסטא” אינ האָב זיכ דערמאָנט אינעמ פאַרשטאַרבענעמ רייענ, דעמ באַגלייטער פונ די מאַטראָסנ.

— אָט, — האָט געזאָגט אָסיע, עפּענענדיק איינעם פֿונ די ביכער, — אָט וואָס דאָ שטייט געשריבנ: „און אויב מע וועט זאָגנ: נו, „וואָס גייט דאָס אונדז אַלצ אָנ, מיר נייטיקנ זיכ דאָכ ניט, קעדיי אויפֿצוהאַלטנ אונדזער ענטוזיאַזמ אינ קיינ שום אילוזיע, אינ קיינ שום אָפּנאַרערײַ... דאָס איז אונדזער גרויס גליק. נאָר צי דרינגט אָבער פֿונ דעמ, אַז מיר... מיר... מיר נייטיקנ זיכ שוינ ניט אינ קיינ שום טרוימ" (לעניננ טער־מינאָלאָגיע). דער קלאַס, וואָס האָט די מאַכט אינ די הענט, דער קלאַס, וועלכער ענדערט ווירקלעכ אינ אַרבעטס־אָרדענונג די וועלט, איז גענייגט צו רעאַליזמ. נאָר ער איז אויכ גענייגט צו ראָמאַנטיק. מיי־נענדיק מיטנ וואָרט ראָמאַנטיק דאָס זעלבע, וואָס לענינ האָט געמיינט מיט זײַנ טרוימ. דאָס איז שוינ מער ניט קיינ ניט־דערגרייכבאַרער פֿאַנ־טאַסטישער שטערנ, ס'איז ניט קיינ טרייסטנדיקע בימערע. דאָס איז פּאַשעטע — אונדזער פּלאַנ, אונדזער פּינפּיאָר אינ די ווײַטערדיקע אײַ־בערפּינפּיאָרנ. דאָ אַנטפּלעקט זיכ אונדזער שטרעבונג פֿאָרויס, נישט קוי־קנדיק אָפּ אַלע שטערונגענ. דאָס איז יענער „פּראַקטישער אידעאַליזמ", וועלכנ ענגעלס האָט אָפּגעמערקט, ענטפֿערנדיק אָפּ די פֿאָרוווּרפֿנ פֿונ די וווּלגאַרע מאַטעריאַליסטנ אינ „שמאָלקייט און אינ צו גרויסער ניכטערקייט".

— יאָ, וועגנ דעמ האָט מענ באַדאַרפֿט זאָגנ, — האָט געענדיקט דער געלערנטער אָסיע.

— אָסיע, — האָב איכ אימ געענטפֿערט, — אינ ביכל זײַנענ פֿאַראַנ א סאַכ פֿעלערנ. איכ פֿיל עס אַליינ, נאָר כ'קענ זיי נאָכ ניט פֿאַריכטנ. איז יאָ מיכ ניט, דאָס אַלצ דאַרפֿ מענ איבערבערענענ אינ זיכ. ס'איז מיר אַליינ שוינ נימעה זײַנ א דזשעק — א באַגלייטער פֿונ קאָמוניסטנ. כ'וויל ניט זײַנ קיינ באַגלייטער, אָסיע! כ'וויל זײַנ א מאַטראָס און כ'וועל ווערנ א מאַטראָס. איכ גיב דיר דאָס וואָרט ווי א ברודער, ווי א קאָמוניסט, ווי כ'וואָלט עס געזאָגט סטיאָפּקע אַטלאַנטידענ....

מיר האָבנ נאָכ לאַנג גערעדט מיט אָסיענ. די שטוב האָט זיכ גע־ליינט שלאָפֿנ. אונדזערע יונגע פֿרויענ האָבנ אײַנזאַמ געצליוועט אָפּ די פּאָטעלנ, פֿונ וועלכע מ'האָט געמאַכט צײַטווײַליקע בעטנ. און מיר האָבנ גערעדט שעפּטשענדיק, פֿונ וואָס ס'האָט געקיצלט אינ האַלדז, ווי פֿונ זיסרוינעס. מיר האָבנ צומ לעצטנ מאָל דורכגעפֿירט די העלדנ פֿונ דער דערציילונג. אײַנגעאָטעמט א מינ אָפּעל פֿונ אונדזער הויז „א".

— אַליפּטשענקאָ וויאַטשעסלאַוו! — האָב איכ אויסגערופֿנ.

— געשטאָרבנ פֿונ טיפֿוס, — האָט געענטפֿערט אָסיע.

— ווירקעל קאַרל — האָב איך געפּרעגט.

— סעקרעטאַר פֿון קאַנט־קאָמיטעט פֿון דער פּאַרטיי! — האָט זיך אָפּגערופֿן אָסיע.

— גאָווריע סטעפּאַן, מיטן צונאָמען אַטלאַנטידע!

— דערהאַרגעט אויף אַ זאַלער פֿראָנט.

— רודענקע קאָנסטאַנטין, מיטן צונאָמען זשוק!

— אַסיסטענט בײַ דער קאַטעדרע פֿון אַנאַליטישער מעכאַניק.

— גאָרבאַן וויקטאָר.

— זיך דערשאָסן איבער אַן אומגליקלעכער ליבע.

— לאַבאַנדאַ וולאַדימיר!

— שיפֿבוי־אינזשעניער אין וולאַדיוואָסטאָק.

— מאַרטינענקאָ, מיטן צונאָמען בינדיוג.

— אַנטבלעקט־פֿעט און אַרויסגעשיקט...

— נאָוויק איוואַן!

— דירעקטאָר פֿון דער מטס.

— מוראַשקין קוזמאַ.

— סטאַרקאָם פֿון דאַמפֿער „גראָמאָבוי“.

— טאַליאַנאָוו וויטאַלי!

— צעשאָסן פֿאַר באַנדיטיזם.

— פּיאָדראָוו גריגאָרי!

— אַן עקאָנאָמיסט. איצטער אַ רויטער קאָמאַנדיר אין קושקע.

— שאַלפֿעראָוו ניקאָלײַ!

— אומגעקומען בײַ דער ברויטפֿאַרגרייטונג.

— — — — — — — — — — — — — — — — —

אינדערפֿרי האָט מיך דער טאַטע אַוועקגעפֿירט הינטערן שטאָט, זיך באַרימען מיטן נײַעם שפּיטאָל. די שטאָט איז געווען ניט צו דערקענען. אויפֿן אָרט, וווּ די ערד פֿלעגט יוערן קילעביק, האָט זיך אויסגעשפּרייט אַ שיינער פּאַרק פֿון קולטור און אָפּרו. דער פּלאַץ, וואָס איז געבליבן נאָכן באַרעוועגוואָרענעם שוואַמבראַנער אינערן פּאַלאַץ, איז פֿאַרבויט געוואָרן מיט הײַזער פֿון פֿליישקאָמבינאַט. ס'איז דורכגעפֿאָרן אַן אויטאָבוס. ס'האָבן געאײַלט אויף די לעצטע סטודענטן פֿון דרײַ הויכשולן. אויף דער געוועזענער ברייטער זײַנען אויסגעוואַקסן גרויסע הײַזער. אַעראָ־פּלאַנען זײַנען געפֿלויגן און געהודיעט איבער דער שטאָט. נאָר כ'האָב ניט געזען קיין פֿאַריקע הויף. ס'האָט זיך געבויט אַ טעאַטער, אַ קלוי־

ניק, א ביבליאָטעק. אפנ באנג האָב איכ דערזען א גרויסארטיקנ סטאדיאָנ.

כ'האָב זיכ דערמאָנט, וואָס די שוואמבראַניער האָבנ געהערט אינ טשעקא:

— בא אונדז וועלנ אויכ זײַנ מוסקולנ, טראַמוואַנ און קינאָ אלע טאָג...

ביז וואַנענ דאָס מײַסעלע האָט זיכ דערציילט, האָט מענ דערווײַל דאָ געבויט.

דער שפּיטאָל האָט מיכ פארבלענדט מיט דער בלישטשערײַ פונ די פענצטער, פונ די דילנ, פונ די אינסטרומענטנ.

— נו, וואָס? — האָט געזאָגט דער טאַטע, פרייענדיק זיכ פונ מײַנ אנציקונג. — איר האָט דענ געהאַט אזוינס אינ אײַער שוואמבראַניע? בא אײַכ זײַנענ געווענ אזוינע שפּריצנ און קאטעטערס פונ אזא קאָנסטרוקציע?

— ניינ, — האָב איכ זיכ מודה געווענ — מיר האָבנ אזוינס ניט געהאַט. דער טאַטע האָט טריומפירט.

פאר אונדזער אָפּפאָרנ קיינ מאָסקווע האָט די מאַמע ארויסגעשלעפּט פונ פאַמיליענ־ארכיוו דעם מעלוכע־הערב פונ שוואמבראַניע: א מאלקע, א שיפ, אנ אוטאָמאָביל און א צאָג... אמאָל איז דער דאָזיקער הערב געווענ אנ אויסגעשוואָלענע שילד־דריז פונ דער ייִנגלשער טרוימענ־סעקרעציע, ווי דער טאַטע וואָלט געזאָגט.

דער מעלוכע־הערב פונ שוואמבראַניע הענגט איצט בא מיר אינ צימער (מאָסקווע, נ. ראַדישטשעוו, 14). דער הערב קעמפּט מיטנ גלאָבוס, מיטנ קײַלעכיקנ סימבאָל פונ אלדאָס ערדישע. דער מעלוכע־הערב פונ שוואמבראַניע איז בא מיר איבערנ טיר. ער דערמאָנט מיר אונדזערע פארבלאָנדזשענישנ און די שוואמבראַנער געבענקעניש.

פארגעדענקענ שוואמבראַניע איז טרעלעב. נאָכ פיל גייענ זיי ארום צווישנ אונדז, די מענטשנ מיטנ צווייגאַרנדיקנ זײַנ, וואָס לייגנ אונטער אונטערנ קישנ א רעאלנ לעפל צו עסנ קיסעל אינ כאָלעם. דאָס זײַנענ געהיימע שוואמבראַנער.

נאָר אָט האָט זיכ דער גלאָבוס אינגאַנצנ אויסגעדרייט, שוואמבראַניע איז אום אימ ניטאָ. און צוזאַמענ מיט דעם דרייט זיכ צונויפ דער קרײַז פונ דער דערציילונג, וועלכע איז אויכ נאָר ניט קיינ אנטדעקונג, נאָר פּאַשעט אינ אָנשוילעכער לערנ־מיטל.

סאָפ

אינהאלט

ערשטער טייל

דאָס לאַנד פון ווולקאַנישער אָפּשטאַמונג 7

צווייטער טייל

בראַנדזשענדיקע אינדזלען 101

דריטער טייל

אַף האַרטער ערד 201

Редактор перевода М. Гер. Техред М Погостер. Корректор А Битер.
Сдано в произродство 28/VI—34 г. Подписано к печати 8/VIII—34 г.
Формат бумаги 82×110 1/32 15 1/4 п. л. 36.000 зн. в п. л
Уп. Главлита В-83674. „Эмес" № 44. Тираж 3.000.

Типография изд-ва „Эмес", Москва, Покровка, 9. Зак. 561.